



OMA KIELI, OMA MIELI

MIKAEL AGRICOLAN JUHLAVUOSI 2007



MIKAEL AGRICOLAN JUHLAVUOSI 2007

Opetusministeriön julkaisuja 2008:29



MIKAEL AGRICOLAN JUHLAVUODEN SUOJELIJAN TERVEHDYS



Kuva: Tasavallan presidentin kanslia.

Mikael Agricolan elämäntyö on yhä tänä päivänä osa jokaisen suomalaisen elämää, vaikka hänen kuolemastaan tuli vuonna 2007 kuluneeksi jo 450 vuotta. Tietomme Mikael Agricolan elämänvaiheista ja perhe-taustasta ovat sangen niukat, vaikka hän on kulttuuri-historiamme keskeisimpiä merkkihenkilöitä. Hän oli humanisti, oppinut teologi ja lahjakas kielimies, joka vaikutti merkittävästi suomalaiseen sivistykseen ja yhteiskuntaan.

Agricola muistetaan parhaiten suomen kirjakielen isänä. Juhlavuoden teema ”oma kieli, oma mieli” nosti äidinkielen merkityksen ansiokkaasti esille. Itse olen usein käyttänyt sanontaa ”kieli on mielen koti” kuvastamaan kielen perustavanlaatuisuutta osana puhujan identiteettiä ja kommunikaation välineenä.

Agricola oli myös uskonpuhdistaja ja suomalaisen kirkollisen elämän uudistaja. Ehkä vähiten tunnettu on Agricolan toiminta rauhanneuvottelijana Ruotsin ja Venäjän välillä.

Kirjakielen syntyminen mahdollisti suomenkielisen opetuksen, hallinnon ja kulttuurin kehittymisen.

Omalla kielellä ja kulttuurilla on edelleen suuri merkitys yhtenevässä Euroopassa ja globalisoituvassa maailmassa. Suomen kieli on yksi Euroopan pienistä kielistä. Näistä lähtökohdista johtuen meillä pitäisi olla hyvät valmiudet tukea myös vähemmistökielten kehittymistä ja elinvoimaisuutta.

Juhlavuonna Mikael Agricolan työtä ja vaikutusta tehtiin monin tavoin tunnetuksi eri puolilla maata toteutetuissa tapahtumissa kouluissa, kirkoissa ja kirjastoissa. Juhlavuoden runsas kirjallinen ja Yleisradion ohjelmatuotanto tarjoavat kaikille tietoa ja virikkeitä myös juhluvuoden jälkeen. Tämä kirja kertoo omalta osaltaan Agricolan työstä osana tämän päivän suomalaista kulttuuria, kirjallisuutta ja yhteiskunnallista ja kirkollista elämää.

Tarja Halonen
Tasavallan presidentti

MIKAEL AGRICOLAN JUHLAVUODEN VALTUUSKUNNAN PUHEENJOHTAJAN TERVEHDYS

Turun piispaa Mikael Agricolaa muistettiin hänen juhluvuotenaan 2007 monin eri tavoin. Opetusministeriö asetti maaliskuussa 2005 juhluvuoden valtuuskunnan ja työryhmän sekä nimitti pääsihteerin vastaamaan juhluvuoden kansallisesta valmistelusta ja toteutuksesta. Minulla oli kunnia toimia valtuuskunnan puheenjohtajana. Myös juhluvuoden sihteeristö sijoittui Turun yliopistoon, jossa se toimi pääsihteeriksi Ossi Tuusvuoren johdolla. Turun yliopistossa on pitkään tutkittu Agricolan kieltä ja toimintaa.

Turun seudulla paneuduttiin Agricolan synnyinpitäjän Pernajan ohella juhluvuoden viettoon muutenkin aktiivisesti. Valtakunnalliset pääjuhllaisuudet pidettiin Turussa Agricolan päivänä 9. huhtikuuta.

Aikansa suurta eurooppalaista kirkon uudistajaa ja kulttuurivaikuttajaa sekä kansallisen identiteettimme perustan luoja kunnioitettiin monin eri tavoin eri puolilla Suomea ja myös ulkomailla. Tärkeimmäksi juhluvuoden anniksi muodostuivatkin yhteiskunnan eri alueilla toteutetut lukuisat hankkeet ja tapahtumat.

Agricolan juhluvuoden innoittamana ilmestyi kirjallisuutta niin tutkijoiden kuin laajan yleisön käyttöön. Asiantuntijat kulkivat Agricolan jalanjäljillä esiintymismatkoilla. Agricolaa ja hänen elämäntyötään käsittelevä poikkeusteollinen tutkimus tulee juhluvuoden innoittamana jatkumaan toivon mukaan vilkkaana. Mediassa, kouluissa, kirjastoissa ja kirkon piirissä Agricola ja juhluvuosi saivat runsaasti huomiota. Juhluvuoden sanoma tavoitti tavalla tai toisella suuren osan suomalaisista ja myös uussuomalaisista – lapsista aikuisiin – muun muassa koululaitoksen, kirkon, kirjastojen ja kirjastoautojen sekä Yleisradion monipuolisen Agricola-tarjonnan ansiosta. Hyvinä esimerkkeinä toimivat Yleisradion joka-aamuinen Päivän sana -ohjelma sekä Aku Ankan Agricola-erikoisnumero, joka myytiin ennätysvauhtia loppuun. Juhluvuoden ilme ja sen puhutteleva teema ”oma kieli, oma mieli” saivat paljon kiitosta. Myös juhluvuoden valtakunnallinen mainoskampanja palkittiin.

Agricolan juhluvuoden vietto Suomen itsenäisyyden 90-vuotisjuhluvuoden rinnalla

ja heti Snellmanin juhluvuoden jälkeen täydensivät toisiaan. Valtakunnalliset juhluvuodet kilpailevat kiireisen mediayhteiskunnan muun monipuolisen tarjonnan kanssa, joten järjestäjien oli syytä seurata ajan henkeä ja ottaa oppia aiempien tapahtumien kokemuksista. Mielestäni juhluvuosi onnistui hyvin tavoitteissaan tuomalla Agricolan suuren merkityksen nykyaikaan sekä houkuttelemalla suomalaiset juhluvuositalkoisiin.

Juhluvuoden perintöä vaalitaan ja vietään eteenpäin monilla eri rintamalla, kuten juhluvuoden valtuuskuntakin on toivonut. Tämän perinnön vaalijoina toimivat kaikki juhluvuonna kunnostautuneet ja Agricolan toiminnasta vasta juhluvuonna innoituksen saaneet, joita juhluvuoden työtä jatkava Mikael Agricola -seura kutsuu mukaan jatkuviin Agricola-talkoisiin. Agricolan perintö elää meissä kaikissa käyttäessämme omaa kieltämme.

*Keijo Virtanen
Rehtori
Turun yliopisto*



Kuva: Robert Seger.

SISÄLLYS



Lukijalle	7
Juhlavuosiorganisaatio	9
Juhlavuoden organisaation toiminta	12
Rahoitus ja talous	19
Juhlavuosihankkeiden taloudellinen tuki valtuuskunnalta	21
Paikallistoimikunnat ja eri toimijoiden sisäiset Agricola 2007 -työryhmät	36
Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran asettama Agricola-työryhmä	41
Miten Agricolaa on aiemmin juhlittu, tutkittu ja muistettu?	43
Valtakunnalliset juhlallisuudet ja päätapahtumat	55
Juhlavuoden vietto Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa	74
Agricolan juhlavuosi kouluissa ja oppilaitoksissa	89
Suomalaisen Kirjallisuuden Seura	93
Turun yliopiston sisäinen toimikunta	95
Kuolemajärvi-säätiön toiminta juhlavuoden aikana	97
Agricolan juhlavuosi kirjastoissa	105
Agricolan juhlavuosi mediassa	109
Agricolan juhlavuosi oli suomen kielen juhlavuosi	115
Agricolan juhlavuosi tutkimuksessa ja kirjallisuudessa	121
Agricolan juhlavuosi ulkomailla	132
Agricolan juhlavuosi taiteessa	135
Miten juhlavuosi toteutui ja vastasi sille asetettuihin odotuksiin?	143
Miten juhlavuoden anti voidaan hyödyntää?	145
Miten Agricolaa ja hänen elämäntyötään tulisi muistaa ja juhlistaa tulevaisuudessa?	149
Agricolan ja hänen elämäntyönsä perinnön vaaliminen ja tulevat juhlavuodet	155





Opetusministeriö

Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto

Kultur-, idrotts-, och ungdomspolitiska avdelningen

PL/PB 29

00023 Valtioneuvosto/Statsrådet

<http://www.minedu.fi>

<http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut>

Toimitus/Redaktion: Ossi Tuusvuori

Taitto/Ombrytning: Henri Terho

Kirjapaino: TS-Yhtymä / PRIIMUS Paino Oy, Loimaa 2008

ISBN 978-952-485-557-0

ISBN 978-952-485-558-7 (PDF)

ISSN 1458-8110

Opetusministeriön julkaisuja 2008:29



LUKIJALLE

Tämä julkaisu esittelee Agricolan juhluvuoden monipuolista satoa Suomessa ja ulkomailla. Suomalaiskansallisena suurmiehenä ja aikakautensa eurooppalaisena vaikuttajana on myös aamun miehenä tunnetun Mikael Agricolan henkilöhistorian ja hänen monimuotoisen elämäntyönsä selvittäminen innoittanut tutkijoita. Heidän tuottama kirjallinen materiaali ja esitykset nousivat keskeiseen asemaan Agricolan juhluvuonna.

Agricolan elämän ja teosten sekä hänen ”luomansa” suomen kielen tutkimustulosten esittäminen osin uudessa valossa ja modernin tietoyhteiskunnan tarjoamia mahdollisuuksia hyödyntäen loi perustan, jonka pohjalla voitiin nykykielen termiä käyttäen tuotteistaa mitä monimuotoisimpia juhlinnan muotoja.

Raportissa esitellään aluksi opetusministeriön asettaman valtakunnallisen juhluvuosiorganisaation

toimintaa, sen tukemia hankkeita sekä keskeisiä paikallistason juhluvuositoimijoita. Lisäksi palautetaan mieliin, miten Agricola on aiemmin juhlittu ja tutkittu sekä millainen oli Agricolan henkilögalleria ennen juhluvuotta.

Juhluvuoden runsaiden tapahtumien esittelyssä on nojaututtu Agricola 2007 -verkkosivuston tapahtumakalenterin tietoihin sekä kansallisten päätapahtumien esittelyyn. Raportissa esitellään lähemmin Agricolan juhluvuoden viettoa etenkin kirkon piirissä, koululaitoksessa ja kirjastoissa sekä juhluvuositeeman esiintymistä mm. tutkimuksessa, kirjallisuudessa, mediassa, taiteessa ja ruokakulttuurissa.

Raportin sisältö perustuu juhluvuosisihteeristön käytössä olleeseen tai sen sekä eri yhteistyökumppaneiden tuottamaan aineistoon. Eräiden artikkeleiden kirjoittajina ovat Agricolan juhluvuoden valtuuskunnan ja

työryhmän jäsenet ja asiantuntijat. Juhlavuonna toteutui varmasti paljon eri toimijoiden hankkeita ja tapah-
tumuksia, joista ei tietoa ole tullut sihteeristölle. Agricolan
ja juhluvuoden perintöä vaalimaan perustettu Mikael
Agricola -seura ottaa mielellään vastaan juhluvuoteen ja
Agricolaan liittyvää aineistoa sekä tietoa ja ehdotuksia
uusista hankkeista.

Julkaisun kuvamateriaali on joko sihteeristön omaa
tai sen käyttöön luovutettua aineistoa mm. arkkipiis-
pan sihteerin Heikki Jääskeläisen laajasta juhluvuoden
kuvamateriaalista sekä arkistokuvamateriaalia, johon
voi tutustua myös Agricola 2007 -verkkosivustolla. Tu-
russa 9. huhtikuuta 2007 vietettyjen valtakunnallisten
pääjuhlallisuuksien virallisena kuvaajana toimi Markku
Pihlaja, jonka kuvakansioon voi tutustua lähemmin
osoitteessa <http://www.visioiva.fi/Agricola2007/>

Julkaisun ulkoasu ja taitto on Henri Terhon am-
mattitaidon oiva näyte – siitä suurkiitos hänelle.

Juhlavuoden raportti ja muuta juhluvuoden moni-
puolista aineistoa on esillä myös juhluvuoden verkkosi-
vustolla www.agricola2007.fi ja syksyllä 2008 Agricola
– Suomen historiaverkon yhteydessä avautuvassa Mi-
kael Agricola -portaalissa <http://agricola.utu.fi/mikael/>.

Raportin valmistelua ja painatusta ovat tukeneet
Alfred Kordelinin säätiö sekä TS-Yhtymä Oy.

Naantalissa, 31. heinäkuuta 2008

Ossi Tuusvuori

Pääsihteeri

Agricola 2007

JUHLAVUOSIORGANISAATIO

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimesta keväällä 2001 asetetun Agricola-työryhmän piirissä katsottiin, että edessä olevaa Mikael Agricolan juhlamuistovuotta tulisi viettää kansallisena merkkivuotena eräiden muiden juhlavuosien tapaan ja että tämän tulisi tapahtua julkisen vallan toimesta. Toimikunta päätti tehdä tästä aloitteen vuoden 2004 lopulla. Toimikunnan puolesta sen puheenjohtaja, ministeri Jaakko Numminen ja jäsen, assessori, teologian tohtori Ossi Haaramäki laativat asiasta kirjeen opetusministeriön kansliapäällikkö Markku Linnalle ja arkkipiispa Jukka Paarmalle.

Tämän aloitteen pohjalta tapahtuneiden valmistelujen tuloksena opetusministeriö asetti 17.3.2005 Mikael Agricolan juhluvuoden valmistelua ja toteuttamista varten valtuuskunnan ja sen alaisuuteen juhluvuoden työryhmän, joiden toimikausi päättyi helmikuun lopulla 2008.

Päämäärien toteuttamiseksi valtuuskunnan ja työryhmän tehtävänä oli asettamis päätöksen mukaan ylläpitää juhluvuoden ohjelmakalenteria sekä kehittää ja koordinoita juhluvuoden tapahtumia yhdessä niistä vastaavien järjestäjien kanssa. Tarkoituksena oli, että

Valtuuskunnan kokoonpano

Puheenjohtaja: rehtori Keijo Virtanen, Turun yliopisto
Varapuheenjohtaja: kouluneuvos, FM, KT Aslak Lindström

Jäsenet:

Arkkipiispa Jukka Paarma
sij. Arkkipiispan sihteeri Heikki Jääskeläinen
Pääjohtaja Kirsi Lindroos, Opetushallitus
Ylijohtaja Riitta Kaivosoja, Opetusministeriö
Ohjelmajohtaja Ulla Martikainen-Florath, Yle Teema, Yleisradio
Johtaja Pirkko Nuolijärvi, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus
sij. Erikoistutkija Riitta Palkki, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus
Apulaiskaupunginjohtaja Kaija Hartiala, Turun kaupunki
Professori Simo Heininen, Helsingin yliopisto, kirkkohistorian laitos
sij. Kirjastonhoitaja Anna Perälä, Svenska litteratursällskapet i Finland

Professori Kaisa Häkkinen, Turun yliopisto, suomen kielen laitos
sij. Erikoistutkija Nobufumi Inaba, Turun yliopisto, suomen kielen laitos
Puheenjohtaja Mervi Murto, Äidinkielen opettajien liitto
Hallituksen puheenjohtaja Mikko Ketonen, TS-Yhtymä Oy
Puheenjohtaja Kalevi Kettinen, Kuolemajärvi-säätiö
Museonjohtaja Juhani Kostet, Turun maakuntamuseo
sij. Museolehtori Tarja-Tuulikki Laaksonen, Turun maakuntamuseo
Toiminnanjohtaja Anu Laitila, Nuoren Voiman Liitto
Johtaja Lars-Folke Landgren, Helsingin yliopisto, Renvall-instituutti
sij. Professori Timo Vihavainen, Helsingin yliopisto, Renvall-instituutti
Pääsihteeri Tuomas M. S. Lehtonen, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura
sij. Tutkija Ilkka Välimäki, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura
Puheenjohtaja Kari Levola, Suomen Kirjailijaliitto
Pääjohtaja, valtionarkistonhoitaja Jussi Nuorteva, Suomen Kansallisarkisto
sij. Tietopalveluyksikön johtaja Rauno Selin, Suomen Kansallisarkisto
Pääjohtaja, valtionarkeologi Paula Purhonen, Museovirasto
Kunnanjohtaja Ralf Sjö Dahl, Pernajan kunta

Juhlavuoden työryhmä

Puheenjohtaja: kouluneuvos, FM, KT Aslak Lindström

Intendentti Helena Edgren, Museovirasto / Suomen Kansallismuseo
sij. Tutkija Elina Anttila, Museovirasto / Suomen Kansallismuseo

Amanuessi Christian Hoffmann, Turun taidemuseo

Opetusneuvos Annu Jylhä-Pyykönen, Opetusministeriö, Tiedepolitiikan yksikkö

Museolehtori Tarja-Tuulikki Laaksonen, Turun maakuntamuseo

Ylitarkastaja Päivi Salonen, Opetusministeriö

Kulttuuritoimenjohtaja Minna Sartes, Turun kaupunki

sij. Kirjastotoimen apulaisjohtaja Helena Virtanen, Turun kaupunginkirjasto

Johtaja Kai Vahtola, Kirkkohallitus

sij. Käytännöllisen teologian dosentti, yliopistonlehtori Jyrki Knuutila,

Helsingin yliopisto, käytännöllisen teologian laitos

Tutkija Ilkka Välimäki, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura

Ohjelmapäällikkö Airi Vilhunen, Yle Kulttuuri

sij. Tuottaja Jaana Sormunen, Yle Kulttuuri / Opetus

Ylitarkastaja Kristina Kaihari-Salminen, Opetushallitus

sij. Opetusneuvos Pirjo Sinko, Opetushallitus

Pysyvät asiantuntijat

Ministeri Jaakko Numminen

Teologian tohtori Ossi Haaramäki

Varapuheenjohtaja Aleksandr Belov, Venäjä–Suomi-seura

juhlavuoden hankkeet järjestetään ja rahoitetaan pääasiassa eri toimijoiden omin varoin. Juhlavuoden valtuuskunnan ja työryhmän tehtävänä oli myös tiedottaa juhlavuodesta ja tehdä tunnetuksi Agricolan elämäntyötä ja vaikutusta Suomessa.

Valtuuskunnan tehtävänä oli asettamispäätöksen mukaisesti asettaa tarkemmat tavoitteet juhlavuoden vietolle sekä valvoa juhlavuoden valmistelua ja toteuttamista.

Työryhmän tehtävänä oli toteuttaa valtuuskunnan asettamat tavoitteet, koordinoida tapahtumia, ylläpitää juhlakalenteria sekä vastata juhlavuoden tiedotuksesta yhdessä eri tapahtumista vastaavien järjestäjien kanssa.





Juhlavuoden työryhmä kokouksessaan Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran auditoriossa marraskuussa 2006.

<<<< Emil Wikströmin Agricola-hahmo tervehtii Suomen kansallispyhättöön tulijoita. Juhlavuonna vihittiin Agricolalle Turun tuomiokirkossa nimikkokappeli.

Työryhmä ja valtuuskunta asettivat toimikuntia ja kutsuivat asiantuntijoita avustamaan niitä juhlavuoden ja sen hankkeiden valmistelussa ja toteuttamisessa. Valtuuskunnan ja työryhmän jäsenet nimittivät itselleen myös varaedustajia.

Asiantuntijat

Opetusministeriön nimeämien pysyvien asiantuntijoiden lisäksi valtuuskunta ja työryhmä kutsuivat kokouksiinsa useita muita eri alojen asiantuntijoita, jotka antoivat merkittävän panoksensa juhlavuoden valmistelutyöhön.

Pääsihteeri ja sihteeristö

Juhlavuoden sihteeristö päätettiin sijoittaa Turun yliopiston yhteyteen, ja hankkeen pääsihteeriksi nimettiin VTM Ossi Tuusvuori. Pääsihteerin ja hänen alaisuudessaan toimineen juhlavuoden sihteeristön tehtävänä oli valmistella ja esitellä asiat valtuuskunnalle ja työryhmälle sekä valvoa asioiden toimeenpanoa ja vastata tiedotuksesta.

Sihteeristö toimi Turun yliopiston rehtorinviraston alaisena. Sen toimitilat sijaitsivat maaliskuusta joulukuuhun 2005 Turun yliopiston uuden yhteiskuntatieteellisen tiedekuntarakennuksen Publicumin tiloissa Jean Monnet -keskuksessa sekä vuoden 2006 alusta alkaen Turun yliopiston vuokraamissa tiloissa Data-Cityn toimistorakennuksessa, jossa se joutui muuttamaan toisiin tiloihin maaliskuussa 2007. Sihteeristön toimitilojen ja kiinteiden toimistomenojen kuluista

vastasi Turun yliopisto, jonka hallintojohtaja Kari Hyppönen toimi Agricola 2007 -projektin vastuullisena johtajana.

Pääsihteerin lisäksi sihteeristössä työskentelivät hankkeen kuluessa suunnittelija Anna Harmaa sekä työvoima- ja korkeakouluharjoittelijoina Elina Maines, Hannu Aaltonen, Marianne Mäkinen, Kaisa Pennanen, Saara Salmi (Franzelius) sekä Anniina Lehtokari. Maines, Aaltonen ja Lehtokari työskentelivät harjoittelukautensa jälkeen projektisihteerinä.

Toimintaohjeet

Asettamiskirjeen mukaisesti opetusministeriö edellytti, että kukin osapuoli vastasi ohjelmiansa osioista ja niiden kustannuksista. Valtuuskunnan tehtävänä oli ohjata ja sovittaa yhteen vuoden ohjelma.

Valtuuskunnan ja työryhmän työ määriteltiin virkatyöksi. Sihteeristön matkakustannukset tuli maksaa valtion matkustussäännön mukaisesti. Valtuuskunnan ja työryhmän puheenjohtajien ja jäsenten matkakuluista vastasi heidän edustamansa taho, joskin matkakulut korvattiin pysyville asiantuntijoille sekä työryhmän puheenjohtajalle hänen jäätyään eläkkeelle Opetushallituksesta vuoden 2006 alussa. Kokouspalkkioita ei maksettu. Palkkauksista ja palkkioista edellytettiin tehtäväksi erikseen asianmukaiset opetusministeriön päätökset.

JUHLAVUODEN ORGANISAATION TOIMINTA

Valtuuskunnan ja työryhmän kokoukset, seminaarit ja muu toiminta

Juhlavuoden valtuuskunta piti toimikautensa aikana 9 kokousta, joista ensimmäinen järjestettiin yleisöluentotilaisuuksin Turun yliopistolla Agricolan päivän aattona 8.4.2005 ja viimeinen Kansallisarkistossa 25.2.2008. Nämä molemmat kokoukset pidettiin yhteisistuntona juhluvuoden työryhmän kanssa. Valtuuskunnan ja työryhmän kokouksia järjestettiin pääsääntöisesti Helsingissä ja Turussa. Kokousten isännöinnistä vastasivat vuorollaan juhluvuoden valtuuskunnan ja työryhmän jäsenten taustayhteisöt ja osin myös juhluvuoden sihteeristö.

Juhlavuoden työryhmä toimi juhluvuosihankkeen käytännön ohjausryhmänä ja kokoontui virallisiin kokouksiin säännöllisesti ja osin myös yhteisistuntoihin valtuuskunnan kanssa. Työryhmä kokoontui kaiken kaikkiaan 25 kertaa. Yksi kokous pidettiin myös kenttäoloissa, kun työryhmä kokoontui elokuussa 2007 Turun yliopiston Saaristomeren tutkimusasemalla Seilin saarella. Lisäksi työryhmä järjesti kaksi tutustumismatkaa ”Agricolan jalanjäljissä”, toisen toukuussa 2006 Pernajaan, Viipuriin ja Kuolemajärvelle sekä toisen kesäkuussa 2006 Wittenbergiin, Agricolan opiskelukaupunkiin. Kummankin matkan aikana järjestettiin tapaamisia paikkakuntien ja paikallisten

seurakuntien sekä Wittenbergissä myös Luther-keskukseen johdon kanssa liittyen juhluvuoden valmisteluihin sekä tutustuttiin historiallisiin, Agricolaan liittyviin kohteisiin.

Juhlavuoden valtuuskunta ja työryhmä järjestivät avauskokouksensa tavoin 12. joulukuuta 2007 Liedon Vanhalinnassa päätöseminaarin, jossa arvioitiin juhluvuoden antia sekä hahmoteltiin sen perintöä. Vanhalinnan tapahtumien yhteydessä järjestettiin myös juhlapäivällinen, johon osallistuivat Suomen kirkkokuntien johtajat sekä Viron pääministeri Andrus Ansip. Valtuuskunnan ja työryhmän viimeinen kokous

Kulttuuriministeri Stefan Wallin vastaanotti helmikuussa 2008 juhluvuoden mitalin Turun yliopiston rehtorilta, Agricola 2007 -valtuuskunnan puheenjohtajalta Keijo Virtaselta (vas.) ja pääsihteeri Ossi Tuusvuorelta.





Viipurissa 1908 vihitty Emil Wikströmin Agricola-muistomerkki, joka tuhoutui talvisodan viime vaiheissa, sekä hahmotelma uudeksi muistomerkeksi.



ennen niiden toimikauden päättymistä järjestettiin Kansallisarkistossa 25. helmikuuta 2008.

Kokouksien ohella valtuuskunnan ja erityisesti työryhmän jäsenet sekä asiantuntijat kävivät monipuolista ja säännöllistä yhteydenpitoa sekä keskenään että Agricolan juhlavuosihankkeen kannalta keskeisten toimijoiden kanssa, mikä osoittautui toimivaksi verkottumisen pohjaksi.

Muistomerkkitoimikunta

Juhlavuoden valtuuskunta asetti syksyllä 2006 työryhmän esityksestä aluksi patsastoimikunnan nimellä toimineen asiantuntijoin täydennetyin toimikunnan, jonka tehtäväksi muodostui valmistella Viipuriin suunnitellun, alun perin 21.6.1900 Viipurin laulujuhlien yhteydessä vihityn ja sotien aikana tuhoutuneen Emil Wikströmin Mikael Agricola-muistomerkin uudelleenpystytystä. Tähän liittyvä aloite oli tehty jo kesäkuussa 2000 Kyrönniemellä tapahtuneen Mikael Agricolalle omistetun, vuodelta 1900 peräisin olevan ja niin ikään sodassa kadonneen muistomerkin uudelleenvihkimisjuhlassa ministeri Jaakko Nummisen ja silloisen Viipurin kaupunginjohtajan ja nykyisen Viipurin piirihohtajan Georgi Porjadinin välisissä keskusteluissa. Lisäksi toimikunta sai yhdessä sihteeristön kanssa tehtäväkseen valmistella ja esitellä juhlavuoden virallisten taiteellisten hankkeiden, juhlavuoden mitalin, rahan ja postimerkin toteuttamiseen liittyvät kysymykset.

Toimikunnan puheenjohtajaksi nimitettiin työryhmän jäsen, Turun taidemuseon amanuessi Christian Hoffmann, ja sen sihteerinä toimi juhlavuoden pääsihteerinä Ossi Tuusvuori. Jäseniksi kutsuttiin valtuuskunnan pysyvät asiantuntijat, ministeri Jaakko Numminen sekä varapuheenjohtaja Aleksandr Belov. Lisäksi valtuuskunnan kolmas pysyvä asiantuntija, TT, asessori Ossi Haaramäki osallistui toimikunnan työhön aktiivisesti. Toimikunta kutsui asiantuntijoikseen taidehistorioitsija Juha Ilvaksen, Wäinö Aaltosen museon amanuessin Riitta Kormanon, arkkitehti Juha Lanki-



Agricola 2007 -muistomerkkitoimikunnan kokous Kansallisarkistossa helmikuussa 2008.

sen Visavuori-säätiön toiminnanjohtajan Juha Myllylän sekä toimitusjohtaja Raimo Kesosen.

Muistomerkkitoimikunta kokoontui osin yhdessä työryhmän kokousten kanssa Turussa, Helsingissä ja Visavuoreissa Emil Wikströmin museossa, jossa ovat näytteillä mm. Viipurin muistomerkkin alkuperäiset veistosluonnokset. Lisäksi toimikunta vieraili eri kokoonpanoissa useampaan otteeseen Viipurissa ja Kyronniemellä. Näiden vierailujen aikana käsiteltiin myös muita juhluvuoden ja sen tapahtumien valmisteluihin liittyviä kysymyksiä.

Muistomerkkitoimikunnan toimeksiantoa jatkettiin juhluvuoden valtuuskunnan toimikauden päättyttyä, koska hankkeen toteuttaminen juhluvuonna ei

osoittautunut mahdolliseksi. Valtuuskunnan helmikuussa 2008 tekemän päätöksen mukaisesti muistomerkkitoimikunnan tehtäväksi jäi hankkeen loppuunsaattaminen mahdollisuuksien mukaan vuoden 2008 aikana. Toimikunta siirtyi Mikael Agricola -seuran alaisuuteen.

Juhlatoimikunta

Valtakunnallisten pääjuhlallisuuksien ja muiden valtakunnallisten juhlallisuuksien valmistelua varten työryhmä asetti toukokuussa 2006 juh latoimikunnan.

Toimikunnan puheenjohtajana toimi viran puolesta juhluvuoden pääsihteeri Ossi Tuusvuori ja sen sihteerinä suunnittelija Anna Harmaa. Varapuheenjohtajana toimi Heikki Jääskeläinen. Sihteeristön korkeakouluharjoittelijat olivat toimikunnan käytettävissä.

Toimikunnan tehtävänä oli koordinoida valtakunnallisten tai yhteistyössä muiden osapuolten kanssa toteutettavien juhlatapahtumien valmistelua ja toteutusta. Toimikunta kutsui asiantuntijoita ja teki esityksiä ulkopuolisten palveluntuottajien palkkaamisen osalta työryhmälle, jolle se raportoi.

Pernajan kunnan ja Pernajan Agricola-seuran edustajina toimikunnan työhön osallistuivat kulttuurisihteeri ja kirjastonhoitaja Jenny Olsson-Korsu sekä seuran edustajat Tuovi Putkonen ja Mia Aitokari. Pernajan kunta ja Agricola-seura kantoivat päävastuun Pernajassa loppiaisena 6. tammikuuta pidetyn valtakunnallisen juhluvuoden avaustapahtuman järjestelyistä.

Valtakunnallisen pääjuhlan tuotantotiimin vetäjäksi ja tuottajaksi nimitettiin Jaana Rantala (Turun kris-



OMA KIELI, OMA MIELI

Juhlatoimikunta

Heikki Jääskeläinen, arkkipiispan sihteeri, juhluvuoden valtuuskunnan varajäsen ja työryhmän asiantuntija
Kai Vahtola, johtaja, Kirkkohallitus, juhluvuoden työryhmän jäsen

Tarja-Tuulikki Laaksonen, museolehtori, Turun maakuntamuseo, juhluvuoden työryhmän jäsen

Eva-Liisa Makkonen, kaupunginsihteeri, Turun kaupunki

Tapani Rantala, kappalainen, Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä, Agricola 2007, Turun seudun paikallistoimikunta, Kirkkopäivät 2007, koordinaattori
Keijo Perälä, Agricola 2007, Turun seudun paikallistoimikunnan pj.

Ossi Tuusvuori, pääsihteeri, Agricola 2007, Turun yliopisto

Anna Harmaa, suunnittelija, Agricola 2007, Turun yliopisto



Suomen kielen kauneina sanana esitettiin yleisöäänestyksellä syksyn 2008 aikana. Rientola Oy:n suunnittelema kilpailujulistite.

tillinen opisto). Hänen esityksestään juhlan ohjelman tuotantoryhmään valittiin käsikirjoittajaksi Tytti Issakainen, ohjaajaksi Markku Arokanto, lavastajaksi Juha Lukala, puvustajaksi Pirkko Haapasaari, musiikkivastaavaksi Uli Korhonen sekä tekniikasta, äänentoistosta ja valaistuksesta vastaavaksi Eastway Oy, jota edusti tuotantotiimissä Ari Sirkiä.

Viestintä ja markkinointi

Juhluvuoden ilme. Juhluvuoden ilmeen suunnittelu tapahtui vuonna 2005 pääsihteerin ja medianomi Mari Meron (Turun yliopiston viestintä) toimesta. Juhluvuoden teemasta käytiin valtuuskunnan ja työryhmän piirissä vilkasta keskustelua, jonka tuloksena teemaksi valittiin ”oma kieli, oma mieli” ” eget språk, eget minne”. Juhluvuoden lähestyessä Agricola 2007

-juhluvuoden onnistuneiksi osoittautuneet teema ja ilme vakiinnuttivat asemansa ja tulivat käyttöön mitä erilaisimmissa juhluvuoteen liittyvissä hankkeissa ja tapahtumissa.

Viestintäasiantuntijoiden ryhmä. Juhluvuoden viestintää ja markkinointia suunniteltiin vuoden 2006 aikana työryhmän asettaman viestintäasiantuntijoiden ryhmän ja sihteeristön toimesta yhteistyössä turkulaisen viestintäalan yrityksen Rientolan kanssa. Neuvoantavaan viestintäasiantuntijaryhmään kuuluivat Turun yliopiston viestintäpäällikkö Maija Palonheimo (pj.), opetusministeriön viestintäpäällikkö Marjo Merivirta, Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän viestintäpäällikkö Osku Laukkanen, Yleisradion markkinointipäällikkö Marko Vainio, Opetushallituksen viestintäpäällikkö Hannu Yli-Lehto, Kirkkohallituksen

tiedottaja Katriina Harviainen sekä pääsihteeri Ossi Tuusvuori. Asiantuntijaryhmä kokoontui kolmesti vuoden 2006 aikana.

Juhlavuoden viestinnän ja markkinoinnin osalta sovittiin yhteistyöstä Rientola Place Marketing Oy:n kanssa. Rientolan avustuksella ja sen hankkimien yhteistyökumppanien myötävaikutuksella toteutettiin juhlavuoden ilmeen mukainen palkittu mediakampanja keväällä 2007 sekä juhlavuoden virallisena kilpailuna syksyllä tapahtunut suomen kielen kauneinta sanaa etsinyt ”Sanasista kaunein” -äänesty.

Verkkosivusto. Juhlavuoden virallinen verkkosivusto avattiin keväällä 2006 omalla osoitteellaan www.agricola2007.fi, joka oli näkyvästi esillä Turun yliopiston (www.utu.fi) ja Turun kaupungin (www.turku.fi) verkkosivujen avaussivulla sekä verkkosivuhakemistojen kärkipäässä (mm. Googlessa heti toisena Agricola – Suomen historiaverkon jälkeen). Verkkosivusto saavutti suuren suosion ja sai pääsääntöisesti hyvinkin myönteistä palautetta. Suurimmat kävijämäärät juhlavuoden aikana osuivat odotetusti huhtikuuhun 2007, mutta myös alkuvuosi ja syksy olivat verkkosivuston sesonkiaikaa. Käytettävissä olevan Turun yliopiston toimittaman tilastoaineiston mukaan helmikuusta 2007 tammikuuhun 2008 sivustolla vierailleita oli yhteensä 34 356 kpl ja hakuja yli 180 000 kpl.

Juhlavuoden virallisen verkkosivuston ohella myös monet muut juhlavuosihankkeissa aktiivisesti mukana olleet toimijat perustivat omat Agricola 2007 -verkkosivustonsa: Opetushallitus, Kirkkohallitus, Yleisradio, eräät hiippakunnat ja seurakuntayhtymät, Pernajan



Agricola-seura jne. Lisäksi jo aiemmin olemassa olleet Agricolalle omistetut sivustot täydensivät juhlavuoden antina syntynyttä verkkoviestinnän tarjontaa. Agricola 2007-sivustoille on pyritty linkittämään kaikki keskeiset ja tiedossa olevat Agricola-aiheeseen liittyvät sivustot.

Juhlavuoden verkkosivusto tallennetaan Kansalliskirjaston toimesta, ja se tulee yhdessä muiden juhlavuoden teemasivustojen kanssa muodostamaan rungon syksyllä 2008 avautuvaan Mikael Agricola -portaaliin.

Juhlavuoden verkkosivusto osoitteessa www.agricola2007.fi oli suosittu. Huhtikuussa 2007 kävijöitä oli yli 6000 (ks. kuvaaja). Sivusto sai paljon kiitosta myös vieraskirjassa (ks. viereinen sivu).



Näin ystäväni kävi 7.12.2008 ja kirjoitti:

Hyvää Agricolan päivää kaikille Suomeen !!

• K-A kävi 16.1.2008 ja kirjoitti:

Agricola on Suomen suurmiesten ylivoimainen ykkönen!

• Ninni Henriksson kävi 24.12.2007 ja kirjoitti:

Mycket intressant att läsa om Agricola här.

Trevligt att det finns så mycket fint här

• Heimo kävi 14.12.2007 ja kirjoitti:

Oli ihanat sivut. <3 Agricola on paras!!

• Miia kävi 5.11.2007 ja kirjoitti:

Avasin keväällä Agricola-ketjun suomi24. keskustelupalstalle, ja siitä kehittyi antoisa keskustelu. Nyt kehittelen omien lastenlasteni kanssa nukketatterinäytelmää, jossa on historiallinen osuus Agricolasta hänen kielellään. Verraton tämä sivusto, onnittelet!

Eläköön suomen kieli!

• Marjut kävi 10.10.2007 ja kirjoitti:

Onnistunut ja näkyvä Agricolan juhlavuosi!

Kiitos ja kumarrus kirjakielen isälle hienosta perinnöstä.

• Leifi kävi 8.10.2007 ja kirjoitti:

Agricola on paras! olen leifi!

• Tiina kävi 8.10.2007 ja kirjoitti:

Hieno sivu!!!

• Niina kävi 8.10.2007 ja kirjoitti:

Heino Sivu !! <3<3<3 Agricola oli paras!

• Pekka kävi 8.10.2007 ja kirjoitti:

Minä tykään Agricolasta.

• hemuli kävi 8.10.2007 ja kirjoitti:

Terve hyvä sivu!

• NiP-su kävi 8.10.2007 ja kirjoitti:

Agricola on minun IDOLI ;)

• Toffl@n kävi 8.10.2007 ja kirjoitti:

Hienot sivut!

• Salla kävi 8.10.2007 ja kirjoitti:

Hienot sivut! Verkkokauppa oli siisti:)

• Johanna kävi 8.10.2007 ja kirjoitti:

Taidanpa tilata jotain tuosta verkkokaupasta, teillä on aivan mahtavat sivut täällä.

• muumi peikko kävi 8.10.2007 ja kirjoitti:

erittäin hyvät sivut:D

Portaalin toteuttamisesta vastaa Agricola – Suomen historiaverkon toimitus (Turun yliopiston kulttuurihistorian laitos), joka tulee myös ylläpitämään portaalia yhteistyössä Mikael Agricola -seuran kanssa.

Blogi ja vieraskirja. Juhlavuoden virallisella verkkosivustolla piti maisteri Mikael eli Turun seudun Agricola 2007 -toimikunnan puheenjohtaja ja Turun entinen kulttuuritoimenjohtaja Keijo Perälä omaa blogiaan, jossa ilmestyi myös muiden kirjoituksia. Lisäksi verkkosivustolla oli oma yleisöosastonsa eli Vieraskirja, joka osoittautui suosituksi etenkin nuorten ja koululaisten keskuudessa. Jonkinasteista sensuuria harjoitettiin sihteeristön toimesta, mutta valtaosa vierailijoista ylisti Agricolan merkitystä ja verkkosivustokin sai paljon kehuja. Blogi ja vieraskirja jatkavat eloan osana Mikael Agricola -portaalia, jonne juhlavuoden laaja aineisto siirretään syksyllä 2008.

Ote blogista: Agricola mielikuvissamme.

[11.4.2007 Keijo Perälä] ”Yle Radio 1:ssä oli 2.4.2007 puhelinkyselyohjelma Mikael Agricolasta. Asiantuntijoina olivat prof. Simo Heininen ja kielentutkija Riitta Palkki Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksesta.

Alkukankeuden jälkeen soittoja tuli solkenaan. Monenlaista kyseltiin. Mieleeni jäi pari jotenkin kiinnostavaa seikkaa.

Soittajilla oli järjestään se käsitys, että Mikael oli suomenkielinen henkilö suomenkieliseltä kotiseudulta. Kysymyksiä kohdistui siihen, minkälaista suomen murretta hänen kotikylässään puhuttiin. Hänen kirjakielensä ominaisuuksille haettiin selityksiä hänen syn-

nyinseutunsa murteesta. Vastaamassa ollut kielentuntija myönteili tätä käsitystä ja luetteli Agricolan kirjakielen piirteitä, jotka ovat kaakkoishämäläisiä. Ikään kuin Agricola olisi kotoisin hämäläiseltä murrealueelta. Todellisuudessa hän oli kotoisin itäuusmaalaista ruotsia puhuneelta ja vieläkin puhuvalta alueelta. Simo Heininen huomautti tästä, mutta se ei puheita muuttanut, vaikka Palkkikin myönsi, että Heininen taitaa olla oikeassa.

Ohjelmassa jatkettiin sitä perinnettä, että Agricolan suomen murretaustoja haetaan Etelä-Hämeestä ja hänen varhaislapsuudestaan. Kuitenkin hän muutti pois ruotsinkieliseltä synnyinseudultaan noin kymmenvuotiaana, vietti sitten kahdeksan vuotta Viipurissa ja melkein koko lopun elämänsä, yli 25 vuotta, Turussa. Hän siis asui pääosan elämänsä suomenkielisen asutuksen keskellä, mutta ei ensimmäistä vuosikymmentään. Ei ole vaikea kuvitella, missä hän suomen kieltä oppi, eikä varsinkaan, missä hän suomen kieleen perehtyi. Ei hän Turun murretta ainakaan Pernajassa oppinut. Sitä hän kuitenkin enimmäkseen kirjoitti. Eikä hän varmaankaan kaikkea aivan yksin kääntänyt, joten yksittäisten murrepiirteiden etsijöiltä ei työsarka varmaankaan lopu.

Ihminen voi oppia kieliä vielä kymmenen vuotta täytettyäänkin. Agricolakin osasi ruotsin lisäksi sujuvasti latinaa (sen ajan englantia) ja suomea sekä ainakin jonkin verran, ehkä hyvinkin, saksaa ja kreikkaa.

Kuriositeettina tuli esille soittaja Perniöstä. Ilmeni, että Perniössä elää yhä uskomus Agricolan perniöläisyydestä; nyt siinä muodossa, että hänen äitinsä oli sieltä kotoisin. Kysehän on E. N. Setälän alkuun pa-

nemasta tarusta. Siinä ei ole mitään perää, mutta ilmeisesti hypoteesin keksijän arvovalta pitää uskomusta elossa, paikallispatrioottisten ja aitosuomalaisten tarpeiden lisäksi. Viljo Tarkiainen on v. 1958 julkaistussa kirjassa *Mikael Agricola. Tutkielmia* osoittanut Perniötarun humpuukiksi.

Oli kiinnostavaa huomata Pernajan Agricola-juhlassa 10.4., että usko Mikaelin suomenkielisyyteen elää Pernajassakin, myös ruotsinkielisten keskuudessa! Toki ilmeisesti paikkakunnan suomenkielisten vaikuttajahenkilöiden ansiosta. Olisi hauska tietää, miten Pernajan ruotsinkieliset asian oikein kokevat. Tilanteen kummallisuushan alkoi jo Topeliuksen kertomuksesta *Gossen från Pernå*, jossa henkilöt keskustelevat kieliasioista ruotsiksi, mutta ikään kuin puhuisivat oikeasti suomea ja lukija lukisi kertomusta ruotsiksi käännettynä. Topeliuksen kirjoituksissa on varmaan paljon tällaista tapahtumien sijoittamista kuvitteellisiin, yksinkertaistettuihin, epähistoriallisiin oloihin valistustarkoituksessa; ja kuten tässä tapauksessa, ilmeisesti ajatellen suomennosten lukijoita.

Historian henkilöt elävät jälkimaailman mielikuviina. Mitä vähemmän on varmaa tietoa, sitä enemmän on tilaa mielikuville, joiden todennäköisyys vaihtelee. Joskus muodostunut käsitys elää sitkeästi, vaikka sen todennäköisyys olisi nolla, mutta tarve uskoa on suuri. Minusta Heinisen uuden Agricola-monografian vahvuus on siinä, että hän luo kohdehenkilöstä kuvan, joka on uskottava kaiken sen valossa, mitä hänen ajastaan tiedetään. Siinä hän historian tutkimuksen vaikeus juuri onkin. Pitää tietää kovin paljon ja laajalta alalta.”

RAHOITUS JA TALOUS

Mikael Agricolan juhluvuoden rahoitus

Vuosi 2005

Kirkkohallitus 25 000 €
Opetusministeriö 25 000 €
Turun kaupunki 20 000 €
Yhteensä 70 000 €

Vuosi 2006

Suomen Kulttuurirahasto 100 000 €
Kirkkohallitus 8 000 €
Opetusministeriö 50 000 €
Rahaston tuotto 5 935 €
Yhteensä 163 935 €

Vuosi 2007

Opetusministeriö 75 000 €
Kirkkohallitus 117 000 €
Werner Söderström Oy kirjallisuussäätiö 5 000 €
Turku Energia 2 000 €
Suomen Kirjasäätiö 5 000 €
Alfred Kordelinin säätiö 40 000 €
Turun kaupunki 8 000 €
Rahaston tuotto 2 148 €
Yhteensä 281 187 €

Vuosi 2008

Opetusministeriö 15 000 €
Kirkkohallitus 15 000 €
Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä 5 000 €
Yhteensä 35 000 €

Juhlavuoden rahasto

Juhlavuoden asettamispäätöksen valmisteluvaiheessa sovittiin Turun yliopiston, Turun Yliopistosäätiön sekä opetusministeriön kesken, että juhluvuosihankkeen rahoitus ohjataan Turun Yliopistosäätiön perustettavan Mikael Agricolan juhluvuoden rahaston kautta. Säätiö vastasi rahaston hallinnoinnista, anoi ja otti vastaan avustuksia ja apurahoja, laskutti juhluvuoden mitalien myynnistä, suoritti maksatuksia juhluvuoden valtuuskunnan ja työryhmän sekä sihteeristön esityksestä sekä huolehti menestyksellisesti myös rahaston tuottavuudesta.

Juhlavuoden rahastoa perustettaessa sovittiin myös siitä, että rahasto voisi jatkaa toimintaansa juhluvuoden valtuuskunnan toimikauden päättymisen jälkeen, mikäli rahaston pääoma antaisi tälle edellytykset.

Toimintatalous. Juhluvuosihankkeen talouden pääperiaate oli, että kaikki tulot (toiminta-avustukset ja apurahat) on siirretty Turun Yliopistosäätiölle Mikael Agricolan juhluvuoden rahastoon, josta rahaa on siirretty menoja vastaava määrä Turun yliopistolle. Yleiset toimintamenot maksettiin yliopiston tililtä ja erilliset hankeavustukset on maksettu pääsääntöisesti Mikael Agricolan juhluvuoden rahastosta (mm. Suomen Kulttuurirahaston myöntämä avustus).

Juhlavuoden sihteeristö on toiminut Turun yliopiston rehtorinviraston alaisena projektina ja yliopisto on vastannut sen toimitiloista sekä kiinteiden atk-laitteiden ja telepalvelujen kustannuksista. Projekti on ra-

hoittanut muut laitehankinnat sekä toimintamenoja, ml. gsm-puhelimet ja niiden käyttökulut.

Juhluvuosihankkeen rahoitus ja rahoittajat.

Juhluvuosihankkeen toiminnan rahoitus perustui ensi sijassa opetusministeriön ja Kirkkohallituksen juhluvuoden rahaston anomuksien perusteella myöntämiin vuosittaisiin avustuksiin, joiden osalta noudatettiin tasavertaisuusperiaatetta. Lisäksi juhluvuoden toimintabudjetin sekä tapahtumien ja hankkeiden rahoitukseen saatiin juhluvuoden valtuuskunnan hakemuksiin perustuvia avustuksia ja apurahoja. Merkittävimmät institutionaaliset tukijat olivat Suomen Kulttuurirahasto (2006), Alfred Kordelinin säätiö (2007) sekä Turun kaupunki (2005–2007), joka rahoitti myös merkittäväällä panoksella Turussa 9.4.2007 järjestettyjen valtakunnallisten pääjuhllisuuksien kuluja. Lisäksi Turun kaupunki rahoitti omassa budjetissaan vuonna 2006 asetetun Turun seudun Agricola 2007 -paikallistoimikunnan toimintaa.

Juhluvuosihankkeen keskeisten rahoittajien lisäksi juhluvuoden talouden kannalta merkittävänä tukijana toimi TS-Yhtymä Oy, jonka kanssa sihteeristö sopi juhluvuoden virallisten painatusten toteutuksesta TS-Yhtymän painotaloissa pääosin kustannuksitta. Lisäksi juhluvuoden oheistuotteiden ja mitalien myyntitulot muodostivat tärkeän osan hankkeen taloudellisesta perustasta.

Hallitus

Yhdistyksen hallitus koostui seuraavista henkilöistä:

- o Puheenjohtaja: Tuovi Putkonen
- o Varapuheenjohtaja: Marjo Vuokko
- o Sihteeri ja rahastonhoitaja: Jenny Olsson-Korsu
- o Muut jäsenet: Mia Aitokari, Anne Hovi
- o Varajäsenet: Gustaf Antell, Barbro Gustafsson-Still, Anni Karlsson, Görel Selander

Toiminta

Yhdistyksen jäsenmäärä kasvoi hie-
man vuonna 2007. Vuoden lopulla
seuralla oli 37 jäsentä. Seura toteutti
yhteistyössä Pernajan kunnan kanssa
nk. Agricola-hankkeen, joka koostui
kuudesta osaprojektista.

Projektit olivat:

1. Juhlavuoden valtakunnalliset juhla- lisuudet (6.1.2007 ja 10.4.2007)

Valtakunnallisen juhluvuoden avaus-
pahtuma, keskiaikainen Agricolan käsi-
kirjoittama messu veti Pernajan kirkon
täyteen väkeä loppiaisena 6.1.2007.
Messun jälkeen Höganäs seurain-
tossa vietettiin keskiaikaista kyläjuhlaa,
jossa tarjolla teeman mukaista ruokaa
ja musiikkia, vieraita arviolta 250
henkeä.

Agricola-juhlaa vietettiin 10.4.
Kirkossa esitettiin Mikael-kuvaelma,
musiikkia, puheita ja lisäksi Suomen
kääntäjien ja tulkkien liitto (SKTL)
jakoi kääntäjäpalkintonsa. Kirkon
jälkeen juhla jatkui Höganäs seurain-
talossa juhlaohjelmalla ja kahvituksella.
Vieraita oli lähes yhtä paljon kuin lop-
piaisena. Päivän aikana Agricola-reitti
ja -museo vihittiin käyttöön ja Mikael-
dvd julkaistiin.

2. Agricola-reitti

Pernajan Torsbyn kylässä mutkitteleva
Pernajan harmaakivikirkon, Agrico-
lan synnyntilan ja Agricola-museon
yhdistävä nk. Agricola-reitti vihittiin
käyttöön 10.4.2007. Kevään ja kesän
aikana sitä kiersivät lukuisat matkailijat
ja koululaiset koulutettujen oppaiden
johdolla.

3. Mikael-dvd

Mikael-dvd valmistui alkuvuodesta.
Siitä otettiin 500 kappaleen painos.
Dvd julkaistiin Agricola-juhlassa
10.4.2007.

4. Agricola-näyttely

Agricola-museoon suunniteltiin ja
toteutettiin arkeologiskulttuurihis-
toriallinen Agricola-näyttely, jossa
tietoa Pernajan Agricola-kaivauksista
ja Agricolasta. Kevään, kesän ja syk-
syn aikana näyttelyyn tutustui 1324
sisäänpääsymaksun maksanutta kävijää
ja lisäksi muutama sata kutsuvierasta,
mm. Pernajan ala-asteiden oppilaat ja
opettajat.

5. Arkeologiset ”Agricola-kaivaukset”

Arkeologiset ”Agricola-kaivaukset”
kaivettiin heinäkuussa Agricolan
synnyntilalla Hanna-Maria Pellisen

johdolla. Löydöksistä merkittävin
lienee kivijalka, joka mahdollisesti on
Agricolan kotitalosta. Pernajan kunta
rahoitti kaivaukset.

6. Agricola-esite

Seura julkaisi pienimuotoisen Agri-
cola-esitteen suomeksi ja ruotsiksi
jaettavaksi turisteille. Esitteessä mm.
kirkonkylän kartta, tietoa juhluvuoden
hankkeesta sekä perustietoa Agrico-
lasta.

Rahoitus ja yhteistyö

Seura sai hankkeen toteutukseen ra-
hoitusta Idässä Itää ry:ltä / Uuden-
maan TE-keskukselta, Pernajan kun-
nalta, valtakunnalliselta Agricola-
juhlavuoden organisaatiolta, Svenska
Kulturfondenilta, William Thuring
stiftelseltä sekä Jenny ja Antti Wihurin
säätiöltä. Seura on tehnyt yhteistyötä
myös mm. Pernajan seurakunnan,
Valkon kansalaisopiston, Lovisa Med-
borgarinstitutet -kansalaisopiston ja
Turun yliopiston sekä useiden muiden
hankkeeseen osallistuneiden henkilöi-
den ja organisaatioiden kanssa.

Juhlavuoden avustapahtuman yhteydessä
loppiaisena pidettiin Agricolan synnyinpitäjän
Pernajan kirkossa Agricolan messu.



JUHLAVUOSIHANKKEIDEN TALOUDELLINEN TUKI VALTUUSKUNNALLTA

Mikael Agricolan juhluvosihanke käytti Suomen Kulttuurirahastolta vuonna 2006 saamastaan 100 000 euron avustuksestaan merkittävän osan eri toimijoiden hankkeiden tukemiseen.

Kirjastoautot Agricola-busseina

Ks. Agricola-busseista myös s. 105–107.

Tausta. Mikael Agricolan juhluvuoden tapahtumia suunniteltaessa Agricola 2007 -organisaatiossa virisi idea Agricola-teemabussista, joka kiertäisi ympäri Suomea esitellen Mikael Agricolan elämäntyötä eri sukupolvia ja väestöryhmiä kiinnostavalla tavalla.

Samanaikaisesti Turun kaupunginkirjastossa syntyi ajatus kirjastoautojen Agricola-teemavuodesta. Mukaan hankkeeseen tulivat yhteistyökumppaneiksi Suomen kirjastoseura ja Lukukeskus.

Agricola 2007 -työryhmän kokouksessa Turussa 6.6.2006 nämä kaksi autohanketta päätettiin yhdistää. Erillisen teemabussin todettiin olevan liian kallis ja suurisuuntainen hanke, ja Suomessahan on valmiina laaja, toimiva kirjastoautoverkosto, jonka autot voitiin valjastaa Agricola-juhluvuoden käyttöön.

Organisaatio ja rahoitus. Suomen kirjastoautot Agricola-busseina 2007 -hanke toteutettiin Agricola 2007 -organisaation ja Suomen kirjastoseuran yhteis-



Juhluvuoden työryhmän jäsen, opetusneuvos Annu Jylhä-Pyykönen sekä pysyvä asiantuntija, ministeri Jaakko Numminen kokeilevat juhluvuoden design-malliston suunnitelleen Mari Virtasen (taustalla) Agricolan myssyä.

työnä. Tärkeimmät yhteistyökumppanit olivat kaikki Suomen kirjastoautot ja Lukukeskus.

Hankkeen pääasiallisesti rahoittamana ja Lukukeskuksen järjestämänä 25 kirjailijaa vieraili Agricola-busseissa toimineissa 40 kirjastoautossa. Muista tapahtumista vastasivat muiden muassa suomen kielen professorin Kaisa Häkkisen kouluttamat Agricola-teinit sekä Marco Pinto marionettiteatteriesityksillään.

Rahoituspuolella tärkein tukija oli Agricola 2007 -organisaatio, jonka valtuuskunta myönsi hankkeelle



Agricola-bussihankkeen työryhmä

Päivi Almgren, Suomen kirjastoseura

Keijo Perälä, Agricola 2007, Turun paikallistoimikunnan puheenjohtaja

Ossi Tuusvuori, Agricola 2007 -juhlavuoden pääsihteeri

Kalle Varila, Suomen kirjastoseuran kirjastoautotyöryhmän puheenjohtaja

Helena Virtanen, Agricola 2007 -työryhmä, Turun kaupunginkirjasto



rahoitusta Suomen Kulttuurirahaston myöntämästä avustuksesta. Agricola-bussihanke sai myös omaa avustusta seuraavilta säätiöiltä ja yhdistyksiltä: Finlands svenska författareförening, Suomen kirjailijaliitto, Suomen kirjastosäätiö, Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto sekä Suomen nuorisokirjailijat. Lisäksi BTJ Finland Oy kustansi autojen mainosteipit.

Agricola-bussihanketta ideoitiin ja käynnistettiin vuoden 2006 aikana. Jo valmisteluvaiheessa mukana olleista henkilöistä muodostettiin juhlavuoden ajaksi työryhmä. Käytännön vetovastuussa oli Turun kaupunginkirjasto ja erityisesti sen autokirjaston johtaja Kalle Varila oman työnsä ohessa. Hän toimi myös puheenjohtajana hankkeen kokouksissa.

Tammikuussa 2007 hankkeelle palkattiin osa-aikainen projektisihteeri, joka sai työtilat juhlavuoden sihteeristöstä. Projektisihteerinä, samoin kuin kokousten sihteerinä, toimi Elina Maines.

Kirjastoautot varustettiin Mikael Agricolan juhluvooteen ja Agricola-busseiksi monin eri tavoin. Kirjastoautokunnille ja -autoille lähetettiin keväällä 2007 pelkistetty idealista siitä, miten he tämän lisäksi itse voisivat tuoda esiin juhlavuotta ja Agricola-teemaa.

Läpäisevänä ajatuksena niin kirjastoautojen varustamisessa kuin autoissa vuoden aikana järjestetyissä tapahtumissakin oli Agricola-juhlavuoden teema *Oma kieli, oma mieli*.

Sanojensa mittainen mies. Aboa Vetus & Ars Nova -museon Agricola-vuosi 2007

Aboa Vetus & Ars Nova (avattu yleisölle 1995) on Turussa toimiva arkeologis-historiallinen ja nykytaiteen museo, jota ylläpitää Matti Koivurinnan säätiö rs. Museon tehtävänä on herättää ja tyydyttää kiinnostusta Turun ja Suomen historiaan, arkeologiaan ja nyky-



Tuula Kallioniemi vierailulla Tampereen kirjastoautossa.

taiteeseen. Museo ylläpitää alueellaan olevia kiinteitä muinaisjäännöksiä, museoon talletettuja esinelöytöjä sekä Matti Koivurinnan säätiön taidekokoelmaa.

Aboa Vetus on Turun keskiajan tuntija, joka tekee tutkimusta erityisesti arkeologian, Suomen historian ja museologian parissa. Museolla on säännöllistä ja laajaa historiaan ja taiteeseen keskittyvää näyttelytoimintaa. Aboa Vetus on museon historiallinen osasto, jolla on perusnäyttely. Lisäksi vuosittain järjestetään kaksi vaihtuvaa erikoisnäyttelyä.

Näyttely. Vuonna 2005 suunnitelmiin lisättiin näyttely, joka kertoisi Mikael Agricolasta. Päätettiin suunnitella hanketta, joka voisi museonäyttelyn keinoin tuoda esiin tuoreita ja keskiaikaiseen Aboa Vetus-museoon liittyviä teemoja turkulaisesta suurmiehestä. Näyttelyn nimeksi annettiin Sanojensa mittainen mies – näyttely Mikael Agricolasta. Vuoden 2006 aikana näyttelyn sisältöä täsmennettiin mm. seuraaviin teemoihin:

- Suomi Kustaa Vaasan aikana. Kirkon ja valtion yhteydet ja ristiriidat.
- Minkälainen oli Agricolan perhe ja suku ja koti?

- Oppineen miehen elämä 1500-luvun Suomessa. Minkälainen oli Agricolan arkipäivä? Mitä taitoja vaadittiin teinien opettajalta, Uuden testamentin kääntäjältä tai piispalta? Kuinka kauan aikaa vei Uuden testamentin kääntäminen suomeksi?

- Agricola asui Tuomiokirkon kaakkoispuolella. Turussa oli vain muutama asuinkortteli. Keitä Agricola saattoi tavata kaduilla kulkiessaan? Keitä asui naapurissa?

- Piispan virassa Agricola teki tarkastusmatkoja muualle Suomeen. Kuinka kauan kesti reissu Turusta Savoon?

- Mitä esineitä kuului kirkonmiehen arkitavaroihin 1500-luvulla? Agricola tarvitsi ainakin kirjoja, kirjoitusvälineitä, kynttilöitä... Miten hän pukeutui?

- Agricola oli kiinnostunut kansanuskosta ja -perinteestä, jonka tuntemus oli eduksi kielenkehittäjälle. Hän on kirjoittanut mm. muinaisjumalista. Mitä ne olivat?

- Minkälaista oli Turun murre 1500-luvulla? (Näyttelyssä oli oma äänimaailma) Miten voimme hahmottaa maailmaa ennen kirjakielen kehittymistä?

- Miten Agricolaa on eri aikoina käsitelty suurmiehenä? Miten kuva hänestä on syntynyt?

Näyttelyn teemoitus jaoteltiin käsikirjoitusvaiheessa seuraavanlaisten otsikoiden alle | Kotikonnuilta koulutielle | Agricola arkeologiassa | Viipuri Agricolan aikaan | Pieni kaupunki, suuri kirkko | Matkalla Wittenbergiin | Wittenbergiläisten parvi | Kunnianarvoisa isä ja opettaja | Perin hankala toimi | Kyllä se kuulee suomen kielen | Karvataskun naapurissa | Oudot ja kamalat ensin kuulla | Ajallaan suloisemmiksi tulevat | Luterilaisuuden kynnyksellä | Kuninkaan nimittäjä | Oppi hyvä, kirkas, kallis kuin nisun jyvä | Alä polje kirjaa niin kuin sika | Vimmattu kansa se joka näitä rukoilee | Äkkiä katkaisivat kohtalottaret hänen elämänsä langat

Äänimaailma. Sanojensa mittainen mies -näyttely toteutettiin Aboa Vetuksen raunioiden lomaan, osittain fyysisesti perusnäyttelyn pariin. Museo tuotti näyttelyyn omat äänipisteet, joilla näyttelyn teemoja tehtiin moniulotteisemmiksi. Äänimaailman teemat olivat: latinan kielen opiskelu / lapsuus, kirjoitustyö / kynän rahina, kalendarium/murre, sosiogrammin puheääniä / keskustelua, luennointia latinaksi jne., ABC-kirja / Arvi Lind lukijana.

Kuvitus ja työpajat. Näyttelyn kuvituksena olivat taiteilija Jaakko Karjulan suurikokoiset sarjakuvat, jotka ripustettiin esille originaaleina liimattuina paneeleille. Lisäksi näyttelyä kuvitettiin esinekopioilla (esim. pikkupojan, rehtorin ja piispan päähineet ja lukupulpetti) ja 1500-luvusta kertovilla turkulaisilla esinelöydöillä. Näyttelyyn siinä osiossa, jossa kerrotaan Agricolan suurmieskuvastosta, oli myös kaksi työpajaa yleisölle; toisessa muovailtiin vahasta suurmiehiä tai -naisia ja toisessa kävijä sai kehittää omia uudissanojaan samalla, kun saattoi tutustua Agricolan luomiin sanoihin.

Oma erityinen näyttelyalueensa oli sosiogrammiksi ristitty rakennelma. Siinä luotiin ajatusta Agricolan aikalaisista, niistä joita hän tunsu ja jotka olivat vaikuttajia hänen elämässään. Piirroksia, ääntä ja tekstiä yhdistävä Agricolan sosiogrammi kutsui kävijän tutkimaan ja kääntelemään kuvitettuja ja tekstitettyjä luokkuja. Niiden avulla saattoi hahmottaa Agricolan sosiaalisen verkoston muodostumisen. Sosiogrammin kuvituksen teki Jaakko Karjula.

Suurimpien miesten joukossa

Ote lehdistötiedotteesta 15.3.2007:

”Kohtelemme Mikael Agricolaa kuin suurmiestä. Hän eli ajassaan myös arkipäivää turkulaismiehen elämää; söi, joi, opiskeli, työskenteli. Hänellä oli perhe ja työtovereita. Aboa Vetuksen teemanäyttely Sanojensa mittainen mies kertoo Mikael Olavinpoika Agricolan elämästä.

Näyttelyn reitti etenee teemoittain keskellä Aboa Vetus -museon keskiaikaisen rakennuksen raunioita, niillä paikoilla, jotka olivat olemassa jo Agricolan kulkessa Turussa. Näyttelyn kuvitus on taiteilija Jaakko Karjulan luoma sarjakuva, joka kertoo oman tarinansa. Näyttelyä elävöittävät myös äänimaisemat, joiden avulla Agricolan aika herää henkiin uudella tavalla.

Sanojensa mittainen mies -näyttelyn johtavia teemoja ovat Agricolan ajan Turku ja sen arkipäivä sekä Agricolan eri elämänvaiheet Pernajan lapsuusajoista Viipurin kouluun, opiskelemaan Saksan Wittenbergiin ja lopulta piispan virkaan Turkuun. Kerromme myös näkökulmista, joista jälkipolvet ovat häntä tarkastelleet.”



AboaVetus & ArsNova -museon juhluvuoden monimuotoinen näyttely Sanojensa mittainen mies keräsi maaliskuusta syyskuuhun yli 27 000 kävijää. Näyttely jatkoi kiertonäyttelynä eri puolilla Suomea.

Mikael Agricolan Ex Libris
vuodelta 1539 (Kansalliskir-
jaston kokoelma).



Sanojensa mittainen mies -näyttelyn tekijät

Suunnittelu ja toteutus: Aboa Vetus & Ars Nova

Sisältö: Maria Carpelan, Ulla Clerc, Linda Hannula, Minna Hautio, Tuula Kokkonen, Johanna Lehto-Vahtera, Mia Lempiäinen, Elina Maines, Hanna-Maria Pellinen, Teemu Tuovinen

Sarjakuvat ja piirroksat: Jaakko Karjula

Grafiikka: Jari Nieminen

Valokuvat: Ville Aakula, Tuula Kokkonen

Tekniikka: Ulla Clerc, Antti Ikäläinen, Marko Keskiisaari, Jari Soini, Martti Wallasvaara/Äänimaa

Lukijat: Sasu Ahonen, Olavi Hautio, Mikko Hovi, Johannes Koskeniemi, Antti Lampinen, Arvi Lind, Essi Lähteenmäki, Sari Stenlund

Esinekopiot: Mikko Moilanen, Minna Paavola, Markku Salonen

Työpajat: Linda Hannula, Minna Hautio

Käännökset: Tim Glogan, Mats Malm

Näyttelyn sisällöstä vastasi kymmenen hengen kirjoittajatyöryhmä ja sen ulkoasusta toinen hieman pienempi tiimi.

Näyttelyn tekstit julkaistiin suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Ne julkaistiin toimitettuina ja kuvitettuna näyttelyjulkaisussa, jonka painosmäärä oli 500.

Yhteistyötä tehtiin Pernajan Agricola-seuran kanssa. Mikael Agricolan juhluvuoden valtuuskunta tuki näyttelyä 5 000 euron suuruisella avustuksella.

Näyttely päättyi 16.9. ja lähti kiertoon. Se on ollut esillä myös Hiekan taidemuseossa Tampereella, Porvoon kirjastossa sekä Postimuseossa Helsingissä.

Exlibrisnäyttely Kenen kirja? Juhluvuoden viimeinen tapahtuma liittyen Agricola-teemavuoteen oli exlibris-näyttely ja exlibris-kurssi. Näyttelyssä oli mukana Agricolan alkuperäinen suurexlibris, ja näyttely oli avoinna 18.10.–25.11.2007.

Kävijämäärät. Sanojensa mittainen mies -näyttelyn näki kaikkiaan 27 080 maksanutta kävijää, ja sen aikana tehtiin 320 opaskierrosta liittyen Agricola-tee-
maan.

Myyntituotteet. Näyttelyjulkaisun lisäksi tehtiin myyntituotteita. Minna Keitilän toteuttama Huopa-Mikael, näyttelyn tunnuskukkopostikortit, kartta 1500-luvun Turusta (A3-kokoisena Jaakko Karjulan piirroksen kopiona) ja kukkoaiheinen jääkaappimagneetti. Lisäksi museomyymälässä myytiin hyvällä menestyksellä Agricola-kirjallisuutta sekä Mari Virtasen Agricola-tuotteita.

AGRICOLA-JUHLAVUODEN VALTAKUNNALLINEN JA KANSAINVÄLINEN KIERTONÄYTTELY

Valtakunnallisen Agricola-juhlavuoden kiertonäyttelyn tarve tuli esiin jo varhain juhlavuoden työryhmässä. Hanke käynnistyi työryhmän vieraillessa Wittenbergissä Agricolan jalanjäljillä toukokuussa 2006. Kävi ilmi, että Wittenbergin Raathaus oli kiinnostunut saamaan näyttelyn Agricola-juhlavuonna tiloihinsa. Työryhmä päätti, että kiertonäyttelystä toteutetaan kaksi eri versiota: toinen suomen- ja ruotsinkielinen kotimaan kiertoa varten ja toinen saksan- ja suomenkielinen versio Saksaa kiertämään.

Agricola-kiertonäyttelyä ennen Kansalliskirjasto on tuottanut kaksi vastaavaa valtakunnallista juhlavuoden kiertonäyttelyä: Runebergin 200-vuotisjuhlavuoden 2004 kiertonäyttely tehtiin yhteistyössä Svenska Litteratursällskapetin kanssa. Näyttely tuotettiin virkatyönä ja juoksevat tuotantokulut rahoitettiin valtakunnallisesta juhlavuoden yhteisrahastosta. Asiantuntijoina ja kirjoittajina olivat samat henkilöt, jotka suunnittelivat Kansalliskirjaston Gallerian ison näyttelyn. Seuraava kiertonäyttely

tuotettiin Snellmanin 200-vuotisjuhlavuotena 2006. Hanke lähti liikkeelle Berliinin Suomen Saksan-instituutin aloitteesta. Kiertonäyttelystä tuotettiin jo alun alkaen kaksi eri kieliversiota.

Agricola-kiertonäyttely lähti toisin kuin edelliset erillisenä näyttelysuunnitelmana, joka ei perustunut Kansalliskirjaston Gallerian näyttelyyn. Näyttelyn toteuttamisen kannalta oli tärkeää saada näyttelyn suunnittelijaksi ja tekstien kirjoittajaksi professori Simo Heininen – Agricola-huippuasiantuntija. Professori Heinisellä on myös kokemusta monista näyttelyistä, mm. Saksaan tuotetusta Martin Lutherin 500-vuotisjuhlakiertonäyttelystä vuonna 1983.

Ajoitus Agricola-näyttelyn valmistumiselle oli hyvä, koska samanaikaisesti oli valmistumassa sekä Simo Heinisen Agricola-elämäkerta että tutkija, tohtori Anna Perälän teos *Mikael Agricolan teosten painoasu ja kuvitus*. Anna Perälästä tuli kiertonäyttelyn toinen suunnittelija. Kiertonäyttelyn näkökulma oli Agricolan elämä ja teokset monipuolisesti kuvitettuina. Koska itse originaalit teokset eivät voi matkata mukana, oli tärkeää, että esillä oli runsaasti kuvia teoksista. Kuvien kannalta oli onnekkasta, että samanaikaisesti oli valmistumassa Kansalliskirjaston Agricola-teosten digitoitiprojekti, joten valmiiksi digitoituja kuvia saatiin kiertonäyttelyn käyttöön. Erinomai-

nen yhteistyö syntyi myös Simo Heinisen Agricola-elämäkerran kustantajan Editan kanssa: puolin ja toisin voitiin hyödyntää kummankin osapuolen kuvia. Alun alkaen ideana oli myös, että Simo Heinisen ja Anna Perälän uudet teokset kulkevat näyttelyn mukana katselukappaleina. Näyttelyn graafinen suunnittelija oli Marjaana Kinnermä, ja tyylikäs layout sai paljon hyvää palautetta.

Kansalliskirjasto toimi näyttelyn tuottajana, tiedottajana, tilausten ja kiertoaikataulujen järjestelijänä. Suunnittelu- ja toteutusvaihe on tehty virkatyönä kuten myös näyttelyn kiertoaikataulu ja kierrätys. Käännöskulut, graafinen suunnittelu ja kirjapainokulut saatiin valtakunnallisesta rahoituksesta. Kiertonäyttely valmistui maaliskuussa ja oli ensin esillä Helsingin kaupungin pääkirjastossa, josta se lähti Turkuun, Tampereelle, Jyväskylään, Kuopioon, Turun kirjamesuille, Helsingin kirjamesuille, Vaasaan, Ouluun, Saarenkylään, Kolariin ja Pelloon. Vastaanotto on kaikkialla ollut myönteinen. Saksa–suomi-versio oli touko–heinäkuussa esillä Wittenbergin Raathausissa ja sitten Gerassa St. Johanniskirchessä, Eutinin Kreishausissa – ja matka jatkui keväällä 2008 mm. Sveitsiin. Myös kiertonäyttelyn matka kotimaassa jatkui keväällä 2008.



Käsikirjoittajat: Professori Simo Heininen ja tutkija Anna Perälä
Kääntäjät: Christoffer von Bonsdorff (ruotsi), Uta Lauren (saksa)
Layout: Marjaana Kinnermä
Tuotanto: Kansalliskirjasto / tuottaja, koordinaattori: Inkeri Pitkä-
ranta,
Näyttelyn tiedotus, aikataulut, kiertojärjestelyt: Kansalliskirjasto /
Sisko Vuorikari
Agricolan teosten kuvat, digitointi: Kansalliskirjasto
Käsittää 16 digitaalisesti tuotettua planssia
Painotyöt: DMP-Digital Media Partners Oy

Kustannukset
Näyttelyplanssien tuotantokustannukset: 14 964,34, josta valta-
kunnallisen rahoituksen osio yht. 14 728,93 ja Kansalliskirjas-
ton 235,41
Virkatyö Kansalliskirjastossa: 15 000 euroa

Kiertonäyttelyn sisältö

- 1 Aloitusplanssi
- 2 Agricolan elämänkulku / Simo Heininen planssit 2–9
- 3 Agricolan ajan Suomi
- 4 Pernaja ja Viipuri, tärkeät kaupungit Agricolan elämässä
- 5 Turku
- 6 Wittenberg
- 7 Turun koulussa ja Tuomiokapitulissa
- 8 Turun piispa
- 9 Viimeinen matka, matka Moskovaan
- 10 Teosten typografia / Anna Perälä planssit 10–16
- 11 Teokset: Aapinen ja Rucouskirja
- 12 Uusi testamentti
- 13 Käsikirja
- 14 Messu ja Piina
- 15 Psalttari
- 16 Veisut ja ennustukset. Profeetat



*Michael Agricola Torsbius
Lukiaille.*

*Ellei Me Somalaiset szaa.
Prentettu coco Biblia.
Ette me olema Kieuhet sängen.
en senuoxi Epeuskon langen.
Waan YTymen sijte ensin Imen.
Pyhein Prophetain Weisuin
Nimen.
Quin Kimalainen Yrtist hake.
medhen ia hunaian. nin Tai
teke.
loca Psaltarin cochta seura.
ninquin kiliuua lalopeura.
longa Ände Me nyt cwlekam.
ia H E R R A auxemhwtakam.*



Mikael
Agricola

Kuolemajärvi-säätiön julkaisuhanke Agricolan juhluonna

Mikael Agricola kuoli Kuolemajärven Kyrönniemessä ollessaan palaamassa rauhanneuvottelusta Venäjältä 9.4.1557. Koiviston Nuorisoseura pystytti paikalle v. 1900 muistopatsaan. Sotien aikana muistomerkki joutui kateisiin, mutta löytyi paikallisen asukaan havaintokyvyn ansiosta. Venäläisten entisöimä muistomerkki vihittiin 22.6.2000 uudelleen käyttöön. Seuraavana vuonna vihittiin käyttöön muistokiven läheisyydessä pieni Agricolalle omistettu pirttimuseo, jossa on suomalaisten toimesta toteutettu Agricolasta kertova näyttely.

Juhlavuoden ohjelmaa suunniteltaessa käytiin neuvotteluja venäläisten viranomaisten kanssa mm. Viipurissa ja Koivistolla, jonka hallintoon entinen Kuolemajärven alue kuuluu. Keskusteluissa tuli esiin, etteivät nykyisin alueella asuvat venäläiset tiedä paljoakaan ennen heidän tuloaan alueella vallinneista olosuhteista ja siellä eläneistä suomalaisista. Juhlavuoden ohjelmaan hyväksyttiin hanke julkaista venäjänkielinen kuvateos, joka on tarkoitettu lähinnä kouluikäisten käyttöön. Kirjaa oli tarkoitus jakaa paitsi kouluihin myös kirjastoille.

Kuolemajärvi-säätiö lupautui kokoamaan kirjan, koska sen toimesta on v. 1957 julkaistu Kuolemajärven historia ja kirjan kuvituksena voitiin käyttää säätiön valokuva-arkiston kuvia. Päävastuun teoksen tuottamisesta kantoi säätiön hallituksen jäsen Seppo Pirhonen. 56-sivuinen kirja *Aika ennen meitä* julkistettiin 9.6.2007 Viipurissa Mikael Agricola -juhlassa. Koivistoa edusta-

ville viranomaisille luovutettiin kirjan 1. venäjänkielinen painos, 1000 kpl. Suomenkielistä painosta jaettiin Viipurin juhliin osallistujille, juhluuoden toiminnassa mukana olleille sekä eräissä Mikael Agricolan juhluuoden tilaisuuksissa.

Kirja sai Suomessa ja Venäjällä sekä viranomaisten että yleisön taholta ja julkisuudessa hyvän vastaanoton (mm. Karjala-lehden pääkirjoitus 18.10.2007 ja Anne Kuorsalon mielipidekirjoitus 25.10.2007). Teoksen saaman hyvän vastaanoton ansiosta Kuolemajärvi-säätiö teetti siitä myyntiin otettavan 500 kirjan lisäpainoksen. Kirjaa myydään 5 euron hintaan. Mikael Agricolan juhluuoden valtuuskunnan Kuolemajärvi-säätiön anomuksesta myöntämä 5 000 euron julkaisuavustus käytettiin kirjahankkeen toteuttamiseen.

Naantalın seurakunnan näytelmä ”Armonlaakson aarre”

Naantalın seurakunta halusi juhlistaa kirjakielemme isän ja uskonpuhdistajan Mikael Agricolan juhluotta tuottamalla kotimaisen näytelmäkantaesityksen Naantalın kirkkoon.

Näytelmän syntysanat lausuivat Naantalın kirkkoherra Jyrki Rautiainen sekä Agricola-juhluuoden pääsihteeri Ossi Tuusvuori. He kehittivät ideaa naantalilaisesta näkökulmasta Agricolaan. Pian kaksikko kirjailija Harri Raitis ja näyttelijä Juha-Pekka Mikkola alkoivat työstää tekstiä, ja keväällä 2007 Harri Raitis sai valmiiksi käsikirjoituksen Mikael Agricolan vierailusta Naantalın luostarissa.

Kuolemajärveläisten Agricola-juhluuoden tapahtumista ks. myös s. 97–104.

Heikki Väyrysen kuvanveistäjä Oskari Jauhaisen tekemän patsaan pohjalta ”tuunaama” Mikael Agricolan hahmo esiintyi juhluuoden hahmona erilaisissa painotuotteissa.





Näytelmää Armonlaakson aarre esitettiin Naantalın luostarikirkossa.

Juhlavuoden muista teatteriesityksistä ja taiteesta ks. myös s. 134–137.



Juha-Pekka Mikkolan ohjaama ja tuottama *Armonlaakson aarre* sai ensi-iltansa elokuisena iltana 22.8.2007. Kirkon tornista soitetun vesper-soiton jälkeen yleisö siirtyi birgittalaisluostariksi muuttuneen kirkon hämääseen, jossa Mikael Agricola ja luostarin abbedissa kävivät kiivasta keskustelua omaisuudesta, oikeudenmukaisuudesta, uskosta ja luopumisesta. Keskustelun aiheet nousivat uskonpuhdistuksen tuomasta murroksesta, mikä oli myös syy Agricolan vierailuun. Lopulta selviää, mikä on luostarin aarre.

Varsinaisia esityksiä oli neljä ja lisäksi useita koululaisnäytäntöjä. Katsojia oli yhteensä noin 1700.

Keskeisissä rooleissa olivat Veli-Pekka Teponoja (Mikael Agricola), Heikki Kustila (Kustaa Vaasa), Ulla Korpela (abbedissa) ja Jussi Helminen (kalastaja Martti). Musiikista vastasi kymmenhenkinen kuoro kapellimestarinaan Jouko Valkonen.

Hankkeen rahoitus perustui pääsylipputulosten sekä seurakunnan oman panostuksen (työpanokset jne.) lisäksi seuraaviin rahoittajiin: Mikael Agricolan juhluvuoden valtuuskunta (5000 €), Fortum, Naantalın kaupunki, Turun Seudun Osuuspankki ja Turun Sanomat. Näytelmän suojelijana toimi arkkipiispa Jukka Paarma.

KILPAILU MIKAEL AGRICOLAN JUHLAVUODEN MITALIKSI

*Teksti: Christian Hoffmann,
palkintolautakunnan jäsen*

Agricolan ja hänen elämäntyönsä esittäminen kuvallisessa asussa mitalitaiteelle ominaisessa tiivistetyssä muodossa on haasteellinen tehtävä. Kyseessä on eräänlainen kaksinkertainen abstraktio: Tekijästä on säilynyt konkreettisina todisteina vain hänen työnsä kirjalliset tulokset eli kirkolliset julkaisut ja maalliset dokumentit kuten kirjeet. Itse henkilö sen sijaan on hävinnyt: hänestä ei ole säilynyt jälkipolville muotokuvaa eikä hänen hautansa tarkkaa sijaintia tunneta. Myös hänen elämäntyönsä liikkuu varsin abstraktilla tasolla keskittyessään Sanaan ja kieleen.

Lähtökohdat Agricolan ja hänen elämäntyönsä kuvalliselle esittämiselle ovat siten yhtäältä niukkuudessaan vaativat, toisaalta väljyydessään suotuisat. Ne tarjoavat taiteilijalle mahdollisuuden vapaisiin, parhaassa tapauksessa uutta luoviin assosiaatioihin. Lopputulosta ei missään tapauksessa ainakaan voisi parjata ”näköismitaliksi”!

Agricolan kuvaamisperinne

Mielikuvaamme Mikael Agricolasta muokannutta aikaisempaa taidehistorial-

lista kuvastoa on olemassa koko joukko. Varhaisimmat Suomen taiteessa esiintyvät Agricola-tulkinnat ovat peräisin kansallisen heräämisen ajoilta, 1800-luvulta, jolloin kansallista ja kielellistä identiteettiään etsinyt pieni kansakunta kaipasi esikuvaksi sopivia suurmiehiä. Samalta ajalta ovat peräisin myös ensimmäiset kansallisiksi merkkimiehiksi korotettujen henkilöiden julkiset muistopatsaat. Tunnetuimmat Agricola-esitykset ovat seuraavat: Ruotsalais-syntyisen Carl Eneas Sjöstrandin pienehkö renessanssihenkinen kipsiluonnos muistopatsaaksi (1877); Ville Vallgrenin niin ikään kipsinen, luonnollista kokoa suurempi veistos Helsingin tuomiokirkossa (1887); Emil Wikströmin 1908 Viipurin tuomiokirkon eteen paljastetun, talvisodan loppuvaiheissa hävinneen muistomerkin yläosan puolivartalokuva (repliikki Turun tuomiokirkossa), joka esittää Agricolaa saarnaamassa; Oskari Jauhiaisen levollisen mieteliäs, ilmeisesti taiteilijan omia kasvopiirteitä lainaava muistopatsas Turun tuomiokirkon edustalla (1952). Kuvallisista esityksistä tunnetuimmat ovat Robert Wilhelm Ekmanin Turun tuomiokirkkoon 1850-luvun alussa

maalaama fresko, joka esittää piispanviitataan ja mitraan pukeutunutta Agricolaa luovuttamassa Uuden Testamentin suomenosta kuningas Kustaa Vaasalle, ja Albert Edelfeltin alkuperäistyöhön (piirroksen) perustuva puukaiverrus. Viimeksi mainittu Agricola-kuvaus levisi laajalle Topeliuksen *Lukemisia lapsille* -teoksen toisen osan (1901) kuvituksena. Se esittää uskonpuhdistajaa käännöstyössä kirjoituspulpetin ääressä. Sjöstrandin ja Edelfeltin tulkintoja hyödynnettiin myöhemmin Uuden testamentin 400-vuotisjuhlapostimerkkiä julkaistaessa (1948). Mitalitaiteessa Agricola on esiintynyt aikaisemmin Viktor Malmbergin (1930), Gerda Qvistin (1948, 1949) ja Oskari Jauhiaisen (1979) muotoilemissa mitaleissa sekä uskonpuhdistuksen 400-vuotismuistojuhlan (Emil Wikström 1917) ja Uuden testamentin 400-vuotismuiston (Sulho Sipilä) johdosta lyödyissä mitaleissa.

Mitalikilpailu

Mikael Agricolan juhlavuoden 2007 valtuuskunta ja sen alaisena toimiva työryhmä päättivät korostaa merkkipuotta julistamalla



kaksi veistotaiteen kilpailua, joista ensimmäinen koski juhlarahaa ja toinen mitalia. Juhlarahalautakunnan järjestämän kilpailun hopeiseksi juhlarahaksi voitti kuvanveistäjä Reijo Paavilainen 30.1. kokoontuneen palkintolautakunnan päätöksellä.

Suomen Mitalitaiteen Kilta ry:n ja Mikael Agricolan juhluvuoden 2007 valtuuskunnan yhteistyössä yleisenä kilpailuna järjestämä mitalikilpailu oli suunnattu suomalaisille ja Suomessa pysyvästi asuville kuvanveistäjille. Kilpailuaika alkoi lokakuussa 2006 ja umpeutui 2.2.2007. Kilpailussa jaettiin kolme rahapalkintoa: 5 000 € (I palkinto), 3 000 € (II palkinto) ja 2 000 € (III palkinto). Lisäksi palkintolautakunnalla oli valtuudet määrittellä lunastettavaksi yksi tai kaksi ehdotusta hintaan à 850 €.

Lyötynä toteutettavan mitalin etusivulla tuli olla teksti ”Mikael Agricola”. Takasivu puolestaan saattoi olla varustettuna legendalla tai olla ilman sitä. Mikäli legenda olisi ehdotuksessa mukana, suositeltiin käytettäväksi Mikael Agricolan juhluvuoden 2007 iskulausetta ”Oma kieli, oma mieli”.

Mitalikilpailun saatteena oli professori Simo Heinisen laatima tiivistelmä Mikael Agricolan vaiheista ja elämäntyöstä. Se oli tarkoitettu apuneuvoksi, ei ohjenuoraksi kuten 60 vuotta aikaisemmin Mikael Agricolan muistomerkkiä Turkuun hankittaessa. Tällöin oli työn suorittanutta taiteilijaa

ohjeistettu seuraavasti: ”Patsaan tuli ilmaista mielteliästä sisäisyyttä, nöyrää vaatimattomuutta, mutta samalla keskitettyä voimaa, jotka olivat Agricolalle kuvaavia”. Kaikki nämä määritelmät olivat varsin haasteellisia hahmoteltaviksi kuvalliseen asuun!

Palkintolautakunnan jäseninä toimivat: taiteilija Mauno Honkanen Suomen Mitalitaiteen Killan nimeämänä (puheenjohtaja); kuvataiteilijat Anna-Lea Kopperi ja Matti Peltokangas Suomen kuvanveistäjäliiton nimeämänä; Helsingin yliopiston kirkkohistorian professori Simo Heininen ja Turun taidemuseon kokoelmista vastaava amanuenssi Christian Hoffmann. Kaksi viimeksi mainittua olivat Agricolan juhluvuoden työryhmän ja valtuuskunnan nimeämät edustajat. Professori Heiniseltä ilmestyi helmikuun puolivälissä *Mikael Agricola. Elämä ja teokset* -julkaisu, jossa kirjoittaja arvioi uudelleen merkkimiehemme elämäntyötä mm. korostamalla hänen kielellistä monilahjakkuuttaan.

Määräaikaan mennessä oli jätetty yhteensä 23 ehdotusta. Palkintolautakunta kokoontui helmikuussa kaksi kertaa niitä arvioimaan. Läsä olivat nimettyjen jäsenten lisäksi Suomen Mitalitaiteen Killan puheenjohtaja Veikko Löyttyniemi ja yleissihteeri Outi Järvinen, joka toimi palkintolautakunnan sihteerinä. Palkintolautakunnan puheenjohtaja Mauno Honkanen

antoi tuomariston jäsenille aikaa tutustua ehdotuksiin, pohtia niitä ja avata niiden merkityksiä kerros kerrokselta. Tämänkaltaisen tapa toimia on yhtäältä ylellisyyttä, toisaalta välttämättömyys: vaikka päätös voittajasta heijastaakin aina omaa aikaansa, sen arvostuksia ja painotuksia, lopputuloksen on mielellään kannettava sekä taiteellisesti että sisällöllisesti ajassa vuosia eteenpäin.

Yksi kilpailutöistä oli kooltaan sääntöjen vastainen, mutta se päätettiin kuitenkin ottaa huomioon kahden muun ehdotuksen rinnakkaistyönä. Iskulause oli ilmoitettu kilpailuohjelmassa erheellisesti päivävästäisessä järjestyksessä (”Oma mieli, oma kieli”), minkä vuoksi se esiintyi miltei kaikissa ehdotuksissa virheellisessä muodossa. A- ja B-sarjaan valikoitui kumpaankin kuusi ehdotusta, C-sarjaan sijoittui kymmenen. Mitalikilpailun tulokset julkistettiin Turun kaupungin kulttuurikeskuksessa Vanhan Raatihuoneen galleriassa 30.3. järjestetyssä tiedotustilaisuudessa. Samana iltana siellä avautui 21.4. asti avoinna ollut näyttely, jossa esiteltiin A- ja B-sarjan ehdotukset. Ne olivat esillä myös Tuomiokirkossa Turun valtakunnallisista kirkkopäivistä lähtien aina alkusyksyyn saakka (25.5.–14.9.) ja myöhemmin vielä Turun Yliopistosäätiön omistamassa Liedon Vanhalinnassa (20.9. alkaen). Tuomiokirkossa mitaliehdotukset



Arvokas lahja oman kielen kunniaksi.

Tänä vuonna olemme saaneet juhlia Mikael Agricolaa ja maamme 90-vuotista itsenäisyyttä. Vuoden kunniaksi ulottuvillasi on nyt ainutlaatuinen Agricola-juhlavuoden mitali.

Mikael Agricolan juhlavuoden valtuuskunta järjesti yhteistyössä Suomen Mitalitaiteen Killan kanssa kuvanveistäjille juhlavuoden mitalin suunnittelukilpailun. Voittajaksi valittiin kuvanveistäjä Pirkko Viitasalo. Hänen menestyksellisen ehdotuksensa perusteella on nyt valmistettu mikael@suomi.fi-nimistä mitalia.

Mitali on merkittävä kunnianosoituksen muoto, joka soveltuu hyvin arvokkaaksi lahjaksi tai palkinnoksi niin merkkipäivinä kuin joulunakin. Agricola-juhlavuoden mitalia myydään vain rajoitettu erä, joten kannattaa toimia nopeasti.



Agricola-juhlavuoden pronssista valetun mitalin halkaisija on 85 mm ja paino noin 750 g. Hinta on 100 € (ei sis. postituskuluja). Hintaan sisältyy tyylkkään sininen, kankainen suojaussi ja Agricola 2007 -kunniakirja.

Tilaa mitali sähköpostitse osoitteesta agricola2007@utu.fi. Merkitse otsikoksi "Agricola-mitalien tilaus". Lisätietoja saat juhlavuoden verkkosivuilta www.agricola2007.fi.

Tutustu myös muihin Agricola-juhlavuoden tuotteisiin verkkokaupassa www.agricola2007.fi ja auta joulupukkia tilaamalla esimerkiksi Kielipoliisi-paita tai Kielipää-lippis.

oli sijoitettu juhluvuoden kunniaksi Agricolan kappeliiksi nimettyyn tilaan.

Palkitut ja lunastetut mitaliehdotukset

Aikaisempien Agricola-tulkintojen voimallinen merkitys kuvallisena lähtökohdiana heijastui myös muutamista vuoden 2007 mitalikilpailun ehdotuksista. Niissä hyödynnettiin Edelfeltin alkuperäistyön mukaan tehdyn puukaiverruksen ja Jauhiaisen muistopatsaan luomia kuvatyyppejä, jos kohta nykyaikaisella tavalla. Ehdotukset eivät kuitenkaan valikoituneet A-sarjaan.

Voittanut ehdotus *MIKAEL@suomi.fi* (Pirkko Viitasalo) on luonteeltaan jylhän


arkaainen ja samalla voimakkaan veistoksellinen. Taiteilija on onnistunut kiteyttämään pieneen tilaan jyhkeää monumentaalisuutta: etusivun *en face* -kasvokuvan voimakkaasti ulkonevassa plastisuudessa on samaa intensiteettiä kuin Gutzon Borglumin Mount Rushmoren kyljestä esiin työntyvässä, maailmanlaajuisesti tunnetussa amerikkalaispresidenttien kasvokuvissa. Agricolan historiallisesti tuntemattomat kasvopiirteet ovat luonteikkaan persoonalliset, mutta eivät kuitenkaan liian yksilöidyt.

Takasivulla on monitulkintainen ja oivaltava, A-kirjaimen muotoon hahmoteltu kirkon pääty. Sen rustiikki ja arkaainen olemus viittaa keskiaikaiseen kivikirkkoon. Sähköpostia ilmentävä @-merkki puolestaan linkittää Agricolan perinnön konkreettisesti nykyaikaan; samalla se symboloi alkua (alpha) ja Agricolaa.

Toinen palkinto myönnettiin ehdotukselle *Nimiton A* ("Nimetön A"; Andrei Baharev). Sen epäsovinnainen neljäkäs muoto toistaa mitalin etusivulle voimakkaan plastisesti sommiteltua, puiselle pöydälle laskettua kirjaa. Ehdotuksessa on hyödynnetty keskiaikaista kuvastoa niin mitalin etu- kuin takasivulla. Taiteilija oli lähettänyt kilpailuun saman ehdotuksen myös perinteiseen pyöreään muotoon sovitettuna. Sekin valikoitui A-sarjaan.

Kolmannen palkinnon sai ehdotus *Pernajan poika* (Toivo Jaatinen). Voittaneen ehdotuksen tavoin sen etusivua hallitsee ilmeikäs kasvokuva. Agricolan kasvot on muovailtu matalana reliefinä herkkäpiirteisesti ja uskottavan yksilöllisesti. Takasivulla esiintyy Abckirian nimiölehti taustanaan Turun tuomiokirkon sisäkuva. Juuri matalien reliefiensä vuoksi taidokas ehdotus olisi ehkä soveltunut paremmin toteutettavaksi juhlarahana.

Herkkävireisellä ja oivaltavalla tavalla Agricolan elämäntyö ja hänen jälkeen jättämänsä perintö ilmenevät lunastetusta kilpailuehdotuksesta *Mikael on poiminut kirjainpuutarhastaan kirjaimia muodostamaan suomen kielen sanoja* (Reijo Paavilainen). Sulkakynä ja sitä pitelevä käsi on ehdotuksen etusivulla muotoiltu voimakkaammin ja plastisemmin kuin muu kuva-aihe. Abckiriaan viittaavat kirjaimet on sijoitettu lasimaalauksenomaisesti ikkunaan, josta lankeaa valoa oppineen lukukammioon. Erityisen hieno oivallus on ollut hahmotella Agricolan henkilö ääriiviivapiirustuksena, mikä korostaa hänen historiallisesti tuntematonta ulkonäköään. Takasivun tiivis, eriytymätön kirjainrykelmä puolestaan kertoo havainnollisesti Agricolan työrupeaman työläydestä. Takasivu on kuitenkin voimakkaassa plastisuudessaan eriarinen suhteessa etusivuun.



1	2
3	4

1 — II palkinto: Andrei Baharevin "Nimiton A"

2 — Lunastus: Reijo Paavilaisen "Mikael on poiminut kirjainpuutarhastaan kirjaimia..."

3 — Lunastus: Matilda Alve "M. Agricola"

4 — III palkinto Toivo Jaatinen "Pernajan poika"



Toisen lunastetun ehdotuksen *M. Agricolan* (Matilda Alve) etusivua hallitsevat epätavallisesti alhaalta käsin nähdyt monumentaaliset portaat, joiden yläpäässä näkyy kirkollinen henkilö Turun tuomiokirkon

<<<< Turun piispa Kari Mäkinen luovutti Agricolan juhluvuoden mitalin paavi Benedictus VI:lle Vatikanissa 19.1.2008.

Mikael Agricolan juhluvuoden valtuuskunnan suojeelijana toiminut tasavallan presidentti Tarja Halonen vastaanotti 30.11.2007 juhluvuoden mitalin. Samalla hän sai myös teoksen Turun tuomiokirkon ja papiston tulot 1541–1542. Kuvassa kuvanveistäjä Pirkko Viitasalo sekä Agricolan 2007 -valtuuskunnan edustajat Keijo Virtanen, Aslak Lindström ja Ossi Tuusvuori. Kuva Tasavallan presidentin kanslia.

pääsisäänkäynnin oviaukossa. Aihe voisi viestittää, että kansankielisen kirkon ovi on avoinna kaikille. Takasivulla on kuvattuna kaksi vierekkäin frontaalisesti seisovaa hahmoa (Kustaa Vaasa ja Mikael Agricola). Niiden yhteys ei kuitenkaan välttämättä avaudu katsojalle ilman taustatietoja.

Mitalikilpailua valmistelleen Agricolan juhluvuoden työryhmän kokouksissa peräänkuulutettiin perinteistä Agricolakuvastoa ja samalla mielikuvaa uudistavaa muutokieltä. Tämä ei kilpailuehdotusten kohdalla kuitenkaan täysin toteutunut. A- ja B-sarjaan valikoituneissa ehdotuksissa toistui kuva-aiheina Agricolan henkilö-hahmon lisäksi ensisijaisesti perinteiset kirja (kirjat), kirjaimet, sulkakynä ja käsi. Totutusta poikkeavimpiin ratkaisuihin kuuluu Matilda Alven ehdotuksen etu-

sivua rohkeasti hallitsevat kirkonportaat. Hienoja oivalluksia esiintyi myös B-sarjan ehdotuksissa. Niistä mainittakoon ehdotus *Sanojen takana*, jonka takasivulla Agricolan kasvokuva nousee matalana reliefinä esiin iskulauseen ”Oma kieli, oma mieli” takaa, ja ehdotus *Mielikuvia*, jonka takasivulla käsi järjestelee osittain kenossa olevia kirjaimia oikeaan asentoon havainnollistaen sitä, miten kirjoitettu kieli hakee symbolisesti muotoaan.

Loppulausuntonaan palkintolautakunta totesi, että kilpailu oli tasoltaan hyvä. Eri-tyisesti A-luokan ehdotuksissa oli paljon erilaisia ja ilmeeltään vaihtelevia ehdotuksia. Ulkonäöltään tuntemattomaksi tiedetyn Agricolan luonnehdinnassa oli niin ikään hyödynnetty erilaisia ilmaisutapoja ja mielikuvia.





PAIKALLISTOIMIKUNNAT JA ERI TOIMIJOIDEN SISÄISET AGRICOLA 2007 -TYÖRYHMÄT

Mikael Agricolan juhluvuoden valtuuskunta kannusti eri toimijoita ja kansalaisryhmiä talkoohengessä toteuttamaan juhluvuoden ohjelmaa kansallisella ja paikallisella tasolla sekä ulkomailla. Juhlavuoden paikallistoimikuntia toimi virallisesti Pernajassa ja Turussa, jotka olivatkin keskeisessä asemassa valtakunnallisten päätapahtumien järjestelyissä.

Pernajan Agricola-seura toimii Agricolan synnyinpitäjässä aktiivisesti ja oli kunnan ja seurakunnan kanssa yhdessä järjestämässä juhluvuoden tapahtumia sekä toteutti Agricola-hankkeita. Seura jatkaa toimintaansa aktiivisesti.

Turussa perustettiin toukokuussa 2006 Mikael Agricola -seura, jonka suunniteltiin ottavan aikanaan vastaan juhluvuoden perinnön ja Agricolan perinnön vaalimisen valtakunnallisella tasolla. Seura ja sen jäsenistö toimivat aktiivisesti juhluvuoden valmisteluissa ja toteutuksessa monin eri tavoin. Mikael Agricolan juhluvuoden valtuuskunta siirsi virallisesti juhluvuoden perinnön vaalimisen sekä eräitä siihen liittyviä tehtäviä seuralle viimeisessä kokouksessaan helmikuussa 2008. Seuran on tarkoitus toimia läheisessä yhteistyössä Pernajan Agricola-seuran sekä muiden toimijoiden kanssa tulevina vuosina.

Turun seudun Agricola 2007 -paikallistoimikunta asetettiin joulukuussa 2005 Turun kaupungin toimes-

ta, ja siinä olivat edustettuina Turku ja sen ympäristökunnat sekä eri toimijaryhmät. Paikallistoimikunnan puheenjohtajana toimi Turun entinen kulttuuritoimenjohtaja, FM Keijo Perälä. Paikallistoimikunta vastasi Turun seudulla juhluvuoden tapahtumien järjestämisestä yhteistyössä juhluvuoden valtakunnallisen organisaation kanssa. Se pyrki myös kannustamaan alueellisia toimijoita kuten kuntia, seurakuntia, kouluja ja kirjastoja osallistumaan juhluvuoden viettoon omin hankkein ja tapahtumin.

Lisäksi Turun yliopistossa ja Jyväskylän yliopistossa toimi erityiset Agricola 2007 -työryhmät, jotka toteuttivat yliopistojen sisällä sekä toimintapaikkakunnillaan erilaisia hankkeita ja järjestivät tapahtumia. Jyväskylän yliopistossa järjestettiin luentosarja ja Turun yliopiston työryhmä toteutti monipuolisen ohjelman osin yhteistyössä Turun seudun Agricola 2007 -paikallistoimikunnan kanssa.

Kirkkohallitus, Opetushallitus ja Yleisradio asettivat omat sisäiset Agricolan juhluvuoden valmistelua ja toteutusta koordinoivat työryhmänsä, jotka olivat läheisessä yhteistyössä juhluvuoden sihteeristön sekä työryhmän ja valtuuskunnan kanssa. Myös näiden työryhmien keskinäinen yhteistyö oli hedelmällistä. Kansalliskirjasto ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seura sekä Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto panostivat merkit-



FM Keijo Perälä toimi Turun seudun Agricola 2007 -paikallistoimikunnan puheenjohtajana.

tävällä tavalla Agricolan juhluvuoteen, samoin lukuisat eri hiippakunnat, seurakunnat, koulut ja kirjastot eri puolilla Suomea ja myös ulkomailla. Niiden puitteissa toimikin siis lukuisia erilaisia valmistelutyöryhmiä, joiden työn tuloksista saivat nauttia kaikki suomalaiset.

Turun seudun Agricola 2007 -paikallistoimikunta

Toimikunnan toiminta painottui juhluvuotta edeltäneeseen vuoteen 2006, jolloin levitettiin tietoa juhluvuodesta maakuntaan. Asian tunnetuksi tekemiseksi järjestettiin vuoden 2006 Mikael Agricolan päivänä 9.4. juhla Turun Katedraalikoululla yhdessä koulun kanssa. Vuoden 2006 Turun joulumarkkinoiden ohjelmaan sisältyi Agricola-aiheinen näytelmä, jonka valmistamista toimikunta avusti apurahalla. Toimikunnan piirissä syntyneestä aloitteesta perustettiin kesäkuussa 2006 valtakunnallinen Mikael Agricola -seura, joka juhluvuonna järjesti yhden luentotilaisuuden, mutta ei muuten varsinaisesti osallistunut vielä juhluvuoden ohjelmaan.

Juhluvuoden ohjelma painottui Turkuun, jossa juhluvuoden valtakunnallisen organisaation toimistokin sijaitsi. Valtakunnalliset pääjuhlallisuudet tapahtuivat Turun tuomiokirkossa ja konserttitalossa Agricolan päivänä 9.4.2007. Muutamat toimikunnan jäsenet osallistuivat pääjuhlan järjestelytoimikuntaan. Myös valtakunnalliset Kirkkopäivät järjestettiin Turussa toukokuussa 2007, ja niiden yhtenä teemana oli Turun piispa Mikael Agricola. Turun juhlallisuuksiin osallistui myös ulkomaisia vieraita Wittenbergistä, Tallinnasta, Viipurista, Pietarista ja Moskovasta.

Suurin osa Turun kaupungin myöntämistä varoista käytettiin pääjuhlan yhteydessä syntyneisiin kuluihin. Kaupunginkanslia, erityisesti kaupunginsihteeri Eva-Lisa Makkonen, avusti muutenkin merkittävästi juhlan ja sen oheispalvelujen järjestelyissä. Turussa julkistettiin myös juhlamitalin suunnittelukilpailun tulokset. Kilpailuteokset olivat esillä ensin Kulttuurikeskuksessa, kesäkaudella Turun tuomiokirkon Agricola-kappelissa ja syyskaudella Turun Yliopistosäätiön hallinnassa olevassa Liedon Vanhalinnassa, jossa pidettiin myös päätösseminaari joulukuussa.

Turussa ja Varsinais-Suomessa järjestettiin juhluvuonna monia juhlia ja tapahtumia; esitettiin mm. uusia Agricola-aiheisia näytelmiä. Erityisen merkittävänä on pidettävä koulutoimen aktiivisuutta, jota Opetushallitus tuki ohjeilla ja materiaaleilla. Sanomalehtien liitto järjesti koululaisille Agricolan aviisi -kilpailun, johon myös Varsinais-Suomesta osallistuttiin aktiivisesti, vaikka voittoja ei saatukaan. Juhluvuoden maakunnallisesta näkyvyydestä tiedotusvälineissä vastasi kiitettävästi Turun Sanomat, valtakunnallisesti Yleisradio.

Vuoden tietopuolisissa ohjelmistossa oli keskeinen rooli myös paikallisesti Turun yliopistolla, johon Agricolan kielen tutkimus professori Kaisa Häkkisen johdolla on keskittynyt. Yliopisto järjesti yhteistyössä eräiden kaupungin laitosten kanssa studia generalia -luentosarjan. Oman luentosarjan järjesti lisäksi Maakuntamuseo. Näyttelyitä järjestivät yliopiston lisäksi Aboa Vetus ja kaupunginkirjasto. Useat toimikunnan jäsenet ovat käyneet puhumassa Mikael Agricolasta juhluvuoden tilaisuuksissa.

Turun kaupungin myöntämiä varoja käytettiin seuraavien ohjelmatilaisuuksien rahoitukseen:

Agricolan päivän juhla 9.4.2006 Åbo Katedralskolanissa

Agricola-näytelmä Turun joulumarkkinoilla 2006
Agricola-ohjelmaa kulttuuriviikonloppuna Manilantehtaalla 31.3.2007

Agricola-ohjelmaa koko perheen Musapiknik-tapahtumassa Kupittaaan puistossa 12.8.2007

Nukketeatteri Mundon esityksiä mm. kouluissa, kirjastoissa, Agricola-busseissa

Mikkelin päivän esitelmätilaisuus 29.9.2007, FT Kari Tarkiainen ”Christian Agricola”

Lastenjuhla Turun kaupunginkirjastossa 29.11.2007
Päätösseminaari Liedon Vanhalinnassa 12.12.2007

Tietoa tapahtumien kokonaismäärästä ei kyetty keräämään, mutta ohjelmaa ja toimintaa oli Turun seudulla runsaasti. Yleisesti ottaen juhluvuotta on pidetty valtakunnallisesti suorastaan poikkeuksellisen onnistuneena. Samaa voidaan sanoa paikallisesti ja maakunnallisesti. Koska valtakunnalliset päätapahtumat olivat Turussa, juhluvuosi näkyi siellä enemmän kuin millään muulla paikkakunnalla, ehkä Pernajaa, Agricolan syntymäpitäjää, lukuun ottamatta.

Pernajan Agricola-seura

Mikael Agricolan synnyinpitäjässä Pernajassa osallistuttiin juhluvuoden valmisteluihin sekä toteutukseen

aktiivisesti yhteistyössä juhluvuoden valtakunnallisen organisaation kanssa. Juhlavuosihankkeen asettamat vaatimukset johtivat lopulta Pernajassa vuonna 2006 kunnan oman pojan, Agricolan nimikkoseuran, Pernajan Agricola-seuran perustamiseen. Seuran hallitukseen kuuluivat vuonna 2007 puheenjohtaja Tuovi Putkonen, varapuheenjohtaja Marjo Vuokko, sihteeri ja rahastonhoitaja Jenny Olsson-Korsu, Mia Aitokari ja Anne Hovi sekä varajäsenet Gustaf Antell, Barbro Gustafsson-Still, Anni Karlsson ja Görel Selander. Vuonna 2006 perustetun yhdistyksen jäsenmäärä kasvoi hieman edellisvuodesta ollen vuoden 2007 lopulla 37 jäsentä.

Seura toteutti juhluvuonna yhteistyössä Pernajan kunnan kanssa nk. Agricola-hankkeen, joka koostui kuudesta osaprojektista (ks. s. 20).

Kirkkohallituksen Agricola-työryhmä

Kirkkohallituksen Jumalanpalveluselämä ja musiikkitoiminta -yksikön toimikunta asetti 24.5.2005 Agricola-työryhmän: kirkkoherra Juhani Holma (Tornion seurakunta), dosentti Jyrki Knuutila (Helsingin yliopisto) ja nuorisotyön ohjaaja Satu Rämä (Savonlinna-Säämingin seurakunta). Työryhmän sihteerinä toimi johtaja Kai Vahtola (Jumalanpalveluselämä ja musiikkitoiminta KJM). Koulutus ja nuorisotyö -yksikkö nimitti työryhmään aikuiskasvatuksen työalasihteerin Sinikka Metsätähden.

Työryhmässä toimivat myös kouluasioiden työalasihteerit Markku Holma (Koulutus ja nuorisotyö) ja tiedottaja Katriina Harviainen (Kirkon tiedotus-

>>>> Agricolan päivän valtakunnallinen juhla-jumalanpalvelus televisioitiin suorana lähetyksenä Turun tuomiokirkosta 9.4.2007, Liturgina toimi Kai Vahtola.



keskus). Projektisihteerinä seitsemän kuukauden ajan toimi neljä päivää viikossa Helena Rummukainen (Jumalanpalveluselämä ja musiikkitoiminta).

Turun yliopiston sisäinen juhluvuoden toimikunta

Mikael Agricolan juhluvuoden 2007 valtakunnallisen valtuuskunnan puheenjohtaja, Turun yliopiston rehtori Keijo Virtanen määräsi marraskuussa 2005 professori Kaisa Häkkisen kutsumaan kokoon juhluvuoden valmistelusta Turun yliopiston osalta vastaavan toimikunnan ja toimimaan tämän toimikunnan puheenjohtajana.

Toimikunta kokoontui marraskuusta 2005 marraskuuhun 2006 yhteensä viisi kertaa. Juhlavuonna 2007 kokouksia ei tarvinnut enää järjestää, koska kaikkien hankkeiden suunnittelu ja toteutusvastuiden määrittely saatiin hoidetuksi jo ennen varsinaisen juhluvuoden alkua.

Turun yliopiston sisäiselle Agricola-toimikunnalle ei osoitettu määrärahoja tehtävänsä toteuttamiseen. Kaikki toimikunnan toteuttamat hankkeet tehtiin virka- tai vapaaehtoistyönä.

Turun yliopiston sisäisen juhluvuoden toimikunnan kokoonpano

Professori Kaisa Häkkinen, suomen kieli, pj.
Viestintäpäällikkö Maija Palonheimo, varapuheenjohtaja, viestintä

Professori Veikko Anttonen, uskontotiede
Dosentti Markus Hiekkänen, arkeologia
Kirjastonhoitaja Liisa Hilander, yliopiston pääkirjasto
FL Anu Lahtinen, Suomen historia, Suomen keskiäntutkimuksen seuran puheenjohtaja
Professori Päivi Lappalainen, kotimainen kirjallisuus
Dosentti Terttu Lempiäinen, kasvimuseo
Professori Riitta Pyykkö, venäjän kieli ja kirjallisuus
Alayhdistysvastaava Aapo Rantanen, Turun yliopiston ylioppilaskunta

Pääsihteerit
Pääsihteerit Ossi Tuusvuori, juhluvuoden pääsihteerit
Jatko-opiskelija, suomen kieli, Heidi Merimaa, 1. sihteerit

Jatko-opiskelija, suomen kieli, Tanja Vaittinen, 2. sihteerit.

Toimikunnan työstä vetäytymään joutuneen Markus Hiekkasen tilalle kutsuttiin keväällä 2006 jäseneksi arkeologi, FM Hanna-Maria Pellinen. TYY nimesi vuoden 2006 alusta Aapo Rantasen tilalle edustajakseen fil. yo. Mira Ojalehdon.



Juhluvuoden valtuuskunnan jäsen, apulaiskaupunginjohtaja Kaija Hartiala ja valtuuskunnan puheenjohtaja, rehtori Keijo Virtanen. Taustalla venäläistäiteilija Aleksei Gladkovin maalaus Agricola ja hänen aikalaisiaan (2006).

Agricolan kielen tutkija, professori Kaisa Häkkinen toimi Turun yliopiston Agricola 2007 -työryhmän puheenjohtajana. (TS/Jonny Holmen.)





SUOMALAISEN KIRJALLISUUDEN SEURAN ASETTAMA AGRICOLA-TYÖRYHMÄ

Huhtikuussa 2001 Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran (SKS) toimesta asetettiin Agricola-työryhmä, jossa olivat edustettuina SKS (Jussi Nuorteva / Tuomas Lehtonen), Suomen evankelis-luterilainen kirkko (Ossi Haaramäki), Arkistolaitos (Kari Tarkiainen / Jussi Nuorteva), Suomen Kirkkohistoriallinen Seura (Hannu Mustakallio), Kuolemajärvi-säätiö ja Turun yliopisto (Ossi Tuusvuori), Venäjä–Suomi-seura (Aleksandr Belov), Helsingin yliopiston Renvall-instituutti (Timo Vihavainen) sekä opetusministeriön entinen kansliapäällikkö, ministeri Jaakko Numminen. SKS:n entisen pääsihteerin Jussi Nuortevan siirryttyä Arkistolaitoksen johtoon vuoden 2004 alussa toimi Jaakko Numminen työryhmän puheenjohtajana. Työryhmä kutsui kesäkuussa 2004 jäsenikseen Museoviraston pääjohtajan Paula Purhosen sekä hänen edeltäjänsä Carl-Johan Gardbergin.

Työryhmän asettamisen taustalla oli vuoden 2000 juhannuksen aikoihin Kuolemajärven Kyrönniemellä järjestetty Agricolan muistokiven uudelleenvihkimisjuhla, johon osallistui arvovaltainen joukko suomalaisia ja venäläisiä vieraita. Työryhmä osallistui Venäjän ja Viipurin alueen viranomaisten kanssa akateemikko Vladimir Smirnovin aloitteesta ja tuella toteutuneeseen Agricolalle omistetun pienoismuseon perustamiseen

Kuolemajärven Kyrönniemelle vuonna 2001. Työryhmä oli myös mukana Viipurin linnan museoon suunnitellun Agricola-perinnehuoneen valmistelua koskeneissa keskusteluissa sekä Viipurissa sijainneen Emil Wikströmin veistämän ja vuonna 1908 vihityn sekä myöhemmin sodassa tuhoutuneen Mikael Agricolan muistomerkin uudelleen pystytyshankkeessa. Lisäksi työryhmä käynnisti keskustelun ja teki aloitteen vuonna 2007 vietettävien Agricolan kuoleman 450-vuotisjuhlallisuuksien valmistelujen käynnistämisestä.

Agricola-työryhmän piirissä katsottiin, että edessä olevaa Mikael Agricolan kuoleman 450-vuotismuistovuotta tulisi viettää kansallisena merkkivuotena eräiden muiden juhlavuosien tapaan ja että tämän tulisi tapahtua julkisen vallan toimesta. Toimikunta päätti tehdä tästä aloitteen. Toimikunnan puolesta puheenjohtaja, ministeri Jaakko Numminen ja jäsen, asessori, teologian tohtori Ossi Haaramäki laativat asiasta kirjeen kansliapäällikkö Markku Linnalle (opetusministeriö) ja arkkipiispa Jukka Paarmalle (Suomen evankelis-luterilainen kirkko).

Työryhmä oli mukana järjestämässä järjestyksessään toista Agricola-asiiantuntijasymposiumia, joka pidettiin Moskovassa Vanhojen Aktien Arkistossa helmikuussa 2003. Symposiumiin osallistui suomalaisia ja venäläisiä

alan asiantuntijoita. Tilaisuudessa käsiteltiin lähinnä vuonna 2002 Vanhojen Aktien Arkistosta löytyneen, Kustaa Vaasan vuonna 1557 Venäjälle lähettämän rauhanneuvotteluvaltuuskunnan matkaa selostaneen asiakirjan (fondi 96) sisältöä ja merkitystä. Symposiumia selostava Hannu Mustakallion artikkeli ilmestyi Suomen Kirkkohistoriallisen Seuran vuosikirjassa 92 (2002). Venäjän ulkoasiainviraston vanhassa muistiossa kerrotaan mm. Agricolan roolista sekä kuvataan Iivana Julman aikaisen Venäjän diplomatiaa.

Turun yliopistossa pidettiin 20.–21.9.2004 järjestyksessään 3. Agricola-symposium, johon osallistui suomalaisia ja venäläisiä asiantuntijoita. Symposiumissa käsiteltiin asiakirjaa, siitä tehtyjä käännöksiä ja syksyllä 2004 Tukholmasta Kari Tarkiaisen löytämää ruotsalaista rauhanvaltuuskunnan matkasta kertovaa diplomaattiraporttia sekä muita Agricolaan ja hänen muistonsa vaalimiseen liittyviä hankkeita ja juhlavuoden valmistelua. Symposium oli Turun 775-juhluvuoden oheistapahtuma, ja se sai ansaittua huomiota lehdistössä ja TV:ssä.

Asiakirjaa ja rauhanvaltuuskunnan matkaa esitellyt Kari Tarkiaisen artikkeli ilmestyi Kanava-lehden 70-vuotisjuhlanumerossa 1/2003. Muinaisvenäjänkielisen asiakirjan kopio luovutettiin Kansallisarkistolle ja Agricola-työryhmän toimeksiannosta sen käänsivät nykyvenäjäksi ja suomeksi Novgorodin yliopiston professori Gennadi Kovalenko ja hänen vaimonsa, lehtori Nina Kovalenka. Käännöshanketta tuki Alfred Kordelinin säätiö. Työryhmän pyynnöstä FT Kari Tarkiaisen sai tehtäväkseen toimittaa käännöksistä kommentoidun edition, jossa oli myös vuoden 1557

rauhanvaltuuskunnan matkaa kuvanneen ruotsalaisen diplomaattiraportin suomenkielinen käännös. Kirja *Ruotsin ja Venäjän rauhanneuvottelut 1557 – Mikael Agricola Ruotsin lähetystön jäsenenä* ilmestyi Agricolan juhlavuoden alussa Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kustantamana.

Työryhmä ei jatkanut toimintaansa aktiivisesti juhluvuoden virallisten valmistelujen käynnistyttyä.

Turussa syyskuussa 2004 pidetyn Agricola-symposiumin osanottajia Agricolan patsaalla.





MITEN AGRICOLAA ON AIEMMIN JUHLITTU, TUTKITTU JA MUISTETTU?

Mikael Agricolan juhlavuosien vietto

Agricolan kansallista juhlintaa on selvittänyt ministeri Jaakko Numminen, jonka esittämiin tietoihin seuraava historiallinen katsaus perustuu.

Agricolan päivää, huhtikuun yhdeksättä, ryhdyttiin virallisesti viettämään varsin myöhään. Agricola Seura esitti päivän ottamista suomalaisen kalenteriin vuonna 1959. Jo seuraavana vuonna päivä merkittiin almanakkaan. Kaksikymmentä vuotta myöhemmin vuonna 1980 päivämaininnan viereen sisällytettiin Suomen lipun kuva, jolloin päivä oli ilmoitettu myös liputuspäiväksi. Toiselta nimeltään päivä on suomen kielen päivä. Onhan huhtikuun yhdeksäs myös Elias Lönnrotin syntymäpäivä. Summittaisten arvioiden mukaan lipunnostaminen salkoon Agricolan päivänä on yleistynyt vuosi vuodelta. Agricolan vuosisataisjuhlia vietettiin käytettävissä olevien tietojen mukaan ensimmäisen kerran jossain muodossa kaiketi vuonna 1857, koska seuraavana vuonna Agricolasta ilmestyi kirjallisuutta.

Vuonna 1907 Agricolaa muistettiin monin tavoin. Kirkkohistorian professori Jaakko Gummerus kirjoitti hänestä artikkelin Valvojaan, ja myös toisessa johtavassa aikakauskirjassa Ajassa oli artikkeli. Kirjoittelu Agricolasta jatkui seuraavana vuonna 1908. Vuonna

1957 vietettiin huomattavia Agricola-juhlallisuuksia; kokonainen viikko huhtikuussa oli nimetty Agricolan juhlaiviikoksi. Juhlallisuudet huipentuivat huhtikuun yhdeksäntenä kello 12 Turun tuomiokirkon äärellä vietettyyn suurjuhlaan. Oskari Jauhiaisen muovaileman pronssihahmon ympärille olivat kokoontuneet tasavallan presidentti ja valtiovallan, kirkon ja kulttuurielämän edustajat. Purevan kylmästä ilmasta ja ankarasta tuulesta huolimatta Brahen puistikon reunamille oli saapunut myös runsas yleisöjoukko.

Paikalle saapui Turun eri ylioppilaskuntien kulkue, varuskuntasoihtokunta soitti Taneli Kuusiston ”Suomalaisen rukouksen” ja arkkipiispa Ilmari Salomies puhui. ”Jumala synnyinmaata siunatkoon”, sanoi arkkipiispa puheensa päätteeksi. Turun opettajakorkeakoulun kuoro lauloi Piae Cantiones -kokoelmasta Heikki Klemetin sovituksen ”Angelus emititus”. Tasavallan presidentin ja Suomen kirkon seppelien jälkeen patsaan äärelle astui laaja kulttuurielämän lähetystö, jonka puolesta puhui Helsingin yliopiston kansleri P. J. Myrberg. Tämän jälkeen laskettiin vielä Pernajan kunnan ja Turun kaupungin seppeleet. Uuden Suomen sanomalehtiselostuksen mukaan ”lopuksi tuotiin vielä patsaalle Turussa parhaillaan vierailevan Leningradin kaupungin valtuuskunnan kukkakimppu”. Patsaalta siirryttiin Hamburger Börsiin, jonka juhlasali oli koristettu laa-

kerein ja ruusu-, lilja- ja neilikka-asetelmin. Paikalla oli muun muassa presidentti Urho Kekkonen adjutantteineen sekä opetusministeri Johannes Virolainen.

Helsingissä Mikael Agricolan juhla viikon päätöstilaisuudeksi muodostui yliopiston juhlasalissa huhtikuun yhdenentoista vietetty iltajuhla, jonka olivat järjestäneet Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Suomen Kirkkohistoriallinen Seura ja Luther-Agricola-seura. Akateemisen neljänneksen kuluttua saapui juhlaan tasavallan presidentti Urho Kekkonen, ja Ylioppilaskunnan Soittajat esittivät Sibeliuksen Festivon. Piispa E. G. Gulin esitti tervehdyssanoiksi ”Ylistyspuheen Agricolalle”. Tämän jälkeen Paavalinkirkon kuoro lauloi sarjan Heikki Klemetin sovittamia Piaa Cantiones -lauluja. Professori Martti Rapola piti juhlaesitelmän ”Agricolan merkitys kirjasuomen kehitykselle”.

Tuolloin muun muassa Helsingin Sanomat julkaisi esitelmän kokonaisuudessaan. Sanomalehtiselostuksen mukaan ”miellyttävänä yllätyksenä saapui sitten korokkeelle teatterikoulun komeääninen oppilas Esa Saario 1500-luvun ylioppilaan mustaan kauhtanaan ja korvalapuilla varustettuun päähineeseen sonnustautuneena” ja luki Mikael Agricolan Psalmtarin esipuheen ja jakson ”Kiitäkää Herra”, minkä jälkeen – edelleen sanomalehtiselostuksen mukaan – ”mahtavan loppunousun näin saanut ylistystunnelma huipentui kuoron tukemana yhteisesti laulettuun kristikunnan alkua ajoilta periytyvässä virressä 113 ’Ajalla autuaalla me sinua, Kristus kiitämme.’” Mielenkiintoista on huomata, mitä puolta Agricolan elämäntyöstä on eri vaiheissa korostettu. Näyttää siltä, että varhemmin oli esillä hänen työnsä Suomen uskonpuhdistajana, mutta vähitellen

etusijalle on noussut hänen työnsä Suomen kirjakielen luoja.

Agricolan elämäntyön sekä henkilöhistorian tutkimus ja muistomerkkigalleria

Tosiasia on, että emme tiedä mitään Mikael Agricolan ulkomuodosta. Siitä huolimatta hänestä on tehty useita veistoksia. Tämä tarjoaa mielenkiintoisen kuvataiteellisen ja kulttuurihistoriallisen tutkimuskohteen, jossa sekä eri aikojen käsitykset Mikael Agricolasta että kunkin ajankohdan kuvataiteen omat katsomukset tulevat hyvin esiin. Onneksi sitä vastoin tiedämme verraten paljon noiden veistosten synnystä. Agricolasta ovat muovailleet patsaita useat Suomen kuvanveistotaiteen etevimmät edustajat.

Vuonna 1858 julkaisi hämeenlinnalainen lehtori G. E. Eurén omalla kustannuksellaan ensimmäisen suomenkielisen pienoiselämäkerran Mikael Agricolasta otsakkeella ”Mikael Agrikola, Suomen piispa” ja alaotsakkeella ”Uskonopin oikasia Suomessa. Suomen kielen ensimmäinen harjoittaja kirjoissa”.

Teoksensa hän päätti kehotukseen: ”Pystytä, Suomen kansa, kiitollisessa sydämessäs muistopatsas Agrikolalle, joka sinua rakasti sydäimestä niin kuin moni muu, ja sinulle lahjoitti uskon ja toivon hedelmiä enemmän kuin kukaan muu!” Eurén toivoi muistopatsasta sydämiin. Konkreettisemmalle tasolle siirtyi Kuopion hiippakunnan papiston synodaalokokous vuonna 1864 esittäessään muistopatsaan pystyttämistä Mikael Agricolalle. Ilmeisesti siihen innoitti Turussa samana

Perustuu Jaakko Nummisen esityksen Agricola-symposiumissa Turussa syyskuussa 2004.



Luther-talon seinässä oleva laatta kertoo Agricolan opiskelleen Wittenbergissä vuosina 1536–1539.



Agricolan synnyinkodin raunioilla Pernajan Torsbyn kylässä on aikanaan toiminut Agricola-seuran toimesta kiinnitetty laatta.

vuonna paljastettu Carl Eneas Sjöstrandin muovailema Henrik Gabriel Porthanin patsas.

Turun arkkihiippakunta yhtyi hankkeeseen vuonna 1865, kenraalikuvernööri Rokassovskilta hankittiin keräyslupa ja rahaa ryhdyttiin keräämään erityiseen ”Agricola-kassaan”. Muun muassa vaasalainen lehtori L. L. Laurén julkaisi vuonna 1877 pienen kirjasen ”Kalastajan poika Suomen ijäti muistettava hyvän tekijä”, jota myytiin kassan hyväksi. Carl Eneas Sjöstrand sai vuonna 1877 valmiiksi arkkipiispa Bergenheimin tilauksesta Mikael Agricolaa esittävän statyetin eli pienoispystytykuvan, joka sijoitettiin Turun tuomiokirkkoon.

Vuonna 1883 tehtiin aikaisemmasta hankkeesta erillinen aloite Agricolan, Lutherin ja Melanchthonin kuvien hankkimiseksi Helsingin Nikolainkirkkoon eli nykyiseen Tuomiokirkkoon. Lutherin ja Melanchthonin kuviksi tilattiin kopiot Wormsissa olevasta Rietschlin monumentista. Sen sijaan Mikael Agricolasta tehtävästä veistoksesta järjestettiin kilpailu vuosina 1885–1886. Myös C. E. Sjöstrand otti osaa kilpailuun. Aikaisemmista ehdotuksista poiketen hän teki nyt paljaspäisen ja pitkäkaapuisen Agricola-figuurin. Sjöstrand sai kuitenkin työstään vain lisäpalkinnon. Kilpailun voitti nuorempi kuvanveistäjä Ville Vallgren. Patsas myös tilattiin Vallgrenilta ja valettiin kipsiin. Kolme patsasta sijoitettiin kirkon ristikeskustan koristekomeroihin.

Kansallisesti huomattavammaksi Agricola-muistomerkeksi kohosi kuitenkin Viipuriin runsaat kaksi vuosikymmentä myöhemmin, vuonna 1908 pystytetty Emil Wikströmin veistämä Mikael Agricolan patsas. Kaikki viipurilaiset ja karjalaiset ja monet muutkin

Viipurin kävijät muistavat patsaan hyvin. Patsas sijaitsi Linnankadun varrella vastapäätä uutta Tuomiokirkkoa Viklundin talon ja Maaherrantalon välillä. Monet vieläkin elävät viipurilaiset kulkivat kouluun patsaan ohitse.

Wikströmin veistos oli puolivartalokuva puhuvassa asennossa olevasta Agricolasta. Mielytyneenä allegorisiin sommitelmiin Wikström on sijoittanut puolivartalokuvan alla olevan saarnatuolia muistuttavan jalustan eteen vanhus-lapsi-ryhmän. Sen oli määrä symboloida elämän kiertokulkua ja lukutaidon merkitystä. Sama teema muutoin toistuu Wikströmin Topelius-patsaassa Vaasan Kirkkopuistikolla. Siinä vanha Topelius kertoo satuja lapsille. Viipurin Mikael Agricolan patsas katosi talvisodan päätösvaiheessa vuonna 1940. Toisten tietojen mukaan se on nähty viimeksi suomalaisen kuorma-auton lavalla Viipurista jonkin matkaa Lappeenrannan suuntaan, toisten tietojen mukaan taas sitä kuljetettiin länttä kohti hevosella.

Kun epäiltiin, että patsas oli evakointivaiheessa suistunut ojaan tai että se oli tarkoituksellisesti upotettu, kerättiin asiasta viipurilaisaktivistien Kauko Saarentauksen, Reino Arimon ja Juha Lankisen aloitteesta ja Suomen Kuvalehden toimesta vuosina 1987–1988 yleisöihjeitä. Niitä saatiin peräti kolmisenkymmentä. Viipurin kaupunkikuvan ansioituneen tallentajan Juha Lankisen johdolla alueella suoritettiin vuosina 1989 ja 1990 etsintöjä kahden metallinpaljastimen avulla. Kesällä 1989 pengottiin Tienhaaran alue perin pohjin ja kesällä 1990 edettiin Kivisalmen sillalta Tienhaaraan asti, varsin pitkälle Suomen nykyistä rajaa kohti. Mitään ei kuitenkaan löytynyt. Näistä etsinnöistä myös

TV 1 teki 20 minuutin pituisen filmin. Viipurissa olleen Agricolan patsaan kohtalo on siis toistaiseksi jäänyt arvoituksiksi.

Emil Wikströmin Agricola-patsaasta tehtiin kuitenkin toinenkin valu, joka sijoitettiin Turun tuomiokirkkoon, missä se on edelleen. Kun patsas Viipurissa oli vuonna 1908 paljastettu, tilasi turkulaispatriootti, arkkitehti Alex Nystöm seurakunnan varoilla siitä jäljennöksen Turkuun. Vuosikausia patsas oli Tuomiokirkon saarnastuolin takaisessa Gezelius-piispan kuorisyyvennyksessä, kunnes se sijoitettiin kirkon eteiseen. Kolmas valu Wikströmin Agricola-patsaasta tuli Lahteen. Tämän synnystä kerrotaan, että Lahden kaupungin edustajat olivat käyneet 1940- ja 1950-luvun vaihteessa Sääksmäen Visavuorella tutustumassa Emil Wikströmin veistoksiin ja nähneet siellä Oskari Jauhiaisen parhaillaan viimeistelemässä Agricola-patsastaan, josta myöhemmin tulee puhe. Nähdessään kipsimallin Wikströmin vanhasta Agricolan rintakuvasta he olivat päättäneet, että patsas oli saatava myös Lahteen. Lahtelaiset ajattelivat, että patsas olisi huomionosoitus viipurilaisille, joita oli sodan jälkeen paljon asettunut Lahteen, mutta kunnianosoitus myös Agricolan äidille, sillä Agricolan katsottiin olevan hämäläisen äidin poika. Lahden kaupunginhallitus osti vuonna 1950 Emil Wikströmin perikunnalta oikeuden valaa patsas, joka Lahdessa sijoitettiin Erkon puistoon Vuorikadun ja Aleksanterinkadun välille Vuorikadun koulun alapuolelle vuonna 1953.

Neljäs valu patsaasta on Mikael Agricolan synnyinkunnassa Pernajassa lähellä Pernajan kirkkoa ja hautausmaata. Pernajaan tiedetään jo aikaisemmin haaveil-

lun muistomerkkiä pitäjän kuululle pojalle. Jo vuonna 1887 Folkvännens-lehdessä toivottiin Agricolalle muistomerkkiä hänen synnyinseudulleen Pernajaan. Sittemmin edettiin niin pitkälle, että Pernajan kirkon lähelle pystytettiin vuonna 1914 obeliskimainen noin kahden metrin korkuinen muistokivi, jossa oli teksti ”Till minne af Mikael Agricola född i Thorsby †9.4.1557 och begrafven i Wiborg Reste Pernå sockenbor denna stenen år 1914”. Vuonna 1959 tämä harmaakivi siirrettiin Pernajan kirkolta pohjoisemmaksi Sigfridsin talon pihaan Thorsbyn kylässä, missä Agricolan katsottiin syntyneen. Kiven taustaksi muurattiin luonnonkivistä yhdeksän metrin pituinen muuri, johon kiinnitettiin vielä laatta ”Michael Agricola Torsbius. Synnyinsijaa kunnioittaen Agricola-seura”. Muistokivi siirrettiin, koska jo vuonna 1952 Pernajan kirkkovaltuusto oli ryhtynyt toimiin kokonaisen muistopatsaan pystyttämiseksi kuntaan Mikael Agricolalle. Pernajalaiset olisivat halunneet patsaan valettavaksi Oskari Jauhiaisen Agricolan pohjalta, mutta Jauhainen ei halunnut antaa työstään toisintoa, koska hän katsoi Pernajan olevan liian lähellä Turkua. Sen sijaan hän olisi suostunut tekemään saarnaavassa asennossa olevan Agricolan. Näin ei kuitenkaan tapahtunut, ja lopulta Pernajaan pystytettiin vuonna 1959 toisinto Emil Wikströmin Viipurin patsaasta.

Patsas paljastettiin kesäkuussa 1959 jalustalle vanhan muistokiven paikalle kirkon viereen. Jalustaan tuli piispan nimikirjoituksen jäljennös ja teksti ”Suomen uskonpuhdistaja, tämän seudun poika Patsas pystytetty v. 1959.” Operaation tukena oli uskonpuhdistuksen muistoa vaaliva Agricola-seura Uriel Kailon johdolla.



Pernajan Agricola-muistomerkki sijaitsee lähellä Agricolan kastekirkkona toiminutta Pernajan kirkkoa Kuninkaantien toisella puolella. Vuonna 2007 vihittiin käyttöön muistomerkiltä lähtevä Agricola-polku.

>>>> Emil Wikströmin mahtipontinen Agricola-muistomerkki paljastettiin Viipurin tuomiokirkon edustalla kesäkuussa 1908.



Pernajan seurakunta oli hankkinut patsasjäljennöksen jo vuonna 1954.

Mikael Agricolan patsaat eivät kuitenkaan rajoittuneet C. E. Sjöstrandin, Ville Vallgrenin ja Emil Wikströmin luomiin kuviin. Sotien jälkeen vuonna 1952 pystytettiin Turun tuomiokirkon puistoon kuvanveistäjä Oskari Jauhiaisen muovailema Mikael Agricolan patsas, johon edellä on jo pariinkin otteeseen viitattu. Tällä Turun patsashankkeella voi katsoa olevan erityisen pitkät juuret. Niiden voi katsoa menevän jo alussa mainittuun Kuopion hiippakunnan papiston synodaalikokoukseen vuonna 1864.

Uskonpuhdistuksen 400-vuotisjuhlan lähestyessä Turun tuomiokapituli teki vuonna 1917 ”kansallispäätöksen” muistomerkin pystyttämiseksi Mikael Agricolalle. Työhön kutsuttiin osallistumaan myös Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran edustaja. Piispainkokous asetti valtuuskunnan, joka julisti kilpailun patsasluonnoksen aikaansaamiseksi. Kilpailuun jätettiin 12, toisten tietojen mukaan 15 luonnosta, joista ensimmäisen palkinnon sai nuori kuvanveistäjä Wäinö Aaltonen, toisen Arttu Halonen ja kolmannen yhdessä Elias Ilkka ja Erik Bryggman.

Turun taidemuseon johtaja Erik Bergh kuvasi kolme vuosikymmentä kilpailun jälkeen vuonna 1948 Hufvudstadsbladetissa kilpailun töitä. Hän ylistää Wäinö Aaltosen ehdotusta. Ehdotuksessa on kolme seisovaa hahmoa, mies ja nainen kädet ristittyinä rukoukseen ja pieni lapsi heidän välissään. Bergh ylistää ehdotuksen komposition suunnittelua ja samalla sen yksinkertaisuutta. Patsaan lapsen toisen inkarnaation Bergh katsoo olevan Wäinö Aaltosen monumentaali-

nessa nuoruudentyössä ”Graniittipojassa” Ateneumissa. Bergh yltyy sanomaan, että mies ja nainen ovat kuin kaksi sitkeää suomalaisesta maaperästä kasvanutta honkaa. Edelleen ryhmä on hänen mielestään sukua muinaisegyptiläiselle veistotaiteelle. – Patsas olisi pitänyt tehtävän punaisesta Hangon graniitista. Aaltosen ajatteli patsaan sijoitettavaksi Turun tuomiokirkon sisälle.

Palkintolautakunta, jossa istui muiden ohella Emil Wikström, ehdotti Wäinö Aaltosen mallia toteutettavaksi, mutta muistomerkkivaltuuskunta ei tähän lähtenyt. Bergh arvelee, että Wäinö Aaltosen ehdotusta pidettiin aivan liian ”modernina”. Toisen palkinnon voittanut Arttu Halosen ehdotus tahtoi esittää tuntematonta miestä Agricolan takana. Se liittyi Sjöstrandin luomaan traditionaaliseen Agricola-kuvaan. Reformaattori on siinä paljaspäisenä väljässä kaavussa. Oikea käsi nojaa kirjaan, joka tukeutuu jalkaan. Kompositio on rauhallinen ja korostaa sitä kypsyyttä (myndighet), joka mielellään liitetään Agricolan henkilöön, mutta luonteeltaan ehdotusta voi pitää myös liian yleisenä.

Kolmannen palkinnon saanut Elias Ilkan ja Erik Bryggmanin ehdotus oli myös luonteeltaan symbolinen, mutta sen lähtökohta oli aivan toinen kuin Wäinö Aaltosen. Ehdotus oli variaatio Hyvän Paimenen teemasta. Siinä alaston nuorukainen katsoo vasemmassa kädessään olevaa ristiä. Miehen oikealle kyljelle on hivutautunut karitsa. Wäinö Aaltosen massiiviseen kansalliseen päätökseen verrattuna ehdotus on kevyempää kansainvälistä mallia. Ehdotusta on oikeastaan pidetty luonteeltaan muinaiskristillisenä, kenties sellaisena soveliaana symbolisoimaan juuri reformaation miestä.

Ilmeisesti kilpailun tulos ei kuitenkaan tyydyttänyt järjestäjiä, sillä yhdenkään kuvanveistäjän kanssa ei tehty sopimusta patsaan valmistamiseksi. Taloudelliset mahdollisuudet olisivat kyllä olleet olemassa. Asian tuntijoiden laskelmien mukaan patsas olisi näet vuonna 1917 pystynyt nousemaan 60 000 silloisella markalla ja kassassa oli 85 000 markkaa. Patsashankkeesta luopumiseen tai paremminkin sen lykkääntymiseen vaikutti tässä vaiheessa todennäköisesti myös se, että Viipuriin oli jo saatu vuonna 1908 edellä kuvattu Emil Wikströmin patsas. Piispainkokous hyväksyi toimikunnan näkökohdat. Tuomiokapitulit asettivat komitean, jolle jäi täydellä päätösvalalla rahaston johto ja päättäminen tulevasta muistomerkistä. Patsaan pystyttämisen sijaan patsasvaltuuskunta myönsi nyt Mikael Agricolan muiston kunnioittamiseksi 30 000 markkaa hänen koottujen teostensa julkaisemiseksi. Ajatus toteutui vuonna 1931, jolloin Werner Söderström Osakeyhtiö julkaisi Agricolan kootut teokset monumentaalisena kolmiosaisena laitoksena. Tarkoitus oli kyllä kulttuuripoliittisesti hyvä; teossarjasta muodostui tutkijoille korvaamaton lähde.

Agricolan patsastoimikunnasta ei sittemmin kuuluttu kolmeen kymmeneen vuoteen mitään, ennen kuin asiaan palattiin toisen maailmansodan jälkeen, kun Viipurin patsas oli menetetty. Kun Uuden testamentin suomeksi ilmestymisen 400-vuotisjuhlallisuuksiin valmistauduttiin 1947, kirjoitti toimikunnan sihteeri pastori Toivo Winter asiasta Uuteen Auraan ja toivoi, että Mikael Agricolan patsas voitaisiin paljastaa kirjan juhlavuonna 1948. Winter tosin arveli, että uutta patsasta ei saataisi vuodessa aikaan, mutta Sjöstrandin tai Wik-

strömin patsaiden kaksoiskappaleet kyllä ehdittäisiin tehdä. Arkkipiispa Aleksi Lehtonen kutsui vanhan patsastoimikunnan koolle marraskuun alussa 1947. Siinä päätettiin heti ryhtyä toimenpiteisiin ja asetettiin työvaliokunta. Aluksi ei suunniteltu uutta rintakuvaa tai pystykuvaa, sillä ajateltiin, että tällainen olisi entisen taiteilijan luoman patsaan toisinto tai sitten uusi mielikuvituksen luoma Agricola-tyyppi. Ensin ajateltiin toteuttaa C. E. Sjöstrandin jo vuonna 1877 luoma kipsimalli. Seuraavaksi pohdittiin Emil Wikströmin patsaan valun siirtämistä Tuomiokirkosta ulos puistoon. Asiasta syntyi laaja lehdistöpolemiikki, jossa käytettiin kiivaitakin puheenvuoroja. Esimerkiksi turkulainen lehtori Julius Finnberg oli voimakkaasti Wikströmin patsaan siirron kannalla. Uudessa Aurassa hän kirjoitti, että Sjöstrandin Agricola ei korosta erityisesti mitään Agricolalle ominaista piirrettä. ”Onhan vain kuin mikä Turun 1500-luvun koulumestari, joka väljässä sunnuntaikauhtanassaan on Turun katuja kävellessään pysähtynyt ehkä tuomiokirkkoaan katselemaan.” Seisovassa asennossa olevaa patsasta Finnberg ei ututterasta työn ja toimen miehestä toivonut, vaan katsoi, että sitä vastoin Emil Wikströmin Mikael Agricola oli ”toimiva, opettava, saarnaava... jonka vasken huulilla me miltei kuulemme mieltä kohentavan vakuutuksen: ’Kyllä se kuulee suomen kielen, joka ymmärtää kaiken mielen.’” Wikströmin Agricolassa oli Finnbergin mielestä ”oikea juureva, kansan syvistä riveistä lähtenyt tosi suomalainen, varma, vakaumuksensa tulkitseva rakas uskonpuhdistajamme”. Finnberg katsoi, että Tuomiokirkossa saarnatuolin takaisessa Gezelius-piispan kuorisyyvennyksessä patsas oli mahdoton ja Tuomiokirkon

kokonaisvaikutusta suuresti häiritsevä. Siksi ”Agricolan pronssihahmon on astuttava Tuomiokirkon ovensuusta ulos Suomen valkenevaan kesään vapaan taivaan alle riemuvuottaan vastaanottamaan”. Turun taidemuseon johtaja Erik Bergh ei antanut näin korkeaa arvolausetta Wikströmin patsaasta, mutta oli hänkin sen siirron kannalla.

Sen sijaan ryhdyttiin suunnittelemaan julkiselle paikalle asetettavaa taideteosta, joka esittäisi vertauskuvallisesti uskonpuhdistusta ja Agricolan elämäntyötä ja olisi varustettu sopivalla Agricolalle omistetulla muistokirjoituksella. Muistomerkin luonnolliseksi paikaksi nähtiin Turku, jossa Suomen uskonpuhdistaja oli työnsä suorittanut. Muistomerkki suunniteltiin sijoitettavaksi Tuomiokirkon eteläpuolelle puistikon laitaan vastapäätä Akatemiataloa, missä Agricola asui ja missä hän suurimman osan kirjailijatoiminnastaan suoritti.

Päätettiin antaa joillekin taiteilijoille tehtäväksi valmistaa luonnos monumentaalifiguuriksi Sjöstrandin Agricolan pohjalta. Toukokuussa 1948 Mikael Agricolan muistopatsasvaltuuskunta kokoontui Säätytalossa Helsingissä. Puheenjohtajan arkkipiispa Lehtosen lisäksi paikalla olivat piispat Malmivaara, Salomies ja Sormunen, tohtorit Apajalahti ja Schalin, professorit Jäntti, Maliniemi ja Tarkiainen sekä sihteerinä pastori Winter.

Syksyllä 1950 toivottiin, että ”mikään toisarvoisen seikka, kuten varojen puuttuminen” ei viivyttäisi hanketta. Keräystä jatkettiin. Kokonainen kirkkokolehti kautta maan kerättiin patsashankkeen hyväksi. Suurimman yksittäisen lahjoituksen 10 000 markkaa teki liikemies Peura Iisvedeltä. Valtuuskunta hyväksyi

yksimielisesti kuvanveistäjä Oskari Jauhiaisen patsasluonnoksen valantaa varten. Sodanjälkeinen metallipula kyllä vaikeutti hanketta. Kansanhuoltoministeriö myönsi lopulta ostoluvan tuhannen kilon kuparierän hankkimiseen. Sittemmin Outokumpu Oy lahjoitti koko kuparierän.

Oskari Jauhiaisen omasta mielestä Agricolan patsaan tekeminen olisi kyllä kuulunut turkulaiselle Wäinö Aaltoselle. Jauhiaisen muistelun mukaan kuvanveistäjien keskustellessa asiasta Helsingin taiteilijakahvilassa Brondalla Aaltonen kuitenkin ilmoitti: ”Ei, tee sinä se vain. Minulle riittävät Aleksis Kivestä harmaat hiukset. En halua toista semmoista, josta ei ole autenttista kuvaa. Jos presidentti on niin hullu, että nimittää minut akateemikoksi, minä annan kaikki tilaukset teille nuoremmille ja keskityn omiin töihini.” Vuonna 1948 yleisöllä oli jo mahdollisuus nähdä Jauhiaisen tekemä pienoismalli Uuden testamentin 400-vuotisjuhlien yhteydessä. Uuden Suomen kirjoittaja vertaili keskenään vanhaa Sjöstrandin patsasta ja Jauhiaisen pienoismallia. Hänen silmäänsä miellytti Jauhiaisen luonnoksen monumentaalisuus. ”Sjöstrandin vertauskuvallisuuden ja rikkauden sijaan kuvanveistäjä Jauhiaisen on muovanut saveen Agricolan kuvan, johon ... yksinkertaisuus lyövät syvän leimansa.” Katsottiin, että Jauhiaisen oli luonut realistisen henkilöhahmon, jonka esikuvana voitiin pitää renessanssiajan kuvanveistoa Donatellosta lähtien.

Mielenkiintoista on, että Oskari Jauhiaisen saattoi viimeistellä patsaansa Sääksmäen Visavuoressa, missä Emil Wikströmmkin oli aikoinaan Agricola-veistoksensa tehnyt. Jauhiaisella oli samaan aikaan tekeillä Agrico-

la-patsaan ohella suurikokoinen Oulun sankaripatsas. Kun hän Ateneumissa päivitteli ison työhuoneen puutetta, kertoi silloinen Ateneumin kuopus Kari Suomalainen, että hänen isoisänsä Emil Wikströmin ateljeessa Visavuorella kyllä riittäisi korkeus ja että Visavuori olisi ainakin kesäaikana oivallinen työpaikka. Jauhainen lähtikin oitis Sääksmäelle. Hän ei saanut työtä vielä kesän aikaan valmiiksi, vaan joutui työskentelemään talvellakin peräti 42 asteen pakkasessa. Apuna hänellä oli nuori kuvanveistäjä Toivo Jaatinen, joka oli juuri päättänyt taideopinnotsa Suomen Taideakatemian koulussa.

Oskari Jauhaisen muovailema patsas oli kipsivaloksena nähtävissä Suomen Kuvanveistäjäliiton 40-vuotisnäyttelyssä Helsingin Taidehallissa syksyllä 1950.

Uuden Suomen taidearvostelija E. J. Vehmas kirjoitti, että ilman Jauhaisen Agricolaanäyttelyä tuskin pysyisi pystyssäkään. Hän myös huomautti siitä, että suuria monumentteja syntyy harvoin ja että niiden saaminen näyttelyyn on usein mahdotonta.

Jauhaisen patsaan valmistumista seurattiin tarkoin Turun lehdistössä. Uuden Auran edustaja vieraili taidevalaja Halosen ateljeessa pienessä Sirpalesaarella Helsingin edustalla. Hän selosti laajasti, miten aikaa vievää ja vaikeata työtä valaminen oli. Erityisen vaikeuden muodosti se, että saarella ei ollut vesijohtoa, eikä merivesi suolaisuutensa vuoksi soveltunut työssä käytettäväksi. Niinpä vettä oli sulatettava lumesta ja kerättävä sadevesi talteen, jotta makeata vettä saatiin



tarpeeksi. Patsaan kuljettamiseksi mantereelle oli odotettava avovettä.

Professori Erik Bryggman – vanha patsaskilpailija vuodelta 1917 – pyysi ja sai Jauhiaiselta luvan suunnitella Agricola-patsaan jalustan ja sijainnin. Patsaan sijainti Turun tuomiokirkon edustalla olikin vaativa tehtävä. Lopputulosta, patsaan sijoitusta kirkon eteläisivulle, on yleensä pidetty onnistuneena kirkon ja patsaan synteessä. Jauhainen itse näki patsaan sijoituspaikan asettavan ”aivan hirvittävät vaatimukset. Muistan monta kertaa heränneeni yöllä tuskan hieken mieltiessäni, olenko täysipäinenkin, kun olen lähtenyt yrittämään veistosta tämmöiseen ankaraan ympäristöön, vanhan arkkitehtuurin yhteyteen ... Koko ajan ajattelin Turun tuomiokirkon arkkitehtuuria vähintään yhtä paljon kuin tätä 1500-luvun oppinutta ... Pukuasiatkin olivat ongelmallisia tietenkin, mutta vaikeinta olivat tyyli ja henki niin, etteivät ne riiteli arkkitehtuurin kanssa.” Agricola-patsas valmistui keväällä 1952. Se valettiin pronssiin Eljas Halosen taidevalimossa. Lähes kolme metriä korkea pronssipatsas, kokonaispainoltaan 700 kiloa, jouduttiin valamaan kolmessa osassa.

Kun Agricolan ulkonäköä ei tunneta, eikä siitä oikeastaan ole minkäänlaista tietoa, oli Agricola luotava häntä esittäviin kuviin. Sjöstrandin kuvaama Agricola vuodelta 1877 oli hiljaisen syventynyt, vaatimattoman, jopa sulkeutuneen oloinen oppinut. Häneen verrattuna Jauhiaisen Agricola on voimahahmo, ei vain henkisesti vaan myös fyysisessä mielessä. Sjöstrandin pienoisveistosta on pidetty hengeltään keskiaikaisen puuveistoksen kaltaisena, joskin siinä on nähty myös

<<<< Agricolan patsas Turun tuomiokirkon vieressä paljastettiin toukokuun 22. päivänä 1952. Vasemmalla kutsuvierasjoukkoa ja arkkipiispa Ilmari Salomies päättämässä juhlapuhettaan.

>>>> Turun kaupungin tervehdykset Agricolan patsaalle tuovat Arvo Toivonen ja Kalervo Pellinen. Kuvat Turun Sanomien arkisto.



renessanssimaisia piirteitä. Onni Okkosen mukaan jopa Donatello olisi antanut tunnustuksensa figuurin viitan poimuille. Sjöstrand oli tutustunut renessanssitaiteeseen Roomassa. Hänen toinen Agricola-veistoksensa ei ollut yhtä herkkä kuin ensimmäinen, vaan massiivisempi ja monumentalisempi.

Sjöstrandin Agricola-kuvaukset olivat luoneet perustan sille, millaiseksi hahmoksi Agricola Suomessa käsitettiin. On katsottu, että Wikströmin patsas tai Sipilän mitaliprofiilikuva eivät tuoneet uutta käsitykseen Agricolan ulkonäöstä.

Sjöstrandin veistos oli lähtökohtana silloinkin, kun Turkuun ryhdyttiin sodanjälkeisinä vuosina uudestaan hankkimaan Agricolan patsasta. Mutta Oskari Jauhiainen teki uudenlaisen Agricolan. Hän on itse vuonna 1983 kertonut elävästi ponnisteluistaan Agricolan ulkonäön suhteen. Oli jopa sellaisiakin käsityksiä, että patsas olisi pitänyt tehdä kasvot peitettyinä, kun kuvaa tai tietoa niistä ei ollut. Jauhiainen keskusteli asiasta Viljo Tarkiaisen kanssa, jolla parhaillaan oli valmisteilla elämäkerta Agricolasta. Tarkiaisen mielestä patsaassa piti näkyä ”ensipolven oppinut, jossa olisi vielä talonpoikainen pohja ja uutisraivaajan tuntu”. Tällainen ensipolven oppinut, savolaisesta maalaispirtistä lähtenyt ja nopeasti eurooppalaiseen sivistykseen kohonnut oli muutoin Tarkiainen itsekin. Ja samaa lajia oli Jauhiainenkin. Jauhiainen itse ajatteli, että toisaalta mies oli ”Wittenbergin maisteri ja lisäksi varmaan myös diplomaatti”.

Pekka Rönkkö huomauttaa Jauhiaisen elämäkerrassa, että monet ovat nähneet yhtäläisyyksiä Jauhiaisen itsensä ja Jauhiaisen luoman Agricolan kasvopiirtei-



den välillä. Jauhiainen näyttää lainanneen omat piirteensä Agricolalle: suussa, leuassa ja poskipäissä on paljon samaa, molemmilla on voimakas joskin tyypiltään erilainen nenä. Samanlaisia voimakaspiirteisiä vankkoja ihmistyyppiejä Jauhiaisella on myös niissä sankaripatsaissa, joita hän tuohon aikaan teki.

Jauhiaisen Agricola-patsasta pidettiin hyvänä. Se nosti hänet Suomen kuvanveistotaiteen kärkinimiin; se oli hänen läpimurtoteoksensa. Erik Kruskopf kirjoittaa Suomen taide -teoksessa, että Jauhiaisen työlle ”on tunnusomaista rauhallinen nousu ja ryhdikkyys”. Turun patsashanke näin oli onnistunut, niin kaukana historiassa kuin sen juuret olivatkin.

Kruskopf on artikkelissaan sitä mieltä, että Jauhiaisen muistomerkkiä on Suomessa alettu pitää Agricolan vakiintuneena muotokuvana, koska tämän ulkonäöstä ei ole autenttista tietoa. Tästä väitteestä en kuitenkaan ole aivan varma, sillä olihan Wikströmin Agricola seisunut runsaat kolme vuosikymmentä Viipurissa eräällä kaupungin parhaimmista paikoista, ja onhan se nyt ollut jo puolen vuosisadan ajan Lahdessa ja Pernajassa sekä jälleen vuosikymmenen Aallon kirjastossa Viipurissakin. Ja ovathan Ville Vallgrenin luomaa lempeää hahmoa tasavallan paraatipaikalla vastapäätä Helsingin tuomiokirkon saarnastuolia katselleet ensin parikymmentä vuotta säätyvaltiopäivien edusmiehet ja jo yli sata vuotta yksikamarisen eduskunnan kansanedustajat ja muu kansa heidän mukanaan.

Toisentyypistä Agricolan muistopatsasta edustaa se muistokivi, joka seisoo Kuolemajärven pitäjässä Karjalan kannaksella Suomenlahden rannalla. Olen muutamia vuosia sitten kertonut aikakauslehti Kanavassa

siitä merkillisestä tapahtumasarjasta, jossa muistokivi Mikael Agricolan kuolinpaikalle Kuolemajärvelle Suomenlahden rantaan pystytettiin kahdesti sadan vuoden väliajoin. Viereisen pitäjän Koiviston nuorisoseura pystytti kesällä vuonna 1900 Kuolemajärvelle Agricolan kuolinpaikalle patsaan, graniittisen kiven, johon oli kirjoitettu teksti ”Tässä paikassa kuoli Mikael Agricola, Suomalaisen Kirjallisuuden isä 9 p. huhtikuuta 1557. Koiviston nuorisoseuran toimesta v. 1900.”

Tuo kivi hävisi sodan melskeissä, mutta löytyi ihmeellisellä tavalla, nostettiin paikalleen ja ympäristö kunnostettiin venäläisen akateemikko V. Smirnovin toimesta. Häntä avusti tehtävässä Venäjä–Suomi-seuran varapuheenjohtaja Aleksandr Belov. Muistokivi paljastettiin uudelleen kesällä vuonna 2000 yhdessä, ja sen vihkivät arvovaltaisen kutsuvierasjoukon länsäollessa Viipurin silloinen kaupunginjohtaja K. A. Porjadin sekä ministeri Jaakko Numminen.

Kaikessa yksinkertaisuudessaan Kyrönniemen muistokivi tunnelmallisessa maisemassa on kaunis kunnianosoitus Mikael Agricolalle. Sittemmin elokuussa 2001 paikalle on pystytetty myös pieni muuseotupa, jossa kerrotaan Agricolan vaiheista. Se on jo ehtinyt muodostua vierailupaikaksi niin suomalaisille kuin venäläisillekin ryhmille. Jaakko Numminen lausui puheessaan patsaan paljastuksen yhteydessä toivomuksen, että Emil Wikströmin Agricola-patsas Viipurissa pystytettäisiin uudelleen. Vastauspuheessaan kaupunginjohtaja Porjadin yksiselitteisesti ilmoitti, että näin tullaan tekemään. Muistorikkaan patsaan uudelleen pystyttäminen asetettiin Agricolan juhluvuoden kansalliseksi tavoitteeksi.

OMA KIELI, OMA MIELI

AGRICOLA 2007

PÄÄJUHLA
TURUN KONSERTTITALOSSA

9.4.2007 KELLO 15

OHJELMA

Alkufantasi
Olet maamme armahin Suomenmaa,
suomalainen kansansävelmä, sov. Johanna Laakso
Anna Bernard ja Otto Korhonen, trumpetti
Lapset ottavat vastaan juhluvoden suojelijan,
Isasavallan presidentin

Tervetulosanat
Mikael Agricola -juhluvoden
valtuuskunnan puheenjohtaja,
rehtori Keijo Virtanen

I KIELI JA OPPIMINEN

Keskiaikainen tanssi:
Farandole – Piirtanssi – Farandole
Polorum Regina/ Taivassan Kuningatar,
LLibre Vermelle de Montserrat 1300-luvulta ja
Piirtanssi, säv. tuntematon

Mikael Olavinpojan ja Martti Teitin koulutie alkaa
Keskiaikainen leikki, syntynyt ruton myötä

Eväitä opintielle
Valtioneuvos Riitta Uusukainen

Mikael Agricola ja Martti Teitti Viipurissa
Angelus emittitur/ Enkeli nyt taivastaan,
latinankielisestä teinlaulukokoelmasta Pie Cantiones,
tom. Theodoricus Petri Ruuthan ja Jaakko Finno
1582, sov. Jean Sibelius, suom. Samppa P. Asunta

Agricolan kieli ja suomen kielen kehitys
Professori Kaisa Häkkinen

Suomalainen koulu nyt
Opetusministeriön tervehdys,
Yljohtaja Riitta Kaivosoja
Opetushallituksen tervehdys,
pääjohtaja Kirsi Lindroos
Suomen ja Viron suomen kielen olympialaisten
palkinnojakoa
Pääjohtaja Kirsi Lindroos
Yhteislaulu: Tulet leudot tuoksua
Tempus adest floridum, kokoelmasta Pie Cantiones,
suom. V. Vesala 1. säkeistö ja Samppa P. Asunta
2 ja 3. säkeistöt

Tuulet leador tuoksua,
sinilaineet läikkyä;
leivot laulata riemujaan,
seesää taivas väikky.
Kakkat, jotka syksy kaas,
nusiin umpuin aukei,
talven taitot unhotettu,
kaikki kalheet raukei.

Kaikestä mi kaunistaa
ompi maailmassa
kiittäkäämme riemulla
Luojaa taivahassa.
Kevääinkin Iän lahjoittaa
meille iloksemme,
kaiken elon herättää,
siksi riemuitsemme.

Maata niityt vihannat,
kukat kunistaapi,
Hengen lahjat suuremman
ihminen nyt saapi:
Rakkauten totisen,
pyhyiden me saamme,
Riemuiten siis Herralle
kaikki veisatkaamme.

III RAUHA

Agricola rauhanneuvottelijana

Sodan ja rauhan tanssi: Les Bouffons
Sävellys sekä tanssiaskelien kirjoittaminen:
Thoinot Arbeau (1519-1595)

Suomalaiset rauhantekijöinä
YK:n hyväntaloudlähettillis,
muusikko Mikko Kuustonen,
Taivas varjele, säv. ja san. Mikko Kuustonen,
keskiaikainen versio Oliphant-yhtye, sov. Leif Karlson

**Rauhanturvaajat korpraali Inkeri Kangas ja
kersantti Janne Saloranta**

Mikael Agricolan ristit
Arkkipiispa Jukka Paarma

Agricolan perintö elää
Pernajan tervehdys, oopperalaulaja Marko Puttonen
Nyt soikoon taivas kiitostaan! Virsi 420, Mikael
Agricolan käsikirjoitus 1586 keskiaikaisen hymnin
poljalta, suom. Anna-Maija Raittila ja
Taisto Nieminen 1984

Yhteislaulu: Kansalaislaulu
suomalainen kansansävelmä, san. J.H. Erikko

Olet maamme armahin Suomenmaa,
ihauksien ihmemaa,
Joka niemeen, notkohon, saarellaan
kodin tahtoisen nostattaa.

Kodin ympäri viljyvät vainiot
kalarantoja kaunistais,
Jalon kansan kuntoa laulelmat
yli aaltojen kuljettais.

Työhön, työhön yhtenä kansana siis,
rehelliseen, arvoisan!
Saman maan, saman kansan onnelle

II KANSAINVÄLISYYS JA OIKEUS OMAAN KIELEEN

Mikael Agricola Wittenbergissä
Taustamusikkinä Martti Lutherin (1483-1546) viirsi
Meidän linnam on Jumal taevast
Agricola ja kansainvälisyys
Professori Simo Heininen

Agricolan paikkakunnat
Taustamusikkinä motetti Prenés i garde S'on me
regarde/ Pidä silmällä katsooko lukuun minua,
Montpellier Codex 1300-luvulta

Turun kaupungin tervehdys,
kaupunginvaltuuston
puheenjohtaja Jukka Mikkola

Oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin
Turun kristillisen opiston maahanmuuttajapöytäkirjat

Kielen nykyiset haasteet
Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen tervehdys,
johtaja Pirkko Nuolijärvi

Yhteislaulu: Leivo
Opettaja Markus Aro ja Viittomakielentutkijan
koulutusohjelman opiskelijat, Diak ja yleisö

Miks leivo lemmät Suomehen
niin varhain keväällä,
ei viihdy lirtu riemujaan,
sä maalla lämpimällä?
Miks äines soreasti soi
vain Suomen taivahan alla?
Ja vaikka puit ne vihannoi,
sä lemmät korkealla.

Sen tähden Suomeen kiiruhdan
ja lemmät korkealla,
kun tähden nähdä kauneimman
mä rannan taivahan alla.
Ja senpä vuoksi laulan ma,
kun kannel täällä soipi,
ei missään voi niin riemuita
kun Suomessa vain voipi.

joka korstin kannetaan.
Kuka kurja hylkien silmälle
suuriarvoinen alempaan?
Saman arvon, kunnian ansaitsee,
joka mies on paikallaan.

Kaikki, kaikki ylös yhtenä miehenä nyt
Suomen onnea valvomään!
Hetken työ tuhtarvuosiin vaikuttaa
isänmaahan ja maailmaan.

Uskon, kielen, kansainvälisyyden ja rauhan mies

Mikael Olavinpoika Agricola syntyi Pernajan pitäjän
Torsbyn kylässä itäisellä Uudellamaalla. Hänen syn-
tymänsä sijoittuu vuosin 1507-1510, tarkkaa syn-
tymävuotta ei tunneta. Mikael Olavinpoika oli ison
talon poika. Hän opiskeli opiskelupaikkanaan sukuni-
men Agricola, joka merkitsesi maanviljelijää ja joka
viitännee isän ammatun. Agricolalla oli kolme. Heidän avio-
edes nimeä. Sisaria Agricolalla oli kuollessaan 1540-
miehensä hoitivat maattilaa isä Olavin kuoltua 1540-
luvun alussa. Äiti kuoli noin vuonna 1551.

Agricolan äidinkieliä tiedetään vain, että hän kir-
jallista laatiessaan hallitsi suomen kielen erinomai-
sesti. Pernajan kirkkoherra Bertti on todennäköisesti
opettanut lahjakkaaksi huomattamansa pojan lukemaan
ja kirjoittamaan sekä tavuttanut vanhaa laulua lähet-
täjän pojan koulun. Mikaelin opiskelupaikkana
tämästä Pernajasta Martti Teitti eli Marritus Teit. Opin-
käynti oli harvojen etuoikeus.

Teitti Mikael Olavinpoika opiskeli Viipurin latinakou-
lussa 1510-luvun loppupuolelta vuoteen 1528. Koulun
rehtorina toimi Johannes Erasmuspoika Viipuri.
Teitti Mikael Olavinpoika opiskeli Viipurin latinakou-
lussa 1510-luvun loppupuolelta vuoteen 1528. Koulun
rehtorina toimi Johannes Erasmuspoika Viipuri.
Teitti Mikael Olavinpoika opiskeli Viipurin latinakou-
lussa 1510-luvun loppupuolelta vuoteen 1528. Koulun
rehtorina toimi Johannes Erasmuspoika Viipuri.
Teitti Mikael Olavinpoika opiskeli Viipurin latinakou-
lussa 1510-luvun loppupuolelta vuoteen 1528. Koulun
rehtorina toimi Johannes Erasmuspoika Viipuri.

VALTAKUNNALLISET JUHLALLISUUDET JA PÄÄTAPAHTUMAT



Pernajassa loppiaisena pidetyn juhluvuoden avaustapahtuman juliste.

>>>> Mikael Agricola (Jani Nikulainen) esitti monologinsa Finlandia-talon yleisölle 4.1. pidetyn Suomi90Finland-avausjuhlan yhteydessä.

Juhluvuoden esittely 4.1.2007 Suomi90Finland-avaustapahtuman yhteydessä Finlandia-talossa

Agricolan monologi avasi juhluvuoden Finlandia-talossa, jossa Jani-Pekka Nikulainen esitti Tytti Issakaisen kirjoittaman monologin. Monologia esitettiin juhluvuoden kuluessa monissa eri tilaisuuksissa niin Janin kuin muidenkin Agricolaa esittäneiden ”maisteri-Mikaelin” reinkarnaatioiden toimesta. Agricolana esiintyivät Turun konserttitalossa pidetyssä pääjuhlassa Janin ohella Kari Hiltunen (Turun Kaupunginteatteri), Niilo Rantala, Markku Tulenkivi, mutta vuoden mittaan monet muutkin näyttelijät, koululaiset ja kirkonmiehet pukivat ylleen Agricolan kaavun. Tytti Issakainen, joka käsikirjoitti myös valtakunnallisen pääjuhlan ohjelman, palkittiin kirkon kulttuuripalkinnolla joulukuussa 2007.

Juhluvuoden avaustapahtuma Pernajassa 6.1.2007

Mikaelin synnyinpitäjä Pernaja sai kunnian isännöidä juhluvuoden virallista valtakunnallista avausta. Talvesta ei ollut tietoa vielä loppiaisena, kun keskiaikaista kyläjuhlaa vietettiin Mikaelin kotikonnuilla. Juhlallisuudet aloitettiin pitämällä autenttinen Agri-



colan suomenkielinen messu Agricolan kastekirkossa, Pyhän Mikaelin kirkossa.

Messussa toimi liturgina pastori, teol.tri. Esko M. Laine, joka myös johdatti seurakunnan messuun kertomalla Agricolan ajan käytännöistä. Puistolan kirkkokuoro Helsingistä auttoi seurakuntaa veisuussa, ja paikallisista ammattilaulajista koostuva oktetti toimi liturgisina esilaulajina. Messuun kehoitettiin naisia

AGRICOLAN MONOLOGI

”Näkemiin, äiti! Näkemiin!” Minä istuin rattailla nauriskuorman päällä ja vilkutin. Vilkutin, kunnes tie pujahti metsään ja äiti katosi näkyvistä. Kurkkua kuristi... Mutta mieli kihisi intoa. Olin matkalla kouluun! Isä hoputti hevosta. Edessä oli pitkä taival Viipuriin. Olin silloin täyttänyt kymmenen vuotta.

Rattailla vieressä istui naapurin Martti, Martti Teitti. Meitä oli onneksi kaksi poikaa menossa Pernajasta suureen vieraaseen kaupunkiin. Viipurissa oli kauppiaita ja merimiehiä ja siellä kuuli kaikkia kieliä: venäjää, saksaa, ruotsia, suomea, monia outoja kieliä. Koulussa opiskeltiin latinaksi.

Latinaa minä olin kuullut ennenkin, kun kävin isän ja äidin kanssa Pernajan kirkossa. Aluksi ihmettelin papin puhetta ja laulua, josta en saanut mitään selvää. Isä selitti, että se oli latinaa, pappien kieltä. ”Puhuuko Jumala vain latinaa?” minä kysyin. ”Kyllä se kuulee suomen kielen, joka ymmärtää kaikkein mielen”, sanoi äiti siihen.

Äiti ei osannut latinaa eikä hän osannut lukea eikä kirjoittaa. Mutta rukoilla hän osasi. Omalla kielellään. Äiti muistutti aina: ”Rukoilkoon siis joka henki, / isäntä, emäntä, piika ja trenki.” Hän opetti minulle tärkeimmän rukouksen, tiedättehän, tämän: ”Isä meidän joka olet taivaassa. Pyhitetty olkoon sinun nimes. Lähestulkoon sinun valdakun- nas. Olkoon sinun tahtos niin maassa kuin taivaassa...”

Kun kävin Pernajan kirkossa, opin nopeasti ulkoa latinankieliset liturgiat. Teitin Martin kanssa toistelimme niitä niin hyvin, että kirkkoherra Pärtytyl käski lähettää noin hyväpäiset pojat koulun. Se oli iso uhraus vanhemmille.

Latinaa me saimme sitten puhua kahdeksan vuotta aamusta iltaan. En silloin voinut tietää, että eräänä päivänä puhuimme sillä kielellä myös Martti Lutherin, Filip Melancthonin ja muiden Euroopan oppineiden kanssa.

Rattaiden pyörät kolisivat. Koti oli jo kaukana. Kainalossa puristin vaatesäkkiä. Vaatteet tuoksuivat äidin pesemiltä. Pimeinä talvi-iltoina Viipurissa nuuhkin niitä ja yritin tavoittaa äidin tuoksun. Silloin tuntui kuin äiti olisi ollut siinä lähellä hyräilemässä tuttuja lauluja ja riimittelemässä omiansa. Tuntui kuin olisin ollut kotona niiden kanssa, jotka tunsivat minut.

Pienenä kun olin kipeä tai kun sattui tai kun itketti, äiti antoi surulle sanat. Se helpotti oloa. Kun nauratti ja oli hauskaa, äiti löysi sanat ilollekin. Ilo kasvoi vielä suuremmaksi, kun joku osasi kertoa, miltä tuntui. Äidin kanssa aprikoin ja ihmettelin kaikkea, mitä maailmassa oli. Iltaisin hän rakensi sanoilla sellaisia maailmoita, jotka olisivat voineet olla olemassa, vaikkei niitä ollutkaan.

Sellaista kieltä minä halusin kirjoittaa. Sellaista kieltä minä halusin lukea. Sellaista kieltä, joka syvensi ymmärrystä ja joka toi ihmiset lähelle toisiaan. Sellaista kieltä, jonka Jumala kuuli. Äidinkieltä.

Äitikö minut sai rakastamaan kieltä? Ehkä se oli äiti.

Viipuri lähestyi. Rattaat keikkuivat kuopaisella tiellä. Piimä loiskahteli leilissä. Äiti oli täyttänyt leilin evääksi. Pellavaliinaan hän oli käärinyt ruisleipiä. Nakersimme niitä matkalla.

Viipurissa istuimme sananmukaisesti koulun rehtorin, Johannes Erasmuksenpojan, jalkojen juuressa. Vuosia myöhemmin toimin itse Turun koulun rehtorina ja ajattelin usein Johanneksen opetustapaa. Muistin Johanneksen kärsivällisyyttä, kun itse yritin ohjata teinejä, noita kesyttömiä eläimiä, oppimaan jotakin hyvää ja pysyvää.

Johannes se otti minut mukaansa, kun hän siirtyi Turkuun piispan kansleriksi. Olin silloin 18-vuotias. Mutta seuraavana vuonna Johannes kuoli, ja minut nimitettiin kansleriksi.

Kului kuusi vuotta ja taas Teitin Martti ja minut varustettiin matkaan. Opiskelimme kolme vuotta Saksassa Wittenbergin yliopistossa maistereiksi. Ahmin teologiaa ja antiikin kirjailijoita, luin kreikkaa ja hepreaa. Suomen- sin ahkerasti Raamattua. Vertailin saksan-, ruotsin- ja latinankielisiä raamatunkäännöksiä alkukieliin. Sain eväitä Martti Lutherilta. Ainoa joka ei tukea antanut, oli kuningas Kustaa Vaa-

sa, vaikka Luther lähetti puolestani suosituskirjeenkin. Kuningas se vei myöhemmin minulta parhaat oppilaat Turun koulusta. Hän se takavarikoi kirkon omaisuuden. Hän se jäädytti Suomelta piispuuden vuosiksi. Minut vihittiin piispaksi vasta, kun kuningas tarvitsi arvovaltaisia rauhanneuvottelijoita Iivana Julman eteen. Paluumatkalla minä kuolin. Vielä kerran kuljin hevosen vetämänä Viipuriin. Siellä on minun hautani.

Mutta minä ehdin tehdä aapisen. Minä käänsin Uuden Testamentin. Ja paljon muuta. Minä rakensin kieltä, jolla te nyt puhutte. Sillä kielellä te saatte yhteyden toisiinne, ajattelette ja tunnette, väittelette ja vitsaillette, kiitätte ja kapinoitte ja puhutte Jumalalle. – Puhutteko Jumalalle?

Minun äitini puhui. Ja opetti minutkin puhumaan Jumalalle. Siksi en pelännyt. En kauhistunut edes kuolemaa.

Vielä ennen kuolemaansa äiti ehti nähdä Uuden Testamentin, joka oli kirjoitettu sillä kielellä, jota Jumalakin kuulee.

*Kirjoittanut: Tytti Issakainen
Teksti on fiktio, eräs tulkinta. Agricolan
äidistä ei tiedetä edes nimeä.*

Mikael Agricola (Kari Hiltunen) oli mukana seuraamassa Kyrönniemen muistojuhlaa 9.6.2007.



Juhlakutsu Agricolan kielellä

Ensin ovat pappi ja kansa kokoontunut Pyhän Mikaelin kirkkosa, kussa Kristusen ehtoollinen pidetän. Sitte sijryme juhlahan.

Telle kuulla sömen pite ingfääriä, pippuroita, kaligot ja nelike. (Ninquin Agricola sano)

Meiden pite sijs sömen Höganåsin talosa lemmin roca noculaisilla sekoijtettu ja nautiman Caliaa tai lehdhe vette.

Cantabella meile soijta fideli ja muut soijtin.

Narri on meiden inhimisten iloxi esille.

Iloijtkan sijs.



peittämään hiuksensa. Mielenkiintoinen yksityiskohta messun kulussa oli kaksi ruotsinkielistä virttä, joita Agricola suositteli laulettavaksi ehtoollisen aikana; ”Sakramenttii jagettaisa mahtaa veisata ruotsin eli latinan kielen ’Jesus Christus är vår helsa’ tai ’Gudh wari loffuat.’” Elävä kaksikielisyys Pernajan pitäjässä tuli messussa julki historiallisesta näkökulmasta. Messussa nähtiin paljon 1500-luvun asuihin pukeutuneita kyläläisiä ja vierailijoita. Valkon kansalaisopisto oli järjestänyt yhdessä Pernajan Agricola-seuran ja Lovisa Svenska Medborgarinstitutenin kanssa erilaisia kursseja Agricolan juhluvoiteen liittyen, mm. 1500-luvun pukuompelukurssin ja opaskurssin ”Agricolan jalanjäljillä” elävöitetystä opastuksesta seuran puheenjohtajan Tuovi Putkosen johdolla.

Messun jälkeen kokoonnuttiin Höganåsin nuorisoseurantalolle viettämään keskiaikaista kyläjuhlaa. Juhlalla oli tarjolla keskiaikaista ruokaa, lanttupataa, jossa on mm. spelttiä ja nokkosta eli ”nokulaista”. Juomana oli kaljaa ja jälkiruoaksi tarjoiittiin paksuja piparkakkuja yrthihunajateen kanssa. Cantabella-yhtye esiintyi keskiaikaisin soittimin, joista mainittakoon skalmelja, fidel eli fiideli, luuttu ja nokkahuilu. Narri hauskuutti juhlijoita ja järjesti yllätyksiä. Juhla oli ”rahwaan juhla” eli kaikki saivat osallistua maksutta. Juhlapaikalla oli myynnissä juhluvoiteen teematuotteita, kuten Agricola-karamelleja ja Agricolan kalendariumia. Messun ja juhlan järjestäjinä toimivat Pernajan kunta, Pernajan seurakunta ja Pernajan Agricola-seura ry.

Agricolan messu käynnisti juhluvoiteen Pernajan kirkkosa loppiaisenä. Kirkkokansan joukossa olivat muun muassa kunnanjohtaja Ralf Sjö Dahl sekä Pernajan Agricola-seuran puheenjohtaja Tuovi Putkonen (eturivissä keskellä).

>>>> Agricolan juhluvoiteen postimerkki julkaistiin Helsingin pääpostissa 17.3. Paikalla oli myös Mikael Agricola (Jani Nikulainen), ja postimerkin suunnitellut Timo Berry signeerasi ensipäivän kuoria.

ajan päähenkilö Mikael Agricola, jonka elämää seurattiin alkaen lapsuudesta Pernajassa aina kuolemaan asti. Ajat opiskelukaupunki Wittenbergissä ja piispana Turussa olivat luonnollisesti huomioituina. Agricolan elämäntyön monipuolisuus ja merkitys nykypäivänä tulivat hyvin esille. Markku Arokannon ohjaamassa kuvaelmassa juhlapuheet oli hienosti utjutettu osaksi draamallista juonta, ja myös laulu- ja tanssiesitykset oli sovitettu keskiaikaiseen tyyliin. Juhlan yhteydessä jaettiin nuorille maahanmuuttajille tarkoitetun suomen kielen kirjoituskilpailun palkinnot suomalaisille ja virolaisille lukiolaisille.

Mikael Agricolan juhluvuoden suojelija, Tasavallan presidentti Tarja Halonen ja tohtori Pentti Arajärvi osallistuivat kaikkiin Agricolan päivän tilaisuuksiin Turussa. Pääjuhlan tervetulosanat lausui juhluvuoden valtuuskunnan puheenjohtaja, rehtori Keijo Virtanen, ja juhlapuhujina kuultiin muun muassa valtioneuvos Riitta Uosukaista, professori Kaisa Häkkistä ja professori Simo Heinistä. Turun kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Jukka Mikkola toi tervehdyksen omien

sanojensa mukaan Suomen eurooppalaisimmasta kaupungista, eli Turusta.

Mikael Agricolaa juhlittiin aurinkoisessa Viipurissa – Viipurin suomalais-venäläinen Mikael Agricolan muistojuhla oli yksi juhluvuoden päätapahtumista

Sää suosi Mikael Agricolan muistojuhlaan kokoon-tunutta yleisöä lauantaina 9.6. sekä Kuolemajärven Kyrönniemellä että Viipurin teatteriaukiolla järjestetyissä tilaisuuksissa.

Aurinkoiselle Kyrönniemelle Agricolan muistomerkin ja pirttimuseon luo kerääntyi 9.6. aamulla paljon juhlaväkeä: kutsuvieraita, entisiä kuolemajärveläisiä ja venäläisiä vieraita. Agricolan muistojuhla aloitettiin laskemalla seppeleet ja kukkalaitteet vuonna 2000 uudelleen pystytetylle Agricolan muistomerkillle. Mikael Agricolan juhluvuoden valtuuskunnan puolesta seppeleen laski arkkkipiispa Jukka Paarma. Myös Primoskin



Agricola-menukilpailu Turussa

24.3.2007

2006 8.5. YLE Radio 1: Arjen Agricola | 1.11. Studia Generalia 2007. Agricolan juhluvuoden luentosarja Helsingin yliopistolla, Helsinki | 2.12. Herrain leipä eli kuka söi Agricolan joululäikköä Turussa, Turku | 10.12. Herrain leipä eli kuka söi Agricolan jouluherkun -näytelmä Turussa, Turku | 16.12. Herrain leipä eli kuka söi Agricolan jouluherkun -näytelmä Turussa, Turku | 17.12. Agricolan messu Pernajan kirkossa, Pernaja | 6.1. Keski-ikäiset pidot Pernajan Högnäsissa, Pernaja | 8.1. YLE: Sanakirja | 17.1. Agricola-luentosarja Satakunnan museossa | 18.1. Agricola-luentosarja Satakunnan museossa | 19.1. Agricola-luentosarja Satakunnan museossa | 20.1. Agricola-luentosarja Satakunnan museossa | 21.1. Agricola-luentosarja Satakunnan museossa | 22.1. Agricola-luentosarja Satakunnan museossa | 23.1. Agricola-luentosarja Satakunnan museossa | 24.1. Agricola-luentosarja Satakunnan museossa | 25.1. Agricola-luentosarja Satakunnan museossa | 26.1. ”Mustaa valkoisella. Suomalaisia suosikkikirjoja Raamatusta Remekseen” | 31.1. Agricola-luentosarja Satakunnan museossa | 5.2. Agricola-luentosarja Satakunnan museossa | 7.2. Studia generalia -luentosarja Turussa: Agricolan yrtit ja ajan lääketiede, Turku | 7.2. Katedraali soi! Laulu-Miehet Turun tuomiokirkossa | 8.2. Agricola-luentosarja Satakunnan museossa | 9.2. Agricola-luentosarja Satakunnan museossa | 10.2. Agricola-luentosarja Satakunnan museossa | 11.2. Agricola-luentosarja Satakunnan museossa | 12.2. Agricola-luentosarja Satakunnan museossa | 13.2. Agricola-luentosarja Satakunnan museossa | 14.2. Agricola-luentosarja Satakunnan museossa | 15.2. Mikael Agricola. Elämä ja teokset -elämäkerran julkistaminen, Helsinki | 21.2. Kansainvälinen



<<<< Viipurin muistojuhlissa 9.6. istuttiin helteiselle teatteriaukiolle pystytetyn komean esiintymislavan edustalla. Eturivissä istuu juhlapuheen pitänyt FT Kari Tarkiainen.

Viipurin juhlan juontajina toimivat Pietarin teatteriakatemian suomalainen opiskelija Sofia Molin sekä pietarilainen teatteri- ja lauluopiskelija Kirill Nikolajev.

kaupungin, Kuolemajärvi-säätiön, Pietarin pääkonsulaatin, Inkerin kirkon ja akateemikko Smirnovin seppeleet laskettiin muistomerkillä.

Lyhyen juhlahetken Kyrönniemellä avasi Primorskin kaupunginjohtaja toivottaen vieraat tervetulleeksi. Arkkipiispa Paarma kertasi puheenvuorossaan Agricolan elämäntyötä. Ministeri Jaakko Numminen kertoi muistomerkin historiasta.

Teatteriaukion muistojuhla

Kyrönniemeltä juhlaväki siirtyi varsinaista muistojuhlatapahtumaa varten Viipurin teatteriaukiolle. Juhlan avasi arkkipiispa Jukka Paarma puheellaan, jossa hän korosti oman kielen merkitystä niin sivistyksen kuin hengellisen elämän kannalta. Suomen valtiovallan tervehdyksen juhlaan toi ylijohtaja Riitta Kaivosoja ja Venäjän tervehdyksen esitti Viipurin piirin johtaja Georgi Porjadin. Terveisensä juhlaan toivat Mikael

Agricolan juhluvuoden valtuuskunta, Pietarin pääkonsulaatti sekä Pernajan ja Koiviston kunnat.

Juhlissa kuultiin useita vaikuttavia musiikkiesityksiä. Sibelius-Akatemian vanhan musiikin jousiduo Omnibus esitti keskiaikaista musiikkia. Viipurilainen yhtye Kantika-Galjarda ja tamperelainen Eternitas-kuoro valloittivat yleisön lauluesityksillään.

Juhlapuhujana muistojuhlissa oli filosofian tohtori Kari Tarkiainen, joka keskittyi puheessaan Agricolaan rauhantekijänä. Hän toi esiin uusia mielenkiintoisia yksityiskohtia Agricolan viimeiseksi jääneestä matkasta Moskovaan ja Novgorodiin.

Juhlissa julkistettiin Kuolemajärvi-säätiön toimittama kirja Kuolemajärven historiasta sekä suomeksi että venäjäksi. Kirjan toimittaja Seppo Pirhonen luovutti kirjan ensimmäiset kappaleet Koiviston edustajille. Kirja *Vremena do nas* kertoo Kuolemajärven vaiheista eri aikoina vuoteen 1944. Kirja on tarkoitettu paikallisten koulujen, kirjastojen ja asukkaiden käyttöön.

Juhluvuoden mitalikilpailun tulosten julkistaminen ja Mikael Agricolan päivän ennakkolehdistötilaisuus 30.3.2007

Herkuksen -näytelmä Turussa, Turku | 3.12. Herrain leipä eli kuka söi Agricolan jouluherkun -näytelmä Turussa, Turku | 9.12. Herrain leipä eli kuka söi Agricolan jouluherkun -näytelmä Turussa, Turku **2007** | 1.1. Paperiteatterinäytelmä Agricola | 4.1. YLE Radio Suomi: Agricola-asiantuntijoiden haastattelu | 19.1. Agricolan perintö suomalaiselle kulttuurille -seminaari, Helsinki | 22.1. YLE Radio Peili: Maisteri Mikael | 24.1. Studia generalia -luentosarja, Turun tuomiokirkko. Agricolaan elämä ja se uusi -näytelmä Juhana Herttuan lukiossa, Turku | 6.2. Agricola ja se uusi -näytelmä Juhana Herttuan lukiossa, Turku | 7.2. SENIORIklubi – Suomi 90 seniorisilmin, Turku | 8.1. Agricola, Turku | 9.2. Ruotsin ja Venäjän rauhanneuvottelut 1557. Mikael Agricola Ruotsin lähetystön jäsenenä. Toimittanut Kari Tarkiainen (SKS 2007) | 9.2. Agricolasta Pisaan – Suomalaisen kielen äidinkielen päivä | 28.2. Quin Carhu Sikiöns noleskele. Nins täte lue ia harjottele -yleisöluento | 28.2. Agricola-ilta Uudessakaupungissa | 1.3. Mikael Agricola – suuri suomalainen

Agricola esiintyi muistojuhlissaan

Itse Mikael Agricola oli läsnä omissa muistojuhlissaan sekä Kyrönniemellä että Viipurissa. Näyttelijä Kari Hiltunen vaelasi juhlaväen keskuudessa koko Kyrönniemen tilaisuuden ajan. Viipurissa Agricola esitti yleisölle vaikuttavan monologinsa.

Muistojuhlan puheissa tuli ilmi, että Agricola on yhä 450 vuoden jälkeen ajankohtainen henkilö Viipurissa. Viipuri oli Agricolan elämässä merkittävä kaupunki käänteentekevinä aikoina. Mikael Agricola kävi koulua Viipurissa vuosina 1520–1528. Vuodenvaihteessa 1556–1557 hän viipyi Viipurissa kuukauden päivät matkallaan Moskovaan rauhanneuvotteluihin. Paluumatkallaan 9.4.1557 Agricola kuoli Kyrönniemellä tai Seivästöllä. Haudan paikkaa ei tiedetä varmasti. Oletettavasti hänet haudattiin Viipurin tuomiokirkkoon 12.4.1557.

Viipurin Agricola-juhlallisuuksista uutisoivat myös Kuolemajärvisäätiö, Sana ja Kotimaa-lehti.

SuomiAreenalla puhuttiin kielestä – Agricola 2007 kiinnosti porilaisia ja jazzvieraita

Perjantain 20.7. sateinen sää muutti SuomiAreenan järjestelyjä juhluvuoden osalta. Lavaesiintymiset siirtyivät sisätiloihin, joissa kiinnostunutta yleisöä keräytyi kuuntelemaan maisteri Mikaelin monologia ja pääsihteeri Ossi Tuusvuoren juhluvuoden esittelyä.

Porissa esiteltiin myös ensimmäisen kerran Lingsof-tin kehitelemä One hour words -sarjaan kuuluva ABCkirja, joka esittelee Agricolaa ja Agricolaan liittyviä sanoja a:sta ö:hön. Ari Nyfors nousi SuomiAreenan lavalle kertomaan painettuna ja sähköisenä kirjasena sekä puhelimeen ladattavana mobiiliversiona ilmestyneen sanakirjan tilaamisesta ja toiminnasta. Sanaston mainion tekstin on kirjoittanut toimittaja Roope Lipasti.

Keskustelijat pääsivät kielen päälle. Sateesta huolimatta perjantain Kielen päällä -keskustelutilai-

>>>> Porin SuomiAreenan Agricola-lavaohjelman yhteydessä Eetunaukiolla esiintyivät myös Porin vuonna 1558 perustanut Juhana-herttua ja Katariina Jagellonica.

Porin kaupunginkirjastossa SuomiAreenan yhteydessä pidetty Kielen päällä -keskustelu houkutteli paikalle satapäisen yleisöjoukon.



Agricola-kappeli vihitään Turun tuomiokirkossa 8.4.2007

-seminaari Joensuussa | 5.3. Studia Agricolaënsia: Agricolan perilliset. Agricolan ajan kieliooloista ja kasvatuserittelyä | 7.3. Juhluvuoden postimerkkiarkki julkaistaan | 7.3. SENIORIKLUUBIN 2007 Ylläksellä, Laulu-Miesten Hiivari-kvartetti | 12.3. Studia Agricolaënsia: Agricolan perilliset. Agricola ja virsi | 15.3. Mikael Agricola – Sanojensa mittainen mies -näyttely Aboa Vetusta Kivi, Agricola ja äidinkieli | 21.3. YLE Radio 1: Tiedekahvilassa keskustellaan Mikael Agricolasta | 21.3. Studia generalia -luentosarja Turussa: Agricola kaunokirjallisuudessa. Agricolan psalmeja 450-vuotisjuhluvuoden valtakunnallinen ja kansainvälinen kiertonäyttely | 26.3. YLE Teema ja YLE TV1: Agricolan kaavussa | 26.3. Studia Agricolaënsia: Agricolan perilliset. Agricolan tekijälistuneiden töiden näyttely, Turku | 30.3. X lukiolaisten suomen kielen kilpailu Agricola Tartossa | 30.3. Prof. Kaisa Häkkisen Granö-luento ”Mikael Agricola, suomen kirjakielen isä” Tartossa, Helsinki | 2.4. YLE Teema ja YLE TV1: Agricolan kaavussa 2/3 | 2.4. Studia Agricolaënsia: Agricola ja kettu | 2.4. YLE Radio 1: Kysykää Mikael Agricolasta! | 3.4. YLE Radio 1: Kysykää Mikael Agricolasta!



suus Porin kaupunginkirjastossa onnistui erinomaisesti. Tilaisuutta varten varatut 100 tuolia eivät riittäneet yleisölle, vaan keskustelua seurattiin jopa yläparvella. Yleisö esitti mielenkiintoisia kysymyksiä keskustelijoille, ja eri alojen asiantuntijat aina professori Kaisa Häkkisestä kansanedustaja ja runoilija Tommy Tabermanniin toivat oman erityisosaamisalueensa mukaan pohdintaan. Porin murrepiirin vetäjä Ulla Leino piristi keskustelua Porin murteellaan.

Lauantaina aurinkoinen Eetunaukio houkutteli paljon väkeä paikalle. Monen mukaan tarttuivat Kielipoliisi-paita tai Kielipää-lippis. Agricola-bussissa päivysti Agricola-teini, ja maisteri Mikael vaelsi yleisön seassa. Kaunis sää mahdollisti esiintymiset ulkolavalla.

SuomiAreenan Agricola 2007 -postin erikoisleimaus oli jälleen suosittu. Agricola 2007 -pisteen vieressä sijainneesta Suomalaisesta Kirjakaupasta loppuivat Mikael Agricola -postimerkit kesken jo perjantaina.

Turkulaiset viihtyivät aurinkoisella Musapiknikillä

Sunnuntai-iltapäiväänsä Turun Kupittaa puistossa viettänyt Musapiknik-väki sai huokaista helpotuksesta, kun säätiedotuksen lupaamat sadekuurot kiersivät tapahtuma-alueen, ja aurinko lämmitti nurmikenttää. Aurinkoinen oli myös tunnelma ja lavaesiintymiset. Musiikkivetonauloja olivat Jippu ja viimeisenä esiintynyt Juha Tapio. Jani Nikulaisen esittämä maisteri Agricolan monologi ja Linnateatterin Agricola-sketsi Mieleton Turun historia -näytelmästä saivat lämpimän vastaanoton.

Agricola 2007 -pisteellä oli koko päivän mahdollisuus osallistua jääkaappiaforismikilpailuun. Liitutaulun magneettisanat houkuttelivat monet runoilemaan. Agricolan juhluvuosi oli ilmeisesti mielessä, kun tuntematon runoilija kirjoitti taululle: ”Missä piispa, siellä Mikael.”

Sanojen joukossa oli monia Agricolan itsensä keksimiä sanoja kuten esimerkki, esikuva, hallitus ja luoja.



Valtakunnalliset pääjuhlat Turussa 9.4.2007

bi – Agricolan vuosisata. Jotain uutta, jotain vanhaa, Turku | 7.3. Studia generalia -luentosarja Turussa: Agricolan kieli. Agricolan teokset tietoverkossa | 9.3. Valoa kohti! Mikael Agricola & Ars Novassa, Turku | 19.3. Valtakunnallinen sanakilpailu lapsille ja nuorille | 19.3. Valtakunnallinen Lukuviikko 19.3.–25.3.2007 | 19.3. Studia Agricolaënsia: Agricolan perilliset. lttarin pakanalliset jumalat, Turku | 24.3. Ruotsin kansallisten vähemmistökielten päivä Haaparannassa | 24.3. Helsingin Kuolemajärvi-kerhon Agricola-juhla | 25.3. Mikael Agricola. ksttit ja niiden kielellinen perintö | 26.3. YLE Radio 1: Lukupiiri | 30.3. Agricola ja kettu -lukunäytelmä Turun Kaupunginteatterissa, Turku | 30.3. Agricola 2007 -mitalikelipailuun osalla | 31.3. Agricola ja kettu -lukunäytelmä Turun Kaupunginteatterissa, Turku | 31.3. Kulttuuritapahtuma Manillan tehtaalla, Turku | 1.4. Esineteatteriesitys Agricola-juhluvuoden kun- 1: Arjen Agricola | 4.4. Paperiteatterinäytelmä Agricola, Parainen | 4.4. Paperiteatterinäytelmä Agricola, Parainen | 4.4. Mikael Agricola kirjakielemme isä -luentosarja, Helsinki |

'Ruohonpärstäjä', Agricolan ehdotus pelikaaniksi oli runoilijoiden suosikki. Musapiknikin lopuksi valittiin kilpailun voittajaksi Vilma Saionkari, joka sai palkinnoksi Agricola 2007 -paidan.

Vilman voittoruno oli:

ystävä pidä mainio piknik
aina musa 80
syksy kun näyttää
seikkailun

Runoja sai kuulla myös Agricola 2007 -pisteen kupeessa olevassa runomuotokuvapisteessä. Kirjoittajaryhmä Tapiirin Salla Pakkala ja Terhi Hannula kirjoittivat piknikkansasta kuvaavia runoja, jotka jokainen malli sai mukaansa. Jono muotokuvaruonoon kasvoi ajoittain pitkäksi, kun sana hienoista runoista levisi. Tapiirilaiden runosuoni ei kuitenkaan tyrehtynyt.

Agricola-bussina toiminut kirjastoauto oli lasten suosikkipaikka, sillä jaossa oli vihreitä juhluvuoden ilmapalloja. Agricola-bussin vieressä oli Sportti-Paavo,

josta sai lainata urheiluvälineitä ja ilmoitettua jättifutikseen.

Agricolan kieli oli myös esillä Musapiknikillä. Agricolan Teini, suomen kielen opiskelija Sasu Ahonen luki lavalla Agricolan kirjoittamaa suomea.

Musapiknikin järjestivät Turun kaupungin Nuori-soasiainkeskus, Liikuntapalvelukeskus ja Agricola 2007 -valtuuskunta.

Agricolan juhluvuosi Turun kansainvälisillä kirjamesseilla ja Ruokamesseilla 5.–7.10. sekä Helsingin kirjamesseilla 25.–28.10.2007

Mikael Agricolan juhluvuosi 2007 esittäytyi molemmilla messeilla monipuolisesti. Turussa oli tarjolla messuvieraille ohjelmaa Agricola-lavalla heti perjantaina 5.10. Ohjelma alkoi Agricola-aiheisten kirjaauutuoksien *Agricolan aika* (BTJ Finland Oy) ja *Agricola tunnissa* (Lingsoft) esittelyllä. *Suomen kielen kaunein sana* -kilpailu julistettiin alkaneeksi. Agricolasta ja kielestä keskustelivat professori Kaisa Häkkinen, TT Jyrki Knuu-



Pernajan Agricola-juhla 10.4.2007

6.4. YLE Radio 1: Aristoteleen kantapää | 6.4. YLE TV1: Suomalainen nimistö 1/2 | 6.4. YLE Teema: Agricolan jalanjäljillä 1/3 | 7.4. YLE Radio 1: Aristoteleen kantapää | 9.4. Agricola jumalanpalveluksen televisiointi ja radiointi | 9.4. Juhlajumalanpalvelus Turun tuomiokirkossa, Turku | 9.4. YLE TV1: Agricolan kaavussa 3/3 | 9.4. Agricola 2007 -pääjuhla Turun konserttitalossa, 12 opetusrunoa Agricolan Rucouskiriasta, Laulu-Miehet | 10.4. Mikael Agricolan Abckiria. Kriittinen editio. Toimittanut Kaisa Häkkinen (SKS 2007) | 10.4. Agricolan juhluvuoden päivän juhlallisuudet Pernajassa | 10.4. Agricola och bibelöversättning -luento Åbo Akademiassa | 11.4. Paperiteatterinäytelmä Agricola, Taivassalo | 11.4. SENIORIKlubi – Mikael Agricolan juhluvuoden päivä | 13.4. Agricola 2007 -juhlaseminaari, Helsinki | 13.4. YLE TV1: Suomalainen nimistö 2/2 | 13.4. YLE Teema: Agricolan jalanjäljillä 2/3 | 14.4. Iloidze Suomen maa tähden laupjan taudessa | 17.4. Mikael Agricola -nukketeatteriesitys, Turku | 17.4. YLE Radio 1: Arjen Agricola | 17.4. Det finska skriftspråkets fader -luento Åbo Akademiassa, Turku | 18.4. Agricola

Juhlaseminaari Kansallisarkistossa 13.4.2007

<<<< Turun Kirkkopäivillä toukokuun lopulla yleisö seurasi tapahtumia tuomiokirkon aukiolla. Myös Agricola esiintyi lavalla.

<<<< Jani Nikulainen esitti Musapiknikissä Mikael Agricolaa ja lausui Tytti Issakaisen kirjoittaman monologin pariin otteeseen.



tila, Kati Niemi EU-komission Suomen edustustosta ja toimittaja Roope Lipasti. Myös nuori Mikael Agricola (Niilo Rantala) vieraili lavalla. Juontajana toimi pääsihteeri Ossi Tuusvuori. Agricola-teema korostui myös avajaistilaisuudessa, jolloin Turun arkkhiippakunnan piispa Kari Mäkinen piti avajaispuheensa. *Agricolan yrtit* -kirjaa esiteltiin myös molemmilla messuilla.

Myös Helsingin kirjamesuilla Agricola-aiheen omaksi estradiksi muodostuneella Katri Vala -lavalla kuuntelijat saattoivat perehtyä monipuolisesti Mikael Agricolaan. Näkökulmia Mikael Agricolaan -ohjelmassa VTM Anna Perälä kertoi Agricolan teosten ulkoasusta, TT Jyrki Knuutila Agricolan pitäjäluettelon historiasta ja FT Kari Tarkiainen Ruotsin ja Venäjän rauhanneuvotteluista, joista palatessaan Agricola menehtyi. Valtioneuvos Riitta Uosukainen puolestaan haastatteli professori Simo Heinistä *Mikael Agricola – elämä ja teokset* -kirjasta.

Pääsihteeri Ossi Tuusvuoren juontama Agricolaa populaaristi -lavashow käynnistyi perjantaina 26.10., ja ohjelman avasi Euroopan komission käännöstoimen

pääosaston pääjohtaja Karl-Johan Lönnroth, joka esitti tervehdyksensä ja korosti puheessaan äidinkielen merkitystä. Mikael Agricolan juhluvuoden merkeissä kerrattiin Suomen kirjakielen ja kirjallisuuden isän sekä kirkon uudistajan elämänvaiheita. Keskustelussa olivat pääjohtaja Lönnrothin ohella mukana jo Turun kirjamesuilla tutut asiantuntijat, professorit Simo Heininen ja Kaisa Häkkinen, FT Kari Tarkiainen sekä arkeologi Hanna-Maria Pellinen. Paneelikeskustelussa todettiin, että juhluvuosi on yhdistänyt asiantuntijoita eri aloilta ja yhteistyö on ollut hedelmällistä.

Turun Ruokamesuilla ja Helsingin Viini, ruoka & hyvä elämä -tapahtumassa Agricolan yrtit valtasivat lavan useampana päivänä. Professori Kaisa Häkkinen, dosentti Terttu Lempiäinen sekä ylipuutarhuri Arno Kasvi olivat Turussa haastateltavina ja kommentoivat yrttipohjaisten ruokien valmistusta. Suomen Keittiömestarien tuore puheenjohtaja Kai Järnström valmistoi herkullisia yrttipohjaisia ruokia ja baarimestari Riku Hailio juhluvuoden drinkkejä. Myös Helsingin Viini, ruoka & hyvä elämä -tapahtuman lavaohjelma sujui

**Juhluvuoden kiertonäyttelyn
avajaiset Kansalliskirjastossa**

**Agricola 2007 Kirkkopäivillä
Turussa 24.–27.5.2007**

lan yrttikirja | 9.4. Juhlalounas Turun kaupungintalossa, Turku | 9.4. Agricola-museo – juhluvuoden näyttely, Pernaja | 9.4. Agricola-polku, Pernaja | 9.4. YLE TV1 ja Radio 1: Juhla-
erttitalossa, Turku | 9.4. Agricolan ajan musiikkia | 9.4. Mikael Agricolan kuolinmessu Kuopion tuomiokirkossa | 9.4. YLE Radio 1: Kertokaa sanoista | 9.4. YLE Radio 1: Kalenda-
kirjanäyttely yliopiston pääkirjastossa, Turku | 10.4. Mikael Agricola -näyttely | 10.4. YLE Kulmilla Agricolan hengessä, Turku | 10.4. YLE Radio 1: Arjen Agricola | 10.4. Agricolan
lan kirjallinen elämäntyö ja sen merkitys, Turku | 12.4. Agricola-aiheinen seminaari Valkeakoski-opistolla | 12.4. Agricola-luento Maariassa | 13.4. Agricola ja hänen aikansa, Jyväskylä
lahjan – Agricolan juhluvuoden konsertti Kansallismuseossa, Helsinki | 16.4. YLE Teema ja YLE TV1: Agricola ja kieli 1/2 | 16.4. YLE Radio 1: Agricolan rukouskirjan rukouksia iltahar-
SKS:n kirjatalossa, Helsinki | 18.4. Studia generalia -luentosarja, Turun linna. Arkeologit Agricolan jalanjäljillä. Elämä 1500-luvun Turussa, Viipurissa ja Pernajassa, Turku | 19.4. Agrico-

leppoisissa ja samoissa merkeissä vaikkakin asiantuntijoista haastateltavana oli vain Terttu Lempiäinen.

Juhlavuoden ilme sai messuilla runsaasti kehuja. Kirjamesujen osastoilla yleisöllä oli mahdollista tavata muun muassa lavaohjelmista tuttuja Agricola-asiantuntijoita. Osastoilta löytyi Kansalliskirjaston Agricola 2007 -juhlavuoden valtakunnallinen kiertonäyttely *Mikael Agricola* sekä Suomen Kirjainstituutin *Kirja kotona ja kylillä* -kiertonäyttely. Osastolla saattoi törmätä myös Mikael Agricolaan, joka lauloi ja kertoi elämästään kuulijoille. Esillä olivat muun muassa juhlavuoden raha, kuvanveistäjä Pirkko Viitasalon suunnittelema juhlavuoden mitali, Hermann's Oy:n suunnittelema lasinen Agricola 2007 -viiri ja juhlavuoden runsas kirjallinen tuotanto.

Turun ruokamessuosastolla Terttu Lempiäinen, Kaisa Häkkinen ja Arno Kasvi päivystivät ja esittelivät oikeita yrttejä kiinnostuneille. Iso joukko kokkihattuisia Turun Keittiömestareita valmisti yrttipohjaisia salaatteja sekä Agricola-salaatinkastiketta. LounaFood kertoi myös toiminnastaan. Helsingissä Terttu Lempiäinen kertoi yrteistä kirjamesuosaston yhteydessä.

Agricola 2007 -osasto sai Helsingissä kunnian olla Tasavallan presidentti Tarja Halosen vierailun kohteena messujen avajaistunnelmissa 25.10. Presidentti viipyi osastolla pidemmän aikaa tutustuen Suomen Kirjainstituutin ja Kansalliskirjaston näyttelyihin sekä keskustellen paikallaolijoiden kanssa. Presidentti toimi juhlavuoden suojelijana.

Sekä Turun että Helsingin messuilla messujen tuloalaan oli järjestetty postin Agricola-aiheinen erikoisleimaus ja osastolla myytiin juhlavuoden postimerkkejä.

Agricola-bussina toimiva Turun kirjastoauto hurahti Turun messuille viikonlopuksi ja bussissa esitettiin useampana näytöksenä Marionettiteatteri Mundon näytelmä *Oma mieli, oma kieli*. Agricola-ilmapalloja jaettiin bussin läheisyydestä ja etenkin Mundon näytöksen jälkeen saattoi seurata iloisten ilmapallojen ja lasten vanaa aina muihin messuhalleihin asti. Ilmapallojen jakelusta huolehtivat Klassikon koulun reippaat yhdeksäsluokkalaiset.

>>>> Turun kirjamesujen Agricola-lavalla seurasi Mikael (Niilo Rantala) tapahtumia; lavalla seurana Mitalitaiteen Killan edustaja Mauno Honkanen ja juontajana toiminut pääsihteeri Ossi Tuusuuri. Kuvat 2–3: Helsingin kirjamesujen Agricola 2007 -osastolla oli mahdollisuus tutustua juhlavuoden monipuoliseen satoon. Osastolla vieraili myös Tasavallan presidentti Tarja Halonen. Juhlavuoden sihteeristöä avustivat osastolla mm. Mari Virtanen (kuva 4) ja Terttu Lempiäinen.



Kyrönniemen ja Viipurin Agricola-muistojuhla 9.6.2007

lasta Aku Ankkaan, Helsinki | 20.4. YLE Teema: Agricolan jalanjäljillä 3/3 | 21.4. Suomenoskirjallisuuden historia (SKS) julkistetaan Jyväskylän kirjamesuilla | 22.4. Aikamme agricola Vasas fredsapostel -luento Åbo Akademiassa, Turku | 27.4. Mikael Agricola – kuvasta sanaksi, sanasta kuvaksi-teemanäyttely, Turku | 1.5. YLE Radio 1: Arjen Agricola | 2.5. SENIORIKLU YLE Radio 1: Arjen Agricola | 22.5. YLE Radio 1: Arjen Agricola | 24.5. Turun filharmoninen orkesteri esittää, Turku | 25.5. Kirkkopäivät, Turku | 25.5. Agricola-näyttely, Turku | 2 kael Agricola – yksinkertaisen uskon opettaja, Turku | 26.5. Agricola-näyttely, Turku | 26.5. Sanojen mittainen mies – Agricola-näyttely, Turku | 26.5. Mikael Agricola – kuvasta sanaksi, jen mittainen mies – Agricola-näyttely, Turku | 27.5. Mikael Agricola – kuvasta sanaksi, sanasta kuvaksi, Turku | 29.5. YLE Radio 1: Arjen Agricola | 5.6. YLE Radio 1: Arjen Agricola | lä Agricolan aikaista musiikkia | 28.6. Agricola kävi meillä -juhlaseminaari Savonlinnassa | 1.7. Agricola Askalassa | 6.7. Kirjallisuuden juhla | 6.7. Runoja ja muuta sanaa murteilla – se



**Agricola 2007 Turun kansainvälisillä kirjamesuilla ja ruokamesuilla
5.–7.10.2007 sekä Helsingin kirjamesuilla 25.–28.10.2007**

...at – Raamattusunnuntai | 23.4. YLE Teema ja YLE TV1: Agricola ja kieli 2/2 | 24.4. YLE Radio 1: Arjen Agricola | 24.4. Biskopen som drog till Moskva – Mikael Agricola som Gustav
...bi – Agricola ja kirkon uudistus, Turku | 10.5. Oppe nyt vanha ia noori – Agricola-juhluvuoden matinea | 11.5. ”Pitkä keskiaika” – Mikael Agricolan aika -seminaari, Helsinki | 15.5.
25.5. Sanojen mittainen mies – Agricola-näyttely, Turku | 25.5. Mikael Agricola – kuvasta sanaksi, sanasta kuvaksi, Turku | 25.5. Kylvön juhla, Turku | 26.5. Kirkkopäiväseminaari Mi-
sanasta kuvaksi, Turku | 26.5. Agricola-rata, Turku | 26.5. Mikael Agricola ja hänen seuraajansa, Turku | 26.5. Agricola-rata, Turku | 27.5. Agricola-juhlamessu, Turku | 27.5. Sano-
8.6. Agricola-seminaari Viipurissa | 9.6. Suomalais-venäläinen Agricolan muistojuhla Viipurissa | 12.6. Naantalin Musiikkijuhlat: Agricola-teemakonsertti | 26.6. Paraisten Urkupäivil-
...kä sävelii Agricolan juhluvuonna | 20.7. Mikael Agricola -näyttely Porissa | 20.7. Kielen päällä – keskustelu kielestä Porissa SuomiAreenalla | 1.8. YLE Teema: Agricolan jalanjäljillä 1/3

Oheistuotteita myynnissä. Oheistuotteita myytiin messuilla runsaasti. Esimerkiksi suurta suosiota saavuttanut Kielipoliisi-paita löysi tiensä monen kielenharrastajan joulupukinkonttiin. Myös juhluvuoden virallisen oheistuotteiden suunnittelijan, Vitidesignin Mari Virtasen tuotteet vetosivat kielestä, historiasta ja Agricolasta kiinnostuneisiin kävijöihin. Hauskoja mustia, keskiajasta vaikutteita saaneita samettihattuja saattoikin nähdä useiden messuvieraiden asusteina.

Sanasista kaunein

Suomen kielen kaunein sana -kilpailu polkaistiin käyntiin Turun kirjamesujen avajaistunnelmissa. Kauneinta sanaa saattoi ehdottaa molemmilla messuilla kaikilla Agricola-juhluvuoden osastoilla sekä juhluvuoden verkkosivuilla. Klassikon koulun oppilaat sekä Turun Riennon koripalloilijatytöt jakelivat Turussa kilpailukuponkeja ja kannustivat messukävijöitä osallistumaan kilpailuun.

Suomen kielen kaunein sana -kilpailuun osallistuttiin ahkerasti. Ajoittain osastolla vallitsi harras äänestystunnelma: keskittyntä pohdintaa sekä salaisen äänestyslipukkeiden nopeita tiputuksia uurnaun. Mielenkiintoisia keskusteluja heräsi kilpailuun osallistumisen tiimoilta muun muassa oikeakielisyydestä sekä siitä, mikä lopulta tekee sanasta kauniin.

Inspiraatiota sanan valitsemiseen saattoi etsiä Lingsoftin *Agricola tunnissa* -mobiilisanakirjoista, joita jaettiin messuilla. Agricolan sanat ilahduttivat lukijoita yllätyksellisyydellään. Suosikkisanoja tuntuivat olevan muun muassa paratiisia tarkoittava 'lustitarha' sekä pelikaanin varhainen edeltäjä 'ruohonpäristäjä'.

Juhlavuosi huipentui Liedon Vanhalinnassa 12.12.2007 pidettyyn päätösseminaariin ja juhlaan

Mikael Agricolan juhluvuoden päätösseminaari "Agricolan juhluvuoden anti ja perintö" pidettiin Liedon Vanhalinnassa 12.12.2007. Päivä huipentui Eku-



Agricola 2007 Porin SuomiAreenassa 20.–21.7.2007

Agricola 2007 Musapiknikissä Kupittaaan puistossa 12.8.2007

4.8. Lohtajan XXIX Kirkkomusiikkijuhlat: Agricola-juhlaseminaari ja alkuperäismessu | 5.8. Agricola-päivä Heureka Vantaalla | 7.8. YLE Teema: Agricolan jalanjäljillä 1/3 | 8.8. YLE Teema: Agricolan jalanjäljillä 2/3 | 15.8. YLE Teema: Agricolan jalanjäljillä 3/3 | 21.8. YLE Teema: Agricolan jalanjäljillä 3/3 | 22.8. Armon laakson aarre – näytelmä Mikael Agricolasta ja Naantalien luostarista, Turku | 25.8. Kielien päivät -seminaari, Helsinki | 9.9. Simo Heininen puhuu Kuolemajärvi-juhlassa Turussa | 10.9. Mikael Agricola – sanojensa mittainen mies –näyttelyn viimeinen viikko, Turku | 11.9. Tallinnan piispa Christian Agricola -esitelmä Tallinnan tuomiokirkossa | 26.9. Kieli-iloittelua kirjastossa, Turku | 26.9. Euroopan kielten päivän teemaseminaari, Turku | 29.9. Mikael Agricola -kirjasto, Turku | 3.10. Agricola juhluvuoden luento Porissa | 4.10. Anna Perälä: Mikael Agricolan teosten painoasu ja kuvitus (SKS 2007) | 4.10. Studia Generalia 2007. Agricolan juhluvuoden luentosarja Turku | 10.10. Agricolan pojat ja tyttäret – hiirimäisiä kirjakohtauksia Lallista Laaksoseen | 11.10. Studia Generalia 2007. Agricolan juhluvuoden luentosarja Helsingin yliopistolla, Helsinki



”ÄITI” ON SUOMEN KIELEN KAUNEIN SANA

Suuren suosion saavuttanut Suomen kielen kaunein sana -kilpailu päättyi 25.11. Kilpailussa annettiin yhteensä 3 837 ääntä ja ehdotettiin 1 418 eri sanaa Suomen kielen kauneimmaksi sanaksi. Äänestäjät olivat eri puolilta Suomea. Eniten ääniä sai kuten aiemmissakin vastaavissa Suomessa ja muualla Euroopassa toteutetuissa äänestyksissä sana ’äiti’. Suosituimmat kymmenen sanaa ovat järjestyksessä äiti (367), rakkaus (271), rakas (152), kiitos (75), lumi (55), kaunis (39), kulta (38), usva (32), aamu (29) ja koti (27).

Mikael Agricolan juhluvuoden ”Sanasta kaunein” -kilpailu käynnistyi Turun kansainvälisillä kirjamesseilla 5.10.2007. Äänestää saattoi niin kupongilla, tekstiviestillä kuin juhluvuoden verkkosivuillakin. Äänestyspisteitä oli syksyn kuluessa Turun kirjamesseilla, Helsingin kirjamesseilla, Turun yliopistolla, Turun kaupungin pääkirjastossa sekä erinäisissä tapahtumissa.

Kilpailuraatiin kuuluivat Turun yliopiston suomen kielen professori ja Agricolan

kielen asiantuntija Kaisa Häkkinen, runoilija Heli Laaksonen sekä kulttuuri- ja urheiluministeri Stefan Wallin. Kilpailun tuomaristo kokoontui Helsingissä Eduskuntatalolla maanantaina 3.12.2007 julistamaan voittajansanan, kertomaan omat suosikkinsa sekä pohtimaan kilpailun antia. Taustaltaan monipuolinen tuomaristo edusti niin murresanoja, kaksikielisyttä kuin kielentutkimustakin. Myös tuomareiden syntymäpaikat kattoivat koko Suomen.

Tuomarit pohdiskelivat muun muassa sitä, mikä tekee sanasta kauniin. Tärkeimmiksi syiksi kilpailun pohjalta mainittiin sanan merkitys, henkilökohtainen suhde sanaan sekä sanan sointuvuus ja pehmeys. Äiti-sanassa korostuu sen merkitys, jota pidettiin äänestyksen tärkeimpänä kriteerinä. Suosikkivokaaliksi paljastui u- ja -konsonantiksi l-kirjain. Kulttuuriministeri Stefan Wallin nimesi suosikkisanoikseen hauskan suppilovahveron sekä sympaattisen siilin, professori Häkkinen menevän kuulalaakerin sekä itse Mikael Agricolan

sanamuunnoksen jalopeurukaisen, joka tarkoittaa leijonanpentua. Heli Laaksosta puolestaan miellyttivät muun muassa pehmeän pyöreä mummu ja muresana munt. Ehdotettujen sanojen määrää pidettiin ilahduttavana.

Suomen kielen kaunein sana -kilpailun tavoitteena oli juhluvuoden huipennuksen ohella muistuttaa suomen kielen merkityksestä ja saada äänestäjät miettimään sen sanojen sisältöä ja kauneutta. Vilkkaan kilpailuun osallistumisen perusteella voidaan todeta kielen olevan suomalaisille edelleen tärkeä asia ja identiteetin perusta. Kilpailun tulosten julkistamisella itsenäisyyspäivän aattona haluttiin myös onnitella 90-vuotiaista Suomea.

Kilpailun tulokset julkistettiin virallisesti Yleisradion aamutelevision lähetyksessä itsenäisyyspäivän aattona 5.12. Sanakirja-ohjelman jälkeen klo 7.48. Lähetyksessä esiintyivät juhluvuoden pääsihteeri Ossi Tuusvuori ja toimittaja Umayya Abuhannah.



YLE Teema: Agricolan jalanjäljillä 2/3 | 12.8. Musapiknik ja Agricola, Turku | 12.8. Agricola-näytelmä ”Mikael Agricola ja Ruskon väki” | 14.8. YLE Teema: Agricolan jalanjäljillä 2/3 | 12.8. Armon laakson aarre – näytelmä Mikael Agricolasta ja Naantalin luostarista, Turku | 4.9. Radio YleX: Paraskin puhuja | 5.9. Agricola juhluvuoden luento Porissa | 6.9. Vanhan kirjasto-ohjelman julkistaminen | 11.9. Radio YleX: Paraskin puhuja | 18.9. Radio YleX: Paraskin puhuja | 19.9. Agricola juhluvuoden luento Porissa | 22.9. Mikael-näytelmä | 25.9. Radio YleX: Paraskin puhuja | 26.9. Mikael Agricolan poika -esitysmätilaisuus, Turku | 30.9. Agricola juhlamessu Keski-Porin kirkossa | 1.10. Kansainvälinen kääntäjienpäivä, Helsinki | 2.10. Radio YleX: Paraskin puhuja | 3.10. Helsingin yliopistolla, Helsinki | 5.10. Agricola 2007 Turun kirja- ja ruokamesseilla 5.–7.10., Turku | 6.10. Armon laakson aarre – näytelmä Mikael Agricolasta ja Naantalin luostarista, Turku | 7.10. Radio YleX: Paraskin puhuja | 12.10. Vokaaliyhtye Incanton Agricolan juhluvuoden konsertti Vantaan Pyhän Laurin kirkossa | 13.10. Valtakunnalliset opaskoulutuspäivät Turussa | 14.10. Hyväntekeväisyiskon-

meeninen joulu Suomen Turussa -tilaisuuteen Turun tuomiokirkossa sekä juhlapäivälliseen Liedon Vanhalinnassa. Juhlavuoden kunniavieraana päivällisillä oli perinteisen rauhanviestin tuojanakin toiminut Viron pääministeri Andrus Ansip.

Agricolan juhluvuoden anti ja perintö -seminaarissa runsaasti puhujia

Juhlavuoden päätösseminaarin yleisö sai nauttia monipuolisista esityksistä jopa 22 puhujan verran. Kaiken kaikkiaan juhluvuoden todettiin onnistuneen hyvin ja tavoittaneen kansan. Etenkin kouluissa ja seurakunnissa vuosi näkyi kiitettävästi. Museoiden ja näyttelyiden avulla saavutettiin kansainvälistä huomiota. Agricola-aiheinen tutkimus laajentui vuoden aikana yli laitosrajojen, ja tuloksena oli runsaasti monitieteellisiä tutkimuksia sekä julkaisuja Agricolan ajasta. Laajemat kansanrivit juhluvuosi tavoitti etenkin Yleisradion antaman näkyvyyden kautta.

Seminaarin iltapäivän osiossa keskityttiin juhluvuoden perinnön turvaamiseen. Suomen kielen asemaa

pohdittiin nyt ja tulevaisuudessa ja kuultiin Euroopan unionin mukanaan tuomista haasteista. Kielen vuosikymmen -hanke tulee jatkamaan juhluvuoden viitoitamalla polulla. Myös Mikael Agricola -seuran roolin toivottiin vahvistuvan ja pitävän juhluvuoden perintöä yllä. Juhlavuodesta on myös suunnitteilla kokoava julkaisu.

Pääministeri Ansip illallisen kunniavieras

Ekumeeninen joulu Suomen Turussa -tilaisuuden jälkeen juhluvuoden valtuuskunta tarjosi Liedon Vanhalinnassa yhdessä Turun yliopiston sekä Turun Yliopistosäätiön kanssa lämminhenkisen juhlaillallisen. Paikalla Turun yliopiston rehtorin Keijo Virtasen isännöimässä kutsuvierastilaisuudessa olivat muun muassa juhluvuoden valtuuskunnan sekä työryhmän jäsenet, asiantuntijoita ja yhteistyökumppaneita sekä Turun kaupungin ja kirkkokuntien johtoa.

Pääministeri Andrus Ansip muistutti tervehdyspuheessaan Suomen ja Viron yhteisestä historiasta; Mi-

Sanasista kaunein -kilpailun tulokset julkistetaan 5.12.2007

serti | 14.10. Raamattu – maailman luetuin kirja -näyttelyn hyväksi, Turku | 15.10. Agricolan juhluvuoden seminaari Riiasa | 16.10. Jumalanpalveluselämän neuvottelupäivät Oulussa | 17.10. Agricola juhluvuoden luento Porissa | 18.10. Studia Generalia 2007. Agricolan juhluvuoden luontosarja Helsingin yliopistolla, Helsinki | 18.10. Kenen kirja? Exlibristaidetta! Aboa Vetus & Ars Nova -museossa, Turku | 19.10. Kirkollinen jatkuvuus Mikael Agricolan elämäntyössä, Turku | 19.10. Ekumenia, Agricola ja kuvataiteet, Turku | 21.10. Vokaaliyhtye Incanton Agricolan juhluvuoden konsertti Kymin kirkossa Kotkassa | 23.10. Raamattu – maailman luetuin kirja -näyttely 23.–26.10.2007, Turku | 25.10. Agricola 2007 Helsingin kirjamesseilla 25.–28.10.2007, Helsinki | 25.10. Studia Generalia 2007. Agricolan juhluvuoden luontosarja Helsingin yliopistolla, Helsinki | 26.10. Mikael-näytelmä | 28.10. Uskonpuhdistuksen muistopäivä | 28.10. Joka-aikainen messu ja kinkerit, Helsinki | 28.10. Tv-jumalanpalvelus Kurikasta | 28.10. Pimiän aian Pirot Teuvalla | 1.11. Kirja, kirkko ja kulttuuri -luontosarja Jyväskylässä | 1.11. Studia Generalia 2007. Agricolan juhluvuoden luontosarja Helsingin yliopistossa, Helsinki | 12.11. Pohjois-

Åbo Akademiassa järjestettiin Agricolan juhluvuoden kunniaksi ruotsinkielinen studia generalia -luentosarja, jossa esiteltiin Agricolaa Raamatun kääntäjänä, suomen kirjakielen isänä sekä rauhanneuvottelijana. Agricola loi suomen kirjakielen perustan, mutta alun perin Pernajan pojan oma äidinkieli lienee ollut ruotsi.

AGRICOLA – 450 ÅR

Mikael Agricola – en storman i Finlands historia

Det är 450 år sedan Mikael Agricola dog (9.4.1557) och med anledning av detta jubileumsår arrangerar Öppna universitetet vid Åbo Akademi ett Akademicafé som behandlar hans liv och gärning. Mikael Agricola var en mångsidig humanist, lärd teolog och begåvad språkmänniska. Han har haft stor betydelse för bildningen och samhället i Finland. Till en början fäste man i synnerhet uppmärksamhet på hans arbete som reformator och förnyare av det finska kyrkolivet. Senare började man också visa uppskattning för hans enastående arbete som skapare av det finska skriftspråket och den finskspråkiga litteraturen. En tredje roll som Agricola innehade och som ännu är

dåligt känd är fredsförhandlaren och diplomatens. Det arbete som Agricola på sin tid utförde påverkar ännu såväl det finska språket, den finska litteraturen, det kyrkliga livet som samhället.

Agricola som bibelöversättare

Mikael Agricola översatte hela Nya Testamentet (1548) men också en hel del av gammaltestamentliga texter som användes i liturgin och i kyrkans böneliv. Agricola blev påverkad av Luthers reformation. Han studerade i Wittenberg 1536–1539 och träffade där både Luther och Melancthon. I sina översättningar av bibliska texter använde han Vulgata (den latinska översättningen av kyrkofadern Hieronymus) men också nya textutgåvor till det grekiska Nya Testamentet och det hebreiska Gamla Testamentet

som hade producerats i början av 1500-talets humanism.

* Professor Antti Laato, Åbo Akademi

Det finska skriftspråkets fader

Mikael Agricolas skriftliga produktion omfattar nio finskspråkiga böcker, bland vilka Nya testamentet var viktigast. Nästan allt vad han publicerade var direkta översättningar av religiös litteratur. Han hade flera källtexter på olika språk till sitt förfogande, och eftersom översättandet gick till mycket troget ord för ord, så kom det finska skriftspråket att skilja sig betydligt från det dåtida finska talspråket. Det finns gott om ord och konstruktioner i Agricolas verk som är helt främmande för den genuina finskan.

Mikael Agricola föddes i Pernå, som var och är en svenskspråkig ort. Hur är det möjligt att Agricola ändå kunde översätta texter till finska? Vilket var hans modersmål, svenska eller finska? Och hur har svenskan påverkat hans översättningar?

* Professor Kaisa Häkkinen, Åbo universitet

Biskopen som drog till Moskva – Mikael Agricola som Gustav Vasas fredsapostel

Rysslands gamla strävan att nå Östersjön utvecklar sig i mitten av 1550-talet till öppen konflikt med Sverige. I försök att få till stånd en fred beger sig en delegation till Moskva vintern 1556/57. Några av rikets yppersta män deltar, däribland Åbiskopen Mikael Agricola. Gruppen når sitt syfte, men Agricola får aldrig njuta frukterna av sitt arbete. I anförandet av FM Rolf Enander belyses Agricolas fredssträvanden i sitt historiska sammanhang.

* FM Rolf Enander, doktorand vid Åbo Akademi

Arrangörer: Öppna universitetet vid Åbo Akademi i samarbete med Teologiska fakulteten

kael Agricolan poika Kristian nimitettiin vuonna 1583 Tallinnan ja Haapsalun piispaksi. Asema pienellä maalla, jolla on ”pieni” kieli on myös molemmille maille Ansipin mukaan tuttu.

Ansipille ojennettiin päivällisen yhteydessä lasinen Agricola 2007 -viiri sekä Agricolan juhluvuoden mitali kunniakirjoineen. Mitalin ja kunniakirjan saivat samassa tilaisuudessa myös Turun ja Suomen arkkipiispa Jukka Paarma, Karjalan ja koko Suomen arkkipiispa Leo sekä Helsingin Saalemseurakunnan johtaja ja Suomen Helluntaikirkon hallituksen puheenjohtaja Klaus Korhonen.

Juhlapäivällisten ruokalista oli laadittu maaliskuussa Agricola-teeman pohjalta järjestetyn Turku-menu-reseptikilpailun tuloksia mukaellen. Alkajaisiksi oli tarjolla hehkuvan punainen tervetuliaisdrinkki, joka sekkin oli muunnos kilpailuvoittajasta. Nimien juomalle on antanut Agricolan synnyinkylä Torsby Pernajan pitäjältä.

STUDIA GENERALIA 2007

STUDIA Generalia

SANAN MAHTI

MIKAEL AGRICOLA 450 VUO

4.10. ÄÄNI VARJOISELTA KUJALTA
Professori Heikki Laitinen:
Laulun ja musiikin taika
Miten Turussa ja Viipurissa laulettiin 1500-luvulla?
Cetus Noster -musiikkiesityksiä

11.10. KIITOS SULLE AGRICOLA KIELESTÄMME KAI
Professori Tegani Lehtinen:
Ja mäs lähden teden / coiska tarue on anout
Professori Auli Hakulinen:
Miten suomi voi nyt?

18.10. KIELI VALLANKÄYTÖN VÄLINEENÄ
Euroopan Komission Käännöstoimen pääosaston pääjohtaja
Juhan Lääntroth:
Kääntäytykö suomalaisen mieli Euroopan unionissa?
Teologian tohtori Juhana Torkki:
Puheoikeus ja puhevalta

25.10. OMA KIELI OMA MIELI
Professori Simo Heininen:
Agricola - suuri suomalainen
Teologian tohtori h.c. Anna Perälä:
Agricola - moderni kuvittaja ja kustantaja

1.11. OPPIMINEN SUOMEN MENESTYSTEKIJÄNÄ
Professori Kari Uusikylä:
Yksi nerokas nobelisti vai oppinut kannsa?
Professori Matti Klinge:
Kansainvälistymisen haasteet

PAIKKA
Porthania I, Porthania
TORSTAINEN KLO 17.00 – 19.00
Läsnäolijat ovat tervetulleita Porthanian juhluvuoden avoimiin oviin
Läsnäolijat eivät saa maksaa Porthanian juhluvuoden avoimiin oviin
Läsnäolijat eivät saa maksaa Porthanian juhluvuoden avoimiin oviin
Läsnäolijat eivät saa maksaa Porthanian juhluvuoden avoimiin oviin

JÄRJESTÄJÄ
Helsingin yliopiston vapaa sivistystyön toimikunta
PL 27, 00014 Helsingin yliopisto
www.helsinki.fi/vst
p. (09) 191 58055



Helsingin yliopiston juhluvuoden studia generalia -luento- ja tilaisuusjärjestäjä Harri Westermark. Tilaisuudet keräsivät Porthanian suuren luentosalin täyteen.

mainen kirjastoviikko 2007 | 13.11. Agricolan pojat ja tyttäret – hiirimäisiä kirjakohtauksia Lallista Laaksoseen | 13.11. Reformaatio. Agricolan juhluvuoden teologinen symposium 13.–14. (SKS 2007) | 18.11. Mikael-näytelmä | 19.11. Mikael Agricolan ja Aleksis Kiven teosten kriittiset editiot -seminaari, Turku | 20.11. Suomi ja Viro monikielisessä Euroopassa: haasteita ja näytelmä | 26.11. YLE Teema: Agricolan kaavussa | 5.12. YLE TV1: Suuret suomalaiset – Mikael Agricola | 5.12. YLE TV1: Sanakirja. Nyt **2008** | 2.1.08 YLE Teema: Agricolan jalan



Juhlavuoden päätösseminaarin yhteydessä 12. joulukuuta järjestetyille päivälliselle Liedon Vanhalinnassa osallistui myös Viron pääministeri Andrus Ansip. Kuva 1: Liedon Vanhalinnaa esitellään pääministeri Anspin seurueelle. Kuva 2: Turun kaupunginjohtaja Mikko Pukkinen (vas.), pääministeri Andrus Ansip, Turun Yliopistosäätiön hallituksen puheenjohtaja Tuomo Lähdesmäki ja akateemikko Olavi Granö. Kuva 3: Arkkipiispa Paarma vastaanotti hänelle luovutetun Mihail Gorjunovin taulun Agricola ja Luther Wittenbergissä. Kuvassa vas. juhluvuoden valtuuskunnan pysyvä asiantuntija Aleksandr Belov, Heifaistos-taideyhdistyksen puheenjohtaja Natalia Sofranova sekä taulua kannattelemassa arkkipiispa Jukka Paarma ja nuorta Mikaelia esittänyt Niilo Rantala.



Juhlavuoden päätöstapahtuma Liedon Vanhalinnassa 12.12.2007

.11.2007, Helsinki ▮ 14.11. Turun tuomiokirkon ja papiston tulot 1541–1542 – Åbo domkyrkas och prästerskaps inkomster 1541–1542. Toimitus Jyrki Knuutila ja Anneli Mäkelä-Alitalo mahdollisuuksia -seminaari, Turku ▮ 20.11. Agricolan perilliset yhdenvertaisessa EU-Suomessa. Seminaari kielestä ja kirjallisuudesta, Helsinki ▮ 20.11. Hämmäläisjuhla ▮ 25.11. Mikael-jäljillä 1/3 ▮ 3.1.08 YLE Teema: Agricolan jalanjäljillä 2/3 ▮ 4.1.08 YLE Teema: Agricolan jalanjäljillä 3/3 ▮ 6.1.08 Noo-näytelmä Mikael, Helsinki

JUHLAVUODEN VIETTO SUOMEN EVANKELIS-LUTERILAISSA KIRKOSSA

Kirkon jumalanpalveluselämä ja musiikkitoiminta

Kirkon Agricola-työryhmä ja projektisihteeri toimivat Jumalanpalveluselämä ja musiikkitoiminta-yksikössä.

Kirkon tiedotuskeskus

Kirkon tiedotuskeskus toimi yhteistyössä YLE:n kanssa ja valmisti koulutelevisio-ohjelman ja radion iltahartauksia. Toisena pääsiäispäivänä televisioitiin Agricolan messu Turusta. Agricola näkyi myös KT:n uusissa Pysäkki-hartauksissa. KT osallistui kirkon Agricola-sivujen tuottamiseen.

Kirkon kasvatus ja nuorisotyö

Kasvatus ja nuorisotyö -yksikkö toimi yhteistyössä Opetushallituksen, Luokanopettajaliiton, Historian ja yhteiskuntaopin opettajien liiton sekä Suomen uskonnonopettajien liiton kanssa ja tuotti kouluille päivänauksia.

Kirkon ulkosuomalaistyö

Kirkon ulkosuomalaistyön yksikkö lähetti noin 150 henkilölle tietoja juhlavuodesta, rukouskirjan ja rukouskortit.



Jumalan
aijnoan
olcohon kijtos

Rukouksia Agricolan Rukouskirjasta

Kirkon sairaalasielunhoito

Sairaalasielunhoito-yksikkö lähetti ryhmäkirjeensä mukana *Rukouksia sairaan puolesta* -rukouskortin runsaalle 300 sairaalapapille. Rukouskortteja jaettiin sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten TERVE-SOS-messuilla Oulussa ja Mielenterveysmessuilla Helsingissä.

Kirkon ruotsinkielisen työn keskus

Kirkon ruotsinkielisen työn keskus valmisti verkkosivut, rukouskortin ja koulujen aamuhartauksia. Ruotsinkielisestä Agricola-työstä vastasivat työalasihteerit Maria Sten ja Helena Sandberg.

Arkkipiispan kanslia

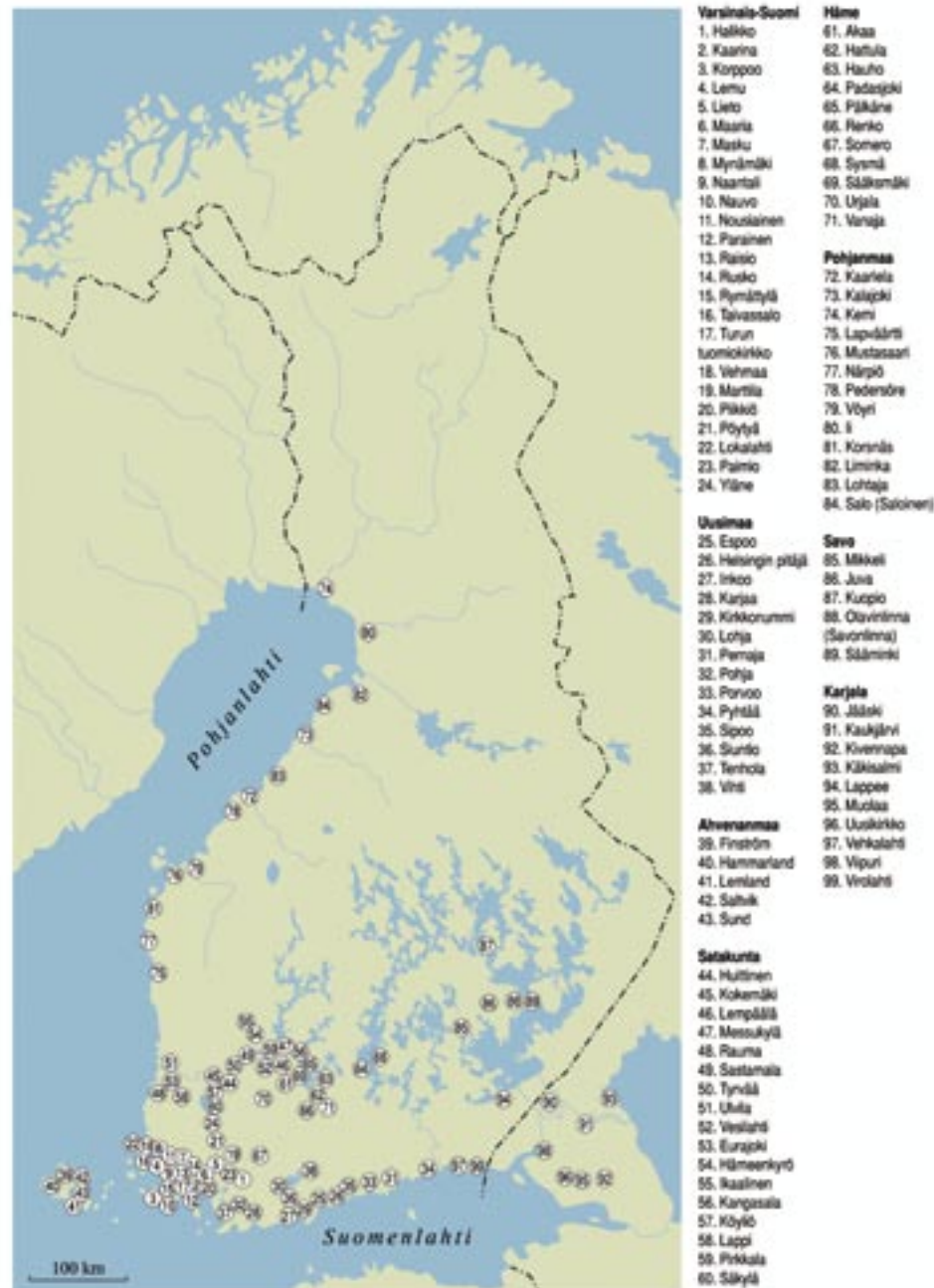
Arkkipiispan kansliassa valmisteltiin mm. arkkipiispan lukuisia esiintymisiä ja matkoja, studia generalia -luentosarjaa ja mitaliasioita.

MIKAEL AGRICOLAN PITÄJÄT

Agricola 2007 -juhlavuoden yhteydessä herätettiin kysymys ”Mikael Agricolan pitäjistä”. Niillä ymmärrettiin sellaisia nykyisiä paikkakuntia, jotka liittyivät suoranaisesti hänen elämäänsä ja toimintaansa.

Mitkä nykyiset paikkakunnat ovat olleet ”Agricolan pitäjiä”? Kysymykseen on vaikea vastata, koska vain pieni osa hänen seurakuntaluettelossaan mainituista pitäjistä voidaan todistettavasti liittää hänen elämänvaiheisiinsa ja piispantarkastustoimintaansa.

Mikael Agricolan syntymäpitäjä *Pernaja*, koulukaupunki *Viipuri*, jatko-opiskelu- ja työelämäkaupunki *Turku* sekä kuolinpaikka Kyronniemen kylässä *Uudenkirkon* (VL) pitäjässä ovat hänen elämänhistoriaansa kuuluvia paikkakuntia. Agricolan tiedetään piispanapulaisena tehneen 1549 piispantarkastusmatkan Savoan. Siellä hän on ollut ainakin *Säämingissä*, josta hän lähetti Olavinlinnan (*Savonlinna*) päällikölle kirjeen. Siinä hän mainitsi *Juvan* ja erityisesti sen Kuopionniemen (*Kuopio*). Piispaksi nimityksenä jälkeen Agricola teki 1554 piispantarkastusmatkat *Parasiin*, *Nauvoon*, *Korppooseen*, *Rymättylään*, *Taivassaloon*, *Vehmaalle*, *Lokalabdelle*, *Lemuun* ja *Naantaliin*. Kesällä 1555 hän tarkasti Paulus (Paavali) Juustenin antaman tiedon mukaan Pohjanmaan seurakuntia, varmasti ainakin *Närpiön* ja *Pöytyän* (Varsinais-Suomessa, Agricolan aikana Satakunnassa) seurakunnat. Hän vihki Närpiössä myös sen kirkon. Lisäksi Agricolan on



otaksuttu käyneen tällä piispantarkastusmatkalla *Pedersöressä* (Pietarsaari perustettiin sen alueelle 1652) ja *Kalajoella*.

”Mikael Agricolan pitäjiiin” voidaan katsoa kuuluvan myös ne paikkakunnat, joilta on todistettavasti kerätty verotuloja hänen palkkseen koulumestarina, tuomiokapitulin jäsenenä ja piispana. Verosaatavia on kerätty palkkatulo- eli prebendapitäjistä, joita ovat olleet Laurentiuksen ja Bartholomeuksen prebendat muodostaneet *Kaarina, Lieto, Maaria, Paimio, Parainen, Piikkiö, Rusko, Taivassalo ja Vehmaa*. Agricola sai myös kanunginkymmenyksiä Helsingin pitäjistä (*Vantaa*), koulumestarin viljasaatavia *Lohjalta* ja *Vihdistä*, piispankymmenyksiä *Finströmistä, Hammarlandista, Huittisista, Lemlandista, Ruumalta, Saltvikista, Sundista*, sekä Ylä-Satakunnasta (*Akaa, Hämeenkyrö, Ikaalinen, Kangasala, Lempäälä, Messukylä, Orivesi, Pirkkala, Pälkäne, Sastamala, Sääksmäki, Tyrvää, Urjala ja Vesilahti*). Hänelle kerättiin lisäksi henkilökohtaisia kymmenysläännityksiä *Halikosta*, Kaarinasta, Paraisilta, Paimiosta, Piikkiöstä ja *Sauvosta* sekä Maskun kihlakunnasta (*Korppoo, Lemu, Masku, Maaria, Mynämäki, Nousiainen, Pöytyä, Raisio ja Rymättylä*) ja Ylä-Satakunnasta. Agricola sai lisäksi nokkaverovoin kotipitäjistään Pernajasta.

Agricolan työtehtäviin kuului 1552 edelleen Ala-Satakunnan ja Vehmaan kihlakuntien välisen rajan tarkistus ja rajariitojen selvitys. Tämän rajankäynnin yhteydessä hän on oleskellut Euran, Lapin, Pöytän ja Yläneen alueilla, jotka kuuluvat siis tästä näkökulmasta ”Agricolan pitäjien” joukkoon.

Kooten voi siis todeta, että seuraavat paikkakunnat ovat todistettavasti liittyneet Agricolan elämään, toimintaan ja myös elantoon: Akaa, Eurajoki, Finström, Hammarland, Helsingin pitäjä (Vantaa), Huittinen, Hämeenkyrö, Ikaalinen, Juva, Kaarina, Kalajoki, Kangasala, Korppoo, Kuopionniemi eli Kuopio, Lappi, Lemland, Lempäälä, Lemu, Lieto, Lohja, Lokalahti, Maaria, Masku, Messukylä, Mynämäki, Naantali, Nauvo, Nousiainen, Olavinlinna eli Savonlinna, Orivesi, Paimio, Parainen, Pedersöre, Pernaja, Piikkiö, Pirkkala, Pälkäne, Pöytyä, Raisio, Ruumma, Rusko, Rymättylä, Saltvik, Sastamala, Sund, Sääksmäki, Sääminki, Taivassalo, Turku, Tyrvää, Urjala, Uusikirkko (VL), Vehmaa, Vesilahti, Vihti, Viipuri ja Yläne. Tällaisten paikkakuntien lukumäärä on 57. Se on 47,5 % Agricolan 1541–1542 laatimassa seurakuntaluettelossa ilmoitetuista Suomen seura- ja anneksikunnista, joiden lukumäärä oli yhteensä 120.

Mainittujen ”Agricolan pitäjien” joukkoon voidaan vielä lisätä sellaiset paikkakunnat, joiden alueella Agricolan voi otaksua liikkuneen elämänsä aikana ja erityisesti piispantarkastuksia pitäessään. Hänen voi olettaa käyttäneen *Suurta Rantatietä* (Kuninkaantie) matkustaessaan Turusta Viipuriin ja takaisin. 1500-luvulla parannettu keskiaikainen, Kustaa Vaasankin käyttämä tie kulki seuraavien kirkkopitäjien kautta: Turku – Kaarina – Piikkiö – Paimio – Halikko – Perniö – Tenhola – Pohja – Karjaa – joko Siuntio (vaihtoehtoinen reitti I) tai Inkoo (vaihtoehtoinen reitti II) – Kirkkonummi – Espoo – Vantaa – Siipoo – Porvoo – Pernaja – Pyhtää – Vehkalahti

– Virolahti – Säkkijärvi (Viipurin kappelikunta) – Viipuri. Tätä tietä hän kulki ainakin rauhanneuvotteluvaltuuskunnan itinerariumin (matkaetappien kuvaus) mukaan 23.11.–10.12.1556.

Agricola on voinut kulkea Itä-Suomeen suuntautuneella piispantarkastusmatkallaan Sääminkiin joko eteläistä reittiä Viipurin kautta tai pohjoisempaa reittiä Järvi-Suomen kautta. Mikäli hän käyttänyt jälkimmäistä reittiä, hänen on täytyntä kulkea kahta tietä pitkin, nimittäin *Hämeen Härkätietä* Turusta Hämeenlinnaan ja sieltä edelleen *Suurta Savontietä* Olavinlinnaan (Savonlinna). Agricolan matka lienee tällöin kulkenut Jaakko Teitin 1500-luvun puolivälissä muistiinmerkitsemää reittiä: Turku – Lieto – Marttila – Somero – Renko – Vanaja (Hämeenlinna) – Hattula. Sieltä hän lienee jatkanut Hauhon, Padasjoen, Sysmän, Mikkelin ja Juvan kautta Sääminkiin sekä sieltä edelleen Juvalle ja Kuopionniemelle.

Otaksumaa puoltaa kaksi seikkaa. Ensiksi, Agricola lahjoitti Padasjoen kirkolle 1548 painattamansa Uuden testamentin suomennoksen 1549. Toiseksi, matkan varrella Hirvensalmella on ollut piispa Maunu Tavastin perustama 1442 perustama Vahvajärven eli Juuritaipaleen piispanmajatalo. Paluumatka Säämingistä olisi voinut tapahtua Jääsken, Lappeen ja Muolaan kautta Viipuriin sekä sieltä edelleen Suurta Rantatietä pitkin takaisin Turkuun. Perusteluna otaksumalle reitistä Säämingistä Viipuriin voi esittää, että Agricolan täytyi piispanapulaisena tutustua itärajaan. Tässä yhteydessä hän olisi vielä voinut käydä samasta syystä Karjalankan-

naksella Kaukjärvellä, Kivennavalla, Käkisalmella ja Uudellakirkolla (VL).

Pöytyälle ja Pohjanmaalle suuntautuneella piispantarkastusmatkallaan Agricola lienee kulkenut ensin Turusta Pöytyälle ja sieltä edelleen Sant Henrikin tietä seuraten reittiä: Yläne – Säkyli – Köyliö – Kokemäki. Sieltä hän on saattanut jatkaa Ulvilan kautta Pohjanmaalle. Tällöin hän lienee käyttänyt rannikkoa pitkin kulkevia tieuria kulkien kirkolta kirkolle. Agricola olisi tällöin aloittanut Lapväärtistä sekä jatkanut sieltä Närpiön, Korsnäsin, Mustasaaren, Vöyrin, Pedersören, Kaarlelan ja Lohtajan kautta Kalajoelle. Koska Kemin(maan) kirkko valmistui 1551–1553, Agricola olisi vuoden 1555 piispantarkastusmatkallaan saattanut jatkaa matkaansa Kalajoelta Salo(ise)n (Raahen), Limingan ja Iin kautta Keminmaalle vihkimään sen kirkon. Kemi saattoi olla myös tuottoisena lohijokena vaivanarvoinen matkakohde taloudellisesti tiukana aikana.

Ruotsin lähetystön itinerarium kertoo, että Agricola matkusti muun rauhanneuvotteluvaltuuskunnan mukana 16.–17.1.1557 Viipurista Muolaan ja sieltä Käkisalmen Sakkolan kautta Kivennavan Metsäkylään. Valtuuskunta ylitti rajan 18.1.1557, jonka jälkeen se siirtyi Revonniemen ja Hepojärven kautta Pähkinälinnaan ja sieltä edelleen Novgorodia kohti. Matka sinne kesti rajalta kahdeksan päivää. Kun Agricola palasi muun rauhanneuvotteluvaltuuskunnan mukana Venäjältä, hän ylitti rajan 8.4.1557 Kivennavan seurakunnan alueella. Sieltä matka

jatkui Uudenkirkon pitäjään, jossa Agricola siis kuoli 9.4.1557 Kyrönniemen kylässä.

Edellä mainittujen historiallisesti todistettavien ”Agricola pitäjien” lisäksi on siis vielä 44 (36,6 % kaikista Agricolan seurakuntaluettelossa mainituista 120 seura- ja anneksikunnasta) paikkakuntaa, joissa Agricola on saattanut liikenneyhteyksien tai muiden syiden takia käydä tai oleskella. Nämä paikkakunnat ovat Espoo, Halikko, Hattula, Hauho, Hirvensalmi, Ii, Inkoo, Jääski, Kaarlela, Karjaa, Kaukjärvi, Keminmaa, Kirkkonummi, Kivennapa, Kokemäki, Korsnäs, Käkisalmi, Köyliö, Lappee, Lapväärtti, Liminka, Lohtaja, Marttila, Mikkeli, Muolaa, Mustasaari, Närpiö, Padasjoki, Pohja, Porvoo, Pyhtää, Renko, Salo(inen), Sipoo, Siuntio, Somero, Sysmä, Säkyli, Tenhola, Ulvila, Vanaja (Hämeenlinna), Vehkalahti, Virolahti ja Vöyri.

Yhteen laskien ”Agricolan pitäjien” määrä on siis 101, joka on 84,1 % kaikista 1540-luvun alussa olemassa olleista seura- ja anneksikunnista Agricolan seurakuntaluettelon mukaan.

Kirjallisuutta

Mikael Agricola: Jttm J Tesse Her effirskrefne Register. Turun tuomiokirkon ja papiston tulot 1541–1542. Åbo domkyrkas och prästerskaps inkomster 1541–1542. Jyrki Knuutila ja Anneli Mäkelä-Alitalo. SKST 1129. Helsinki 2007.

Heininen, Simo: Mikael Agricola. Elämä ja teokset. Helsinki 2007.

Hiekkänen, Markus: Suomen keskiajan kivikirkot. SKST 1117. Helsinki 2007.

Knuutila, Jyrki: Selvitys Turun tuomiokirkon ja sen papiston tuloista 1541–1542. Åbo domkyrkan och dess prästerskaps inkomster 1541–1542. – Mikael Agricola: Jttm J Tesse Her effirskrefne Register. Turun tuomiokirkon ja papiston tulot 1541–1542. Åbo domkyrkas och prästerskaps inkomster 1541–1542. Jyrki Knuutila ja Anneli Mäkelä-Alitalo. SKST 1129. Helsinki 2007. S. 12–73; Seurakunnat Suomessa Agricolan seurakuntaluettelon 1542 mukaan, Agricolan elämään, toimintaan ja elantoon liittyneet pitäjät. – Suomen historian kartasto. Jyväskylä 2007. S. 136.

Pirinen, Kauko: Turun tuomiokapituli keskiajan lopulla. Diss. SKHST 58. Forssa 1956; Turun tuomiokapituli uskonpuhdistuksen murroksessa. SKHST 62. Helsinki 1962.

Tarkiainen, Kari & Tarkiainen, Viljo: Mikael Agricola. Suomen uskonpuhdistaja. Keuruu 1985.

Tarkiainen, Kari: Ruotsin ja Venäjän rauhanneuvottelut 1557. Mikael Agricola Ruotsin lähetystön jäsenenä. SKST 1104. Helsinki 2007.

— Jyrki Knuutila

Valmisteltu aineisto

Kirkon Agricola-työryhmä tuotti tai tilasi seurakuntien ja koulujen käyttöön aineistoja juhluvuoden viettämistä varten.

Messu

Seurakuntien käyttöön tuotettiin Agricolan *Messu eli Herran echtolinen* vuodelta 1549. Agricolan jumalanpalvelusjärjestyksen kielen muokkasi nykyluettavaan asuun professori Kaisa Häkkinen. Professori Erkki Tuppurainen toimitti gregoriaanisen sävelmistön jokaiselle kaavalle ja pääsiäisajan kaavalle. Aineisto oli seurakuntien vapaasti käytettävissä niiden suunnitelmassa ja toteuttaessa Agricolan messun mukaisia jumalanpalveluksia. Messu julkaistiin pdf- ja doc-versioina juhluvuoden sivuilla.

Rukouskirja Jumalan aijnolan olcohon kijos

Kirkollisen juhluvuoden pääteos *Jumalan aijnolan olcohon kijos* – *Rukouksia Agricolan Rukouskirjasta* sisältää 43 rukousta. Pastori Juhani Holma valitsi rukoukset vuonna 1544 ilmestyneestä *Rucouskiriasta* ja toimitti ne nykysuomeksi. Rukoukset ovat kirjassa rinnakkain vanhalla kielellä ja nykysuomeksi. Kovakan-tisen kirjan kuvitus on luterilaisuuden hovitaiteilijan Lucas Cranachin käsialaa, ja se on peräisin WSOY:n julkaisemasta näköispainoksesta *Mikael Agricolan teokset 1–4*.

Rukouskirja tutustuttaa Agricolan ajan puhutteleviin rukoustekeihin ja antaa sanoja tämänkin päivän rukoilijalle. Kirja sisältää aamu-, ruoka- ja iltarukouksia, rukouksia eri elämäntilanteisiin sekä rukouksia

kristityn kilvoitukseen. Rukoukset nostavat esiin rikkaan ja syvällisen rukousperinteen lähes viidensadan vuoden takaa.

Kirjasta lähetettiin näytekappaleet kotimaisiin ja ulkosuomalaisiin seurakuntiin sekä hiippakuntiin. Kirjan edullinen hinta (3,20 €) edesauttoi kysyntää, joten sitä painettiin yhteensä 27 500 kappaletta. Ulkosuomalaisiin seurakuntiin rukouskirjoja ja -kortteja tilattiin Kanadasta Thaimaahan asti, eniten Ruotsiin ja Saksaan.

Kirkkohallitus lahjoitti noin 700 rukouskirjaa *Jumalan aijnolan olcohon kijos* kirjastojen kokoelmiin. Kirjaa ei myyty kirjakaupoissa. Juhluvuoden lopussa





Kuva 1: Ehtoollisen valmistelua, keskellä Turun piispa Kari Mäkinen.

Kuva 2: Agricolan päivän messussa esiintyi kuvassa oleva Chorus Cathedralis Iuniorum sekä Turun tuomiokirkon kuoro Nova.

kirjaa oli jäljellä Kirkkohallituksen julkaisumyynnissä vajaat 2 000 kappaletta.

Rukouskirja julkaistiin syksyllä juhluvuoden verkkosivuilla, ja se jää pysyvästi evl.fi-sivuston Kappelin kirjastoon.

Rukouskortit

Agricolan Rucouskirian lähes 700 rukouksesta pastori Juhani Holma poimi ja toimitti nykysuomeksi neljä erilaista kokonaisuutta: Rukous on uskon äidinkieltä (peruskortti), Kodin rukouksia, Rukouksia sairaan puolesta sekä Työn ja kutsumuksen rukouksia.

Kolmiosaisen rukouskorttien ulkoasun loi graafikko Minttu Mäntymaa, joka taittoi myös rukouskirjan ja virikevihon. Kortit kuvitettiin Agricolan aikaisen Isonkyrön vanhan kirkon seinämaalauksilla. Vuosistoja vanhat rukoukset puhuttelevat tänäänkin kaikkia, jotka etsivät sanoja rukoukselleen. Suosituimmaksi osoittautui kortti *Rukous on uskon äidinkieltä*. Kirkkopalvelut tilasi sitä 90 000 kappaletta tiekirjoissa jaettavaksi.

Kotimaiset ja ulkosuomalaiset seurakunnat, seurakuntayhtymät, hiippakunnat ja koulut tilasivat yhteensä 212 700 rukouskorttia. Kirkon ruotsinkielisen työn keskus teki kortin *Bönen är trons modersmål*, jota painettiin 1 600 kappaletta. Kortit myytiin 50 kappaleen nippuissa, jotka maksoivat 20 euroa.

Virikevihko Agricola ja rukous

Mikael Agricolan laajan rukouskirjan innoittamana koottiin 54-sivuinen virikevihko *Agricola ja rukous* kinkereitä ja seurakuntailtoja varten. Vihkosessa perehdy-

tään Agricolan rukouskirjan syvällisiin rukouksiin. Niiden avulla tuodaan esille rukouksen eri ulottuvuudet ja etsitään keinoja rukouselämän virkistämiseen.

Koulutuspäällikkö Marjaana Kanerva ja työalasihteeri Sinikka Metsätähti kirjoittivat virikevihkon. Agricolan virsien esittely oli professori Erkki Tuppuraisen käsialaa.

Aineistossa esitellyt rukoukset ja opetukset ovat ajattomia, joten niiden käyttö ei rajoitu kinkereihin eikä juhluvuoteen. Virikevihkoja painettiin 1 500 kappaletta, seurakuntiin lähetettiin näytekappale, ja painos myytiin vuoden kuluessa loppuun (hinta 7 €). Aineisto julkaistiin juhluvuoden verkkosivuilla.

Koulut

Juhluvuoden yhteistyö toteutui hyvin koulujen materiaali tuotannossa. Kirkkohallitus, Opetushallitus ja pedagogiset järjestöt (Luokanopettajaliitto, Historian ja yhteiskuntaopin liitto sekä Suomen uskonnonopettajien liitto) tuottivat yhteisvoimin Opetushallituksen verkkosivuille päivänavauksia, näytelmätekstejä sekä Agricolaa räpäten ja funkaten. Työalasihteeri Markku Holma (Kasvatus ja nuorisotyö) edusti Kirkkohallitusta.

Opetushallitus lähetti kaikkiin kouluihin näytteeksi rukouskortin *Rukous on uskon äidinkieltä*. Korttitilauksia tuli kolmisenkymmentä, enimmäkseen pienistä kouluista.

Verkkosivut

Juhluvuoden verkkosivut ovat osoitteessa evl.fi/kkh/agricola. Juhluvuoden aikana sivuille pääsi banne-

rin kautta evl.fi-sivuilta ja valtakunnallisilta Agricola-sivuilta (www.agricola2007.fi).

Verkkosivujen ilmeen loi Kirkon tiedotuskeskuksen siviilipalvelumies Viktor Djupsjöbacka. Suomen-, saksan- ja englanninkielisen sisällön suunnitteli ja päivitti projektisihteeri. Ruotsinkielisten verkkosivujen sisältö suunniteltiin ja ylläpidettiin kirkon ruotsinkielisen työn keskuksessa. Kuvia saatiin mm. Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymältä ja Heikki Jääskeläiseltä.

Suomenkielisillä verkkosivuilla esiteltiin juhlavuoden vieton tarkoitus ja tapahtumia, useita artikkeleita Mikael Agricolan työstä ja elämästä sekä Kirkkohallituksen tuottama aineisto ja tiedotteet. Sivujen kautta oli mahdollista tilata tuotettua aineistoa eli rukouskirjoja, rukouskortteja ja virikevihkoa.

Ruotsinkielisillä verkkosivuilla esiteltiin Mikael Agricolan työtä ja elämää, rukouksia ja koulujen aamuhartauksia. Englanninkielisillä sivuilla esiteltiin Mikael Agricola ja juhlavuosi lyhyesti. Saksankieliset sivut tehtiin laajemmiksi, koska haluttiin, että esim. wittenbergiläiset voivat lukea suomalaisesta reformaattorista.

Juhlavuoden laaja verkottuminen näkyi kirkon verkkosivujen laajassa linkkilistassa. Esim. Opetushallituksen, YLE:n, Mikkelin hiippakunnan, Kuopion seurakuntien ja Piipliaseuran sivuilla oli kiinnostavaa materiaalia.

Tapahumat

Juhlavuoden avaus. Mikael Agricolan juhlavuosi avattiin loppiaisenä 6.1.2007 hänen syntymäpaikkakunnallaan Pernajassa. Pernajan kirkossa toteutettiin

Juhlavuoden vietto seurakunnissa

Yleiskirjeessä esitettyyn tiedusteluun Agricola-vuoden vietosta vastasi 60 seurakuntaa. Vastauksien enemmistö tuli pienistä maalaisseurakunnista.

Agricolan *messu* vietettiin lukuisissa seurakunnissa, useimmiten Agricolan muistopäivänä 9.4.2007 tai uskonpuhdistuksen muistopäivänä 28.10.2007. Lisäksi monilla paikkakunnilla järjestettiin Agricola-aiheinen teemajumalanpalvelus, jossa esim. laulettiin Agricolan virsiä.

Hamina-Vehkalahden seurakunnassa valtaosa seurakuntalaisista oli pukeutunut messua varten vanhaan malliin, ja kirkossa istuttiin miesten ja naisten puolilla.

Agricola oli aiheena usein *kinkereillä*, joita järjestettiin kouluissa ja kylissä, siis useita kinkereitä yhden seurakunnan alueella. Agricola oli kinkereiden aiheena vielä keväällä 2008.

Agricolan tiimoilta järjestettiin *teemailtoja* ja *luentosarjoja*, yhteistyökumppaneina oli mm. yliopisto ja kristillinen opisto. Mikael Agricolan työ ja elämä, katekismus, lukutaito, kirjallisuus ja kuvataide innoittivat järjestämään *näyttelyitä*.

Agricolasta kirjoitettiin *näytelmiä* tai näytelmäteksti poimittiin Opetushallituksen sivuilta. Näytelmiä esitettiin kouluissa, yhteisvastuukerääjien kutsuillassa ja seurakunnan juhlissa.

Agricola-aiheinen jumalanpalvelus pidettiin Ruskon kirkossa, sen jälkeen Rusko-seuran kesäjuhlassa vuorossa olivat Agricola-näytelmä ja syömingit pappilan pihassa. Kerrottiin Agricolan vaiheista Ruskolla, jossa hän omisti kaksi tilaa.

Rukouskortteja jaettiin rippikouluissa, kinkereissä, jumalanpalveluksissa ja terveyskeskuksissa. *Rukouskirjoja* jaettiin työntekijöille, luottamushenkilöille, vapaaehtoisille, katekoteihin, pienryhmäläisille, syntymäpäivälahjana, joululahjana jouluyöstä loppiaiseen tai jopa jokaiseen kotiin.

Lisäksi Mikael Agricola ja hänen elämäntyönsä oli esillä ”muissa sopivissa tilanteissa”. Erillistilaisuuksia ei välttämättä järjestetty.

Piispanapulainen Mikael Agricola vieraili Kuopiossa piispantarkastusmatkalla, mikä innoitti Kuopion seurakunnat järjestämään Agricola-messun, luentoja ja koulujen teema-päiviä sekä valmistamaan Agricola-verkkosivut.





Uskonpuhdistuksen muistopäivä 28.10.2007

klo 10.00, Tuomiokirkko

Agricolan messu

Saarnaa tuomiorovasti Matti Järveläinen, liturgina rovasti Oiva Voutilainen, lauluryhmä Sibelius-Akatemian Kuopion osastosta professori Jorma Hannikaisen johdolla

klo 12.00, Keskuseurakuntatalo

Yleisöluento

Professori Simo Heininen
Mikael Agricola uskonpuhdistajana.
Kuinka luterilainen oli Mikael Agricola?



juhlavuoden ensimmäinen Agricolan messu, jossa keskiaikaista virsilaulua veisasi Puistolan seurakunnan kuoro. Messun jälkeen kokoonnuttiin syömään ja juhlimaan Agricolan hengessä.

Mikael Agricolan päivä. Turussa vietettiin toisena pääsiäispäivänä 9.4.2007 valtakunnallista pääjuhlaa. Tuomiokirkossa vietettiin Agricolan messu, joka televisioitiin. Arkkipiispa Jukka Paarmann saarnasi ja johtaja Kai Vahtola oli liturgi. Ohjelmalehtisen välissä oli tavallista pienempi rukouuskortti, jonka rukoukset oli valittu juuri pääjuhlan messua ajatellen. Messun jälkeen laskettiin seppele kirkon vieressä olevalle Mikael Agricolan patsaalle. Koko kirkkokansa kutsuttiin kirkkokahveille, joissa Tuomiokirkon torilla oli tarjolla keskiaikaisia Hildegard Bingeniläisen hermopipareita.

Päivän suunnittelusta ja ohjelmasisällöstä vastasi työryhmä, jossa oli vahva edustus Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymästä, Turun tuomiokirkkoseurakunnasta ja Kirkkohallituksesta.

Kirkkopäivät Turussa. Turun Kirkkopäivien teema oli 25.–27.5.2007 *Pyhä yksinkertaisuus*. Suomen reformaattorin juhlavuosi näkyi Kirkkopäivillä muun muassa vietetyssä messussa ja näyttelyinä. Seminaarin teemat olivat *Mitä Agricola oppi Wittenbergissä*, *Yksinkertainen usko Agricolan kirjoissa* ja *Agricolan eväät kansansivistykselle*.

Kuopion tuomiokirkossa juhlittiin uskonpuhdistuksen muistopäivää Agricolan messulla. Yleisöluennolla kuultiin Agricolan elämäkerran kirjoittajaa, professori Simo Heinistä.

Jumalanpalveluselämän neuvottelupäivät.

Ouluun 16.–18.10.2007 kokoontuneet jumalanpalveluselämän neuvottelupäivät olivat kokonaiskirkkolisesti merkittävä Agricola-aiheinen tapahtuma. Päivien teemana oli rukous, jota tarkasteltiin luennoilla ja kanavatyöskentelyssä neljästä näkökulmasta: *Rukous ja Raamattu*, *Rukous ja virsi*, *Rukous ja jumalanpalvelus* sekä *Rukous ja elämä*. Agricolan rukouskirjan rukoukset olivat esillä. Päiville osallistui runsaasti pappeja ja kanttoreita. Järjestäjät: Kirkkohallitus / Kirkon jumalanpalveluselämä ja musiikkitoiminta, Kirkon koulutuskeskus, Oulun hiippakunnan tuomiokapituli ja Oulun seurakuntayhtymä.

Uskonpuhdistuksen muistopäivä. Uskonpuhdistuksen muistopäivän jumalanpalveluksissa muistettiin 28.10.2007 erityisesti reformaattoriamme Mikael Agricolaa ja hänen elämäntyötään. Piispat osallistuivat jumalanpalveluksen toimittamiseen tuomiokirkoissaan. Useissa tuomiokirkoissa ja seurakunnissa vietettiin kokonainen Agricola-messu tai messua sovellettiin tilanteeseen sopivasti.

Studia generalia. Yleisölle avoin kuusiosainen studia generalia -luentosarja käsittelee Helsingin yliopistossa loka–marraskuussa 2007 aihepiiriä *Sanan mahti – Mikael Agricola 450 vuotta*. Luennot julkaistiin Vapaan sivistystyön toimikunnan julkaisusarjassa. Luentosarjan ideoinnissa ja toteutuksessa oli vahvasti mukana arkkipiispan sihteeri Heikki Jääskeläinen.

Kansainväliset yhteydet

Valtuuskunnan ja työryhmän jäseniä teki 22.–24.5.2007 tutustumis- ja neuvottelumatkan *Wittenbergiin*. Matkan aikana tutustuttiin mm. Berliinin Suomi-instituuttiin, Wittenbergin Luther-keskukseen ja Wittenbergin kaupungin edustajiin. Matkan suunnittelusta ja koordinoinnista vastasi arkkipiispan sihteeri Heikki Jääskeläinen.

Saksan kirkkopäivillä 6.–10.6.2007 Kölnissä oli jaossa 1000 korttia *Rukous on uskon äidinkieltä*. Korttien välissä jaettiin saksankieliset käännökset neljästä rukouksesta. Rukoukset ovat siis peräisin saksalaisista teksteistä 1500-luvulta, jolloin Mikael Agricola käänsi ne suomeksi. Vuonna 2007 Juhani Holma käänsi Agricolan tekstit nykysuomeksi, josta Miika ja Stefanie Rosenthal käänsivät rukoukset saksaksi.

Mikael Agricola esittäytyi *Viipurissa* humanistina, rauhanneuvottelijana ja kirkollisena uudistajana 8.–9.6.2007 suomalais-venäläisessä seminaarissa ja ulkoilmajuhlassa. Agricolan kuolinpaikalla Kuolemajärven Kyrönniemessä vietettiin muistohetki. Päiviä järjestivät työryhmän ja Kirkkohallituksen lisäksi Inkerin kirkko sekä Pietarin-Laatokan hiippakunta.

Virossa muistettiin Agricolaa, kun Tallinnan tuomiokirkossa vietettiin 25.9.2007 tilaisuus, jossa FT Kari Tarkiainen piti esityksen Mikael Agricolan pojalta, Tallinnan piispa Kristian Agricolasta. Tilaisuudessa olivat läsnä arkkipiispat Andres Pöder ja Jukka Paarma.

Tukholman suomalaisessa seurakunnassa vietettiin Agricola-messu 21.10.2007.



Viestintä

Kirkkohallituksen sisäinen tiedotus. Yleinen Agricola-info järjestettiin 30.5.2007 yhteiskahvilla. Rukouskirja ja rukouskortti *Rukous on uskon äidinkieltä* lahjoitettiin kaikille työntekijöille hengellisen elämän tueksi. Niitä voi myös ostaa omaan käyttöön. Kaikkiin neuvotteluhuoneisiin jaettiin rukouskortti *Työn ja kutsumuksen rukouksia*.

Tiedotus seurakunnille. Seurakunnille lähetettiin kolme yleiskirjettä ja neljä muuta kirjettä juhluvuoden tiimoilta.

Kirkon tiedotuskeskuksen tiedotteet. Kirkon tiedotuskeskus valmisteli viestintävälineille 11 tiedotetta Agricola-juhlavuoden teemoista.

Radion iltahartaudet. YLE Radio 1:n iltahartauksissa maanantaisin 23.4.–18.6.2007 Miikka Maunula luki Agricolan Rukouskirjan rukouksia. Kymmenosaisen sarjan avaushartauden piti 16.4.2007 rukoukset nykysuomeksi toimittanut pastori Juhani Holma. Hartausohjelmat tuotti KT:n radiotoimittaja Liisa Enckell.

<<<< Turun kirkkopäivien päälavalla nuori Mikael (Niilo Rantala). Juontajana toimi Markku Heikkilä, joka on kunnostautunut Turun murteen käyttäjänä.

Arkkipiispan sihteeri Heikki Jääskeläinen ja Tuomiokirkon pitkäaikainen ylivahtimestari Teuvo Rantala seuraavat tyytyväisinä kirkkopäivien vilskettä Tuomiokirkon portailla.



Koulutelevisio. Kirkon tiedotuskeskuksen AV-toimitus tuotti YLE:lle kolmiosaisen koulutelevisio-ohjelman *Agricolan kaavussa*. Maalis–huhtikuussa 2007 televisiossa esitetty ajaton sarja on jatkossakin saatavissa DVD-tallenteena Kirkon tiedotuskeskuksesta. Ohjelman vastaava tuottaja oli Juha Rajamäki ja tuottaja Lasse Kastarinen.

Pysäkki. Kirkon tiedotuskeskus teki verkkoon neljä parin, kolmen minuutin mittaista jaksoa Mikael Agricolan tiimoilta. Viikoittainen Pysäkki, QuickTime-elokuvasarja, on arjen kiireisiin sopiva hengähdystauko, jonka voi ladata kuunneltavaksi myös mp3-muodossa. Pysäkit toimitti radiotoimittaja Ilkka Koski.

Talous

Kirkon keskusrahaston varoista tuettiin valtakunnallista juhlavuosiorganisaatiota 165 000 eurolla eli Opetushallituksen kanssa saman verran. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuralle myönnettiin taloudellista tukea

Juhlavuoden perintö

Kirkon elämän ja toiminnan kannalta Mikael Agricola ja hänen elämäntyötään tulisi muistaa vastedes seuraavissa yhteyksissä:

- Oman kansallisen kulttuuri-identiteetin näkeminen ja painottaminen.
 - Kirkollisen kulttuuriperinnön vaaliminen ja kehittäminen.
 - Agricolan viesti ja panos: kirkon ja kulttuurin vuorovaikutus; henkilökohtaisen uskon näkeminen osana ihmisten elämää.
 - Kirkollisen julistuksen ja opetuksen merkitys, esim. jumalanpalveluksen saarnan kehittäminen.
 - Kristillisen uskon ilmentymisen, opetuksen ja kasvatuksen kanava: rippikoulun aseman ja merkityksen turvaaminen.
 - Agricola oli rukouksen mies: Rukouksen ja säännöllisten rukoushetkien merkitys ja anti kirkon spiritualiteetissa.
- Kirkon ja yhteiskunnan vuorovaikutuksessa Agricolan perintö kutsuu entistä kiinteämpään vuoropuheluun ja yhteistyöhön ihmisten henki- ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.

lähdekriittisen näköispainoksen julkaisemiseen Agricolan kokoamasta teoksesta *Turun tuomiokirkon ja papiston tulot 1541–1542*. Samoin tuettiin Simo Heinisen kirjoittamaa ja Editan julkaisemaa teosta *Mikael Agricola*.

Kirkkohallituksen koordinoiman juhluvuositoinnin kulut katettiin erillismäärärahalta. Varsinaisen toiminnan kokonaiskuluiksi muodostui 37 000 €. Suurimmat kuluerät olivat painatus (65 000 €) sekä palkat ja palkkiot (45 000 €). Tuottoja saatiin painotuotteiden myynnistä (115 000 €).

Muuta

Raamattuvisa. Raamattuvisa 2007–2008 oli valtakunnallinen Raamattu-aiheinen tietokilpailu peruskoulun 5.–6.-luokkalaisten. Juhlavuoden tiimoilta visailtiin Agricolan hengessä. Raamattuvisan tavoitteet-



na oli tukea koulujen uskonnonopetuksen periaatteita sekä lisätä varhaisnuorten Raamatun ja kulttuurin tuntemusta. Raamattuvisan järjestäjiä olivat Kirkkopalvelut, Opetushallitus, Kirkkohallitus, Luokanopettajaliitto, Suomen Raamattuopisto ja Suomen Evankelis-luterilainen Opiskelija- ja koululaislähetys.

Mikkelin hiippakunta. Mikkelin hiippakunnan Agricola-työryhmä valmisti laajan virikepaketin, joka oli kaikkien halukkaiden käytettävissä verkossa. Aineistoon kuului näytelmäteksti, Agricolan virsisovituksia, uusi Agricola-laulu, Agricola rauhantekijänä, kirjailijana ja kirkonmiehenä.

Turun tuomiokirkon Agricola-kappeli. Turun tuomiokirkkoon nimettiin Mikael Agricolan kappeli. Kappeli vihittiin käyttöön ensimmäisenä pääsiäispäivänä 8.4.2007.

Suomen ekumeeninen neuvosto. *Kirkollinen jatkuvuus Mikael Agricolan elämäntyössä* oli Suomen ekumeenisen neuvoston syyspäivien seminaari-aiheena 18.–19.10.2007 Turussa. – Suomen ekumeenisen neuvoston kasvatustieteiden jaosto järjesti 19.–20.10.2007 Turussa yhteistyössä Opetushallituksen kanssa seminaarin *Ekumenia, Agricola ja kuvataiteet*.

Agricola-mitali. Valtakunnallinen työryhmä tilasi Suomen Mitalitaiteen Killalta Agricola-mitalin, jota tarjottiin valtuuskunnassa edustettuina oleville yhteisöille. Seurakunnat tilasivat runsaat kaksisataa ja



Mikael Agricolan risti.

<<<< Kirjailija Anna-Maija Raittila (kuvasa) ja ministeri Jaakko Numminen vastaanottivat evankelis-luterilaisen kirkon jakaman Mikael Agricolan ristin arkkipiispan virka-asunnossa pidetyssä tilaisuudessa 9.4.

Linköpingin kaupunginkirjaston tutkimusosaston johtaja Mathias von Wachenfeldt luovutti Agricolan aikanaan omistaman Lutherin postillan lainaksi Turun tuomiokirkon museoon 9.4.2008. Turun piispan kansleri Mikael Agricola osti kirjan 1531 kuudella ja puolella markalla ja merkitsi tapansa mukaan sekä nimensä että hinnan nimiölehdelle latinaksi: Michaelis Olavi Agricolae liber Sesquises marcis Emptus Anno 1531. Tämä omistajanmerkintä on varhaisin tunnettu Agricolan kynänjälki. Agricola myi kirjan kesällä 1539 Turun tuomiokirkkopapiston kuuluvalle Arvidus Nicolaille. Sen jälkeen se on useiden eri omistajien kautta päätynyt Linköpingin kirjastoon. Foliokokoinen teos on Lutherin latinankielinen kokovuoden postilla, painettu Strassburgissa elokuussa 1530. Kyseessä on laajin siihen mennessä ilmestynyt Lutherin teos, sivuja on 932. Se sisältää 133 saannaa kirkkovuoden mukaisessa järjestyksessä. Ne on julkaistu suomeksi 1940-luvulla ilmestyneessä kolmiosaisessa yli 2000-sivuisessa Lutherin kirkkopostillassa.



Kirkkohallitus 90 mikael@suomi.fi-mitalia. Mitaleiden jakaminen ei ole sidottu juhluvuoteen 2007.

Seurakuntien käyttöön tehtiin kunniakirja suomeksi ja ruotsiksi. Kirkkohallituksen käyttöön valmistettiin myös englannin-, saksan- ja venäjänkielinen kunniakirja.

Mitali on luovutettu mm. paavi Benedictus XVI:lle, Pietarin ja Laatokan metropoliitta Vladimirille ja Viron piispa Andres Pöderille.

Mikael Agricolan risti. Mikael Agricolan päivänä 9.4.2007 jaettiin ensimmäistä kertaa Mikael Agricolan

risti ministeri Jaakko Nummiselle ja kirjailija Anna-Maija Raittilalle. Mikael Agricolan risti voidaan myöntää kotimaisena huomionosoituksena merkittävästä kirkon tarkoitusperiä edistävästä toiminnasta.

Kirkon kulttuuripalkinto. Luterilaisen kirkon kulttuuripalkinto jaettiin 10.12.2007 professori Simo Heiniselle ja kirjailija Tytti Issakaiselle. Professori Simo Heininen sai mitalin Mikael Agricola -tutkijana tekemästään työstä ja Tytti Issakainen monipuolisesta kirkon historian tapahtumia kuvaavasta tuotannostaan, esim. juhluvuoden pääjuhlan käsikirjoituksessa.

TYÖNÄKYNÄ ELÄMÄ

Luuk. 24:13–35

Mikael Agricolan kuolemasta on juuri tänään tullut päivälleen 450 vuotta. Oikeastaan on merkillistä, että Agricolan päivää vietetään vuosittain hänen kuolemansa päivänä. Miehen, jonka koko elämäntyö keskittyi toimiin elämän puolesta. Hän kirjoitti Uuden testamentin käännöksessään nämä Jeesuksen sanat: ”*Mine tulin senpäle, ette heile pite Eleme oleman, ja yldekyllle oleman.*” Nykykielen mukaisena raamatunkäännöksenä se kuuluu: ”*Minä olen tullut antamaan elämän, yltäkyläisen elämän*” . (Joh. 10:10)

Syy siihen, että Agricolan päivää vietetään kuolinpäivänä on tietenkin se, että emme tunne syntymäpäivää, emme tarkasti edes syntymävuotta. Kuolemasta on sen sijaan tarkka tieto. Paluumatkalla rauhanneuvotteluista Moskovasta Agricola sairastui ja kuoli reessä 9.4.1557. Se tapahtui Karjalan kannaksella silloisessa Uudenkirkon pitäjän Kyrönniemen kylässä.

Pernajasta syntyisin olevasta Mikael Olavinpojasta tuli Agricola, suomalainen suurmies, suomen kirjakielen ja suomalaisen kirjallisuuden isä. Kirjoittaessaan, julkaistessaan ja kustantaessaan ensimmäiset suomenkieliset kirjat, yhdeksän kappaletta, hän joutui ei ainoastaan etsimään vieraiden kielten sanoille suomalaisia vastineita vaan luomaan itse suu-

ren joukon sanoja ja hahmottamaan kirjoitusasun ennestään vain puhutuille sanoille.

Runsaat pari vuotta sitten järjestetyssä Suurin suomalainen -äänestyksessä Agricola oli muuten ainoa kärkijoukossa, joka ei kuulunut lähihistoriaamme. Muut kymmenen ensimmäistä olivat kaikki ajallisesti lähellä, noin miesmuistin päässä äänestäjistä.

Mikä sitten teki Agricolasta suurmiehen? Mikä sai hänet ryhtymään suururakkaan, työlääseen kielen kehittämiseen ja kirjojen julkaisemiseen? Vastaus löytyy helposti hänen elämänvaiheistaan. Hänellä oli visio, näky. Ja sen vision nimi oli Elämä. Elämä suomalaiselle kansalle, se elämä, josta pääsiäisen sanoma kuoleman voittamisesta kertoo. Se hyvä elämä, josta Jeesus Kristus antoi sekä opetuksen että hyvän esimerkin. Hyvä elämä täällä ja ikuinen elämä. Tai niin kuin Agricola Uuteen testamenttiinsa kirjoitti: ”*Heile pite Eleme oleman, ja yldekyllle oleman.*” ”Jeesus tuli antamaan elämän, yltäkyläisen elämän.”

Elämän eväät löytyvät Jumalan sanasta. Se oli saatava kaikkien ulottuville. Kansan oli itse päästävä kuulemaan sanaa, ei latinankielellä vaan omalla äidinkielellään. Kansaa oli opetettava lukemaan, jotta se voisi itse tarttua sanaan, lukea ja ymmärtää ja arvioida. Kaikilla oli oikeus. Siinä iskettiin lujasti paikalleen yksi suomalaisen demokratian kulmakivistä, samalla kansanopetuksen periaatteelliset lähtökohdat.

Jo nuorena miehenä, ollessaan Turun piispan kanslerina, hän alkoi toteuttaa tätä luterilaisen uskonpuhdistuksen visiota. Raamattu suomeksi, Jumalan sana kaikille ymmärrettäväksi. Lisäoppia hän kävi hakemassa opiskelumatkallaan uskonpuhdistuksen isiltä Lutherilta ja muilta ja sai pitkän työskentelyn jälkeen Uuden testamentin valmiiksi vuonna 1548. Oheistuotteina oli syntynyt pienempiä kirjoja aapisesta eli Abckiriasta alkaen. Maa-laus Agricolasta luovuttamassa Uutta testamenttia Ruotsin kuninkaalle Kustaa Vaasalle koristaa tämän Tuomiokirkon kuorin seinää.

Halu, näky, visio saada Raamatun sana suomalaisille heidän omalla kielellään synnytti kirjakielen, ja se pani alulle suomenkielisen kirjallisuuden kehityksen. Agricola oli kirjokonmi, hänellä oli kirkon usko. Hän suoritti sen tehtävää. Siitä seurasi, että hänestä tuli myös suomalainen suurmies.

Elämä oli Agricolan työnäky, se oli uskonpuhdistuksen ja koko kristinuskon sanoman ydintä. Miten saada hyvä elämä, mielekäs, turvallinen, jota kuoleman valtakaa ei nujertaisi? Tämähän taitaa olla ihmisten suuri kysymys kaikkialla ja kaikkina aikoina. Sitä varten on syntynyt monia uskontoja. Ihmiset ovat tahtoneet löytää vastauksia elämän kysymyksiin, ovat kurkottaneet tuonpuoleiseen ja luoneet omat uskontonsa ja omat jumalansakin, joihin tarpeen tullessa turvautua.



Kristillisen uskon lähtökohta on toinen. Se ei ole lähtenyt ihmisen luomasta jumalakuvasta tai hänen kehittämästään uskonnosta. Päinvastoin, Jumala on puhunut ihmisille. Se on tapahtunut ihmisten kokemusten ja ihmisten kielen välityksellä. Siitä ovat syntyneet pyhät kirjoitukset, Raamattu. Niissä meille välitetty uskon tie elämään on jotain toista kuin inhimillinen uskonto. Se jopa loukkaa järjellistä ihmisajattelua, on sen vastainen, kun se puhuu Jumalan pojan kärsimyksestä, kuolemasta ja ylösnousemuksesta. Jumalan sana ei ole ihmisen uskonnollisen kaipuun tuote vaan meille annettu Jumalan rakkauden osoitus meidän elämämme puolesta.

Raamattu ymmärretään kuitenkin helposti väärin, jos se käsitetään kirjaksi, joka sinänsä on pyhä ja läpikotaisin jumalallinen, ja unohdetaan, että se on syntynyt ihmisten välityksellä erilaisissa ihmisten historian tilanteissa. Silloin Raamatusta tulee lakikirja, eikä Elämän kirja. Raamatun inhimillisyyks on aiheuttanut sen, että historian aikana sitä on tulkittu ja luettu niin monin tavoin, on syntynyt erilaisia kirkkokuntia vaikka kuinka paljon, ja samassakin kirkossa ymmärretään sen yksityiskohdat eri tavoin.

On löydettävä ja ymmärrettävä Raamattussa oleva Jumalan sana. Pelkkä kirjain ei riitä. Kirjain kuolettaa, henki tekee eläväksi, sanoi jo apostoli Paavali.

Tästä oli erinomainen esimerkki tämän päivän evankeliumissa. Siinä kaksitoista opetuslasta kulki Emmaus-nimiseen kylään murheissansa Jeesuksen kuolemasta. He eivät ymmärtäneet sen merkitystä, puhumattakaan ylösnousemuksesta. Raamatun kirjoitukset olivat heille kyllä tuttuja. Niiden merkitys aukeni kuitenkin vasta, kun Kristus itse selitti heille. ”*He sanoivat toisilleen: 'Eikö sydämemme heikkunut innosta, kun hän kulkiessamme puhui meille ja opetti meitä ymmärtämään kirjoitukset?'*”

Meille on kirkossa aina opetettu että Raamattua on luettava ja selitettävä hengellisesti. Sitä ei tule lukea kuin laki- tai reseptikirjaa, vaan niin kuin rakkauskirjettä. Siinä on sanoma, elämän sanoma meille. Kun sanoma kohtaa ihmisen, silloin voi ”sydän hekkua innosta”, kuten kerran Emmauksen tiellä.

Mikä sitten on oikea selitys- ja tulkintatapa monien erilaisten raamatuntulkintojen joukossa, onko oikeaa? Agricolaalta ja hänen perinnöstään kannattaa etsiä vastaus. Hän oli oppinut ja itse noudatti luterilaisen uskonpuhdistuksen omaksumaa raamatunkäsitystä ja selitystapaa. Luther oli opettanut että eri raamatunkohdat ovat tärkeydeltään erilaisia. Olennaista on nähdä koko Raamatun tarkoitus ja keskus. Se on Kristus ja ilmoitus siitä, miten ihminen tulee vanhurskaaksi, eli miten hän löytää Jumalan ja miten hän löytää sen elämän isolla E:llä.

Uskonpuhdistajat ilmaisivat eri raamatunkohtien merkityksen mittapuun sillä, miten ne ”ajavat Kristusta”. Tämä ilmaisu voidaan ymmärtää niin, että se, mikä johtaa lukijaa ja kuulijaa lähestymään ja ymmärtämään Kristusta, mikä vetää häntä Jumalan yhteyteen, se nimenomaan on Jumalan sanaa, se on tärkeintä. Siksi Agricolakin kirjoitti Jeesuksen sanat: ”*Mine tulin senpäle, ette heile pite Eleme oleman, ja yldekyllle oleman. – Minä olen tullut antamaan elämän, yltäkylläisen elämän.*”

Pääsiäisen sanoman ymmärtäminen ja sen kohtaaminen syntyy siis Jumalan sanasta. Mutta huomasitteko evankeliumin kertomuksesta, että oli toinenkin asia, joka avasi opetuslasten ymmärryksen ja syytti innon. Kun ylösnoussut ”*otti leivän, kiitti Jumalaa, mursi leivän ja antoi heille. Silloin heidän silmänsä aukenivat ja he tunsivat hänet.*” Yhteinen ateria, ehtoollisen vietto, Ylösnouseen kohtaaminen, kuuluvat yhteen.

Uskonpuhdistajan perintö kutsuu meidät Raamatun ja Jumalan sanan äärelle uudestaan ja uudestaan. Ja se kutsuu ehtoolliselle, kohtaamaan Hänet, joka antaa elämän, yltäkylläisen elämän.

*Jukka Paarma
Saarna 2. pääsiäispäivänä
Mikael Agricolan juhlan messussa
Turun tuomiokirkossa 9.4.2007*





AGRICOLAN JUHLAVUOSI KOULUISSA JA OPPILAITOKSISSA

Opetushallitus ja työryhmät

Opetushallitus osallistui monella tavalla Agricola 2007 -juhlavuoden valmisteleeseen ja toteuttamiseen. Opetusministeriö kutsui Opetushallituksen pääjohtaja Kirsi Lindroosin Agricola 2007 -juhlavuoden valtuuskunnan jäseneksi ja nimitti ylitarkastaja Kristina Kaihari-Salmisen valtuuskunnan alaisen työryhmän jäseneksi. Opetushallitukseen asetettiin syksyllä 2005 Agricola-työryhmä valmistelemaan juhlavuoden viettoa kouluissa ja Opetushallituksessa. Sen puheenjohtajana toimi opetusneuvos Pirjo Sinko. Työryhmä toimi tiiviissä yhteistyössä Kirkkohallituksen, pedagogisten järjestöjen, Sanomalehtien liiton ja YLE:n kanssa.

Viestintä ja virikemateriaali

Opetushallitus informoi kaikkia Suomen peruskouluja ja lukioita Agricola-juhlavuodesta elokuussa 2006 ja tammikuussa 2007 lähetetyillä suomen- ja ruotsinkielisillä tiedotteillaan, joissa korostettiin juhlavuoden merkitystä ja kannustettiin kouluja Agricola 2007 -juhlavuoden viettoon. Tiedotteissa painotettiin, että Agricolan elämäntyötä kunnioitetaan koko vuoden ajan, joten suomalaisen kulttuurin päivä ja 90-vuotisenäisyyspäivä tarjoavat myös hyvän tilaisuuden Agri-

<<<< Agricolan päivän juhlamessun upeat puitteet näkyivät myös suorassa televisiolähetyksessä. Alttarilla arkkipiispa Jukka Paarma, joka myös saarnasi Agricolan aikaan sovitettussa messussa.

colan elämäntyön esiin nostamiselle ja sen liittämiseksi nykyaikaan.

Kouluja innostettiin seuraamaan Opetushallituksen omien suomen- ja ruotsinkielisten www.edu.fi-verkkosivujen Agricola-irikemateriaaleja, linkkejä sekä tietoja erilaisista juhlavuoteen liittyvistä tapahtumista. Sivutot tarjosivat kouluille monipuolista materiaalia juhlavuoden aktiviteettien järjestämiseen: näytelmätekstejä eri-ikäisille, päivänavauksia vuoden varrelle, kilpailuja sekä tietoa oppituntien ja oppilastöiden pohjaksi.

Agricola 2007 -juhlavuosi oli näytävästi esillä Opetushallituksen *Spektri-lehdessä*, joka julkaisi Opetushallituksen tiedotteiden lisäksi jutut Agricola-juhlavuoden pääjuhlasta, maahanmuuttajien Agricola-kirjoituskilpailusta sekä Agricola-vuoden nuoret kääntäjät -kilpailusta.

Suomen Tammi -lehden Agricola-teemajulkaisu

Agricola oli pääteemana tammikuussa 2007 ilmestyneessä Suomen Tammen kulttuuriperintöopetuksen lehdessä. Sen sisältö koostui asiantuntija-artikkeleista, jotka monipuolisesti valottivat sekä Agricolan ajan elämää ja yhteiskunnan muutosta että sivistyksen jatkumoa näihin päiviin saakka. Lehden julkistamistilaisuus järjestettiin Opetushallituksessa. Suomen Tammi

AGRICOLA-JUHLAVUODEN KILPAILUT KOULUISSA

Maahanmuuttajanuorten Agricola-kirjoituskilpailu

Agricola-juhlavuoteen liittyvän maahanmuuttajanuorten Suomi toisena kielenä -kirjoituskilpailu järjestettiin lukion toisen vuoden suomi toisena kielenä -opiskelijoille.

Kaksivaiheisen kilpailun ensimmäinen vaihe toteutettiin omilla lukioissa ja valtakunnallinen loppukilpailu 9.3.2007 Tikkurilan lukiossa. Loppukilpailussa tehtävänä oli kirjoittaa essee Agricolaan liittyvästä aihepiiristä sekä muuntaa vanha mainosteksti nykysuomelle.

Agricola-kirjoituskilpailun järjesti Opetushallitus yhteistyössä Mikael Agricolan juhlavuoden toimikunnan, suomi toisena kielenä -opettajien yhdistys ry:n, Helsingin yliopiston ja Helsingin Sanomien kanssa. Kilpailun pääpalkintona oli viikon harjoittelu Helsingin Sanomien kaupunkitoimituksessa sekä kilpailutekstin julkaiseminen

lehdessä. Raadin puheenjohtajana toimi asiantuntijayksikön päällikkö, ylitarkastaja Leena Nissilä Opetushallituksesta. Palkinnot jaettiin Agricola-juhlavuoden pääjuhlassa Turussa 9.4.2007.

Agricola-vuoden nuoret kääntäjät -kilpailu

Opetushallitus järjesti käännöskilpailun nuorille Agricolan juhlavuoden tapahtumana. Koska kieli ja kulttuuri oli yksi Suomen itsenäisyyden 90-vuotisjuhlavuoden pääteemoista, juhlavuoden toimikunta oli ottanut kilpailun keskeiseksi koululaisaktiiviteetikseen. Kilpailun suunnitteluun ja toteuttamiseen osallistuivat lisäksi Suomen kieltenopettajien liitto SUKOL, Äidinkielen opettajain liitto ÄOL, Suomen ruotsinkielisten äidinkielen opettajien liitto SMLF ja Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto SKTL, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus Kotus sekä Helsingin yliopiston englannin

kielen laitos ja Tampereen yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitos. Kilpailu toteutettiin kouluissa äidinkielen ja vieraiden kielten opettajien yhteistyönä. Kilpailu järjestettiin myös ruotsinkielisenä.

Kilpailun tavoitteena oli tehdä koululaisille tunnetuksi kääntämisen merkitys. Kilpailussa korostettiin niin hyvän äidinkielen taidon kuin vieraiden kielten merkitystä nyky-yhteiskunnassa. Kilpailun avulla myös nostettiin esiin Mikael Agricolan lahjakkuus ja merkittävä työ kääntäjänä.

Kilpailuun tuli kaikkiaan 83 käännöstyötä, 57 peruskoulusarjaan ja 26 lukiosarjaan. Peruskoulusarjassa käännettiin eniten englannin kielestä. Lukion lähtötekstivalinnat jakautuivat melko tasaisesti eri kielten välillä. Osallistujissa tytöt olivat poikia ahkerampia kääntäjiä. Arvosteluraadin puheenjohtajana toimi opetusneuvos Pirjo Sinko Opetushallituksesta. Alkukarsinnan tekivät Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen asiantuntijat. Palkinnot ja kunniakirjat jaettiin opetusministeriössä 14.12.2007. Suomentaja Jaana Kapari-Jatta puhui tilaisuudessa

juhlavuoden nuorille kääntäjille kääntäjän ensiaskeleista.

Agricolan aviisi -lehdentekokilpailu

Sanomalehtien Liitto ja sen jäsenlehdet järjestivät yhteistyössä Opetushallituksen ja pedagogisten järjestöjen kanssa Agricola-juhlavuoteen liittyvän Agricolan aviisi -kilpailun, jossa koulut, luokat tai pienryhmät tekivät Agricolan ajan uutisista tämän päivän sanomalehden oloisen lehden. Pohjana olivat sanomalehtien tuottamat blancolehdet eli tyhjät sanomalehden sivut. Kilpailussa oli kaksi sarjaa: perusopetuksen luokat 3–6 ja 7–9. Maakuntalehdet palkitsivat oman alueensa parhaat keväällä ja lähettivät ne valtakunnalliseen kilpailuun. Näistä yli 30 lehdestä raati valitsi kummassakin sarjassa voittajan. Sanomalehtien Liitto antoi voittajakouluille 3000 euroa koulun retkikassaan 8.9.2007 pidetyssä palkitsemistilaisuudessa. Kilpailun voittajatyöt ovat nähtävissä Sanomalehtien Liiton verkkosivuilla.

Agricolan Aviisi

sunnuntaina 9. huhtikuuta 1550



on Museoviraston, Opetushallituksen ja ympäristöministeriön yhteinen kulttuuriperintöopetuksen verkosto.

Lehti tuki kulttuuriperintöopetuksen ja Agricola 2007 -juhlavuoden toteuttamista kouluissa ja oppilaitoksissa. Sen kautta innostettiin opettajia kehittämään sisältöjä mahdollisimman moniin oppiaineisiin ja erilisiin tapahtumiin. Lehti tarjosi Agricola-tietoutta eri tieteenaloilta opettajien työn tueksi. Artikkelit sopivat myös lukio-opiskelijoiden tietoaisteiksi.

Lehdessä käsiteltäviä aihepiirejä olivat mm. Avauksia Agricolan kieleen, Kansankielen käyttö osana reformaation tavoitteita, Agricolan ja papiston vaikutus opetukseen ja suomalaisen identiteetin muotoutumiseen, Reformaation tuomat muutokset kirkon toimintatapoihin, Kirkkorakennusten kehittyminen, Eläminen Pernajassa arkeologin silmin, Kalenterin avulla sivistäminen, Ihminen muutoksen keskellä. Agricola-teemalehti lähetettiin kaikkiin Suomen peruskouluihin ja lukioihin ja se on myös Opetushallituksen verkkosivuilla pdf-muodossa.

Juhlavuoden vietto kouluissa ja oppilaitoksissa

Päivänavausten lisäksi Mikael Agricolan elämäntyöhön ja sen merkitykseen perehdyttiin kouluissa tavallista syvällisemmin erityisesti historian, äidinkielen, uskonnon ja kuvaamataidon oppiaineissa. Monissa kouluissa järjestettiin koulun yhteisiä Agricola-teemapäiviä, teemaviikkoja tai Agricolan elämäntyö oli vuoden pääteemana. Oppilaiden tekemien esitelmien, ryhmätöiden, seinätaulujen ja niistä koottujen näyttelyiden kautta syvennettiin Agricola-tietoutta ja

paneuduttiin keskiajan elämään Suomessa. Koulujen Agricola-juhlien yhteydessä esitettiin teeman liittyviä näytelmiä. Agricola-paikkakunnilla, kuten Turussa ja Pernajassa, museot, seurakunnat, kirjastot, historian polut sekä erilaiset tapahtumat ja asiantuntijaesitelmät tarjosivat lisävirkkeitä ja elämyksiä oppilaille. Koul-TV:n ja Opettaja-TV:n Agricola-ohjelmia seurattiin kouluissa tiiviisti.

Agricola-teema opettajien koulutustilaisuuksissa

Opetushallituksen ja äidinkielen opettajien yhteisesti järjestämässä *Äidinkielen foorumissa* Agricola oli esillä sekä vuoden 2006 että 2007 tapahtumissa.

Suomi-koulujen opettajien koulutuspäivien teemana elokuussa 2007 oli Agricolan elämäntyö ja Suomen itsenäisyyden juhluvuosi. Päivät huipentuivat Agricola-henkiseen juhlaillalliseen, jossa professori Simo Heininen esitelmöi Agricolan elämäntyöstä. Paikalla oli 70 opettajaa eri maissa toimivista Suomi-kouluista.

Talous

Opetusministeriö osoitti Opetushallitukselle 15 000 euron erillismäärärahan Agricola-juhluvuoden valmisteluun. Opetushallitus suuntasi tähän tarkoitukseen toimintamäärärahaa 7 000 euroa ja verkkomateriaalin tuottamiseen budjetoituja rahoja juhluvuoden sivujen verkkosivujen valmistamiseen. Suomen itsenäisyyden juhluvuoden toimikunta myönsi Opetushallituksen Agricola-hankkeeseen 10 000 euroa.



SUOMALAISEN KIRJALLISUUDEN SEURA

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura osallistui juhluvuoden toimintaan monin tavoin: työskentelemällä juhluvuoden organisaatiossa, julkaisemalla kirjoja sekä järjestämällä ja tukemalla erilaisia seminaareja ja tilaisuuksia.

Seuraa edustivat Agricola 2007 -juhluvuoden organisaatiossa pääsihteeri Tuomas M. S. Lehtonen (valtuuskunta) ja tutkija Ilkka Välimäki (työryhmä, varajäsen valtuuskunnassa). Juhlavuonna työryhmän ja valtuuskunnan työskentelyyn osallistuttiin kymmenessä kokouksessa.

SKS oli juhluvuoden merkittävin Agricola-kirjojen kustantaja. Seura julkaisi neljä uutta Agricolaa koskevaa kirjaa: Kari Tarkiaisen toimittaman *Ruotsin ja Venäjän rauhanneuvottelut 1557. Mikael Agricola Ruotsin lähetystön jäsenenä*, Kaisa Häkkisen toimittaman *Mikael Agricola Abckiria. Kriittinen editio*, Anna Perälän *Mikael Agricolan teosten painoasu ja kuvitus* sekä Mikael Agricolan, Jyrki Knuutilan, Anneli Mäkelä-Aliton *Turun tuomiokirkon ja papiston tulot 1541–1542*. Mittava *Suomennoskirjallisuuden historia* (Toimittaneet H. K. Riikonen, Urpo Kovala, Pekka Kujamäki ja Outi Paloposki) lähtee liikkeelle Agricolasta. Edellisten lisäksi myös seuran aiemmin julkaisemat Agricola-kirjat olivat näyttävästi esillä SKS:n verkkosivulla, kirjakaupassa ja kirjajessuilla ja muissa tilaisuuksissa.



Suomalaisen Kirjallisuuden Seura oli mukana järjestämässä ja rahoittamassa mm. juhluvuoden seminaareja ja tilaisuuksia:

- Juhlavuoden avausseminaari ”Agricolan perintö suomalaiselle kulttuurille” houkutteli SKS:n juhlasalin täyteen 19.1.2007.
- Agricola 2007 -juhlaseminaari Kansallisarkistossa 13.4.2007 klo 13.00-18.00.
- Mikael Agricolan ja Aleksis Kiven teosten kriittiset editiot. Seminaari 19.11.2007 Turun yliopistossa. SKS järjesti tilaisuuden yhdessä Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen, Helsingin yliopiston kirkkohistorian laitoksen ja Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen Agricola-projektin kanssa.

Lisäksi seuran edustajat ovat pitäneet aiheeseen liittyviä esitelmiä eri yhteyksissä: mm. pääsihteeri Lehtonen ”Agricolasta Pinaan” Suomalaisten historia-päivien seminaarissa Lahdessa 9.2.2007 sekä Glossa – keskiajantutkimuksen seura ry:n järjestämässä ”Pitkä keskiaika? Mikael Agricolan aika” -seminaarissa Helsingin Tieteiden talolla 11.–12.5.2007.

MIKAEL AGRICOLA

”Täällä on kukaan
ei ollut ennen kuin
minä tulin.”

Tuhatviisisataluku
nousee Agricolan suku.
Poika syntyy Pernajassa
enteet kielen taitajassa.

Nuorukaisen koulutiellä
monenlaista täytyy niellä.
Viipurissa iltapuheet
kova kuri, Herran nuhteet.

Oppiaines poikaan tarttuu
siellä viisastuu ja varttuu.
Opinnäytteet papin, siksi
pääsee piispan sihteeriksi.

Mistä taidot suomen kielen
saa, ei tiedä, mutta mielen
osuvimmat sanat täyttää
taitaen hän niitä käyttää.

Pappi, sihteeri ja suomi
usein väsy silmäluomi.
Aavista ei kollegansa
että kielen näin saa kansa.

Uupumatta Mikael raataa
esteet kaikki tieltään kaataa.
Wittenbergiin Saksan maalle
haaste ylioppilaalle.

Sadat kirjat aukee uudet
lukumiehen tuttavuudet.
Tietoa niin monenlaista
osa siitä vajavaista.

Löytää Aristoteleenkin
joka voittaa perkeleenkin
sanoo uskonpuhdistaja
Martti Luther, opettaja.

Melanchthon tuo humanisti
opetti: et ketään listi.
Luther vihan suuntas naisiin
sekä tietty juutalaisiin.

Kolme vuotta opintoja
maisteri ja etunoja.
Rehtoriksi kouluun Turun
Vaasat tuottaa monen surun.

Vaikk’ on viety kirkon rahat
ratkoo pappi solmut pahat.
Käännöstyöhön mieli halaa
kammiossaan lamppu palaa.

Neljäs vuosikymmen näyttää
Mikael odotukset täyttää.
Olosuhteet vaikka kurjat
tulokset on vallan hurjat.

ABC ja rukoukset
monet muutkin opetukset.
Kohta Uusi Testamentti
valmiina kuin loppuentti.

Turun piispan postin myötä
seuraa taistelua, työtä.
Kustaa Vaasalle ei riitä
muu kuin kaikki, kiitä, kiitä.

Turhaako on tämä taisto
sanoo humanistin vaisto.
Myötäellen pidän pääni
huomauttaa järjen ääni.

Vanhan Testamentin kimppuun
hyökkää hän kuin köyhä limppuun.
Upeaa on tulos työnsä
vaikka Vaasa pilaa yönsä.

Rasittavat rajasodat
palaa talot sekä kodat.
Niille tultava on loppu
sanoo kuningas, on hoppu.

Iivanan tuo hirmuvalta
kerää sadot kaikkialta.
Rauhanvaltuuskunnan pulmat
kommervenkit kierot julmat.

Nälkää sekä vankeutta
”venäläistä oikeutta”
kohtaa piispa muiden lailla
miehet armoa on vailla.

Jonkinlaiseen sopimukseen
päästään lopulta ja ukseen
tarttuu valtuuskunnan hepuput
suunta kotiin, selkään reput.

Joku sanoo porukasta:
”Sepä reissu oli vasta.
Mielessä jo kävi mulla
täältä takaisin ei tulla.”

Suomenlahti, huhtikuuta,
Kyrönniemi, kuolon luuta
pyyhkii Agricolan täältä
paras otettiinko päältä.

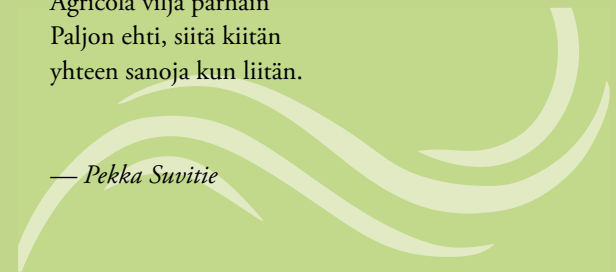
Nuori mies ja energinen
miksi päättyi eläminen.
Synnä taudinkohtausko
ehkä, mutten siihen usko.

Miehen työ on vaarallista
järjestetään matka sista
Novgorodiin, piispa mukaan
hovissa ei sure kukaan.

Epäselvä kuolemansa
silti selvä sanomansa:
Kansa tarvitsee jo kielen
sille annan koko mielen.

Vaikka kuoli liian varhain
Agricola vilja parhain
Paljon ehti, siitä kiitän
yhteen sanoja kun liitän.

— Pekka Suvitie





TURUN YLIOPISTON SISÄINEN TOIMIKUNTA

Tieteellinen kirjanäyttely pääkirjastossa

Turun yliopiston kirjastossa olevat Agricolan teokset sekä valikoima Agricolaan liittyvää muuta kirjallisuutta asetettiin näytteille pääkirjastoon Agricola-juhla viikoksi 15/2007. Näyttelyn suunnittelemisesta ja rakentamisesta vastasi kirjastonhoitaja Liisa Hilander, joka myös esitteli näyttelyä kävijöille tarpeen mukaan.

Agricolan yrttitarha

Valikoima Agricolan teoksissa mainittuja yrttejä asetettiin näytteille Turun yliopiston pääkirjastoon kirjanäyttelyn ajaksi. Näyttelyn suunnittelusta, rakentamisesta, ylläpidosta ja esittelystä vastasi dosentti Terttu Lempiäinen. Yrtit kasvatettiin Turun yliopiston kasvitieteellisessä puutarhassa Ruissalossa. Yrttejä oli näytteillä myös Turun ja Helsingin kirjamesseilla 2007 sekä Turussa Taiteiden yön tapahtumassa Turun Kansallisessa Kirjakaupassa.

”Agricolan yrtit” -kirja

Agricolan rukouskirjan yrttejä ja niiden käyttöä esittelevän teoksen laativat yhteistyössä Kaisa Häkkinen ja Terttu Lempiäinen. Taiteellisesta toteutuksesta vastasi Turun yliopiston viestintä ja siellä erityisesti Mari Mero, teknisestä toteutuksesta, kirjan painatuksesta ja jakelusta vastasi Kirja-Aurora Timo Niitemaan

johdolla. Kirja ilmestyi Agricolan päiväksi 9.4.2007, ja sen julkistamistilaisuus järjestettiin Turun konserttitalossa valtakunnallisen pääjuhlan yhteydessä. Yrttejä ja yrttikirjaa esiteltiin myös Turun Radion toimittamassa ohjelmasarjassa, jossa haastateltavina olivat Terttu Lempiäinen ja Kaisa Häkkinen. Sarjaa esitettiin myös Suomen muissa alueellisissa radio-ohjelmissa.

Agricola-kalenteri 2007

Idean Agricolan omaan kalenteriin perustuvasta juhluvuoden seinäkalenterista esitti toimikunnan kokouksessa Liisa Hilander. Juhlavuodeksi valmistetun Agricolan yrttikalenterin 2007 sisällön tuottivat yhteistyössä Kaisa Häkkinen ja Terttu Lempiäinen. Taiteellisesta suunnittelusta, teknisestä toteutuksesta ja painatuksesta huolehti Turun yliopiston viestintä, siellä erityisesti Maija Palonheimo ja Mari Mero. Kalenterin markkinoinnista ja jakelusta vastasi viestintä.

Turun yliopiston sisäinen Agricola-toimikunta kirjamesseilla 2006 ja 2007

Agricolan yrttikalenteri valmistui hyvissä ajoin vuoden 2006 puolella, joten se saatiin myyntiin jo Turun kirjamesseille 2006. Kalenteria esittelivät ja myivät suomen kielen oppiaineen Agricola-hankkeen tutkijat Heidi Merimaa, Kirsi-Maria Nummila ja Tanja Vaittinen.

Helsingin ja Turun kirjamesseilla 2007 olivat myynnissä *Agricolan yrtit* -teos sekä toimikunnan järjestämään yleisöluentosarjaan (ks. jäljempää) perustunut *Agricolan aika* -teos. Teoksia esiteltiin useissa yhteyksissä, Turussa myös Ruokamesseilla järjestetyissä tilaisuuksissa, joihin Turun yliopiston puolesta osallistuivat Terttu Lempiäinen, Kaisa Häkkinen ja Aarno Kasvi.

Arkeologiset kaivaukset

Turun yliopiston arkeologian oppiaineen järjestämät kaivaukset jatkuivat juhluvuonna Mikael Agricolan kotitilalla Pernajassa Hanna-Maria Pellisen johdolla. Kaivauksia ja niiden tuloksia esiteltiin yleisölle sekä paikan päällä että juhluvuoden eri tapahtumissa. Yleisölle tarjottiin tilaisuus myös osallistua itse kaivauksiin.

Studia generalia -luentosarja

Turun yliopiston sisäin Agrigola-toimikunta ideoi viisiosaisen Agricolaa käsittelevän luentosarjan, jonka käytännön toteutus päätettiin hoitaa yhteistyössä Turun seudun Agrigola 2007 -paikallistoimikunnan kanssa. Luentosarja järjestettiin keväällä 2007, ja yleisömenestys oli erinomainen. Eräistä tilaisuuksista jouduttiin yleisöä jopa käännyttämään pois. Luennoitsijoina toimivat korvauksetta yliopiston omaan henkilökuntaan kuuluvat tai muuten yliopiston Agrigola-hankkeisiin osallistuneet tutkijat.

”Agricolan aika” -kirja

Studia generalia -luentosarjan pohjalta koottiin uutta ja ajankohtaista Agrigola-tutkimusta yleisajoisesti esittelevä teos *Agricolan aika*, jonka kustansi

BTJ Finland Oy. Kirjan toimittivat Kaisa Häkkinen ja Tanja Vaittinen kesän 2007 aikana. Luentosarjasta peruuntuneen Markus Hiekkasen esityksen asemesta kirjaan pyydettiin Viipuria käsittelevä artikkeli Jussi-Pekka Taavitsaiselta ja Turku käsittelevä artikkeli Kari Uotilalta. Kirja saatiin myyntiin Turun kirjamesseille lokakuun alussa.

Agricolan teinit

Suomen kielen oppiaineen kaksi opiskelijaa, Essi Lähteenmäki ja Sasu Ahonen, toimivat tilauksesta Agricolan teineinä ja kävivät esittelemässä Agricolan teoksia ja elämäntyötä kouluissa, kirjastoissa ja erilaisissa tapahtumissa (à 100 tuntia). Teinien yhteystiedot olivat valtakunnallisessa juhlakalenterissa. Teinien valmennuksesta ja ohjauksesta vastasi Kaisa Häkkinen.

Agrigola-luentopassi

Toimikunnan opiskelijajäsenten ehdotuksesta laadittiin humanistisen tiedekunnan kansliassa ennen juhluvuoden alkua Agrigola-luentopassi. Opiskelijoille tarjottiin mahdollisuus osallistua juhluvuoden tilaisuuksiin, kerätä passiin osallistumismerkintöjä tiedekunnan yleisten suoritusperiaatteiden mukaisesti ja saada määrämittainen suoritus hyväksytyksi FM-tutkinnon vapaisiin opintoihin.



KUOLEMAJÄRVI-SÄÄTIÖN TOIMINTA JUHLAVUODEN AIKANA



Kuolemajärven Kyrönniemellä sijaitseva Agricola-muistokivi vihittiin uudelleen käyttöön vuonna 2000. Muistokiven pystytti alun perin vuonna 1900 Koiviston nuorisoseura.

Miksi Mikael Agricolan muistoa vaalitaan Kuolemajärvellä?

Karjalan kannas oli vuosisatoja Ruotsin ja Novgorodin – myöhemmin Venäjän – jatkuvien kiistojen ja sotien näyttämönä. Molemmat pyrkivät sekä taloudellisen vallan kasvattamiseen että kristinuskon levittämiseen ja poliittisen vaikutusvallan laajentamiseen. Edes v. 1323 solmittu Pähkinäsaaren rauha ei aluetta täysin rauhoittanut, vaan aseelliset yhteenotot ja siviiliväestön ahdistelu jatkuivat; Viipurin pamaus on kaikille tuttu jo kouluajoilta.

Näinä levottomina aikoina tapahtui rauhanneuvottelumatka Venäjälle, joka Mikael Agricolan osalta päättyi kohtalokkaasti. Hän kuoli 9.4.1557 Kuolemajärven Kyrönniemessä – vain 50 kilometriä Viipurista – ollessaan palaamassa Venäjältä.

Koiviston Nuorisoseura pystytti paikalle v. 1900 muistopatsaan, jonka näyttävyyttä parannettiin 1930-luvulla ympäröimällä merkki koristeellisella takorauta-aidalla. Pitäjäläiset muistavat, että merkillä järjestettiin ohjelmallisia juhlia. Sotien aikana aita tuhoutui ja muistomerkki joutui kateisiin, mutta löytyi paikallisen asukkaan havaintokyvyn ansiosta. Venäläisten entisöimä muistomerkki vihittiin 22.6.2000 uudelleen käyt-

töön. 9.6.2007 oli muistomerkillä juhlatapahtuma, jossa puhui mm. arkkipiispa Jukka Paarma.

Itsenäistyneen Suomen rakentaessa puolustusjärjestelmiään sijoitettiin pääpuolustuslinja – Mannerheimlinja – kulkemaan halki Kuolemajärven. Eräät talvisodan ratkaisutaistelut käytiin Kuolemajärven Summan kylässä, jossa puolustus murtui. Jatkosodan aikana ei linjaa varustettu uudelleen, mutta samoilla seuduilla käytiin kesäkuussa 1944 rajuja taisteluja. Lopputulos on, että Kuolemajärven rakennuskanta tuhoutui totaalisesti ja kyläaukeita rumentavat suuret pommikuopat ja umpeen kasvavat juoksuhaudat. Näissä olosuhteissa on luonnollista, että pitäjästä löytyneet harvat yhdistävät muistot nousevat tunnetasolla tärkeään asemaan. Yksi tällainen on tuhattu hautausmaa ja kirkko, josta on jäljellä vain peruskivet. Kuolemajärvi-säätiö on hankkinut kirkon alttarin paikalle muistopaaden ja tuhotulle sankarivainajien yhteishaudalle muistomerkin. Kuolemajärveläisten toinen yhteinen kotiseutumatkojen kohde on Mikael Agricolan muistopaasi, joka on Muurilan kylän Kyrönniemellä muistuttamassa rauhantekijän ankarasta kohtalosta.

Kuolemajärveläinen-lehdessä on seurattu jatkuvasti Kyrönniemen muistomerkkin ja pirttimuseon saamaa suosiota. Säätiön toimesta pirttiin on toimitettu kart-

ta, viiri ja historiikirja. Samalla kun säätiön edustajat ovat käyneet uusimassa kukkaistutukset Kirkkoniemen muistomerkeillä, on käyty Kyrönniemessä istuttamassa muistomerkeille uudet kukat. Kuolemajärvi-säätiön tarkoituksena on jatkossakin pitää huolta muistomerkeistä ja olla linkkinä paikalliseen väestöön.

Kuolemajärveläisten juhluvuosi

Juhlavuoden valtuuskunnan pääsihteerinä toimi Ossi Tuusvuori, jonka sukujuuret ovat Kuolemajärvelä, ja jäsenenä Kuolemajärvi-säätiön hallituksen puheenjohtaja Kalevi Kettinen. Ossi Tuusvuori oli Turun Kuolemajärvikerholla 28.1.2007 esittelemässä juhluvuoden ohjelman ja Kalevi Kettinen kertoi Viipurissa ja Kyrönniemellä 9.6.2007 pidettävistä juhlallisuuksista.

Säätiö teki halukkaille mahdolliseksi osallistua juhlaan järjestämällä tilausmatkan, joka osoittautui erittäin suosituksi. Kyrönniemelle kokoontui juhla-aamuna kolme bussillista kuolemajärveläisiä. Kesäisessä luonnossa vietetyssä juhlassa puhuivat mm. arkkipiispa Jukka Paarma ja ministeri Jaakko Numminen. Myös Kuolemajärvi-säätiön edustajat laskevat muistomerkeille kukkalaitteen.

Arkkipiispa Jukka Paarma Viipurin Agricola-muistojuhlissa 9.6.2007.



Arkkipiispa Jukka Paarma puhuu Kuolemajärven Kyrönniemessä 9.6.2007

Hyvät kuulijat!

Silloin kun me kokoontumme vanhempiemme tai isovanhempiemme haudalle, me muistamme ja muistelemme, mitä hyvää me olemme heiltä saaneet ja oppineet. Tänään seisomme Mikael Agricolan muistokiven äärellä. Emme kuitenkaan ole haudan äärellä. Hänen hautansa on Viipurissa, vaikka emme tiedä tarkalleen missä siellä. Täällä, tällä seudulla, päättyi Mikael Agricolan mainen matka. Tämä muistokivi kertoo hänen elämäntyöstään ja sen merkityksestä meille.

Ensimmäisenä ajattelemme tietysti sitä pitkää ja vaivalloista rauhanneuvottelumatkaa, jolta hän oli palaamassa. Hän oli rauhantekijä ja siinä työssä kulutti voimansa niin, että elämä päättyi inhimillisesti katsoen liian varhain alle viidenkymmenen vuoden iässä.

Sitä ennen hän oli ehtinyt tehdä mittavan ja merkittävän elämäntyönsä. Suomen kirjakielen ja kirjallisuuden isänä me häntä tänä juhluvuonna erityisesti muistamme. Tällä elämäntyöllään hän rakensi pohjaa suomalaisen sivistyksen ja suomalaisen identiteetin hyväksi.

Hänen elämäntyönsä ja merkityksensä ei ollut tärkeä vain suomalaisille. Myös muitten kansojen, naapurikansojen ja, kuten erityisesti täällä, näissä juhlissa ajattelemme, venäläisten ja suomalaisten yhteiselle historialle ja identiteetille on Agricolan elämäntyöllä merkitystä.

Agricolan suuri näky hänen elämässään oli näky siitä, että Jumalan sana oli saatettava kaikille ihmisille heidän omalla kielellään. Se, mitä Kyrilios ja Methodius tekivät aikanaan slaavilaisen kansanosan hyväksi, sitä Agricola teki suomalaisten ja suomensukuisten kansojen hyväksi. Jumalan sana oli saatettava kaikille ihmisille ymmärrettäväksi ja läheiseksi.

Sitä varten Agricolan päätyö oli Raamatun kääntäminen suomen kielelle. Siinä yhteydessä hän joutui luomaan pohjan suomalaiselle kirjallisuudelle ja luomaan Suomen kirjakielen perusteet. Aivan samoin kuin me isiemme ja äitiemme, isoäitiemme haudoilla muistamme, mitä olemme



heiltä saaneet, niin me saamme tänään muistaa Agricolan muistokiven äärellä, mitä olemme saaneet häneltä.

Kuinka monelle ihmiselle, kuinka monelle meistä, onkaan tärkeimpiä esivanhemmilta ja vanhemmilta saatuja perintöjä isän tai äidin tai isoäidin opettama rukous? Sellainen on opetettu monessa suomalaisessa kodissa, ja ne muistot niistä opetuksista jäävät sydämeen koko elämän ajaksi. Ja kuinka moni venäläinen muistaa sitä opetusta, jonka babuska on antanut opettamalla rukoilemaan ja tuntemaan Jumalan.

Mikael Agricola opetti meidät rukoilemaan omalla kielellämme. Hän opetti meitä puhuttelemaan Jumalaa, Taivallista Isää omilla sanoillamme. Hän antoi meille sanat virsiin, joilla me Jumalaa kiitämme. Siksi me saamme Agricolan muistokiven äärellä muistaa hänen elämäntyötään kiitollisina siitä, mitä hän on meille antanut. Kiitos Jumalalle Mikael Agricolasta ja hänen työstään!

Ministeri Jaakko Numminen Kyröniemessä 9.6.2007

Arvoisat Koiviston alueen hallinnon edustajat!

Kunnioitettava juhlayleisö!

Kannaksen kansan keskuudessa, erityisesti tämän alueen väestön keskuudessa, eli vuosisatoja tietä siitä, että Mikael Agricola oli kuollut tällä paikalla. Nuorisoseurat edustivat täällä Kannaksella ja Etelä-Karjalassa ylipäättään alueen koko väestöä. Kansalaiset puolueisiin katsomatta kuuluivat niihin. Koiviston pitäjään oli perustettu nuorisoseura 1892. Kuolemajärvellä ei silloin seuraa vielä ollut.

Koiviston nuorisoseura teki aloitteen muistokiven pystyttämistä Mikael Agricolan kuolinpaikalle. Aloite tehtiin vuonna 1899. Kerättiin rahaa ympäristön väeltä. Seuran puheenjohtajana oli kansakoulunopettaja K. K. Talvinen. Hän varmuuden vuoksi kääntyi Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran puoleen Helsingissä ja kysyi, että pitääkö paikkansa, että Agricola kuoli täällä. Seura vastasi myöntävästi ja niin nuorisoseura jatkoi toimia.

Heinäkuussa vuonna 1900 pystytettiin tämä kivi, joka on sama kivi tässä edelleen. Silloin aluksi tähän laitettiin puinen aita ympärille. 1930-luvulla taottiin metalliaita,

Juhlavuoden ohjelmaa suunniteltaessa käytiin neuvotteluja venäläisten viranomaisten kanssa mm. Viipurissa ja Koivistolla, jonka hallintoon entinen Kuolemajärven alue nykyisin kuuluu.

Keskusteluissa tuli esiin, etteivät nykyisin alueella asuvat venäläiset tiedä paljoakaan ennen heidän tuolaan alueella vallinneista olosuhteista ja siellä eläneistä suomalaisista. Juhlavuoden ohjelmaan hyväksyttiin hanke julkaista venäjänkielinen kuvateos, joka on tarkoitettu lähinnä kouluikäisten käyttöön. Kirjaa on tarkoitus jakaa paitsi kouluihin myös kirjastoille.

Kuolemajärvi-säätiö lupautui kokoamaan kirjan, koska sen toimesta on jo v. 1957 julkaistu Kuolemajärven historia. Uuden kirjan kuvituksena voitiin käyttää säätiön valokuva-arkiston kuvia. Kirjasta tuli 56-sivuisen. Päävastuun teoksen tuottamisesta kantoi säätiön hallituksen jäsen Seppo Pirhonen, joka myös esitteli kirjan Viipurin juhlassa lauantaina 9.6.2007. Hän luovutti Koivistoa edustaville viranomaisille kirjan 1. venäjänkielisen painoksen, 1000 kpl (ks. Kuolemajärveläinen-lehti 2007, sivu 14). Suomenkielistä laitosta jaettiin Viipurin juhliin osallistujille, juhluvuden toiminnassa mukana olleille sekä eräissä Mikael Agricolan juhluvuden tilaisuuksissa.

Kirja sai julkisuudessa ja sekä Suomessa että Venäjällä viranomaisten ja yleisön taholta hyvän vastaanoton (ks. Karjala-lehden pääkirjoitus 18.10.2007 ja Anne Kuorsalon mielipidekirjoitus 25.10.2007). Onpa jopa muita perinnejärjestöjä kehoitettu seuraamaan Kuolemajärven esimerkkiä. Teoksen saaman hyvän vastaanoton ansiosta Kuolemajärvi-säätiö teetti siitä myyntiin tulevan 500 kirjan suomenkielisen lisäpai-



noksen. Kirjaa myydään 5 euron hintaan. Venäjänkielisen kirjan oheistuotteena Kuolemajärven kotisivuilla (www.kuolemajarvi.fi) on nyt myös venäjänkielistä aineistoa. Lisäksi on perustettu Agricola-sivusto.

Helsingin Kuolemajärvikerho järjesti 24.3.2007 Albergan kartanossa ohjelmallisen Agricola-juhlan, jossa kuultiin Marjatta Lohikosken ja Liisa Vihkon mielenkiintoiset esitelmät Mikael Agricolasta. Juhlan ruokalista oli laadittu keskiajan hengessä.

Kuolemajärvi juhlassa 9.9.2007 juhlapuhujana oli professori Simo Heininen, joka valotti Mikael Agricola juuri ilmestyneen kirjansa *Mikael Agricola – elämä ja teokset* pohjalta. Juhlassa muistettiin myös pääsihteerit Ossi Tuusvuorta ja Kuolemajärven nykyistä kunnantähtäjä ja Agricolan pirttimuseon hoitajaa, tohtori Juri Ogloblinia.

Säätiön edustajat osallistuivat Mikael Agricolan pääjuhlaan Turussa 9.4.2007. Kuolemajärveläiset koontuivat Kyrönniemessä ja Viipurissa Agricola-juhlaan. Kolme linja-autollista kuolemajärveläisiä ja lisäksi bussilasti kutsuvieraita ja väkeä Tampereelta osallistui lauantaina kesäkuun yhdeksäntenä suomalais-venäläiseen päätapahtumaan Venäjän puolella.

Mikael Agricolan kuolinpaikalla olevalle muistopatsaalle laskettiin juhluvuoden valtuuskunnan, Primorskin

Ylijohtaja Riitta Kaivosoja
Viipurin Agricola-muistojuhlassa 9.6.2007.



joka oli juuri tällainen kuin tämä. Sodan melskeissä ja sodan aikana muistokivi ja aita katosivat.

Lopulta huomattiin, että muistokivi oli joutunut jonkin kuolemajärveläisen talon poraskiveksi, mutta talon venäläinen isäntä rupesi ihmettelemään, mitä ihmeen kirjoitusta siinä kivessä oikein on. Silloin huomattiin, mikä kivi on, ja se sijoitettiin Viipurin linnan takahuoneeseen.

1990-luvulla näille seuduille oli asettunut kesäasukkaaksi moskovalainen akateemikko Vladimir Smirnov. Hän kiinnostui suomen kielestä ja siinä yhteydessä myöskin Mikael Agricolasta suomen kirjakielen perustajana. Hän teki aloitteen muistomerkin uudelleen pystyttämistä ja häntä auttoi Venäjä–Suomi-seuran puheenjohtaja Aleksandr Belov. Minun neuvostani nämä herrat ottivat yhteyden Suomalaisen Kirjallisuuden Seuraan Helsinkiin, uudelleen sadan vuoden kuluttua, saivat tarpeelliset tiedot ja niin Smirnovin aktiivisuuden mutta myöskin Viipurin kaupungin silloisen kaupunginjohtajan Georgi Porjadinin tuella kivi nousi nopeasti uudelleen tälle paikalle.

Tämä muistomerkki saatettiin paljastaa tasan sata vuotta ensimmäisen paljastuksen jälkeen juhannusviikolla vuonna 2000. Smirnov antoi takoa entisen mallin mukaan kauliin rauta-aidan Eremitaasin takomossa Pietarissa. Mielestäni muistomerkki on nyt todella kaunis.

Täällä vieraili paljon suomalaisia jo 1920- ja 1930-luvuilla. Nyt paikka on tullut jälleen suomalaisten, mutta ymmärtääkseni myös venäläisten huomion kohteeksi. Tekee mieli lausua kiitos Kuolemajärven nykyisille asukkaille, jotka pitävät huolta tästä muistomerkistä.

Koiviston (Primorskin) kaupunginjohtajan Aleksei Skorodumovin tervehdys Kyrönniemessä 9.6.2007

Primorskin hallinto, alue ja tämän kunnan neuvosto ovat iloisia saadessaan tervehtiä täällä olevia suomalaisia ystäviä tänä kauniina aurinkoisena päivänä Mikael Agricolan muistomerkin edessä.

Venäjän kansalla on kaksi venäjän kielen perustajaa Kyrilios ja Methodios. Suomen kansalla on kirjakielen perustaja Mikael Agricola. Suuresti kunnioitamme Agricolan muistoa. Kun muistomerkki on meidän maallamme, kunnioitamme ja yritämme pitää hyvässä kunnossa tämän alueen. Ei yksin tämän muistomerkin vaan myös monien muiden tämän alueen muistomerkkien kohdalla jatkamme yhteistyötä ja voimistamme meidän hyviä suhteita, naapurimaiden suhteita.

Olemme iloisia tervehtiessämme teitä täällä. Kiitos, että tulitte!

Kyrönniemen Agricola-pirttimuseon hoitaja, Kuolemajärven kunnanlääkäri Juri Ogloblin Kyrönniemessä 9.6.2007

Rakkaat suomalaiset ystävät ja Kuolemajärven asukkaat!

Kiitän teitä, että arvostatte työtäni. Haluaisin kiittää kaikkia niitä, jotka ovat tehneet työtä tämän muistomerkin ja pirttimuseon hyväksi. Minä myötäelän suomalais-ten kanssa ja kunnioitan ja ihailen suomalaisia.

Agricolan elämä ja työ ei kuulu vain suomalaisille. Hänen elämänsä on erittäin hyvä esimerkki siitä, miten palvella omaa kansaa ja kristillistä palvelua kansalle. Se on suuri anti koko maailman kulttuurille.

Olen hyvin iloinen siitä, että sekä suomalaiset että venäläiset kävijät lukevat suurella mielenkiinnolla nämä materiaalit, jotka ovat museossa esillä. Seitsemän vuotta olen työskennellyt tämän aiheen parissa, ja olen erittäin vakuuttunut, kun huomasin, miten määrätietoinen oli Mikael Agricola.

Nuoresta iästä alkaen, kun hän otti itselleen nimen Agricola, hänen päämääräkseen tuli työskentely Suomen kansan eteen. Tulin siihen lopputulokseen, että hänen elämänsä tarkoituksen, jonka voimme hyvin määrittellä satojen vuosien kuluttua, voidaan löytää yhdessä ainoassa sanassa. Se sana on Mikael Agricolan kirjeessä, joka on lähetetty kuningas Kustaa Vaasalle. Se sana on Suomi.

kaupungin, Kuolemajärvi-säätiön, Inkerin kirkon ja akateemikko Vladimir Smirnovin kukkalaitteet.

Lyhyen juhlahetken avasi Primorskin kaupunginjohtaja toivottaen vieraat tervetulleeksi. Arkipiispa Jukka Paarma kertasi puheenvuorossaan Agricolan elämäntyötä. Ministeri Jaakko Numminen kertoi muistomerkin ensimmäisestä ja toisesta pystytyksestä, jotka tapahtuivat sadan vuoden välein vuosina 1900 ja 2000. Tilaisuudessa laulettiin Agricolan virsi 420. Arkipiispa Jukka Paarma ojensi muistomerkkiä ja pirttimuseota hoitaneelle Juri Ogloblinille Simo Heinisen kirjoittaman Agricolan elämäkerran.

Pääjuhla Viipurissa

Viipurin teatteriaukiolla pidettiin suomalais-venäläinen pääjuhla. Juhlan avasi arkipiispa Jukka Paarma korostaen oman kielen merkitystä niin sivistyksen kuin hengellisen elämän kannalta.

Venäjän valtiovallan tervehdyksen esitti Viipurin piirin johtaja Georgi A Porjadin. Hän kertoi viipurilaisten arvostavan Agricolan elämäntyötä. Hän muistutti sitä, että Agricola valitsi itselleen nimen Viipurissa, sai koulutusta kaupungissa, kuoli lähellä Koivistoa ja sai hautapaikan Viipurista.

Viipurin piirin johtaja Georgi A Porjadin Viipurin Agricola-muistojuhlissa 9.6.2007.



AGRICOLA – RAUHANTEKIJÄ

Vietämme tänä vuonna Suomessa Mikael Agricolan 450-vuotisjuhlaa. Hänhän kuoli Kyrönniemessä, huhtikuun 9. päivänä vuonna 1557 paluumatkalla rauhanneuvotteluista Moskovassa ja Novgorodissa. On siksi luonnollista kysyä, mikä Agricolan osuus rauhan solmimisessa Ruotsin ja Venäjän välillä oikein oli.

Simo Heininen käyttää uudessa, hienossa elämäkerrassaan Mikael Agricolasta sanoja ”suunnattoman oppinut mies”. Hän vertaa Agricolaa Erasmus Rotterdamilaiseen, Euroopan renessanssijan loistavimpaan humanistiin, ja myös Martti Lutheriin, voimakkaaseen reformaattoriin, joka järjestytti kirkon perustaa vaatimalla Jumalan sanan esittämistä kansalle puhdistetussa muodossa. Tällainen mies Agricola todella oli, tosin siinä

mittakaavassa, joka oli Suomessa mahdollinen. Mutta hän oli myös jotakin sellaista, minkä vaikutus jatkuu Suomessa vielä tänäänkin. Hän loi teoksissaan suomen kirjakielen. Ilman Agricolaa suomen kieli ei olisi sellainen ilmeikäs kulttuurikieli kuin se tänään on, vaan ehkä joissain syrjäkylissä puhuttu kansankieli, sellainen kuin esimerkiksi iirin kieli on Irlannissa.

Mutta voidaanko Agricolan ansioihin lisätä myös rauhan solmiminen, oliko hän todella rauhantekijä? Tätä uutta piirrettä Agricola-kuvassa on juuri tänä juhluvuonna korostettu. Siinä kuvaelmassa, joka esitettiin Turun konserttitalossa Agricolan päivänä eli huhtikuun 9. päivänä, rauhantekemisen linja oli vedetty Agricolasta nykypäivän rauhanturvaajiin niillä maailman eri kolkilla, joilla riehuu sota ja

terrorismi. Onko tämä oikein? Mitä oikein tiedämme Moskovassa ja Novgorodissa vuonna 1557 solmitusta rauhasta?

Luulen, että yksi syy Agricolan käsittämiseen rauhan mieheksi oli hänen ammattinsa, papin ja piispan tehtävä. Oppinutta Raamatunkääntäjää on vaikea kuvitella sodanlietsojaksi. Mutta maailma tuntee myös sotaisia pappeja, ja uskonnot ovat välillä käyneet kiivaitakin sotia toisiaan vastaan. Agricola ei ollut rauhantekijä vain hengellisen asemansa vuoksi. Hän oli rauhan mies siksi, että hän todella tiesi, miten hirvittävä onnettomuus sota on ennen kaikkea siviiliväestölle. Hän oli aikaisemminkin ottanut vahvasti kantaa kansan kärsimysten lievittämiseksi, esimerkiksi kuvatessaan Suomessa vuonna 1551 vallinnutta nälänhätää. Sotaa vastaan hän otti vieläkin jyrkemmän kannan.

Mikael Agricola oli Turun piispan ominaisuudessa, ollessaan tarkastusmatkalla Pohjanmaan seurakunnissa, nähnyt omin silmin syksyllä 1556 käynnissä olleen sodan hävityksiä. Hän oli myös perehtynyt siihen, mitä täällä Kar-

jalan kannaksella oli tuon sodan aikana tapahtunut, sillä Ruotsin lähetystön maaliskuun 10. päivänä 1557 kirjoittamaan kirjeeseen sisältyy kokonainen luettelo noista kauheuksista. Kirjelmä tulkittiin Iivana Julmalle venäjäksi maaliskuun 13. päivänä pidetyllä audienssilla, aivan sanasta sanaan tarkasti, eikä kukaan esittänyt mitään vastalauseita luultavasti Agricolan tietoihin perustuvan kuvauksen johdosta, vaikka se oli Venäjälle raskauttava. Kaikki ymmärsivät, että rauha oli todella saatava aikaan.

Mutta rauhan teon edellytyksenä ei vuonna 1557 suinkaan ollut pelkkä rauhanhalu sinänsä molempien osapuolien taholla. Rauhan syynä oli sodankäynnin ajautuminen umpikujaan, sillä kumpikaan puoli ei ollut saanut toisesta yliotetta. Rajaa ei voitu siirtää mihinkään suuntaan. Tässä tilanteessa rauhan teko oli melko luonnollinen asia. Kiista siirrettiin neuvotteluissa sodankäynnin tasolta diplomaattisen väittelyn tasolle, ja kumpikin osapuoli halusi osoittaa neuvottelupöydän ääressä olevansa toista terävämpi. Monet sodathan on todella voitettu enem-

män rauhanneuvotteluissa kuin taistelukentillä. Suuressa väittelyssä Venäjän edustajat korostivat, arvatenkin Iivana Julman käskystä, tsaarinsa korkeaa syntyperää. Hän oli Rooman keisareiden jälkeläinen ja syntynyt valtaistuimelleen, paljon ylhäisempi kuin Ruotsin kuningas, joka oli alhaista syntyperää ja tehtäväänsä kansan valitsema. Silloin Ruotsin edustaja – joko arkkipiispa Laurentius Petri tai sitten Agricola – veti esiin Raamatun ja osoitti sen avulla, että kaikki Israelin kuninkaas olivat olleet juuri kansan valitsemia. Tämä taitava vastaveto johti siihen, ettei Ruotsin kuningasta Kustaa Vaasaa moitittu alhaisyytensä tai pelkäksi vaalikuninkaaksi itse rauhansopimuksessa. Kustaa Vaasakin saattoi siis olla tyytyväinen neuvottelijoihinsa ja vahvistaa ristinsuutelulla rauhan.

Vaikka maa sai rauhan, oli neuvottelumatka Mikael Agricolalle itselleen kohtalokas. Piispa oli lähtenyt vaikealle matkalleen, vaikka hänen terveytensä oli ollut huono. Hän kuoli istuessaan reessä, joka oli juuri liukunut rajan yli Suomen puolelle, joko täällä Kyrönniemellä tai sitten hiukan etelämpänä tällä samalla rannikolla Seivästöllä, kuten lähetystön sihteerin tekemä raportti väittää. Kyrönniemi on kyllä luultavampi kuolinpaikka, koska tämän paikannimen mainitsee kaksi varhaista lähettä, arkkipiispan kappalaisen pitämä itinerarium ja Paavali Juustenin kronikka. Kuoleman syy oli varmasti yllätyksellinen. Lähetystö oli kulkenut – viedäkseen rauhansoman kotiin niin nopeasti kuin mahdollista – kahdeksantoista päivän matkan Moskovan ja Novgorodin välillä kuudessa vuorokaudessa, yöpymättä kertaakaan lämpimän katon alla.

Agricolasta kirjoitettu latinankielinen muistoruno sanoo humanismin kukkaiskielillä, että Kohtalottaret katkaisivat uskonpuhdistajamme elämän langat. Hänen kuolemansa kylmänä kevättalven päivänä reessään heti, kun koti-

maalle oli saavuttu, oli kuin kohtalon käsky tai Jumalan tahto. Hän oli todellakin tehnyt tehtävänsä kaikissa suhteissa, enemmänkin kuin voi vaatia. Hän oli suomentanut pyhät kirjat, taitavammin ja huolellisemmin kuin kukaan muu, luonut kirjoitetun kielen, toteuttanut uskonpuhdistuksen, hallinnut hiippakuntaansa ja lopulta saanut rauhankin aikaan kahden sotaisan monarkin välille. Hänellä ei enää ollut paljonkaan tehtävää, joka olisi voinut olla noiden aikaisempien tekojen veroista. Muut saattoivat jatkaa pitkin niitä latuja, jotka hän oli avannut. Muistoruno jatkaa, että Agricola kuoli niin äkillisesti, ettei hän ehtinyt edes laatia mitään jälkisäädöstä. Hänen testamentinaan olivat siksi ne kirjat, jotka hän oli kirjoittanut Suomen kansalle. Kauniimmin voi asian tuskin ilmaista.

— Kari Tarkiaisen
juhlapuhe Viipurin
Agricola-juhlassa
9.6.2007





Kirjan *Vremena do nas* luovutti Kuolemajärvi-säätiön puolesta Seppo Pirhonen Koiviston kaupungin edustajille, vasemmalla tohtori Juri Ogloblin, joka on Kyrönniemen pirttimuseon hoitaja.

FT Kari Tarkiainen keskittyi juhlapuheessaan Agricolaan rauhantekijänä. Hän toi esiin uusia mielenkiintoisia yksityiskohtia Agricolan viimeiseksi jääneestä matkasta Moskovaan ja Novgorodiin. Puhe on kokonaisuudessaan edellisellä aukeamalla.

Tilaisuudessa esitti Suomen valtiovallan tervehdyksen ylijohtaja Riitta Kaivosoja. Hän kertoi juhluvuoden tavoitteista ja saavutetuista tuloksista sekä kotimaassa että ulkomailla.

Tervehdyksen esittivät myös juhluvuoden pääsihteeri Ossi Tuusvuori, Pietarin pääkonsulaatin edustaja Leena Liski, Pernajan kunta ja seurakunta sekä Koiviston kaupunki ja Inkerin kirkko.

Korkeatasoisesta musiikkiohjelmasta vastasivat Sibelius-Akatemian Duo Omnibus (Vappu Helasvuo ja Antto Vanhala), viipurilainen yhtye Katinka-Gajarda sekä tamperelainen Eremitas-kuoro. Näyttelijä Kari Hiltunen esitti Tytti Issakaisen kirjoittaman Agricolan monologin.

Aika ennen meitä -kirja paikallisille asukkaille

Kuolemajärvi-säätiön vuoden suurhanke, pitäjän vaiheista paikallisille nykyasukkaille kertovan kirjan toteutus huipentui Viipurin juhlassa, jossa kirjan kirjoittaja Seppo Pirhonen luovutti ensimmäiset kappaleet Koiviston, venäläisittäin Primorskin, edustajille.

Kirja *Vremena do nas* kertoo Kuolemajärven vaiheista eri aikoina vuoteen 1944. Kirjasta on paikallisia kouluja, kirjastoja ja asukkaita varten venäjänkielinen painos, ja siitä on myös suomenkielinen versio.

AGRICOLAN JUHLAVUOSI KIRJASTOISSA

Agricola-kirjastobussit osallistuvat mm. seuraaviin valtakunnallisiin tai paikallisiin tapahtumiin:

Agricola 2007 -kulttuuritapahtuma Manillantehtaalla Turussa
31.3.2007

Valtakunnallinen pääjuhla Turussa
9.4.2007

Jyväskylän kirjamesut 24.4.2007
Kirjastoautojen kyläpäivä

29.5.2007 (eurooppalainen naapuripäivä, European Neighbours' Day)

SuomiAreena Porissa 21.7.2007
Musapiknik Kupittaa puistossa

Turussa 12.8.2007

Rytärsky-päivä Vihdissä (Vihdin 500-vuotisjuhlat) 25.8.2007

Turun kansainväliset kirja- ja ruokamesut 5.–7.10.2007

Valtakunnalliset kirjastopäivät Kuopiossa 6.–8.6.2007

Kirjastoautopäivät Kuusamossa 10.–12.8.2007

Suomen kirjastoautot Agricola-busseina

Mikael Agricolan juhluvuotta vietettiin Suomen kirjastoissa monipuolisesti. Lukukeskuksen järjestämä perinteinen Lukuviikko maaliskuussa painottui Agricolan elämään ja elämäntyöhön sekä suomen kieleen. Kirjastoissa järjestettiin eri ikäryhmille suunnattuja tapahtumia koko vuoden ajan, mutta etenkin keväällä. Suomen kirjastoseuran ja sen kirjastoautotyöryhmän mukanaolo mahdollisti Agricola-bussihankkeen toteuttamisen (ks. myös s. 21–22).

Kirjailijavierailut

Suomen kirjastoautot Agricola-busseina 2007 -hankkeen tärkein toimintamuoto olivat kirjailijavierailut. Yhteensä 40 paikkakunnalla kiersi kirjastoauton mukana yhden työpäivän ajan kirjailija, joka tapasi kouluilla nuoria lukijoitaan ja kertoi heille omasta työstään ja kirjoistaan. Kirjailijavierailujen järjestämisen autoissa elävöitti ja teki tutuksi Agricolan ja hänen seuraajiensa elämäntyötä. Kirjailijat valitsivat esityksensä aiheet *Oma kieli, oma mieli*- ja Agricola-teemaa tukevasti.

Kirjailijavierailuiden käytännön järjestelyt hoiti Lukukeskus, keväällä kulttuurisihteeri Karri Korpelainen ja syksyllä kulttuurisihteeri Laura Ruohisto. Lukukeskus hoiti yhteydenpidon kirjailijoihin ja huolehti kirjailijoiden palkkioiden maksusta sekä matka- ja matkajärjestelyistä ja -kuluista. Vierailun organisoinnista kunnissa huolehti kuntien kirjastoautohenkilökunta, joka myös piti yhteyttä kouluihin, joihin vieraat olivat auton mukana menossa.

Vaikka kirjailijavierailut järjestettiin leikkimieliseen kilpailuun osallistuneiden kesken eli niihin kirjastoautoihin, jotka vierailua hakivat, kattoivat vierailut maantieteellisesti varsin tasaisesti koko maan, aivan pohjoisinta Suomea lukuun ottamatta. Yhteensä vierailuilla oli arviolta 7 000 – 8 000 kuulijaa.

Lukuviikko

Kirjastot.fi-sivulla julistettiin tammikuussa 2007 kaikille Suomen kirjastoautokunnille avoin hakukilpailu koskien kirjailijavierailuja. Kilpailun voittona oli kirjailijavieras kirjastoauton matkaan yhdeksi päiväksi 100 euron omavastuulla. Kaikki muut vierailusta aiheutuvat kulut maksoi Suomen kirjastoautot Agricola-busseina 2007 -hanke.

Forssan kaupunginkirjastossa juhlittiin Agricolan juhluvuotta vain syksyn 2007 aikana, koska keväällä kirjastotaloa remontoitiin. Kirjaston perinteisen tapahtumaviikonlopun, Kehräämön Ehtoo ja Forssa-päivä, yhteydessä elo–syyskuun vaihteessa päästiin vihdoin juhluvuoden viettoon uusitussa kirjastotalossa. Tapahtumaa varten forssalainen kulttuurihistorioitsija Merja Isotalo kokosi näyttelyn ”Agricolan yrtit”. Näyttely oli kirjastossa esillä elokuussa. Isotalo kertoi näyttelyyn liittyen Agricolan Rucouskiriassa esiintyvistä terveyttä tuovista kasveista ja niiden käytöstä 1500-luvulla neljässä yleisötilaisuudessa, joissakin kussakin oli 10–20 kuulijaa.

Pohjoismaisen kirjastoviikon teemana vuonna 2007 oli ”Nainen Pohjolassa”. Forssassa em. viikon avajaistilaisuus liittyi Agricolaan. Kaupunginkirjastossa maanantaina 12.11.2007 klo 19.00 alkaneen tilaisuuden aluksi Merja Isotalo luki yhteispohjoismaiseen tapaan otteen Sigrid Undsetin teoksesta Kristiina Lauritsantytär. Tämän jälkeen tilaisuus jatkui professori, FT Kaisa Häkkisen luennolla aiheesta ”Mikael Agricola ja naiset”. Häkkisen luento loi aluksi lyhyen katsauksen keskiaikaiseen naiskuvaan. Sitten luennossa seurasi yhteenveto Agricolan elämänvaiheista sekä selvitys Agricolan teoksissaan käyttämistä naista kuvaavista sanoista ja niiden merkityksestä asiayhteyksissään. Tilaisuus päättyi Härkätien Teatterin 1500-luvun tapaan rakennetun puhvetin antimia nauttien. Marraskuinen Mikaelin eväs sisälsi ruisleipää, palvilihaa ja sinappia, kynsilaukkaa, sipulia sekä kylmää kaljaa ja kuumaa hunajajuomaa. Tilaisuudessa oli läsnä 35 henkilöä.

Tapahtumien yhteydessä oli kirjastossa esillä Agricolan teosten uusia painoksia sekä Agricolaa käsittelevää kirjallisuutta.

Osallistuminen tapahtumiin ja tapahtumia busseissa

Kirjastoautot osallistuivat vuoden aikana myös erilaisiin tapahtumiin, kukin auto omien resurssiensa ja mahdollisuuksiensa mukaan. Osa tapahtumista oli paikallisia, mutta valtakunnallinen Kyläpäivä toukokuussa oli sellainen tapahtuma, johon kehoitettiin jokaista Agricola-bussia osallistumaan. Kirjastoautoja innostettiin myös luomaan omia tapahtumiaan Agricolan ja *Oma kieli, oma mieli* -teeman ympärille.

Agricola-busseissa kävi kirjailijoiden lisäksi muitakin vieraita. Monella paikkakunnalla saatiin nauttia esimerkiksi ”Mikael Agricolan” käynnistä kirjastoautossa.

Itse Agricolan lisäksi busseissa nähtiin myös Agricola-teinejä. Turun yliopiston suomen kielen professorin Kaisa Häkkisen kouluttamat Agricola-teinit (Essi Lähteenmäki ja Sasu Ahonen) kertoivat eri tilaisuuksissa Mikael Agricolasta ja lukivat hänen tekstejään Agricola-bussissa kävijöille.

Hanke myös tilasi turkulaiselta Marionettiteatteri Mundolta kirjastoautoihin sopivan Agricola-aiheisen näytelmän. Mundon perustaja ja vetäjä Marco Pinto loi kirjasto- ja Agricola-teeman ympärille näytelmän *Oma mieli, oma kieli*, jonka kesto oli 16 minuuttia. Näytelmä sai suuren suosion ja sitä esitettiin osin bussihankkeen taloudellisen tuen turvin näkyvästi eri puolilla Suomea.



Mikael Agricola -seuran puheenjohtaja (2006–2007), kirjailija Harri Raitis ja murrekirjailija-runoilija Heli Laaksonen Turun kirjajamessuilla lokakuussa.

>>>> Turun kaupunginkirjaston kirjastoauto oli tuotu sisälle Turun messukeskukseen kirjajamessuille. Turun Klassikon koululaiset jakoivat Agricola 2007 -ilmapalloja.

>>>> Brasiliasta kotoisin oleva Marco Pinto kiersi ahkerasti eri puolilla Suomea Agricola-busseissa ja kouluissa Agricola-aiheisen marionettiesityksensä kanssa.

Yhteenveto hankkeesta:

Suomen kirjastoautot: 172 kirjastoautoa, 14 093 pysäkkiä, noin 350 000 pääasiassa kouluikäistä lasta asiakkaana

Toimet | Yhtenäinen teema Suomen kirjastoautoille | Kirjailija- ja kääntäjävierailut | Kirjastoautojen kyläpäivä

Tapahtumat | Mainostarrat Agricola 2007 (BTJ), julisteet, esitteet, kirjanmerkit, tarrat | Jokaisessa kirjastoautossa pieni, vaihtuva ”Oma kieli, oma mieli” -näyttely | Agricola-vieraat: kirjailija- ja kääntäjävieraita koulukierroksilla 39 paikkakunnalla, 8 000 kuulijaa | Lukukeskus | Marco Pinto: Marionettiteatteri Mundon näytelmä ”Oma mieli, oma kieli” (kuvassa oikealla)

Tapahtumat | Naapuripäivä 29.5.2007 (Espoo, Hartola, Helsinki, Joensuu, Jämsä, Kemijärvi, Kokkola, Nummela, Rovaniemi, Tampere, Turku, Uusikaupunki, Vantaa, Ylöjärvi) | Jämsän kyläpäivä | Kirjamessut Jyväskylässä ja Turussa | Musapiknik Kupittaaalla 12.8.2007 | Agricola-teinit: juhluvuoden valtuuskunnan jäsenen, Turun yliopiston suomen kielen professori Kaisa Häkkisen suojatit olivat mukana monissa tapahtumissa Turun seudulla ja muuallakin Suomessa, mm. Porin SuomiAreenassa.

Kokemukset | Agricola 2007 toi iloa ja riemua Suomen lapsille! Kirjastoauton myötä oman kielen ja mielen hallinta säilyy Suomen sivukylilläkin



Agricolan juhluvuosi Turun maakuntakirjastossa, Turku ja Varsinais-Suomi | Näyttelyt 30 | Esitykset 30 | Kirjailijavierailut 6 | Muut 6 | Lukuviikko | Kulttuuripolku | Aapinäyttelyt | Nukketeatteriesitykset | Eurooppalaisten kielten päivä | Liedon keskuskoulun A-viikko | Lukuset | Agricola-rap | Agricola-juhla | Suomen tietokirjailijoiden luennot | Marionettiteatteri Mundo | Kirjastoautot | Linköpingin Luther-postillan pitkäaikaislainaus Turkuun (toteutui 9.4.2008)



AGRICOLAN JUHLAVUOSI MEDIASSA

Agricolan teemavuosi Yleisradion ohjelmistossa ja palveluissa

Ylen Agricola 2007, www.yle.fi/agricola

Tammikuussa avautuneella Ylen Agricola-sivustolla esiteltiin Ylen Agricola-tarjonta. Sivuilla oli myös erilaisia kieleen ja Agricolaan liittyviä pelejä. Sivuille kertyi vuoden 2007 aikana Sanakirja-ohjelmasarjan päivittäisistä sanoista video- ja audiosanakirja.

Päivän sanat on voinut katsella ja kuunnella myös mobiililaitteella osoitteessa wap.yle.fi/agricola.

YLE TV

Sanakirja

Sana päivässä koko vuoden ajan. Ohjelmassa sanankäytön ammattilaiset paljastavat lempisanaansa ja kertovat mitä kaikkea yksittäinen sana heille tarkoittaa. Sanan äärellä on kirjailijoita, kääntäjiä, tutkijoita, laulun tekijöitä, näyttelijöitä ja muita kielestä huumaantuneita – Kirsi Kunnaksesta Jörn Donneriin, Isä Mitrosta Hannu Nurmioon, Hannu Mäkelästä Kyllikki Villaan ja Leif Segerstamista Maija Vilkkumaa-han. Kaikki menneet sanat ovat katseltavissa ja kuunneltavissa YLEn Agricola-sivuston net-

Yleisradion Suuret suomalaiset -äänestyksessä vuonna 2005 selviytyi Mikael Agricola 7. sijalle. Agricolaa vanhana esitti Hannu Kivioja (Kuva: Helena Inkeri, Yle).



Pääsihteeri Ossi Tuusvuori sai osallistua Agricolan piispanvihkimiseen. Roolisuoritusta varten häntä puetaan piispan asuun Yleisradion tv-sarjan Agricolan jalanjäljillä kuvauksissa Turun tuomiokirkossa – ohjelmassa esiintyivät lopulta vain pääsihteerin käsi ja jalat.

tiarkistossa. Toim. Anna Tulusto ja Anu Heikkinen, tuottajat JP Pulkkinen ja Atro Lahtela. Tuotanto YLE Kulttuuri.

300 x 2' + 40 x 10' / YLE TV1 alk. 8.1. ma–pe klo 7.45 Aamu-tv:ssä, sunnuntaisin klo 9.40 viikon sanat koosteena (myös YLE Radio 1:ssä, webissä ja mobiilissa).

Agricolan kaavussa

Koululaiset tekevät elokuvaa Agricolasta. Myytit muuttuvat ja Suomen uskonpuhdistajasta löytyy yllättäviä piirteitä niin opettajille kuin oppilaillekin. 1: Pelloilta piispantaloon, 2: Eurooppalaista jyrinää, 3: Huipulla tuulee. Tuotanto: Kirkon Tiedotuskeskus/AV-toimitus, YLE Koulu-tv.

3 x 15' / YLE Teema ja YLE TV 1 alk. 26.3. maanantaisin klo 12.30 (uusinta ke klo 10.15), YLE Teema maanantaina 26.11. alkaen klo 12.00 (kaikki kolme osaa).

Suomalainen nimistö

Risupäästä Rissaseen, Hiidenvedestä Pyhäjärveen. Suomalaisten paikkojen ja sukujen nimet ovat sekä käytännön apuvälineitä että identiteetin lähteitä. Toim. Sirkku Vepsäläinen, tuotanto Ylen Avoin Yliopisto.

2 x 30' / YLE TV1 alk. 6.4. pe klo 17.05 (uusinta su klo 12.05); alk. 9.12. su klo 12.30 (uusinta ma klo 22.30), YLE Teema alk. 25.4. torstaisin klo 19.30 (uusinta ma klo 16.30); alk. 18.12. ke klo 18.30 (uusinta ti klo 18.30).

Agricolan jalanjäljillä

Osittain dramatisoitu historiadokumentti paljolti tuntemattoman suurmiehemme Agricolan elämästä ja urasta valottaa Agricolan eri ulottuvuuksia ja vie Agricolan jalanjäljille Viipurista Wittenbergiin ja Tukholmasta Turkuun. 1. Kirkon uudistaja, 2. Kielenkääntäjä, 3. Diplomaatti. Ohj. Erkko Lyytinen, tuotanto YLE Oppiminen ja Tiede.

3 x 30' / YLE Teema alk. 6.4. perjantaisin klo 19.00 (uusinta la klo 19.30), YLE Teema alk. 1.8. keskiviikkoisin klo 18.30 (uusinta ti klo 17.30).

Agricolan juhluvuoden juhlaumalanpalvelus

Juhlaumalanpalveluksessa Turun tuomiokirkossa saarnaa arkkipiispa Jukka Paarma. Tuotanto: YLE Asiaohjelmat.

YLE TV1 9.4. Agricolan päivänä, pääsiäismaanantaina klo 10.00.

Agricola ja kieli

Ohjelmasarja perusopetuksen 9. luokille ja lukioon tutustuttaa katsojan Agricolan elämään, ennen kaikkea hänen kirjoittamiinsa teksteihin ja kieleen sekä innostaa miettimään suhdetta omaan kieleen. Toim. Kirsi Mattila, tuotanto YLE Koulu-tv.

2 x 15' / YLE Teema ja YLE TV 1 alk. 16.4. maanantaisin klo 12.30 (uusinta ke klo 10.15).

Suuret suomalaiset: Mikael Agricola

Kirjailija Pirkko Saisio kertoo, miksi hänen mielestään piispa Mikael Agricola on kautta aikojen suurin suomalainen, ja vie katsojat aikamatkalle 1500-luvun Ruotsi-Suomeen, jossa nuori Mikael matkaa Pernajan kotitalosta Viipuriin, Wittenbergiin ja lopulta mahtiasemaan Turun piispaksi. Ohjaus Erkko Lyytinen, tuotanto Tarinatalo Oy.

YLE TV1 keskiviikkona 5.12. klo 19.00–19.30.

Sanakirja. Nyt

TV1:n Sanakirja-vuoden huipentaa Sanakirja. Nyt -ohjelma. Siinä keskustellaan kielestä ja haetaan sanaa tai ilmaisua ilmiöille, joilla ei

Kuva 1: Kirjailija Pirkko Saisio puolusti suosikkiaan Agricola Suuret suomalaiset -ohjelmasarjassa. (Seppo Sarkkinen / Yle).

Kuva 2: Nuori Mikael (Valtteri Simonen) Erkko Lyytisen ohjaamassa ohjelmasarjassa Agricolan jalanjäljillä. (Anna-Maija Jokela / Yle).

Kuva 3: Kirjailija Hannu Mäkelä esitti sanat sade, kaiho ja kuulas omina ehdotuksinaan päivän sanaksi Sanakirja-ohjelmassa (Atro Lahtela / Yle).





sitä suomen kielessä vielä ole. Ohjelma etenee Agricolan hengessä tavoitteenaan löytää sanoja, joilla olisi mahdollisuus jäädä elämään. Sanoja ja ilmaisuja ovat etsimässä tutkija, käsikirjoittaja Kaarina Hazard, lauluntekijä, muusikko Heikki Salo, kulttuurimaantieteen professori Pauliina Raento ja rockmuusikko Toni Wirtanen, tuomareina ovat professori Ulla-Maija Kulonen ja tutkija Janne Saarikivi. Tuotanto: YLE Kulttuuri.

YLE TV1 keskiviikkona 5.12. klo 19.30–20.25.

Suomen kieltä maahanmuuttajille

Supisuomea

Agricolan juhlavuoden kunniaksi uusitaan monimediainen suomen kielen ja kulttuurin peruskurssi ulkomaalaisille ja maahanmuuttajille. Se tarjoaa perusevää Suomessa ja suomeksi selviytymiseen, kielen ja kulttuurin ymmärtämiseen. Ohjelmia on mahdollisuus katsoa englanniksi, ruotsiksi, saksaksi, ranskaksi, espanjaksi, venäjäksi, viroksi tai suomeksi tekstitettyinä. Toim. Sini Sovijärvi, tuotanto YLE Oppiminen ja Tiede.

12 x 30' / YLE Teema ja YLE TV1 alk. 16.1. ti klo 12.30, uusinta pe klo 12.30, YLE



Kuva 1: Lauluntekijä Maija Vilkkumaa kolme ehdotusta Sanakirja-ohjelmassa olivat tassu, asemesta ja lämpimämpi. (Atro Lahtela / Yle). Kuvat 2–3: Ylen Agricolan kaavussa ohjelmasarjassa koululaiset tekivät elokuvaa Agricolasta.

Teeman ohjelmakirjasto pe 11.5. klo 13–16 (osat 1–6) ja pe 18.5. klo 13–16 (osat 7–12).

Kolme kaveria

Iloinen suomen kielen sarja ala-asteikäisille suomenruotsalaisille ja ulkomaalaisille lapsille, kohderyhmänä aloittelijat ja pari vuotta suomen kielen parissa pakertaneet. Toim. Ann-Catrin Rosenberg, tuotanto YLE Vardagsfakta/Veta.

3 x 30' (6 x 15') / YLE Teema ja YLE TV1 alk. 17.4. ti klo 12.30, uusinta pe klo 12.30.

YLE Radio

Sanakirja

Sanankäytön ammattilaiset kertovat itselleen tärkeästä sanasta. Sana päivässä koko vuoden ajan. Tuottaja JP Pulkkinen, toimittajat Anna Tulusto ja Anu Heikkinen, Tuotanto YLE Kulttuuri.

300 x 2' / YLE Radio 1 alk. 8.1. ma–la klo 11.55 (myös TV1:ssä, webissä ja mobiilissa).

Maisteri Mikael

Professori Simo Heinisen esitelmäsarja Mikael Agricolan elämästä. Tuott. Maija Typpi, YLE Oppiminen ja Tiede.

12 x 15' / YLE Radio Peili alk. 22.1. ma klo 12.45 (viim. osa Agricolan päivänä 9.4.07).

Tiedekahvila

Tiedekahvila-ohjelmassa keskustellaan Mikael Agricolan elämästä. Toimittaja Jorma Kallan-

aution vieraana on professori Simo Heininen.
Tuotanto: YLE Oppiminen ja tiede.

Yle Radio 1 keskiviikkona 21.3. klo 13.00–13.45.

Lukupiiri

Lukupiirissä keskustellaan Agricolan juhluvuo-
den innoittamana Raamatusta. Studioissa ovat
Tarleena Sammalkorpi ja Juha Hurme. Radio-
lähetyksen päätyttyä jatketaan kuuntelijoiden
soittojen nauhoittamista aina klo 19:ään
saakka. Puheluista koostetaan myöhemmin
tiivistelmä. Tuotanto: YLE Kulttuuri.

YLE Radio 1 maanantaina 26.3. klo 17.30–
18.30.

Kysykää Mikael Agricolasta!

Suora puhelinkontaktilähetykset. Mikael Agrico-
laa koskeviin kysymyksiin vastaavat professori
Simo Heininen ja erikoistutkija Riitta Palkki.
Toimittajana Jorma Kallenautio. Tuotanto: YLE
Oppiminen ja tiede.

YLE Radio 1 maanantaina 2.4. klo 17.30–
18.30.

Arjen Agricola

Ohjelmasarjassa pohditaan, mitä on suomalai-
nen puhetaito ja tutustutaan suomalaisten kie-
lenkäyttötapoihin työssä ja arjessa. Olemmeko
kankeita ja lyhytsanaisia vai lupsakoita laver-
telijoita? Kun kieli muuttuu, kestäkö korva?
Millaista on hyvä teatteripuhe? Mihin kaikkeen
kieli ei taivu? Miksi virastoissa viljellään kan-
keaa kieltä? Millaista on maahanmuuttajien

suomi – tai helsinkiläisten? Toim. Liisa Vihma-
nen, YLE Kulttuuri.

10 x 15' / YLE Radio 1 alk. 3.4. ti klo
13.45, uusintana ke klo 18.00.

Aristoteleen kantapää

Pasi Heikuran isännöimä Aristoteleen kantapää
on hiuksiahalkova pilkun viilauk- ja höyläys-
ohjelma sitaattien, lentävien lauseiden, sanon-
tojen ja sananparsien maailmasta. Agricolan
päivän kunniaksi ohjelmassa käsitellään Mikael
Agricolan luomia uudissanoja. Pasi Heikuran
vieraana on suomen kielen professori Pirkko
Muikku-Werner. Tuotanto: YLE Kulttuuri.

YLE Radio 1 perjantaina 6.4. klo 11.25
(uusinta la 7.4. klo 17.15).

Kertokaa sanoista

Mikael Agricolan päivän teemalähetykset. Kuulijat
voivat soittaa ja kertoa suomen kielen sanoista,
jotka ihastuttavat tai raivostuttavat, jotka tuovat
mieleen muistoja, joiden toivoisivat säilyvän
tai yleistyvän. Studioissa puheluita vastaanotta-
vat suomalais-ugrilaisten kielten tutkija Janne
Saarikivi ja toimittaja Anna Tulusto. Tuotanto:
YLE Kulttuuri.

YLE Radio 1 maanantaina 9.4.2007 klo
20.00–21.55.

Kalendarium, 12 opetusrunoa Mikael Agricolan Rucouskiriasta

Taneli Kuusiston Kalendarium, 12 opetusru-
noa Mikael Agricolan Rucouskiriasta kuullaan
Kuorotuokiassa. Kuorona Laulu-Miehet, jota



Agricolan jalanjäljillä -ohjelmaa kuvattiin mm. Turussa, Pernajassa, Wittenbergissä ja Viipurissa sekä Kyrönniemellä. Pääosaa esitti Valtteri Simonen. (Pentti Tilder / Yle).

johtaa Matti Hyökki. Tuotanto: YLE Kulttuuri / Musiikkiohjelmat.

YLE Radio 1 keskiviikkona
11.4.2007 klo 21.30–21.55.

Agricolan rukouskirja

Iltahartaudessa Agricolan rukouskirjan rukouksia nykykielelle muokattuna, lukijana Miiikka Maunula. Toimituspääll. Anneli Vartiainen, Kirkon tiedotuskeskus.

YLE Radio 1, 16.4.–18.6. maanantaisin klo 18.50.

Paraskin puhuja

YleX nostaa hattua kielellemme keksijälle Paraskin puhuja -sarjassa, jossa haastetaan tunnetut sanankäyttäjät pitämään puheita. Kahdeksan hyvää puhujaa liikuttaa ja naurattaa puheillaan. Puheenpitäjät ovat Anni Sinnemäki, Samuli Putro, Katja Ståhl, Paleface, Juha Itkonen, Mariska, Terhi Kokkonen ja Heta Kuchka. Toimittaja Anna Tulusto, tuotanto YLE Kulttuuri.

Radio YleX, 14.8.–2.10. tiistaisin klo 12.10.



Lehdistö

Lehdistössä Mikael Agricolan juhlavuosi tuli esille monipuolisesti etenkin maakunnallisissa ja paikallis-lehdissä, mutta myös valtakunnallisesti. Juhlavuoden sihteeristölle toimitetussa aineistossa on lehtiartikkeleita yli 60 lehdestä, joista osassa kirjoittelu on ollut jopa erittäin vilkasta. TS-Yhtymä toimi juhlavuosihankkeen virallisena yhteistyökumppanina ja merkittävänä tukijana, mikä näkyi myös Turun Sanomien kirjoittelussa ja Turku TV:n ohjelmistossa. Toinen juhlavuosihankkeen virallinen yhteistyökumppani Suomen Kuvalehti osallistui myös näytävästi Agricola-aiheiseen kirjoitteluun sekä mainontaan. Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton jäsenlehti Kääntäjä muodostui juhlavuoden viralliseksi äänenkannattajaksi säännöllisellä uutisoinnillaan tapahtumista.





Turun Radion ohjelmatarjonta Agricolan juhluvuonna ja jo sen valmisteluvaiheessa oli monipuolinen. Juhlavuoden tapahtumia seurattiin eri puolilla maakuntaa paikan päällä, ja studiossa haastateltiin Agricolan asiantuntijoita ja juhluvuoden tapahtumien järjestäjiä. Agricolan rucouskirian aineistoon pohjautuen yrttikalenterin ja -kirjan kirjoittaneet professori Kaisa Häkkinen ja dosentti Terttu Lempiäinen esittelivät Agricolan suomalaisille antamia elämänohjeita ja hänen laajaa yrttitietouttaan. Turun Radio järjesti myös yrttiruokareseptien kilpailun sekä paneutui yrttien käyttöön ruuanlaitossa alan ammattilaisten avulla. Turun Radiolla oli myös oma Agricola-aiheinen verkkosivusto.

OMAN AIKAMME AGRICOLAT

Pääsiäisestä alkaen Radio Deissä kuultiin Suomen Pipliaseuran kustantama ohjelmasarja, jonka teemana olivat Oman aikamme agricolat.

Ohjelmasarjan alkajaisiksi kuultiin Yhtyneiden Raamattuseurojen käännöskonsultti Seppo Sipilää. ”Tärkein ominaisuus, jota kääntäjältä vaaditaan, on se, että hän puhuu hyvin kieltä, jolle Raamattu kulloinkin käännetään”, kertoi Seppo Sipilä.

Myöhemmin kuultiin ajankohtaisia terveisiä mm. Raamattu Suomen Suvulle -hankkeesta vepsäläiseltä Nina Zaicevalta sekä eteläamerikkalaisilta raamatunkääntäjiltä. Sarja jatkui 10 viikon ajan maanantaista perjantaihin klo 17.15. Yhden ohjelman kesto oli noin viisi minuuttia.

Mikael Agricolan juhluvuonna Pipliaseura piti esillä oman aikamme agricolien työtä. Nämä ihmiset ponnistelevat sen eteen, että heidän oma kansansa saisi lukea ja kuulla Raamatun sanomaa äidinkielellään.

Pipliaseuran oma Agricola-sivusto on osoitteessa www.mikaelagricola.fi/mikaelagricola/

Aku Ankakin sai esiintyä Agricolana juhluvuoden teemanumerossa.



AGRICOLAN JUHLAVUOSI OLI SUOMEN KIELEN JUHLAVUOSI

Agricolan juhluvuosi oli myös suomen kielen juhluvuosi, joten kieleen liittyvät hankkeet ja julkaisut sekä tapahtumat olivat keskeisesti esillä. Juhlavuoden valtuuskunnan aloitteellisuus kansallisen ja eurooppalaisen kieliohjelman aikaansaamiseksi tulee kantamaan hedelmää tulevaisuudessa. Ehdotus oman kielen vuosikymmenestä oli tarkoitettu käynnistämään monimuotoinen kieleen liittyvä prosessi paitsi Suomessa myös Euroopan unionissa ja kansainvälisesti.

Kaikilla tulisi olla oikeus käyttää ja tulla ymmärrettyksi omalla kielellään sekä saada omalla kielellään selkeäkielistä ja avoimen demokratian turvaavaa asiakirja-aineistoa sekä tietoa esimerkiksi unionin säädöksistä. Vaikka Suomessa kielipolitiikka ja kielisiin liittyvä ”oikeusturva” onkin kansainvälisessä vertailussa parhaimmasta päästä, se nopeasti monikielistyvä ja monikulttuuristuva Suomi myös haasteiden edessä.

Vuosittain syyskuun lopulla vietettävä eurooppalaisten kielten päivä (EU) sekä helmikuussa vietettävä kansainvälinen äidinkielen päivä (UNESCO) tarjoavat mahdollisuuden nostaa esille kieleen liittyviä kysymyksiä. Agricolan juhluvuonna pyrittiin kiinnittämään huomiota näihin Suomessa vähäiselle huomiolle jää-

neisiin teemapäiviin. Ulkoasiainministeriö järjesti ensi kertaa vuonna 2007 kansainvälisen äidinkielen päivän yhteydessä pyöreän pöydän keskustelun, joka sai jatkoa myös vuonna 2008. Eurooppalaisten kielten päivää toivottavasti vietetään tulevaisuudessa aktiivisesti myös Suomessa.

Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen johdolla käynnistyi vuoden 2008 alussa Agricolan juhluvuoden ”oman kielen vuosikymmen” -aloitteen innoittamana ”suomen kielen toimintaohjelman” laatiminen. Sen pohjalla toivottavasti käynnistyy monipuolisen kansallisen kielipoliittisen ohjelman toteuttaminen. Tämä tukee myös Suomen kansallista valmistautumista EU:n komission syyskuussa 2008 julkistettavan monikielisyystiedonannon käsittelyyn ja eurooppalaisen kielipolitiikan kehittämiseen. Myös pieniä kielialueita edustavien EU:n jäsenmaiden tulisi pyrkiä tehostamaan yhteistyötään omien kielellisten etujensa turvaamiseksi.

Ulköasiainministeriön Eurooppa-tiedotuksen syksyillä opettajille eri puolilla Suomea järjestämä seminaarisarja painottui Agricolan juhluvuoden kunniaksi kieleen. Vuonna 2007 tuli kulumiseksi 50 vuotta Euroopan talousyhteisön perustamisasiakirjan eli Rooman sopimuksen allekirjoituksesta.


QUIO VADIS EU?
EUROOPAN UNIONIN AJANKOHTAISET HAASTEET

Seminaari yhteiskuntaopin ja kielen opettajille
tistaina 18.9.2007 Merikasarmi Engel-salissa

Ohjelma

klo 9:15 Yhdessä vuodesta 1957 - mitä tulevaisuus näyttää?
pääilliko Pekka Numminen, Euroopan parlamentin Suomen
tiedustustoimisto

klo 10:00 Kielet ja kääntäminen EU:ssa
kääntäjä Kati Niemi, Kääntötoimen pääosasto, Euroopan komission
Suomen edustusto

klo 10:40 Eduskunnan uusi sivusto opetuksen apuna
johtava tietosiantunija Kristina Hakala, eduskunnan kirjasto

klo 12:15 EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikan haasteet
lähetystöneuvos Markku Lampinen, ulkoasiainministeriö

klo 13:15 EU:n sopimusudistus
EU-sopien alivaltiosihteeri Helena Tuuri, valtioneuvoston kanslia

14:45 EU ja suomen kieli
professori Pirrko Nuolijärvi, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus

16:00 Seminaari päättyy

YHDESSÄ
KESKUSTELU 1957



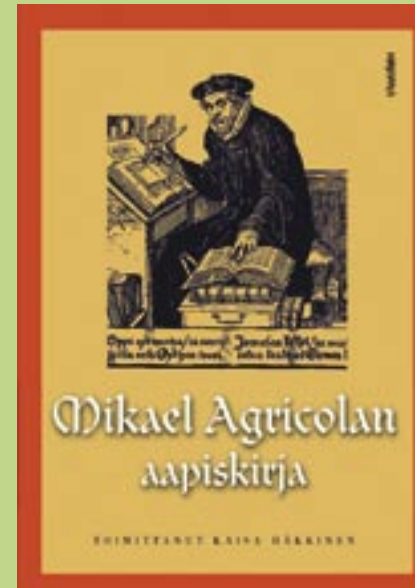
MIKAEL AGRICOLAN TEOSTEN TIETEELLINEN EDITIO JA MORFOSYNTAKTINEN TIETOKANTA

Hankkeen tavoitteena oli muokata Mikael Agricolan (n. 1510–1557) kirjallinen tuotanto sellaiseen digitaaliseen muotoon, että sen pohjalta on mahdollista tuottaa sekä normaali, kommentein ja selityksin varustettu tieteellinen editio paperille painetussa muodossa että erityisesti tutkijoille tarkoitettuja, monitieteistä Agricola-tutkimusta palvelevia erikoiseditioita, osatietokantoja ja hakuja sähköisessä muodossa. Lisäksi hanke tuotti erillistutkimuksia Agricolan kielestä sekä Agricolan kielen sanakirjan.

Tekstien muoto- ja lauseopilliset ominaisuudet analysoitiin varta vasten räätälöidyllä morfosyntaktisella koodausjärjestelmällä noudattaen soveltuvin osin Turun yliopiston suomen kielen oppiaineessa aiemmin Osmo Ikolan aloitteesta laaditun suomen murteiden atk-muotoisen Lauseopin arkiston koodaussysteemiä. Tämä mahdollisti sekä erilaiset morfosyntaktiset haut että suoran vertailun nykysuomen muoto- ja lauserakenteen vastaaviin kohtiin.

Perusaineistona käytettiin Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksessa aiemmin laadittua Agricola-tekstikorpusta, joka tarkistettiin laadintavaiheessa eri alkuperäiskappaleita vertailemalla. Kukin Agricolan yhdeksästä teoksesta toimitettiin erikseen.

Hankkeen johtoryhmän muodostivat professori Kaisa Häkkinen (Turun yliopisto), professori Simo



Heininen (Helsingin yliopisto) ja erikoistutkija Riitta Palkki (Kotimaisten kielten tutkimuskeskus). Aktiivisen tutkimusryhmän Turun yliopistossa muodostivat erikoistutkija FM Nobufumi Inaba, assistentti FM Heidi Merimaa, tutkijakoulutettava FM Kirsi-Maria Nummila sekä assistentti FM Tanja Vaitinen. Kiinteän ryhmän lisäksi hankkeessa oli lyhytaikaisempia työntekijöitä, mm. VTM Anna Perälä, joka laatii tutkimuksen Agricolan typografiasta, sekä dosentti Reijo Pitkäranta, joka on klassisten kielten erikoistuntija. Lisäksi hankkeeseen kiinnitettiin tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan tutkimusjärjestelijöitä.

Hankkeen taustatukena toimi Wanhan suomen seminaari, oppiaineen yhteydessä säännöllisesti koontunut asiantuntija- ja tutkimusseminaari.

AGRICOLA TUNNISSA

ONE-HOUR WORDS®

ABCKiria

Agricolaa a:sta ö:hän

Opi Agricola tunnissa

Lataa Agricola-sanasto
soittamalla numeroon

0200-68255

Puhelin hinta 0,25€ /min + mpm.
Lataus soittamalla. Tämä lukee kaikkien
uudempien puhelinlaitteiden kautta.



Lingsoft
LANGUAGE
SOLUTIONS

ola-palkinto

Agricolankatu

Suomen ensimmäinen aapinen. Siinä on lueteltu mm. aakkoset sekä lukusanoja. Kirja ilmestyi 1543 ja painettiin lauluvasti Tukholmassa. Ennen kaikkea se toimi kuitenkin katekismuksena ja oli kirjoitettu pappeja varten, jotka Agricolan mielestä kovin usein olivat laiskoja ja tomppelaita, eivätkä viitsineet opiskella saati opettaa kyllin ahkerasti.

ta jotka suomalaisen autoilijan on hyvä muistaa: ABC-etukortti. (www.abcasemat.fi)

Muinainen suomalainen vedenhaltija, jonka Agricola mainitsi Daavidin Psalteri -teoksensa esipuheessa. Nykyään Ahti tunnetaan eritoten sillinä.

Latinaa ja tarkoittaa maanviljelijää. Agricola otti nimen aloittaessaan koulunkäynnin Viipurissa - hänen isänsä oli maanviljelijä. Alun perin Agricolan nimi oli Mikael Olavinpoika, mistä vikkela-älyinen voi päätellä hänen isänsä nimen. Nimi Agricola oli aikanaan varsin suosittu Saksan humanistipiireissä.

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry jakaa vuosittain Mikael Agricola -palkinnon erinomaista kaunokirjallista suomennoksesta. Palkinto on 5050 euroa sekä bonukseksi Ben Renvallin pienoispatas "Talonpoika". Hieman epäloogisesti parhaasta tietokirjasuomennoksesta liitto jakaa vuosittain J.A. Hollon palkinnon; epäloogisesti, koska Agricola kuitenkin käänsi "tietokirjoja", kun Hollon alaa taas oli ensisijaisesti kaunokirjallisuuden kääntäminen.

Suomen kirjakielen isän kunniaksi nimetty katu. Sellainen löytyy Turusta, Helsingistä, Pertajasta ja Lohjalta. Turussa, jossa Agricola pitkään vaikutti, katu on varsin vaatimaton ja ruohottunut Piispankadun sivukatu, joka sen tään päättyy arkkipiispan talolle.

Amund Lauritsanpoika

apulainen

apuraha

Jääkö apuraha (taas) saamatta. Ei hätää, Sammosta saat reilun koron lainaa ensihätään. Pantiksi kelpaa keskeneräinenkin ksimkirjoitus. (www.sampo.fi)

arkeologia

astrologia

atsteekit

Birgitta Olavintytär

Tukholmalainen kirjantainaja, joka painoi Agricolankin kirjoja. Koska ne olivat suomeksi, kukaan ei käsittänyt niistä hölkäsen pölyystä ja oikolukujan täytyi tulla Suomesta saakka. Tästä huolimatta niihin jäi paljon painovirheitä. Tähtäkin osin ne siis muistuttavat nykykirjoja.

Henkilö, joka auttaa toista henkilöä. Esimerkiksi Agricolalla oli apulaisia Raamatun käännöstyössä, vaikka hän ilmeisesti suurimman osan työstä tekikin itse.

Yleensä tieteellistä tai tieteellistä työskentelyä varten myönnetty rahallinen avustus. Agricola pyysi sellaista Kustaa Vaasalta kahteentoista teeseen keskimääräisellä apurahanhakijan menestyksellä eli ei saanut taaleriakaan.

Arkeologia tutkii menneisyyttä mm. maassa säilyneiden esineiden ja rakennusten jäännösten avulla. Turun Tuomiokirkon ympärillä on viime vuosina tehty paljon arkeologisia kaivauksia, mikä on tarkentanut kuvaa myös Agricolan ajan Turusta. Kesien 2005-2006 kaivauksissa löydettiin mm. kivitalon jäänteitä sekä vanha Kirkkokatu, joka on kulkenut kirkolta nykyiselle Suurtorille.

Oppi, jonka mukaan tähtien asento vaikuttaa ihmisten elämään. Agricolan Rukouskirjassa luetelemaan monia asioita, joita tulee tai ei tule tehdä tähtien asennosta riippuen. Ohjeet yltyvät mm. siihen, milloin on otollinen hetki leikata kynsiä.

Etelä-Amerikan alkuperäiskansa, jonka kulttuuri oli erittäin kehittyntä. Atsteekkien valtakunta kukistui Hernán Cortésin johtamien espanjalaisen konkistadorien hyökkäyksen vuonna 1521. Agricola oli silloin noin 11-vuotias.

Mikael Agricolan vaimo. Menivät naimisiin joskus 1540-1550-lukujen taitteessa.

Juhlavuonna ilmestyi myös uusi Agricolan ABCkia eli kielialan monitoimiyrityksen Lingsoftin yhdessä juhluvuoden valtuuskunnan kanssa toteuttama *Agricola tunnissa* -sanakirja. Heinäkuussa Porin SuomiAreenalla julkistetun Lingsoftin "One Hour Words" -konseptin pilottiversiona ilmestyneen ilmaisjakelun kohderyhmäksi suunniteltiin erityisesti koululaiset ja Agricolan elämää ja elämäntyötä ehkä hieman vähemmän tuntevat. Sen tavoitteena oli antaa kokonaiskuva Agricolasta ja hänen vaikutuksestaan sekä suomen kielen ja kulttuurin arvostuksen nostaminen.

Sanakirja perustui toimittaja Roope Lipastin laatimaan tekstiin, jonka johtavat Agricola-asiantuntijat Kaisa Häkkinen ja Simo Heininen tarkistivat. Sanakirjaa tyyli ja brandi perustui Lingsoftin One Hour Words -tyyliin ja brandiin. Teksti oli kirjoitettu siis kevyellä otteella, mutta kuitenkin niin, että asia tulee selväksi (ja asiantuntemus). Hankkeen rahoitti Lingsoft.

Agricola tunnissa julkaistiin painettuna 10 000 kappaleen versiona, jota jaettiin ilmaiseksi eri tapahtumien yhteydessä ja myös syksyn kirjamesseilla. Tavoitteeksi asetettua valtakunnallisesti kattavaa ilmaisjakelua ei kyetty toteuttamaan vielä juhluvuonna, mutta toivottavasti jo lähitulevaisuudessa sanakirja on jaossa kaikissa Suomen kouluissa ja kirjastoissa. Lisäksi Agricola tunnissa on julkaistu mobiiliversiona ja sähköisenä kirjana, joka löytyy osoitteesta www.ellibs.fi.

SUNRISE-HANKE

Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen hanke SUNRISE – Small Language Zones in Tomorrow's Europe syntyi Agricola 2007 -juhlavuoden innoittamana ja se toteutettiin ajalla 1.7.2007–30.6.2008. Hankkeen tarkoituksena oli edistää Euroopan unionin monikielisyttä ja selkeää kielenkäyttöä virallisissa teksteissä. EU:n laajeneminen ja sitä myötä virallisten kielten määrän kasvaminen ei saa vaarantaa kansalaisten oikeutta oman kielen käyttöön. Monikielisyys on tärkeä osa identiteettiä ja siksi on olennaista turvata EU:n monikielisyys tulevaisuudessakin. Hankkeen ohjausryhmään kuuluivat Heimo Välimäki (Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus), Pekka Kanervisto (Turun Yliopistosäätiö), Ossi Tuusvuori (Agricola 2007) sekä Anna Hirsikoski, joka oli myös projektisihteeri. Hanke sai rahoitusta Kansalaisten Eurooppa -ohjelmalta (Citizens' Europe).

Kielen rooli demokratiassa ja sen kehityksessä voi olla merkittävä, jos virallisissa yhteyksissä käytetty kieli on selkeää ja ymmärrettävää. Kielestä muodostuu kuitenkin demokratian este, mikäli kansalaiset eivät ymmärrä kieltä, jolla heitä hallinnoidaan. EU:ssa on nähtävissä selkeää tarvetta edistää selvää kielenkäyttöä, sillä EU-vastaisuuden ja vieraantumisen aikakaudella kielen selkeydellä voidaan tukea kansalaisten osallistumista ja sitä kautta demokratiaa.



Tartossa toukokuussa 2008 pidetyn Sunrise-seminaarin avajaisiin osallistuivat mm. kuvassa eturivissä (oikealta) olevat Turun yliopiston kansleri Eero Vuorio, Viron opetusministeri Tonis Lukas, Tarton yliopiston rehtori Alar Karis ja Tartu Rahva Ülikooli johtaja Maire Breede.

SUNRISE-hanke perustui kahden pienen kieli-alueen yhteisille ongelmille, joihin parhaat mahdolliset ratkaisut on löydettävissä yhteistyössä. Suomi ja Viro kahtena pienenä EU:n rajalla sijaitsevana kielialueena voivat monikulttuurisen dialogin kautta ja kokemuksia vaihtamalla löytää yhteisiä ratkaisuja monikielisyiden ja kielen selkeyden ongelmiin.

Hanke lähestyi ongelmakenttää kokoamalla asiantuntijat ja ammattilaiset kahteen monikielisyiden ja pienten kieli-alueiden ongelmia käsittelevään seminaariin: ensimmäinen Turussa 20.11.2007 ja toinen Tartossa 13.–14.5.2008.

MIKAEL AGRICOLAN SANAKIRJA

Mikael Agricolan teokset ovat suomen kirjakielen perusta, mutta Agricolan teoksissa esiintyvistä sanastoista ei toistaiseksi ole laadittu kattavaa sanakirjaa, ainoastaan sanaston joitakin osia käsitteleviä erillistutkimuksia. Agricolan teoksissa on tekstisanoja (= sanaesiintymiä) yli 420 000, mutta sanakirjayksiköiden määrä on vain runsaat 8 000. Näiden joukossa on hyvin yleisiä sanoja (esimerkiksi ja, myös), mutta myös ainutkertaisia lekseemejä, näistä jotkut jopa sellaisia, joita kukaan muu ei ole käyttänyt kirjakielessä Agricolan jälkeen (kuten huikuri 'kevytmielinen ihminen; sämpylä', hervohtua 'näännytä', förbannattu 'kirottu').

Mikael Agricolan sanakirjan hakusanoiksi tulevat kaikki Agricolan teosten suomenkielisissä teksteissä esiintyvät lekseemit. Hakusanoista ilmoitetaan sanaluokka ja tietoja kirjoitusasun mahdollisesta vaihtelusta. Sanoista esitetään frekvenssitiedot ja jokaisesta sanasta annetaan merkityksen selitys, jota havainnollistetaan lause-esimerkein. Mahdollisuuksien mukaan kaikista hakusanoista ilmoitetaan etymologia. Sana-artikkelien perään tulee luettelo keskeisistä lähteistä.

Sanakirjatyölle tarjoaa pohjan Suomen Akatemian ja Kordelinin säätiön rahoittama tutkimushanke Mikael Agricolan teosten tieteellinen editio ja morfosyn-

taktinen tietokanta. Koko Agricolan sana-aineisto on käyty läpi ja koodattu tietokantaan vuonna 2004 käynnistetyn ja vuoden 2007 lopussa päättyneen hankkeen yhteydessä. Aineistoa koodattaessa valtaosa sanoista on ongelmitta voitu kuvata ja sijoittaa tietyn hakusanan yhteyteen, mutta esiin on noussut jonkin verran ongelmatapauksia, joiden ratkaiseminen vaatii erillistä perustutkimusta, esimerkiksi sanojen johtosuhteiden ja etymologisen tausta selvittämistä.

Sanakirjan toimituksen muodostavat professori Kaisa Häkkinen, assistentti Tanja Vaittinen ja tutkimusavustaja Kaisa Lehtosalo.

Sanakirjatyön taustaryhmänä toimii Turun yliopiston suomen kielen oppiaineen piirissä kokoontuva Wanhan suomen seminaari, johon kuuluvat lähes kaikki Suomen vanhan kirjakielen tutkijat sekä yliopistoista että Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen vanhan kirjasuomen sanakirjan toimituksesta.



AGRICOLAN JUHLAVUOSI TUTKIMUKSESSA JA KIRJALLISUUDESSA

Mikael Agricola 2007 -juhlavuoden kirjallista satoa

Mikael Agricola ja hänen elämäntyönsä oli monella eri tavalla esillä Tasavallan presidentin suojeleman Agricola 2007 -juhlavuoden aikana. Sen valmistelua ja toteutusta koordinoi opetusministeriön vuonna 2005 asettama valtuuskunta ja sen alainen työryhmä. Juhlavuoden saama valtiollinen status ilmentää sitä, että suomalainen ja suomenkielinen kulttuuri on elinvoimainen huolimatta maapalloistumisen aiheuttamasta universaalista kulttuurista.

Agricola 2007 -juhlavuosi koettiin yleisesti erittäin onnistuneeksi. Tätä ilmentää myös sen aikana tapahtunut tuloksellinen Agricolaan liittynyt tieteellinen tutkimus. Juhlavuoden aikana julkaistiin ainakin 14 monografiaa ja kokoomateosta (neljä niistä oli SKS:n kustantamia) sekä useita kymmeniä artikkeleita tieteellisissä aikakauskirjoissa ja -lehdissä, populaareissa aika- ja sanomalehdissä sekä internetissä. Julkaisuihin voidaan lukea mukaan myös Agricolaa tieteelliseltä kannalta käsitellyt sähköinen viestintä, jota välitettiin runsaasti sekä YLE:n että muiden valtakunnallisten, puolivaltakunnallisten ja paikallisten mediayhtiöitten televisio- ja radiokanavilla.

<<<< Turun yliopisto julkaisi Agricolaan juhlavuoden kalenterin, joka perustui Agricolaan Rucouskiriaan. Siinä esiteltiin Agricolaan mainitsemia yrttejä.

Seuraavassa esitellään lyhyesti ainoastaan Agricola 2007 -juhlavuoden aikana julkaistut tieteelliset monografiat (ryhmä I) sekä kokoomateokset ja niihin rinnastettavat tieteelliset aikakausjulkaisut (ryhmä II).

I Agricolaa ja hänen elämäntyötään käsittelevät tieteelliset monografiat

Simo Heininen, ”Mikael Agricola. Elämä ja teokset”. Edita. Helsinki 2007, 399 s.



Mikael Agricolaa vuosikymmenten ajan tutkineen Simo Heinisen asiantuntemus ilmenee kiistattomasti tässä tutkimuksessa, jonka upea painoasu ja kuvitus ovat Agricola-juhlavuoden arvon mukaisia. Heininen tuo esille Agricolaan elämänvaiheet sekä esittelee hänen kirjallisen tuotantonsa ja kirjastonsa.

Heininen asettaa tutkimuskohteensa myös historiallisiin yhteyksiinsä Erasmuksen ja Lutherin oppilaana. Heininen korjaa aikaisempia käsityksiä Agricolasta sekä esittää uusimpaan tutkimukseen perustuvan kokonaiskuvan hänestä. Uusista tutkimustuloksista voi tässä

yhteydessä nostaa esille ainoastaan yhden eli Viipurin linnansaarnaajan Johannes Blockin vaikutuksen siihen, että Agricola omaksui luterilaisuuden vaikutteita jo kouluaikoinaan Viipurissa.

Kaisa Häkkinen (toim.), ”Mikael Agricola. Abckiria. Kriittinen editio”. Mikael Agricolan teosten tieteelliset editiot 1. SKST 1121. Helsinki 2007, 126 s.



Agricolan kielen kiistaton asiantuntija Kaisa Häkkinen on toimittanut kriittisen edition Mikael Agricolan Abckiriasta (1543, 1551, 1559). Kyseessä on niin kutsuttu lingvistiversio, jossa alkupe- räisteoksen näköispainoksen rinnalla on sama teksti kir-

joitettuna nykykirjaimin. Viimeksi mainittu on pyritty taivuttamaan ja sijoittamaan yksityiskohtaisesti alkupe- räistekstin mukaisesti, jotta molempia tekstejä pystyisi lukemaan ja vertaamaan helposti sivuittain. Kumpikin teksti on lisäksi varustettu alaviittein, joissa niitä se- litetään ja kommentoidaan sekä tuodaan esille asiaan liittyvää kirjallisuutta. Lisäksi nooteissa on viittaukset Agricolan käyttämiin Raamatun sitaatteihin. Teos sisäl- tää myös kolme artikkelia, joista ensimmäisessä Anna Perälä selvittää Agricolan teosten painoasua, kuvitusta ja Abckirian eri painoksia. Simo Heininen selostaa puolestaan Abckirian syntyhistoriaa, esikuvia ja merki- tystä. Kaisa Häkkisen artikkeli valottaa Abckiriasta il-

meneviä Agricolan kielen rakenteellisia ja sanastollisia ominaisuuksia.

Kaisa Häkkinen (toim.), ”Mikael Agricolan Aapis- kirja”. Kirjapaja. Helsinki 2007, 90 s.

Tämä julkaisu eroaa edellisestä tutkimuksesta siten, että Abckirian näköispainoksen rinnalla on ”Näin luetaan” -versio. Sillä tarkoitetaan Abckirian tekstiä siinä muodossa, jollaisena se on todennäköisesti luet- tu ääneen Agricolan aikana. ”Näin luetaan” -versio on vertailun ja lukemisen helpottamiseksi pyritty taivuttamaan ja sijoittamaan yksityiskohtaisesti alkupe- räistekstin mukaisesti. Julkaisuun sisältyy myös Simo Heinisen ytimekäs selvitys Agricolan aapisen synnystä, lähteistä ja sisällöstä. Kaisa Häkkisen laatima lukuopas auttaa nykylukijaa vaikeiden sanojen ymmärtämisessä. Häkkinen selostaa myös lukuversion laatimisperusteet ja ääntämishojeet.

Anna Perälä, ”Mikael Agricolan teosten painoasu ja kuvitus”. SKHST 1123. Helsinki 2007, 267 s.



Kirjahistorian asiantuntija Anna Perälän tutkimus käsittelee Agricolan kirjallista tuotantoa uudesta näkökulmasta. Perälä tuo esille Agricolan teosten julkaisu- ja painohistorian sekä osoittaa tämän olleen raamatunkuvitusperinteen uranuurtaja. Perälä on havainnut Agricolan itse valinneen kuvat sekä havainnollistamaan

että tulkitsemaan tekstiyhteyttä. Agricola on näin ymmärtänyt tekstiasun, uskonnollisen sanoman ja kuvan keskinäisen yhteyden. Perälä julkaisee myös kaikki Agricolan teoksissa painetut kuvat sekä esittää lähteet niille.

Kari Tarkiainen (toim.), ”Ruotsin ja Venäjän rauhanneuvottelut 1557. Mikael Agricola Ruotsin lähetystön jäsenenä”. SKST 1104. Helsinki 2007, 190 s.



Kari Tarkiainen, joka julkaisi 1985 isoisänsä Viljo Tarkiaisen keskenjääneen Agricola-tutkimuksen täydennyksillä, on toimitanut julkaisun Ruotsin ja Venäjän sodan (1554–1557) rauhanneuvotteluasiakirjoista. Ne ovat säilyneet sekä Venäjällä että Ruotsissa alkuperäisten kopioina. Ruotsalaiseen

aineistoon sisältyy myös Ruotsin valtuuskunnan itinerarium eli matkakuvaus, jossa on esitetty Mikael Agricolan kuolema 9.4.1557 Uudenkirkon pitäjän Kyrönniemen kylässä. Tarkiainen taustoittaa lyhyesti ja ytimekkäästi Ruotsin ja Venäjän rauhanneuvottelut. Hän antaa kokonaiskuvan 1500-luvun alun Venäjältä ja Ruotsista, kertoo sodan syyt ja sotatapahtumat sekä esittelee Ruotsin lähetyskunnan vaiheet. Esitys päättyy Mikael Agricolan viimeisten vaiheiden kuvaamiseen.

II Agricolaan ja hänen elämäntyöhönsä liittyvät kokoomateokset ja niihin rinnastettavat artikkelikokoelmat

Kaisa Häkkinen ja Tanja Vaittinen (toim.), ”Agricolan aika”. BTJ Finland Oy. Helsinki 2007, 266 s.

Turussa järjestettiin keväällä 2007 studia generalia -luentosarja, jossa Turun yliopiston tutkijat käsittelevät Mikael Agricolaan, hänen aikaansa, vaikutustaan sekä Agricola-tutkimusta. Esitelmät on julkaisu kokoomateoksessa, jossa on 14 artikkelia. Ne on laadittu eri tieteellisin menetelmin poikkeuksellisesti. Historian, lääketieteen historian, sukupiirien vaikutushistorian, kielihistorian ja -tieteen, arkeologian, uskontotieteen, paleontobotaniikan ja arkeologisen kasvitieteen sekä kaunokirjallisuuden tutkimusmenetelmin laaditut artikkelit avaavat uusia näkökulmia sekä historialliseen Agricolaan että hänen vaikutukseensa jälkipolvien elämään.

Kaisa Häkkinen ja Terttu Lempiäinen, ”Agricolan yrtit. Mikael Agricolan /Rukouskirian/ terveyttä tuovat asiat, niiden esiintyminen ja käyttö 1500-luvulla”. Kirja-Aurora. Turku 2007, 117 s.

Agricolan Rukouskirian (1544) alussa on laaja, aikansa tieteellistä maailmankatsomusta edustanut kalenteriosasto, joka sisältää myös almanakan tapaisen kalenterin kuukausirunoineen ja niihin kuuluvine terveydenhoito-ohjeineen. Nämä runot on julkaistu esiteltävässä teoksessa sekä näköispainoksena että nykykirjaimin ladottuna laitoksena vaikeiden sanojen tai ilmauksien selityksineen. Viimeksi mainittu on Kaisa Häkkisen laatima. Hän on myös kirjoittanut

AGRICOLA-TUTKIMUKSEN TULEVAISUUS

Omat tuntemukseni juhluvoiteen ovat erittäin positiiviset. Olen iloinnut juhluvoiteen monipuolisuudesta ja siitä innovatiivisuudesta, jolla sitä on valmistettu ja toteutettu. Juhlavuosi on ollut kansan juhla, mutta se on ollut myös tieteen juhla kirkollisen juhlan ohella.

”Tieteen juhlassa” minua on erityisesti ilahduttanut Agricola-tutkimuksen uusi nousu. Agricola on tutkittu poikkitieteellisesti uusien menetelmin. Eri tieteenalojen edustajat ovat löytäneet toisensa Agricolan hengessä (vrt. Agricolan Ruokoskirjan alkuosa, joka on aikansa näkemys ”poikkitieteellisestä tutkimuksesta”). Tämän havainnon esillä pitäminen on saanut hyvin vastakaikua eri yhteyksissä, kun olen ollut esitelmöimässä kirkollisissa tilaisuuksissa, suurelle yleisölle tarkoitetuissa kokouksissa ja tieteellisissä symposiumeissa.

Juhlavuoteen liittyvä iloinen havainto on myös, että Agricola käsitetään edelleen olennaiseksi osaksi suomalaista kulttuuria. Tämä on näkynyt erityisen selvästi joissakin niissä tilaisuuksissa, joihin minut on kutsuttu esitelmöimään.



Mainitsen esimerkkeinä Kokoomuksen kulttuuriliiton ja Paasikivi-seuran Itä-Uudenmaan jaoston järjestämät tilaisuudet.

Uusi tutkimushanke

Juhlavuoden tieteellinen (poikkitieteellinen) perintö eläisi hyvin poikkitieteellisessä tutkimushankkeessa ”Agricola 1400-luvun ja 1500-luvun alun suo-

malaisen yhteiskunnan ja suomalaisten ihmisten tulkkinä”.

Professori Kaisa Häkkisen ja hänen projektinsa työn tuloksena syntyy kokonaisesitys Agricolan kielestä ja sen sanastosta. Sen perusteella voisi ryhtyä pohtimaan mainittuun aihealueeseen liittyviä eri kysymyksiä. Niistä voi mainita tässä esimerkkeinä kaksi. Mitä Agricolan käyttämät sanat heijastavat häntä edeltäneen



ajan tieteellisestä ajattelusta, käsityksistä, näkemyksistä, tuntemuksista ja uskomouksista? Mitä Agricolan kieli kertoo tuolloisesta yhteiskunnasta, siinä olleista erilaisista yhteisöistä ja siinä eläneistä yksilöistä?

Tällaisten kysymysten selvittäminen vaatii poikkitieteellisen tutkimuksen, jossa kehitetään uudenlaisia tutkimusmenetelmiä. Niitä tarvitaan, kun yritetään kriittisesti tarkastella ja yhdistää kieli-tieteen, historian, kirkko- ja taidehistorian, arkeologian sekä muiden tieteiden menetelmin saatuja tutkimustuloksia.

Esimerkiksi Agricolan kieltä voi verrata runsaaseen ruotsinkieliseen kirkko- ja lakikielen aineistoon 1300–1400-luvuilta. Tämän vertailun tuloksia voi sitten analysoida ja todentaa esimerkiksi historian, kirkko- ja taidehistorian sekä arkeologian menetelmin. Apuna tähän työskentelyyn on erilainen analoginen tutkimusaineisto Itämeren kulttuurialueelta ja muualtakin Euroopasta. Esimerkkinä voi mainita, että Tallinnan Linna-arkiiv’in kokoelmissa olisi runsaasti erilaista vertailumateriaalia tällaiseen tarkasteluun.

Tutkimushankkeeseen voisi osallistua professoreita, varttuneita tutkijoita, post-doc-tutkijoita ja tohtoriopiskelijoita useista suomalaisista yliopistoista ja niiden eri tiedekunnista ja laitoksista (esim. Helsinki, Turku, Tampere, Jyväskylä, Oulu). Se olisi poikkitieteellinen ja kansainvälinen. Siten sille luulisi saatavan rahoitusta sekä Suomesta että ulkomailta. Tätä varten olisi syytä hakea yhteistyökumppaneita myös ulkomaisista yliopistoista.

Koska hanke on kattava ja suuri, se voitaisiin myös pilkkoa pienempiin osakokonaisuuksiin. Sellaisista voi mainita

1530–1540-lukujen suomenkielisiin liturgisiin dokumentteihin (huom. ei Agricolan laatimia) liittyvät monet kysymykset. Näitä dokumentteja on käsitelty aiemmin 1900-luvulla eri tieteenalojen (suomen kieli, kirkkohistoria) tutkimuksissa. Niiden tulokset olisi kuitenkin syytä päivittää vastaamaan 2000-luvun alun tieteellisiä (esim. kieli- ja musiikkitiede, liturgianhistoria) näkemyksiä ja niiden pohjana olevia uusia lähdelöytöjä ja -tulkintoja.

Hanke voitaisiin käynnistää silloin, kun professori Häkkisen työryhmän kaikki tulokset ovat julkistettut. Hanketta täytyisi sitä ennen suunnitella kunnolla usean eri tieteenalan asiantuntijan voimin. Tässä yhteydessä esimerkiksi Turun yliopiston Yliopistosäätiön apu olisi tarpeen, vaikka varsinainen rahoitus hankkeelle tai hankkeille saataisiinkin muualta (esim. Suomen Akatemia, EU-rahoitus).

— Jyrki Knuutila,
Mikael Agricola -seuran puheenjohtaja (2008–)

johdannon Agricolan kalenteriosastoon, jossa Häkkinen selostaa sen sisältöä sekä kieltä ja painoasua. Balebotaaniikan asiantuntija Terttu Lempiäinen puolestaan tarkastelee terveydenhoito-ohjeissa mainittuja kasveja sekä niiden kulttuurihistoriaa.

Viia Hatara, Harri Westermarck (toim.), ”Studia Generalia. Sanan mahti. Mikael Agricola 450 vuotta”. Helsingin yliopiston Vapaan sivistystyön toimikunta. Helsinki 2008, 173 s.

Helsingin yliopiston Vapaan sivistystyön toimikunta järjesti studia generalia -esitelmäsarjan syksyllä 2007. Tämän monipuolisen luentosarjan luennoitsijat olivat alansa huippuasiantuntijoita Helsingin yliopistosta, Sibelius-Akatemiasta sekä Euroopan komission käännöstoimesta. Heidän esitelmänsä on painettu tähän artikkelijulkaisuun. Siinä käsitellään musiikkia ja laulua osana kulttuuria, suomen kielen asemaa Euroopan unionissa, suomen kieltä vallankäytön välineenä, Agricolaa henkilönä ja tämän kirjallisen tuotannon kuvitusta sekä suomalaisen koulujärjestelmän ja kansainvälistymisen haasteita. Teoksessa on myös kuvaliite Agricolan juhlavuodesta 2007.

Hans Fromm, Maria-Liisa Nevala und Ingrid Schellbach-Kopra (hrsg.), ”Jahrbuch für finnisch-deutsche Literaturbeziehungen Nr. 39/2007”. Mitteilungen aus der Deutschen Bibliothek. Helsinki 2007, 286 s.

Aikakauskirja on laadittu saksankielistä yleisöä varten. Se sisältää useiden eri alojen asiantuntijoiden Agricolaa käsitteleviä artikkeleita, jotka on laadittu saksalaisia lukijoita kiinnostavista näkökulmista. Esi-

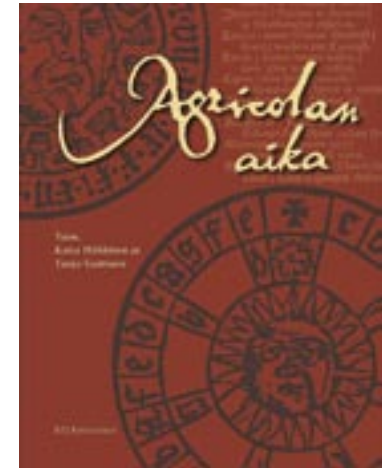
merkkeinä voi mainita artikkelit Agricolan opiskelusta Wittenbergissä ja hänen suhteestaan piispanvirkaan. Aikakauskirjassa on myös tekstinäyte saksaksi Agricolan Uudesta testamentista (1548) sekä otteita häneen liittyvästä kaunokirjallisuudesta.

Teologinen Aikakauskirja 6/2007, 112. vsk. Helsinki 2007, 96 s.

Suomen kirkkohistoriallinen seura järjesti Agricola 2007 -juhlavuoden alkajaisiksi 19.1.2007 symposiumin. Siinä pidetyt esitelmät on julkaistu Teologisesa Aikakauskirjassa. Esitelmät käsitelivät Agricola-tutkimuksen näköaloja, uskonnollisen peruskirjallisuuden muotoa ja merkitystä, Agricolan käyttämää sanastoa, Agricolan käyttämien sanojen käsitehistoriallista merkitystä, Agricolan Rukouskirjaa, hänen jumalanpalveluselämänsä perintöä ja Agricolaa esittelevää taidetta 1800–1900-luvuilla. Niiden lisäksi pidettiin esitelmä myös Agricolan piispuudesta ja maallisesta esivallasta. Se on painettu Suomen kirkkohistoriallisen seuran vuosikirjassa (SKHSV) 97 (Helsinki 2007, s. 33–43).

Suomalaisen teologisen kirjallisuusseuran vuosikirja 2007

Suomalaisen teologisen kirjallisuusseuran ja Suomen kirkkohistoriallisen seuran yhteisesti järjestämä symposium päätti Agricola 2007 -juhlavuoden. Sen esitelmät painetaan Suomalaisen teologisen kirjallisuusseuran vuosikirjassa 2007, joka ei ole vielä ilmestynyt tätä kirjoitettaessa helmikuussa 2008. Esitelmät käsitelivät reformaatiota Euroopassa, Ruotsissa ja Suomessa, luterilaista teologiaa ja Ruotsin ja Suomen reformaattoreita.



**SETÄ
ROBERTUS**
Mailman
caton
päällä



Esitelyjen julkaisujen lisäksi Agricola 2007 -juhluvuonna ilmestyi vielä kolme teosta: *Simo Heininen, Tapani Harviainen ja Aarre Huhtala*, ”Oma kieli. Mikael Agricolan tekstejä nykysuomeksi.” Edita, Helsinki 2007, 216 s. (tekstijulkaisu); *Juhani Holma* (toim.), ”Jumalan aijnoan olcohon kijtos. Rukouksia Agricolan Rukouskirjasta.” Kirkkohallitus, Helsinki 2007, 56 s. (tekstijulkaisu) ja ”*Mikael Agricola* Jttm J Tesse Her efftrskrefne Register. Turun tuomiokirkon ja papiston tulot 1541–1542. Åbo domkyrkas och prästerskaps inkomster 1541–1542.” Toimitus ja kommentaarit Jyrki Knuutila, litterointi ja suomennos Anneli Mäkelä-Alitalo, ulkoasu Timo Jaakola. SKST 1129, Helsinki 2007, 417 s. (ks. Anneli Mäkelä-Alitalon esittely Hiidenkiven numerossa 1/2008, 38–39). Lisäksi on vielä syytä mainita Kari Tarkiaisen tutkielma ”Christian Agricola ja Ruotsin kirkkopolitiikka Vironmaalla 1583–1586.” SKHSV 97. Helsinki 2007, 44–72. Siinä käsitellään Mikael Agricolan poikaa Christian Agricolaa, jolle isä omisti Abckiriansa toisen painoksen sanoilla ”Mikael Agricola Christiano Salutem”.

Edellä esitetyistä julkaisuista voi yhteenvetona todeta, että Agricola 2007 -juhluvuosi saattoi uudella, aikaisemmin ennen kokemattomalla tavalla yhteen eri tieteenalojen edustajat. Tämä avasi kokonaan uusia näkökulmia Agricola-tutkimukseen. Niiden jatkokehittäminen on tulevan tutkimuksen tehtävä. Siksi juhluvuosi jättää myös velvoittavan perinnön.

— Jyrki Knuutila
Käytännöllisen teologian dosentti, Helsingin yliopisto

Agricolan juhluvuoden 2007 asiantuntijoiden julkaisut

Juhlavuoden asiantuntijat tuottivat runsaasti tieteellisiä ja muita julkaisuja, kirjoittivat artikkeleita, tekivät haastatteluja, esiintyivät lukuisissa tilaisuuksissa sekä osallistuivat yleiseen keskusteluun juhlavuoden tiimoilta. Ohessa esimerkkejä eräiden keskeisten Agricola-asiantuntijoidemme kirjallisista tuotoksista vuoden aikana.

Simo Heininen, Professori Kirkkohistoria, Helsingin yliopisto

I Julkaisut

Mikael Agricola. Elämä ja teokset. 2. p. Helsinki 2007. 399 s.

(& Tapani Harviainen & Aarre Huhtala) Oma kieli. Mikael Agricolan tekstejä nykysuomeksi. Helsinki 2007. 216 s.

Agricola-tutkimuksen näköaloja. – Teologinen aikakauskirja, 483–487.

Michael Agricola an der Universität Wittenberg. – Jahrbuch für finnisch-deutsche Literaturbeziehungen 39, 21–40.

Aapisen tausta ja lähteet. – Kaisa Häkkinen (toim.) Mikael Agricola. Abckiria. Kriittinen editio. SKST 1121. Helsinki 2007, 42*–61*.

Mikael Agricola suomentajana. – Meri Kapari (toim.) Sama suomeksi.

Mikael Agricola -palkinto 50 vuotta. Helsinki 2007, 14–17.

Agricolan aapinen. – Kaisa Häkkinen (toim.) Mikael Agricolan Aapiskirja. Helsinki 2007, 11–15.

Mikael Agricola, piispa kuninkaan armosta. – Historia 3, 38–41.

Suomen kirkko ja suomen kieli. – Teologia.fi 2. 4. 2007.

(& Anna Perälä & Marjaana Kinnermä) Mikael Agricola. Kiertonäyttely.

Markus Hiekkänen, FT, dosentti, lehtori

Taidehistoria, Helsingin yliopisto
Arkeologia, Turun yliopisto

I Monografiat

Suomen keskiajan kivikirkot. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimintuksia 1117. Helsinki 2007, 650 s., 365 valokuvaa, 113 karttaa ja pohjakaavaa.



II Artikkelit ulkomaisissa tieteellisissä julkaisuissa

The Long Reformation: From Catholic to Lutheran Altar Monuments in Finland 1520–1880. Archäologie der Reformation. Studien zu den Auswirkungen des Konfessionswechsels auf die materielle Kultur. Hrsg. von Carola Jäggi und Jörn Staecker. Arbeiten zu Kirchengeschichte Band 104. Walter de Gruyter. Berlin, New York 2007, s. 98–116, 1 kartta, 1 taulukko, 7 valokuvaa.

IV Kolumnit

Mikael Agricola suurmiehenä. Historia 3/2007, s. 19.

V Muut

Pitkä keskiaika, Mikael Agricolan aika, Keskiajantutkimuksen seura Glosan seminaari, Tieteiden talo, Helsinki, 11.–13.5. (Sessiopuheenjohtajuus, ekskursion kohde-esittely Pernajan kirkosta



sekä esitelmä: Förändring och kontinuitet i gudstjänstrummet i Finland åren 1420–1720. Ett försök till att skissera en utveckling av helheten).

Kaisa Häkkinen, professori Suomen kieli, Turun yliopisto

I Julkaisut

Muut erillisteokset, monografiat: Häkkinen, K. – Lempiäinen, T. 2007: *Agricolan yrtit*. Mikael Agricolan Rucouskirian terveyttä tuovat kasvit, niiden esiintyminen ja käyttö 1500-luvulla. Turku: Kirja-Aurora. 117 s.

Artikkelit tieteellisissä aikakauslehdissä, joissa refereekäytäntö

Häkkinen, K. 2007: Agricolan eläintarha. *Sananjalka* 49, s. 7–21.

Mursun ja norsun jäljillä. *Virittäjä* 2007: 482–500.

Mikael Agricolan sanasto kielentutkijan silmin. *Teologinen Aikakauskirja* 6/2007: 498–506

Tieteelliset artikkelit kokoomateoksissa:

Häkkinen, K. 2007: Suomalainen kirjallisuus Ruotsin vallan aikana. Teoksessa: *Suomennoskirjallisuuden historia 1*. Toimittaneet H. K. Riikonen, Urpo Kovala, Pekka Kujamäki ja Outi Paloposki. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. S. 24–33.

Michael Agricola als Bahnbrecher der finnischen Botanik *Jahrbuch für finnisch-deutsche Literaturbeziehungen* Nr. 39/2007. Mitteilungen aus der Deutschen Bibliothek, herausgegeben von Hans Fromm, Maria-Liisa Nevala und Ingrid Schellbach-Kopra. Helsinki. S. 44–59.

Mikael Agricolan elämä ja elämäntyö. Teoksessa: *Agricolan aika*. Toim. Häkkinen, Kaisa ja Vaittinen, Tanja. Helsinki: BTJ Finland Oy. S. 13–23.

Mikael Agricolan teokset ja kieli. Teoksessa: *Agricolan aika*. Toim. Häkkinen, Kaisa ja Vaittinen, Tanja. Helsinki: BTJ Finland Oy. S. 84–102.

Suomen kieli Mikael Agricolan Abckiriassa. Teoksessa: *Mikael Agricola. Abc-kiria*. Kriittinen editio. Toim. Häkkinen, Kaisa. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. S. 62–92.

Abckirian lukuopas sivu sivulta. Teoksessa: *Mikael Agricolan aapiskirja*. Toim. Kaisa Häkkinen. Helsinki: Kirjapaja. S. 41–77.

Agricolan teosten ”Näin luetaan”-version laatimisperiaatteita ja ääntämisohjeita. Teoksessa: *Mikael Agricolan aapiskirja*. Toim. Kaisa Häkkinen. Helsinki: Kirjapaja. S. 79–90.

II Muut tieteelliset julkaisut

Häkkinen, K. 2007: Taudit ja tautien nimet Mikael Agricolan teoksissa. *Kielikello* 4, 22–24.

Mikael Agricola suomalaisen kasvitieteen tienraivaajana. *Elokehä* 11/2007, 1, 4–5 ja 12/2007, 5.

Katsaukset

Häkkinen, K. 2007: Itzepe teco mestarin ylistepi. *Sananjalka* 49, 182–184.

Mitä kirjakieli merkitsee kansalle. Vuosikokousesitelmä M. A. Castrenin seurassa 12.4.2007. *M. A. Castrenin seura* 2/2007, 2–5.

Toimitetut julkaisut ja teokset

Häkkinen, K. (toim.) 2007: *Mikael Agricola. Abckiria*. Kriittinen editio. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 126 s.

Mikael Agricolan aapiskirja. Helsinki: Kirjapaja. 90 s.

Häkkinen, K. ja Vaittinen, T. (toim.) 2007: *Agricolan aika*. Helsinki: BTJ Finland Oy. 266 s.

Artikkelit yleistajuisissa julkaisuissa
Häkkinen, K. 2007: ”Mitä tämä lipilaari tahtoo sanoa?” *Tiede* 2007/3: 15.

Miltä Agricola näytti. *Tiede* 2007/3, 63.

”Niin kasvaa ruist, ohras, kaura, nisut / pavut, herneet ja muut jyvään sisut”. *Tiede* 2007/5: 15.

Avauksia Agricolan kieleen. *Suomen Tammi*. Julkaisija Museovirasto & Opetushallitus & ympäristöministeriö. S. 32–34.

Agricolaa Coca Cola -sukupolvelle. *Mikaelin matkassa*. Mikkelin hiippakunta. S. 21.

Agricolasta Ahtisaaren. Mikael Agricola rauhantekijänä. *Mikaelin matkassa*. Mikkelin hiippakunta. S. 22–23.

”Älä polje kirjaa kuin sika, vaikka hänes on vähä vikaa”. – *Virke* 1/2007, 26–27.

Jyrki Knuutila, TT, lehtori Kirkkohistoria, Helsingin yliopisto

I Kirja

Mikael Agricola: Jttm J Tesse Her effrskrefne Register. Turun tuomiokirkon ja papiston tulot 1541–1542. Åbo domkyrkas och prästerskaps inkomster 1541–1542. Jyrki Knuutila ja Anneli Mäkelä-Alitalo. SKST 1129. Helsinki 2007. 417 s.

II Artikkelit

Mikael Agricolan elämä ja merkitys. – Agricola 2007. Oma mieli, oma kieli -Internet sivut. <http://evl.fi/agricola2007.nsf/>.

Mikael Agricolan jumalanpalveluselämä. – Kirkon kalenteri 2007. Helsinki 2007. S. 51–60.

Mikael Agricolan jumalanpalveluselämä. – Suomen Tammi 2007. S. 47–50.

Mikael Agricolan kirjallinen tuotanto hänen virkakäsityksensä valossa. – Perusta 2/2007. S. 80–85.

Levittikö Mikael Agricola Raamattuja joka kotiin? Raamattu – papiston käyt-tökirjasta koko kansan Pyhäksi Kirjaksi. – Teologia.fi. www.teologia.fi.

Mikael Agricola oli monilahjakuus ja kirkon mies. – Suomen evankelis-luterilaisen kirkon Internet-sivut / Uutiset. <http://evl.fi/EVLUutiset.nsf/>.

”Mikael Agricolan pitäjät”. – Agricola 2007. Oma mieli, oma kieli -Internet-sivut. <http://evl.fi/agricola2007.nsf/>.

[Messujärjestys, toimitettu yhdessä Kai Vahtolan kanssa]; Mikael Agricolan messu. – Mikael Agricolan Messu (1549). Turun tuomiokirkko 9. 4. 2007 klo 10. [Käsiohjelma, Turku 2007, 1–12].

Selvitys Turun tuomiokirkon ja sen papiston tuloista 1541–1542. Åbo domkyrkans och dess prästerskaps inkomster 1541–1542. – Mikael Agricola: Jttm J Tesse Her effrskrefne Register. Turun tuomiokirkon ja papiston tulot 1541–1542. Åbo domkyrkas och prästerskaps inkomster 1541–1542. Jyrki Knuutila ja Anneli Mäkelä-Alitalo. SKST 1129. Helsinki 2007. S. 12–73.

Mikael Agricolan jumalanpalveluselämän perintö. – TA 112 (6/2007). Helsinki 2007. S. 537–550.

Seurakunnat Suomessa Agricolan seurakuntaluettelon 1542 mukaan, Agricolan elämää, toimintaan ja elantoon liittyneet pitäjät. – Suomen historian kartasto. Jyväskylä 2007. S. 136.

Mikael Agricolan vaikutus uskonnolliseen elämään Suomessa. – Reformaatio. Suomalaisen teologisen kirjallisuusseuran symposiumissa marraskuussa 2007 pidetyt esitelmät. Vuosikirja 2007. STKS 2XX. Helsinki 2008. S. Ei vielä julkaistu)

Kirkollinen jatkuvuus Mikael Agricolan elämäntyössä. Esitelmä Suomen Ekumeenisen Neuvoston syyskokouksessa Turussa 19.10.2007. – Reseptio. Helsinki 2007.

III Kirja-arviot

Ensimmäinen tunnettu suomenkielinen kirja. Mikael Agricola *Abckiria. Kriittinen editio.* Toimittanut Kaisa Häkkinen. Mikael Agricolan teosten tieteelliset editiot 1. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1121. Helsinki 2007. 126 s. – SKHSV 97 (2007). Jyväskylä 2007. S. 265–266.

Agricolan 2007 juhluvuonna ilmestyneiden tutkimusten esittely. – Hiidenkivi 1/2008.

Terttu Lempiäinen, Dosentti Kasvimuseo, Turun yliopisto

I Kirja

Häkkinen, K., Lempiäinen, T., 2007 (Toimittajat): Agricolan yrtit. Mikael Agricolan *Rucouscirian* terveyttä tuovat kasvit, niiden esiintyminen ja käyttö 1500-luvulla. Kirja-Aurora, 117 s.

II Artikkelit

Lempiäinen, T., 2007: Mikael Agricolan rukouskirjan terveyttä tuovat kasvit, niiden esiintyminen ja käyttö 1500-luvulla. – Teoksessa: Häkkinen, K.,

Lempiäinen, T., Agricolan yrtit. Kirja-Aurora, s. 55–117.

Lempiäinen, T., 2007: Agricolan yrtit – vanhin suomenkielinen dokumentti mauste- ja lääkekasveista. – Teoksessa: Häkkinen, K., Vaittinen, T. (toim.): Agricolan aika, BTJ Finland – Gummerus – Helsinki, s. 48–83.

Heidi Merimaa, Tutkija Suomen kieli, Turun yliopisto

I Artikkelit

Mikael Agricolan teosten *päin*-partikkeli. *Virittäjä* 111, s. 501–522.

Mikael Agricolan kielen muoto- ja lauserakenteen erikoispiirteitä. – Kaisa Häkkinen ja Tanja Vaittinen (toim.), *Agricolan aika*, s. 103–117. BTJ Finland Oy, Helsinki.

Kari Tarkiainen, TT, ent. valtionarkiston hoitaja

I Kirja

Ruotsin ja Venäjän rauhanneuvottelut 1557. Mikael Agricola Ruotsin lähetystön jäsenenä. Toimittanut ja ruotsinkieliset asiakirjat suomentanut Kari Tarkiainen. Venäläiset asiakirjat suomentaneet ja kommentoineet Gennadi Kovalenko ja Nina Kovalenka. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1104. Helsinki 2007. 190 sivua.

II Tutkielma

Christian Agricola ja Ruotsin kirkkopoliittikka Viromaalla 1583–1586. Suomen Kirkkohistoriallisen Seuran vuosikirja 2007.

III Arvostelu

Uusi elämäkerta Mikael Agricolasta. Suomen Kirkkohistoriallisen Seuran vuosikirja 2007. Arvionti Simo Heinisen biografiasta.

IV Kirjoitelmia

Ein Reformator als Diplomat. Michael Agricola als Gesandter Schwedens in Russland 1557. Jahrbuch für finnisch-deutsche Literaturbeziehungen 2007. S. 116–128.

Ruotsin ja Venäjän rauhanneuvottelut 1557 – Mikael Agricolan viimeinen tehtävä. *Bibliophilos* 2/2007 s. 2–7.

Mikael Agricola hallintomiehenä ja diplomaattina. Tammi 2007. (Opetushallituksen julkaisu).

Mikael Agricola – yleisnero joka loi suomen kirjakielen. *Elävät kivet* 2007. (Tukholman suomalaisen seurakunnan julkaisu).

Tanja Vaittinen, FM, assistentti Suomen kieli, Turun yliopisto

I Artikkelit

Tanja Vaittinen 2007a: Mikael Agricolan sananmuodostus. – *Agricolan aika*, s. 118–133. Toim. Kaisa Häkkinen ja Tanja Vaittinen. BTJ Finland Oy, Helsinki.

Tanja Vaittinen 2007b: Mikael Agricolan teosten yhdysadjektiivit. – *Virittäjä* 111, s. 523–542.

II Toimitettu teos

Kaisa Häkkinen – Tanja Vaittinen (toim.): *Agricolan aika*. BTJ Finland Oy, Helsinki 2007.

KIRJALLISUUS- KILPAILUJA

Kaksi aforismikilpailua Paimiossa

Agricolan juhluvoiteen liittyen järjestettiin vuosina 2007–2008 kaksi aforismikilpailua: aforismikäsitteilykilpailu ja aforismin suomenoskilpailu. Kilpailujen tarkoituksena oli tuoda esille aforismia kirjallisuudenalajina sekä löytää uusia aforismeja ja aforistikkoja. Molemmat kilpailut olivat kaikille avoimia. Määräaika kilpailutöiden palauttamiselle päättyi 29.2.2008. Kilpailutöitä palautettiin käsitteilykilpailuun 120, mikä on yli neljänneksen enemmän kuin vastaavaan kilpailuun kolme vuotta sitten. Suomenoskilpailuun osallistuttiin 34 työllä.

Kilpailut järjesti Paimion valtakunnalliset aforismipäivät yhteistyössä Suomen aforismiyhdistyksen, kirjallisuuslehti Parnasson ja Yleisradion kanssa. Aforismipäiviä järjestävät Varsinais-Suomen kansanopisto ja Paimion kaupunki/ kulttuuripalvelut. Aforismipäiviä on Paimiossa järjestetty vuosittain vuodesta 2004.

Valtakunnallisten aforismikilpailujen voittajat olivat.

Aforismikäsitteilykilpailu

1. palkinto (1000 euroa): Kari Honvisto
2. palkinto (500 euroa): Hannu Hirvonen

Lisäksi kunniamaininnalla palkittiin Asko Ahonen ja Olavi Ilén.

Aforismin suomenoskilpailu

1. palkinto (1000 euroa): Kari Klemelä
2. palkinto (500 euroa): Turun yliopiston espanjan kielen aineopintojen käännöskurssin opiskelijat (Annatuulia Aho, Kalle Astala, Heini Ekman, Janina Hamberg, Katri Hanski, Sanna Huhtala, Taina Ikola, Sanna Isomäki, Riitta-Liisa Lajunen, Henna Linna, Laura Malkki, Marja Miettunen, Katja Pirnes, Tiina Pursiainen, Laura Raumanen ja Johanna Silvennoinen)

Mini Runo-Kaarinan suosio kasvoi

Lasten runokilpailu Mini Runo-Kaarina oli saanut vuosina 2005 ja 2006 ihas-tuneen vastaanoton. Kilpailun tuloksina ovat ilmestyneet runokirjat *Käsi kädessä iloa päin* (2005) ja *Kesä maistuu mansikkalta* (2006). Agricolan juhluvoiteella ilmestynyt julkaisu *Kun voisi aakkoslinnoja rakentaa* (2007) täydentää ja jatkaa tätä runokirjojen sarjaa.

Vuoden 2007 kilpailu sai erityisen innostuneen vastaanoton. Kilpailurunoja saatiin peräti 288 kappaletta, ja ne kaikki ovat koottuina julkaisuun. Juhluvoiteella

runoraadissa oli neljä jäsentä. Mini Runo-Kaarinassa liikuttiin Mikael Agricolan juhluvoiteen kunniaksi Agricolan jäljissä. Runojen pääaihe oli siis Agricolan ja runoihin annetut apusanat olivat: aapinen, aakkoset, hyvä mieli, koulu ja aapiskukka. Apusanoja ei välttämättä edellytetty käytettävän runoissa. Kilpailusarjoina olivat 5-vuotiaat ja esikoululaiset sekä 1.–3.-luokkalaiset. Kilpailurunoja osallistui 289 kappaletta.

Koska runoja tuli tällä kerralla todella runsaasti ja apusanoja oli käytetty todella vaihtelevasti, päättyi raati runojen valintatilanteessa säilyttämään ensimmäisen ryhmän ennallaan mutta hajottamaan toisen kilpailuryhmän luokka-asteisiin. Tällä tavalla saatiin kisaan jaettavaa kutakuinkin tasaveroiset kilpailuryhmät. Runojen määrät ryhmiin jakautuivat seuraavasti: 5 vuotta täyttävät ja esikoululaiset 41 runoa, 1.-luokkalaiset 94 runoa, 2.-luokkalaiset 58 runoa ja 3.-luokkalaiset 95 runoa. Raati valitsi näistä ryhmistä aina kolme parasta runoa. Valintatilanteessa ei nähty, kenen kirjoittajan tai mistä koulusta, päiväkodista tai hoitoryhmästä runot olivat. Siten päätökset tehtiin täysin puolueettomasti.

AGRICOLAN JUHLAVUOSI ULKOMAILLA

Suomen itsenäisyyden ja Agricolan juhluvuotta vietettiin myös ulkomailla monella eri tavoin. Ulkomaissa edustustoissa ja Suomi-instituuteissa, Suomalaisissa koululuissa ja suomalaisissa seurakunnissa Agricolan elämäntyötä ja merkitystä suomalaisen kansallisen identiteetin luojana tuotiin esille mm. koulujen oppitunneilla ja juhlissa, erilaisissa esitelmätilaisuuksissa ja seminaareissa, näytelmin ja kuvaelmin.

Esimerkkeinä ulkomaanedustustojen tilaisuuksista voidaan mainita vaikkapa Riikan suurlähetystön järjestämä Agricola-seminaari sekä Pietarin pääkonsulaatin Agricola-juhla. Tallinnassa muisteltiin myös Mikaelin poikaa, Tallinnan piispana toiminutta Kristian Agricola, jonka vaiheita selvitti Tallinnan tuomiokirkossa pidetyssä tilaisuudessa FT Kari Tarkiainen.

Lisäksi Agricolan opiskelukaupungissa Wittenbergissä järjestetyn juhluvuoden kiertonäyttelyn avajaisen yhteydessä *Agricolan elämä ja teokset* -kirjan kirjoittaja professori Simo Heininen esitelmöi Lutherin ja Melancthonin oppilaan elämästä ja elämäntyöstä. Saksankielinen versio Kansalliskirjaston kiertonäyttelystä oli esillä juhluvuoden aikana myös Berliinin Suomi-instituutissa ja muualla saksankielisellä alueella.

Juhluvuoden valtuuskunta järjesti yhdessä Viipurin piirin ja kaupungin sekä Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Venäjän ortodoksisen kirkon kanssa

Viipurissa ja Kyrönniemellä 8.–9. kesäkuuta Agricola-seminaarin sekä muistojuhlan. Ekumeenisessa Agricola-seminaarissa 8. kesäkuuta esiintyivät mm. Agricolan juhluvuoden kirjailijoina kunnostautuneet professori Simo Heininen ja FT Kari Tarkiainen. Viipurin piirin johtaja Georgi Porjadin isännöi juhlapäivällistä, jossa sovittiin jälleen kerran talvisodassa tuhoutuneen Emil Wikströmin Agricola-muistomerkin uudelleenpystyttämisestä Viipuriin. Muistojuhlallisuudet 9. kesäkuuta käynnistyivät Agricolan kuolinpaikalla Kuolemajärven Kyrönniemellä ja jatkuivat Viipurin helteiselle teatteriaukiolle pystytetyllä Agricolan juhluvuoden ilmeellä somistellulla lavalla.

Ennen kesäkuun juhlia Agricola huomioitiin Viipurissa myös oma-aloitteisesti: Alvar Aallon suunnittelemassa kaupunginkirjastossa avattiin varsinaisena juhlapäivänä 9.4 paikallisten kotiseutututkijoiden toimesta ja pääkonsulaatin pienellä tuella Mikael Agricolan elämäntyöstä kertova näyttely, joka esitteli mm. Agricolan roolia kansan sivistäjänä sekä neuvottelijana Venäjän ja Ruotsin välisissä rauhanneuvotteluissa. Näyttelyssä oli lisäksi mahdollisuus tutustua Agricolan ajan Viipuriin, joka oli aikansa vilkas ja kansainvälinen kauppapaikka. Esillä on arkeologian tohtori Aleksandr Saksan piirroksia ja valokuvia kaupungin arkeologisista kaivauksista.

>>>> Professori Simo Heininen tutkii toukokuussa 2006 Berliinin Suomi-instituutin varastossa Helsingin yliopiston kirjaston Luther-näyttelyn planssia.



Näyttelyn avulla Suomen Pietarin pääkonsulaatti ja Viipurin kirjasto halusivat tehdä kaupunkilaisille tutuksi myös Viipurissa koulua käynnyttä sivistäjää ja samalla kantaa kortensa kekoon kaupungissa käytävään keskusteluun Agricolan muistomerkin pystyttämistä uudelleen. Avajaiset keräsivät kirjastoon runsaasti asiasta kiinnostunutta väkeä.

Toukokuussa Pietarin valtionyliopiston suomen kielen opiskelijat vierailivat Viipurin Herzenin yliopiston filiaalissa ja esittivät suomeksi Marja-Riitta Perttulan Agricola-näytelmän suomen kielen opettajakoulutettaville.

ISKALLT I ÅBO I APRIL 1551

Jubileumsaktuelle Mikael Agricola lämnar ett intressant bidrag till våra dagars klimatdebatt i ett brev daterat den 1.4.1551 i Åbo och riktat till hans gode vän boktryckaren Amund Laurentsson i Stockholm. Mikael Olofsson Agricola vädjar bl.a. om hjälp för att lindra den svåra hungersnöden i Finland. ”Her ligger Jszen oc Snjön än nu idagh så starck oc fast, såsom om midwinters tijd: Och platt intit Booskaps ffoodher finnes för handenne, huarken hoss enom eller androm. Ffordom war Finland, wist ett Fijntland, Men hereptir rådhe gud, huad her aff bliffuer”.

Agricola understryker att ”hungren är huarsz mandz gest hoss Bön-derna, oc iemuel presterskapit”, och hoppas att ”thet iemmerliga armodh” kunde lindras genom att ”Ridderskapit, Borgare oc andra gudz wenner, gjorde hitt met första opna watnit io noghen wndsetning met Spann-måål”.

Agricola rapporterar också att han ”transfererat på Finska – Davidz Psaltara” och vädjar om stöd när det gäller tryckningsarbetet, ”såsom gudz äro thet kräffuer, oc thenna arma, groffua Finscha Almogans kennedom, tuchtan oc läran eskiar”. Mikael's brev ledde mycket snabbt till resultat när det gäller Psaltaren. Mäster Amund utverkade både tillstånd och pengar av Gustav Vasa, och ”Dauidin Psaltari” utkom av trycket redan den 28.8.1551, med det svenska riksvapnet stående på titelbladet. Om man beaktar den tidens postgång och det mödosamma och tidskrävande tryckarbetet, så gick det verkligen raskt undan. Sedan dröjde det ända till 1642 innan hela Bibeln trycktes på finska. Redaktionskommittén leddes då av värmlänningen Eskil Petraeus, Åbo Akademis första rektor, i Åbo ihågkommen med namnen Eskilsgatan och Eskils parkeringshus.

Christer Hummelstedt



Hefaistos-taideyhdistyksen Agricolan juhluvuoden näyttely

Moskovalainen kuurojen Hefaistos-taideyhdistys toteutti vuoden 2006 alussa Agricola-aiheisen kuvataidenäyttelyn, joka oli esillä maaliskuussa 2006 Venäjän tiede- ja kulttuurikeskuksessa Helsingissä, Agricolan päivän aikaan Turussa Åbo Katedralskolanissa, kevään ja kesän 2007 Pernajassa sekä syksyn ajan Turun tuomiokirkon Agricola-kappelissa. Natalia Sofranovan johtaman taideyhdistyksen 5 taiteilijaa toteuttivat 13 Agricola-aiheista taulua:

Aleksei Gladkov

- Mikael Agricola ja hänen aikalaisiaan
Lunastettu: Mikael Agricolan juhluvuoden rahasto (Turun Yliopistosäätiö)
- Luther ja Agricola Wittenbergissä
Lahjoitettu arkkipiispa Jukka Paarmalle

Juri Tchernuha

- Mikael Agricolan muotokuva, 3 versiota (ylempi kuva)
Lahjoitettu Turun yliopistolle ja tasavallan presidentti Tarja Haloselle sekä lunastettu yksityiskokoelmaan
- Mikaelin kaste
Lahjoitettu Pernajan Agricola-seuralle
- Agricola kävelyllä Moskovassa, yksityiskokoelma
- Agricolan viimeinen yö

Jelena Guseva

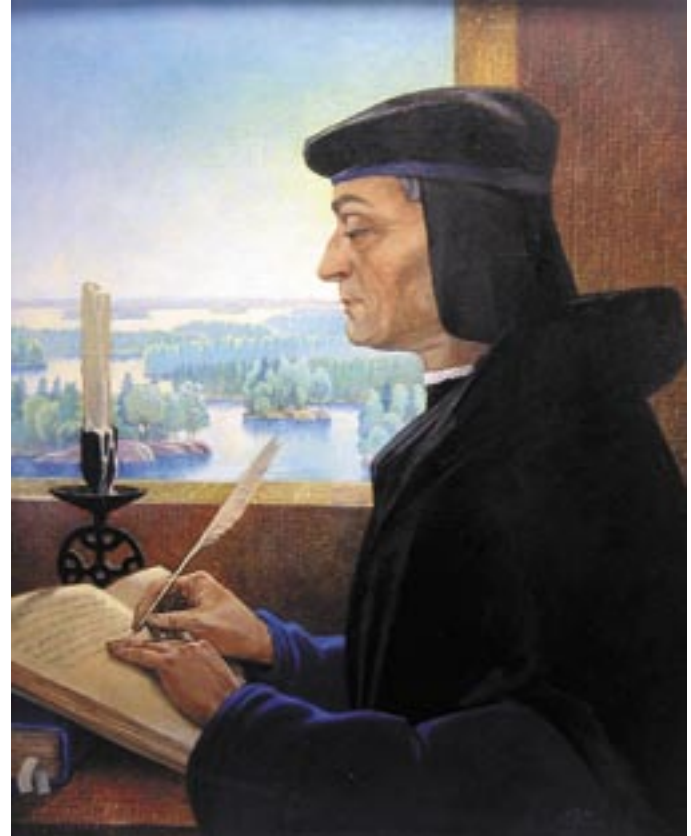
- Pernajan kirkko, jossa kastettiin Agricola, yksityiskokoelma
- Kotimaahan ei palannut...

Mihail Gorjunov

- Venäläiset suurlähettiläät kutsuvat Agricolan (alempi kuva)
Lunastettu: Mikael Agricolan juhluvuoden rahasto (Turun Yliopistosäätiö)
- Ristin suuteleminen Novgorodissa, yksityiskokoelma
- Mikael Agricola Iivana Julman kirjastossa, yksityiskokoelma
- Agricola Turun tuomiokirkossa. Rukous, yksityiskokoelma

Irina Vitoshinskaja

- Viipurin linna, 1500-luku
- Mikael Agricola ja kuningas Kustaa Vaasa



AGRICOLAN JUHLAVUOSI TAITEESSA

Juhlavuoden valtuuskunnan toimeksiannosta toteutettiin juhluvuoden mitali, juhlaraha sekä juhluvuoden postimerkki. Juhlavuoden mitali toteutettiin Suomen Mitalitaiteen Killan kanssa järjestetyn ja taiteilija Pirkko Viitasalon voittaman kilpailun tuloksena. Juhlaraha toteutettiin juhlarahatoimikunnan järjestämän ja kuvanveistäjä Reijo Paavilaisen voittaman kilpailun tuloksena. Postimerkkikeskus tilasi juhluvuoden postimerkin taiteilija Timo Berryltä, joka esitteli luonnoksensa juhluvuoden valtuuskunnalle. Näiden juhluvuosiin perinteisesti kuuluvien kuvataidetta edustavien hankkeiden lisäksi innosti Agricola myös monia muita taiteen eri alueilla.

Turussa toukokuun lopulla vietettyjen Kirkkopäivien yhteydessä esiteltiin Kirkon taidekeskuksen Agricolan juhluvuoden kuvataidekilpailussa menestyneet työt Turun Vanhan Raatihuoneen galleriassa järjestetyssä näyttelyssä. Lasten ja nuorten Agricolan juhluvuoteen liittyvää taidetta esiteltiin mm. koulujen omissa taidenäyttelyissä.

>>>> Agricolan juhluvuoden postimerkin suunnittelija Timo Berry signeerasi ensipäivän leimalla varustettuja merkkejä ja kuoria Helsingin pääpostissa 7.3.2007.



Teatteri

Teatterin keinoin Agricolan juhluvuoteen paneuduttiin ehkä monipuolisimmin kouluissa, joissa esitettiin etenkin kevätkaudella Opetushallituksen tilaamiin ja sen Agricola 2007 -verkkosivuilla vapaasti käytössä olleisiin käsikirjoituksiin tai koulujen omiin käsikirjoituksiin pohjautuvia näytelmiä. Myös monilla paikkakunnilla järjestettiin juhluvuositapahtumia, joiden ohjelmistoon kuului myös useimmiten harrastelijavoimin toteutettu Agricola-aiheinen näytelmä.

Esimerkkejä juhluvuoden teatteriannista: Turun perinteisillä joulumarkkinoilla 2006 otettiin varaslähtö juhluvuoteen Agricolan aikaa kuvaavalla Turun taideakatemian toteuttamalla näytelmällä Herrain leipä eli kuka söi Agricolan jouluherkun, jonka oli käsikir-

joittanut ja ohjannut Jaakko Kuusi. Eri puolilla markkina-aluetta lyhyinä näytöksinä esitettyä näytelmää tuki Turun seudun Agricola 2007 -paikallistoimikunta. Turkulainen Linnateatteri esitti juhluvuoden tapahtumien yhteydessä yleisömenestykseksi muodostuneeseen Turun lyhyt historia -näytelmään perustuvaa Agricola-aiheista sketsiä.

Turun Kaupunginteatterissa esitettiin harvinaisena lukunäytelmäversiona Paavo Haavikon Agricola ja ketu. Kokemus osoitti tämältyyppisen esityksen soveltuvan hyvin nykyajan teatteriin.

Sama näytelmä sai modernin draaman keinoin toteutetun esityksen Ylioppilasteatterin kesänäytelmänä Helsingin Mustikkamaalla. Nykyään harvoin esitetyn kirjailijan Paavo Haavikon näytelmä Agricola ja ketu on poliittinen allegoria. Näytelmän esitys Ylioppilasteatterin kesänäyttämöllä Mustikkamaalla koostui kolmesta historiallisesta aikatasosta: Agricolan aika 1500-luvulla yhdistyy nykyaikaan ja nuorten ylioppilasteatterilaisten sukupolveen vuonna 2007. Lisäksi mukana seuraa näytelmän kirjoitusajankohta 1970-luku, Kekkonen ja suurten ikäluokkien suomettunut Suomi. Nyt on aika tarkastella, mitä vaikeneva Suomi on kautta aikain tehnyt lapsilleen. Nykyinen nuorten aikuisten sukupolvi on ensimmäinen, joka on köyhempi edeltäjänsä. Esityksen ohjasivat Susanna Kuparinen ja Jukka Viikilä.

Naantalın seurakunta toteutti osin juhluvuoden valtuuskunnan taloudellisella tuella näytelmän Armonlaakson aarre. Elokuussa ensi-iltansa saanut näytelmä, jonka oli käsikirjoittanut kirjailija Harri Raitis sekä tuottanut ja ohjannut Juha-Pekka Mikkola, kertoi



Agricolan piispantarkastusmatkasta Naantalın birgittalaisluostariin.

Ruskon kirkonkylällä esitettiin elokuussa pidetyn Agricola-aiheisen sunnuntain yhteydessä näytelmä Mikael Agricola ja Ruskon väki.

Nukketeatteri Piironginlaatikon paperiteatteri-näytelmä Agricola kertoi Suomen uskonpuhdistajan, kirjakielen isän ja rauhanneuvottelijan värikkästä elämästä. Viipurin keskiaikaisen torin markkinaväen ja leikkivien lasten joukosta pikku-Agricola komennetaan kirjojen ääreen. Viipurin koulusta Mikaelin matka käy Turkuun papiksi ja piispan kirjuriksi. Suomen kieli ja ABC-kirja syntyvät. Piironginlaatikko teki eläväksi

Nukketeatteri Piironginlaatikon Agricola-näytelmän esitys Turun tuomiokirkon Agricola-kappelissa.



uskonpuhdistuksen aikaa piispoineen ja kuninkaineen. Myös Venäjän tsaari piipahtaa näytelmässä. Esityksen jälkeen oli mahdollisuus löytöretkeillä Agricolan maailmassa paperiteatterityöpajassa. Historiallisen näytelmän kantaesitys oli Turun tuomiokirkon lasten kuorissa (nykyisin Agricola-kappeli) kesäkuussa 2006, jonka jälkeen Marja-Liisa Lintusen käsikirjoittama ja ohjaama näytelmä oli kiertueella Turun suomenkielissä seurakunnissa.

Musiikki

Agricolan juhluvuoden musiikillinen anti oli monipuolinen. Se innosti vanhan musiikin esityksiin eri tapahtumien yhteydessä sekä laulu- ja sävellyskilpailuihin. Agricolan vuodelta 1549 peräisin olevan jumalanpalvelusjärjestyksen pohjalta muokatussa messussa kuultiin monissa Suomen kirkkoissa professori Erkki Tuppuraisen toimittamaa gregoriaanisen sävelmistön mukaista musiikkia, joka oli sävelletty jokaiselle messukaavalle.

Esimerkkejä juhluvuoden musiikillisesta annista:

Lohtajan kirkkomusiikkijuhlilla heinäkuussa oli juhluvuoden teema esillä monipuolisesti, ja Naantalin musiikkijuhlien teemakonsertissa kesäkuussa koettiin ainutlaatuinen musiikillinen draamaesitys Kuolemajärvi- ja Oliphant-yhtyeiden loihittamana luostarikirkon kaarien alla.

Agricolan juhluvuoden merkeissä järjestettiin Aapisaiheisen lastenlau-

lun sävellys- ja sanoituskilpailu Vaskivuoren musiikkipainotteisessa lukiossa.

Agricolan ajan musiikkia kuultiin myös Olli Viherpellon konserttikiertueella Berliinissä, Wittenbergissä ja Kölnin kirkkopäivillä. Nuori taiteilija esitti keskiaikaisilla instrumenteilla säveltämäänsä musiikkia.

Ruokakulttuuri

Agricolan ajan ruokakulttuuria esiteltiin ja maisteltiin juhluvuonna monella tavalla. Juhlatapahtumissa tarjottiin useimmiten Agricolan ajan henkeen valmistettua ja tarjottua keskiaikaista ruokaa. Pernajassa loppiaisena pidetyssä juhluvuoden avaustapahtumassa syötiin naurispataa yrttimausteisen teen kera. Turussa Agricolan päivän juhلالounaalla tarjottiin Turun kaupungin edustustilojen keittiömestari Sami Mäkisen loihtima Agricolan henkinen buffet.

Juhluvuoden valtuuskunta toteutti yhteistyössä Turun Keittiömestarien yhdistyksen ja Turun Ammattinstituutin kanssa Agricola-teeman varaan rakentuneen Turku-menukilpailun. Sen voitti kisaan osallistuneiden Turun seudun ravintoloita ja alan oppilaitoksia edustaneiden kahden hengen joukkueiden nenän edestä nuori Turun Ammatti-instituutin joukkue, jossa kilpailivat Juha Isosomppi ja Juho Saralehto. Kisassa jaetulle toiselle sijalle tulivat Naantalin Kylpylän ja Panimoravintola Hermanin joukkue muiden joukkueiden sijoituessa kolmannelle tilalle. Turku-menukilpailu järjestettäneen seuraavan kerran vuonna 2010, joten Agricola-henkistä Turku-menua kannattaa kysellä Turku-menua tarjoilevista ravintoloista.







AGRICOLAN JUHLAVUODEN DRINKIT

Mika Hailio

Torsby-aperitiivi:

1 cl Carillo
2 cl Chymos Polar
4 cl Elysee Dry
Kuusenkerkkää
Dash Marli -mustaherukkamehua
Ainekset, kaikki paitsi kuohuviini,

ravistetaan, siivilöidään cocktaillasiin ja drinkki topataan kuohuviinillä. Koristeluun käytetään kuusen oksaa ja herukoita.

Birgitta-jälkiruokadrinkin resepti:

2 cl Laponia Mustikka
2 cl Laponia Lakka
4 cl Modo mansikkapuree
Mustikoita
Tuoretta basilikaa
Ainesosat sekoitetaan blenderissä jäämurskalla ja kaadetaan cocktaillasiin. Drinkki koristellaan mustikka-lakka-vartaalla, jossa on basilikan lehteä.

YRTTITÄYTTEISET JAUHELIHAKÄÄRÖT

Piritta Tossavainen

Turun Radion yrttireseptikilpailun voittaja

Ainekset:

400 g jauhelihaa
1½ dl vettä
1 dl korppujauhoja
1 pieni sipuli
1 tl suolaa
jauhelihamauetta
paprikajauhetta
valkopippuria

Täyte:

Koskenlaskija-sulatejuustoa
pieni sipuli tai purjoo
vuohenputkia

Ohjeet:

Sekoita korppujauhot veteen ja anna turvota 5–10 min. Kuori sipuli ja hienonna se. Sekoita jauheliha, korppujauhot, hienonnettu sipuli, muna ja mausteet tasaiseksi taikinaksi. Levitä se vedellä kostutetulle työlaudalle 1 cm paksuiseksi levyksi (30 x 30 cm) ja leikkaa levy ruuduiksi (10 x 10 cm). Hienonna sipuli ja hyvin huuhdotut vuohenputken lehdet täytettä varten. Aseta vihannessilppu ja pala sulatejuustoa ruudun keskelle ja rullaa kääryleet kiinni. Aseta uunipellille leivinpaperin päälle ja kypsennä uunissa 200 asteesta n. 20 min.



Agricolan teemalla toteutetun Turku-menukilpailun tuomaristo työssään 24.3.2007 Turun Ammatti-instituutissa. Kuvassa vasemmalta Turku Oiva (Chaine des Rôtisseurs -vouti), keittiömestarit Flavio Giacometto, Kai Järnström ja Marko Rauhala sekä Agricola 2007 pääsihteeri Ossi Tuusvuori.



Agricolan juhluvuoden drinkkilpailu ratkesi toukokuun lopulla Oulussa, kun Mika Hailion drinkkiesi-
dotukset valittiin Agricolan juhluvuoden aperitiiviksi ja
jälkiruokadrinkiksi. Drinkkilpailun järjesti Suomen
baarimestarien kerho FBSK yhdessä Mikael Agricolan
juhluvuoden valtuuskunnan kanssa. Drinkkien toivottiin
sopivan yhteen Agricola-menukilpailun voittajamenun
kanssa. Sekä menu- että drinkkilpailussa tuli Agricolan
Rucouskirian ja nykyajan ruokatrendien henkeen käyttä-
ä yrttejä.

Turkulaistaustainen, mutta Helsingissä Hotelli Tornin
American Barissa työskentelevä Mika Hailio voitti kil-
pailun. Toiseksi tuli Jani-Pekka Hiltunen ja kolmanneksi
Juha Yli-Rahnasto. Hailion drinkit saivat parhaat pisteet
sekä aperitiivista että jälkiruokadrinkistä. Aperitiivin nimi
Torsby viittasi Agricolan synnyinpitäjään ja jälkiruoka-
drinkki sai nimekseen Birgitta Mikaelin vaimon mukaan.

Turun Radion Agricolan juhluvuoden monipuoliseen
ohjelmistoon kuului myös Agricolan Rucouskirian hen-
gessä yrttien ja ammattilaisten ja kuuntelijoiden yrttpoh-
jaisten reseptien esittelyä sekä reseptikilpailu, jonka voitti
Piritta Tossavainen yrttitäyteisillä jauhelihakääröillään.

Juhluvuoden oheistuotteina oli saatavilla pernalaisen
Wildemansin tilan Agricola-karamellit, Amkan markki-
noima ja Alkossa myynnissä olleet juhluvuoden viralliset
viinit sekä valtakunnallisen Hyvä konditoria -ketjun
markkinoima Agricolan leivos sekä taivassalolaisten Pirjo
ja Reima Salosen vuoden 2007 useilla silakkamarkkinoilla
palkitut Agricolan yrttisilakat. Agricolan karamellit, Agri-
colan leivos ja yrttisilakat jäävät suomalaisten ruokapöy-
tään myös tuleviksi vuosiksi.

MIKAEL AGRICOLAN MESSU (1549)

TURUN TUOMIOKIRKKO
9.4.2007 KLO 10

Kulkue Seurakunta seisoo kulkueen aikana.

1. Rippi (Yhteinen rippi)

Messu alkaa alttarin ulkopuolelta lausutulla yhteisellä rippillä, jonka jälkeen pappi pitää rippipuheen ehtoolliselle alkoville. Pappi siirtyä alttarille, jossa hän lausuu alttarin päin käännettynä latinankielisen synnintumustuksen ja saa siihen synnintumustuksen messussa avustavilta pappeilta. Pappi puetaan messusaukkua merkiksi siitä, että hän ryhtyy johtamaan messua.

2. Introitus (Johdanto)

Agricolan messun ohjeen mukaan introituksena voi olla jokin psalmi, kiitosvirsi tai kirkkoisien laatima rukous. Agricolan julkaisemien suomenkielisten laulukirjain (1543-1544), Rukouskirjan (1544) ja Uuteen testamenttiin (1548) sisältyy näitä psalmeja, kiitosvirsijä ja rukouksia. Tässä messussa introituksena, kiitosvirsijä ja rukouksia luvaa 2. pääsiäispäivän Officia Missae (1605) kunnioitettuna (muokkaus Jorma Hanakainen).

Herra ompe alassastunnut johdattamaan meitä yhtään hyvään ja avaraan maahan, sillä hän on nähnyt hänen kansautun. Halkijah, halkijah.

Kiittäkät Herran, sillä hän on armahtaja, ja hänen laupenteensa pysyy lankauksesta, niin kuin ollut on aiasta ja nyt ja aina ja lankauksesta lankaukseen. Aamen.

5. Näin Jumalamme käskyllään tahtonsa näyttää meille, vaan kuinka saa hän kääntymään jalkamme niiden teille? Lain kaiken kurjaa rikkojaa hän Kristuksessa armahtaa, luo meihin uuden mielen.

6. Kun, Herra, Henkesi vain on oppaana elämäni, niin armo ansaitsematon liikuttaa sydäntäni, ja käskyistisi kiittäen lähimmäistäni palvelen. Vie meidät viimein riemua!

Officia Petri, suomennoksen laatijana Pekka Kiekkola.

8. Evankeliumi

Seurakunta seisoo.

Evankeliumina saattoi olla joko jatkuvan lukemisen periaatteen mukainen (lectio continua) kohta Raamatusta tai kirkkovuoden mukainen tekstijako Uudesta testamentista (1548).

Toisen pääsiäispäivän evankeliumi on Missale Aboensin mukaan Lk. 24: 13-35.

Ilmoitus evankeliumin lukemisesta
Seurakunta: Kunniä olkoon sinulle Herra Jumala.

9. Saarna

Pappi pitää ennen saarnaa ja sen jälkeen rukouksen. Ennen saarnaa pidettävä rukous ja kehoitus on painettu Agricolan messuun. Sille on myös vaihtoehtoja Rukouskirjassa (1544). Rukous saarnan jälkeen on painettu Rukouskirjan (1544).

10. Credo (Uskontunnustus)

Seurakunta seisoo.

Credona oli tavallisina pyhinä Apostolinen uskontunnustus ja juhlapyhinä Nikean uskontunnustus. Saarnan johdolla seurakunta lukee Nikean uskontunnustuksen.

3. Kyrie ja Gloria mior (Herra armalada, Kunniä ja kiitosvirsi)

Seurakunta seisoo kunnian ja kiitosvirren aikana.

4. Salutaatio (Vuorotervehdys)

Pappi: Herra olkoon teidän kansaan.
Niin myös si - nun hen - kev kans - sa.

5. Kollektorukous (Päivän rukous)

Agricola ajotti kirkkovuoden pyhäpäivien kollektorukouset Rukouskirjaansa (1544). Toisen pääsiäispäivän kollektorukouksen pohjautui Missale Aboensin vastaavaan rukoukseen.

6. Epistola (Lukukappale)

Seurakunta seisoo.

Epistolana saattoi olla joko jatkuvan lukemisen periaatteen mukainen (lectio continua) kohta Raamatusta tai kirkkovuoden mukainen tekstijako Uudesta testamentista (1548). Toisen pääsiäispäivän epistola on Missale Aboensin mukaan Lk. 24: 13-35.

Minä uskon yhden Jumalan päälle, / Isän kaikkivaltiaan, taivaan ja maan ja kaikkein nähtävään ja näkymättömään tekijän

ja yhden Herran päälle, / Jeustisen Kristuksen, Jumalan ainokaisen / ja ennen kaikkee aikaa isistä syntynyen, / Jumalan Jumalasta, / valkeuden valkeudesta, / toisen Jumalan toisesta Jumalasta, / syntyneen ja ei tehdyn, / isänsä samankielisestä, / jonka kautta kaikki ovat tehdyt, joka meidän ihmisten tähden / ja lihaksi tehtin terveyden tähden alasastui taivaasta / ja ihmiseksi Pyhästä Hengestä ja neitsöstä Mariasta / ihmiseksi tullut, / ristinnalaittiin myös meidän edestän, / Poutteen alla / kuoli ja haudattiin ja ylesnousee kuoltuaan kolmantena päivänä raamatuiden jälkeen ja ylesastui taivaaseen, / istuupi Isän oikealla ja jäljens tuleva on koonnassa doomsensa elävää ja kuoltehta, / jonka valtakunnassa ei pidä loppu olemän.

Ja minä uskon Pyhän Hengen päälle, / Herran ja virgottajan, joka Isästä ja Pojasta uloskäypi, / jota myös Isän ja Pojan kanssa ymälumattahan ja ymälumattahan, / joka profetointi kautta on puhunut, / ja oitehtaan, / joka profetointi kautta on puhunut, / ja yhden pyhän yhteen ja apostolisen seurakunnan, / minä tunnustan yhden kasteen ja synein anteeksi - saamisen / ja odotan kuollutten ylesnousemista / ja tulevaisen mailman elämät.

11. Prefatio-rukous ja asettusnant

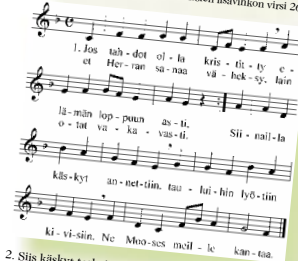
Asettusanojen yhteydessä on eleavati ehtoollisaineiden kohottaminen. Erkki Tuppurainen on nuotintanut prefation ja asettus - sanat.

12. Sanctus (Pyhä)

Seurakunta seisoo.

7. Graduale (Päivän virsi)

Graduale lauetiin tai laulettiin kymmenen käskyä (dekalogi) ja jokin psalmi. Lisäksi oli mahdollista laulaa (avustavat papit tai nimitt) jokin kiitosvirsi, jollaisia oli painettu Rukouskirjaan (1544) ja Uuteen testamenttiin (1548). Messun gradualesta on Siionin virsien lisäviikön virsi 262.



2. Siis käskyt tarkoiti tallessa ja tutki aina niitä! Vain minä olen Jumala, minua kuule, kiittä ja torji toiset jumalat: ne pettävät, ne kaattavat. Vain yksi pysyy, kestää.

3. Niimenä pidä pyhinä! Tuo toinen käsky täyttää, niin ettei pyhä nimeä turhuteen koskaan käytä. Myös lepopyhä pyhitä, suo ruttimin, sielun levätä ja kiittä kaiken Luoja.

4. Vanhempiasi arvosta ja pidä kunniaasi ja vihhatta ja valheita vaella maailmassa. Lähimmäisesi puolisoin, muun, mikä toisen omaa on myös käskyilläsi suojaan.



MITEN JUHLAVUOSI TOTEUTUI JA VASTASI SILLE ASETETTUIHIN ODOTUKSIIN?

Agricolan juhlavuoden valmistelua ja toteutumista arvioitaessa on korostettu eri toimijoiden verkottumisen tärkeyttä. Tämä toteutui sekä juhlavuoden virallisessa organisaatiossa mukana olleiden viranomaistahojen ja muiden toimijoiden kesken yli puolitoista vuotta kestäneen valmisteluvaiheen ja varsinaisen juhlavuoden aikana että virallisen organisaation, eri asiantuntija-organisaatioiden ja muiden toimijaryhmien kesken. Esimerkkinä voidaan mainita Opetushallituksen ja Kirkkohallituksen välinen yhteistyö tai jo perinteestikin toimineet hyvät yhteistyösuhteet näiden ja Yleisradion kesken. Agricolan asialle omistautuivat ja sen tarjoamaa välinearvoa hyödynsivät myös monet muut tahot, kuten tässä raportissa on esitetty.

Agricolan juhlavuoden kolme kovaa K:ta olivat kirkko, koulu ja kirjasto, joita Yleisradion ja lehdistön panostus tuki erinomaisesti. Paikallisella tasolla toteutettiin Agricolan messun ja koulujen Agricola-juhlien rinnalla mitä moninaisimpia hankkeita. Suomen kirjastoautoverkosto valjastettiin Agricola-busseiksi, joissa nykykirjailijoiden esitykset täydensivät Agricola-aiheista tarjontaa. Kaikille kiinnostuneille juhlavuoden saavutettavuus oli hyvä ja myös tarjonnan käyttöaste ilmeisen hyvä.

Juhlavuoden oma verkkosivusto sekä eri toimijoiden juhlavuoteen liittyvät teemasivustot tarjosivat esteettömän pääsyn tiedon äärelle. Agricola 2007 -verkkosivusto pyrittiin luomaan käyttäjäystävälliseksi välttämällä esimerkiksi ongelmia mahdollisesti aiheuttavien ohjelmistosovellutusten käyttöä. Saatu palaute on ollut pääsääntöisesti kiittävää ja kävijämäärät korkeat. Agricolaan on voinut myös tutustua mobiiliversiona sekä sähköisenä kirjana kiitos *Agricola tunnissa* -sanakirjan.

Juhlavuosi ja sen valmisteluvaihe nostivat Agricolaan liittyvän tieteellisen tutkimuksen kukoistuskautteen, joka osoitti myös tarpeen aiempaa suunnitelmallisempaan poikkitieteelliseen tutkimukseen. Tutkimustyön tulosten julkaisemiselle ja popularisoimiselle loi edellytykset suomalaisten – ja myös ulkomaisten – kustantajien mittava panostus Agricola-aiheisen kirjallisuuden julkaisemiseen.

Vastaavasti laajalle yleisölle suunnatut luentosarjat ja esitelmätilaisuudet sekä aiheen käsittely monimuotoisesti koululaitoksessa ja mediassa toi Agricolan ja hänen elämäntyönsä tutuksi eri sukupolville. Se, että Mikael Agricola oli menestynyt parhaiten Suomen varhaisemman historian merkkihenkilöistä ja sijoittunut

7. tilalle vuonna 2004 Yleisradion Suuret suomalaiset -äänestyksessä, osoitti maaperän olevan hyvä juhlavuoden tavoitteiden toteutumiseksi.

Juhlavuoden toimintaorganisaation asetti opetusministeriö ja sen sihteeristö sijoitettiin Turkuun, jossa se toimi Turun yliopiston yhteydessä. Agricolan Turku-kytkennän huomioiden tämä oli perusteltua, mutta valtakunnallisen näkyvyyden kannalta on Helsinki-keskeisyys myös juhlavuosihankkeiden toteutuksessa epäilemättä suuri etu. Vaikka Turun keskeinen asema juuri Agricolan juhlavuoden tapahtumissa oli perusteltua, vaikeutti se esimerkiksi sihteeristön toimintaedellytyksiä pääkaupunkialueella. Yhteydenpito ja verkottuminen siellä jäivät yrityksistä huolimatta tasolle, josta olisi ollut parannettavaa. Myös sihteeristön rekrytoinnissa olisi ollut etua saada käyttöön aiempaa työkokemusta suurista kulttuuri- tai juhlavuosihankkeista sekä niiden taloushallinnosta. Korkeakouluharjoittelijoiden työpanos muodostui merkittäväksi ja heidän panoksensa oli ratkaiseva etenkin verkkosivuston ylläpitoon liittyvissä tehtävissä.

Valtaosa kokouksista järjestettiin pääkaupunki-seudulla, jossa isännöinnistä vastasivat valtuuskunnan ja työryhmän jäsenten taustaorganisaatiot, kun taas Turun seudulla isännöivät juhlavuoden sihteeristö, Turun yliopisto ja Turun kaupunki. Osallistuminen työryhmän kokouksiin oli valmisteluvaiheessa ja myös

juhlavuoden aikana aktiivista, kun taas valtuuskunnan kokouksissa osallistumisaste jäi alemmaksi. Valtuuskunnan pysyvät asiantuntijat ja työryhmän kutsumat asiantuntijat osallistuivat aktiivisesti kokouksiin ja myös muuhun toimintaan. Kokouksien ohella organisaatiossa mukana olevien kanssa käytiin aktiivista yhteydenpitoa ja näkemystenvaihtoa, mikä osoitti 2000-luvun alusta alkaen kehittyneen Agricola-verkoston toimineen ja myös kehittyneen juhlavuosihankkeen myötä.

Juhlavuoden organisaation jäsenten valinnassa olisi ehkä voitu pyrkiä valtakunnallisesti parempaan edustavuuteen: nyt pääosa valtuuskunnan ja työryhmän jäsenistä tuli joko Helsingistä tai Turusta – unohtamatta tietenkään Pernajaa. Toisaalta maantieteellinen kattavuus ei välittämättä olisi tuonut lisäpanostusta toimintaan. Valtakunnallinen – ja jopa ulkomainen – kattavuus saavutettiin juhlavuosihankkeessa kiinteästi mukana olleiden toimijoiden myötävaikutuksella: Opetushallituksen toimesta kouluissa, Kirkkohallituksen avulla seurakunnissa, Suomen kirjastoseuran ja Agricola-kirjastobussihankkeen avulla kirjastoissa, Yleisradion ja sen alueradioiden avulla sähköisessä mediassa. Etenkin koululaitoksen ja kirkon myötä myös paikallinen toiminta käynnistyi eri puolilla Suomea ja myös ulkosuomalaisten piirissä mm. Suomi-kouluissa sekä suomalaisseurakunnissa.



MITEN JUHLAVUODEN ANTI VOIDAAN HYÖDYNTÄÄ?

Agricola-ilmiö ja sen välinearvo

Mikael Agricolan juhluvuoona kunnioitettiin suomalaisen suurmiehen muistoa ja elämäntyötä, jonka perustalle rakentui suomen kirjakieli, suomenkielinen kirjallisuus, suomalainen kansankirkko ja suomalainen kulttuuri. Agricola on sananmukaisesti nostettu jo aiemmin kansakunnan kaapin päälle, vaikkei hänen henkilöstään, saati aikalaiskuvastaan tai edes hautapaikastaan, ole kovinkaan tarkkoja tietoja. Tämän vuoksi oli Agricolan juhluvuotena, vastoin eräiden muiden suomalaisten merkkihenkilöiden juhluvuosia, tarkoituksenmukaista korostaa hänen elämäntyönsä ja perintönsä tuomista nykyaikaan.

Agricolan aikalaisina vaikuttivat monien historiasta tuttujen valtionpäämiesten sekä Lutherin ja muiden uskonpuhdistuksen ajan ja Agricolan opettajinakin toimineiden vaikuttajien ohella myös mm. Leonardo da Vinci ja Galileo Galilei. Agricola hyödynsi viisaana ja kieliä hyvin hallitsevana humanistina oman aikansa ”tietoyhteiskunnan” tarjoamin mahdollisuuksin ja keinoin kaiken mahdollisen ja saatavilla olevan tiedon ja edeltävien sukupolvien perinnön. Hän oli aikansa suuri eurooppalainen ja maltillinen kirkon uudistaja sekä monipuolinen kansansivistäjä, joka verkottui sen

ajan suomalaisiin verrattuna poikkeuksellisen laajasti myös ulkomaille. Nykyisenä internetin ja sähköisen tiedonvälityksen aikakautena tietoa on tarjolla jopa niin paljon, että olennaisen erottaminen muodostuu ongelmaksi, ja joskus tietoa ja verkottumista voidaan myös väärinkäyttää.

Juhlavuoden valmisteluissa peräänkuulutettiin Agricola-ilmiön syntyä ja kannustettiin suomalaisia Agricola-talkoisiin: se myös tuotti tulosta. On kuitenkin oletettavaa, että Agricolan elämäntyön esille tuominen myös nuorille ikäryhmille mm. opetuksen ja kirkon piirissä oli tavallaan helpompaa kuin aiempina vuosina juhlittujen toisten suomalaisen kansallisen identiteetin rakentajien J. L. Runebergin (2004) ja J. V. Snellmanin (2006). Suomen itsenäisyyden 90-vuotisjuhluvuoden vietto samaan aikaan Agricolan juhluvuoden kanssa oli omiaan korostamaan suomalaiskansallisen identiteetin perusteiden merkitystä. Yhteistyö Suomi90Finland-juhluvuosihankkeen kanssa toimi hyvin, ja Agricola 2007 saikin aitiopaikan esitetytyä itsenäisyyden juhluvuoden avaustapahtumassa Finlandia-talossa 4. tammikuuta 2007.

Agricolan ja hänen elämäntyönsä toivottiin tarjoavan välineen, jota eri toimijat saattoivat hyödyntää eri tavoin omien hankkeidensa ja tapahtumiensa suunnit-

telussa ja valmistelussa. Juhlavuoden yhteydessä alkunsa saaneet kieleen ja poikkitieteelliseen Agricola-tutkimukseen liittyvät hankkeet ja eri toimijoiden välisen yhteistyön käynnistyminen ovat tästä esimerkkinä. Juhlavuoden valtuuskunnan aloitteesta Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen johdolla ja mm. Euroopan komission käännöstoimen pääosaston ja suomen kielen tulkkauksen osaston myötävaikutuksella valmisteltiin oman kielen vuosikymmenen ohjelmaa. Se kytkeytyi läheisesti monikielisen ja -kulttuurisen Euroopan unionin ja Suomen tulevaisuuden kielipoliittisiin haasteisiin.

Juhlavuoden teemaksi valittiin tietoisesti ”oma kieli, oma mieli” pyrkien näin välttämään suomen kielen korostamista. Kansalaisten oikeus käyttää ja tulla ymmärretyksi omalla kielellään ja äidinkielen aseman turvaaminen ovat edelleenkin monien kansojen tavoitteita, joiden saavuttaminen ei ole itsestäänselvyys. Ne korostuvat myös vuoden 2008 aikana Euroopan unionin monikielisyysstrategiaassa.

Agricolaan liittyneen monipuolisen tieteellisen tutkimuksen ja sen tulosten esilletuominen monin eri tavoin on perintö, jonka varaan on hyvä rakentaa pitkäjänteistä poikkitieteellistä tutkimusta. Yhtenä uutena tutkimuslinjana on jo tuotu esille Agricola edeltäneen ajan tutkimus.

Agricolan juhluvuoden kokemuksien hyödyntäminen muissa juhluvuosihankkeissa

Juhlavuosina on mm. merkkihenkilöiden välityksellä mahdollisuus tuoda Suomen historia, suomalainen kulttuuri ja tiede – oma kansallinen perintömme

ja juuremme – tutuksi nyky-yhteiskunnassa, jossa kiihtyvällä tahdilla etenevä maapalloistuminen ja Euroopan yhdentyminen saattavat vieraannuttaa varsinkin nuoren sukupolven. Agricolan juhluvuonna onnistuttiin yleisen arvion mukaan hyvin tuomaan eläväksi Mikael Agricola ja hänen perintönsä nykyajalle.

Kansallisten juhluvuosien vieton perinteisten muotojen uudistuminen ja uudistaminen onkin se haaste, johon 2000-luvun juhluvuosihankkeissa on vastattava. Kansalliset juhluvuodet ovat nykyisin entistä kiinteämmän osa eurooppalaista yhteistä kulttuuriperintöämme, mikä tarjoaa usein mahdollisuuksia nostaa esille merkkihenkilöidemme elämäntyön tai historiallisten merkkivuosiemme heijastaneen aikansa historiallista viitekehystä.

Agricolan juhluvuosi osoitti kiinnostuksen historiaan ja uskonpuhdistuksen ajan kirkolliseen uudistukseen Suomessa olevan monipuolista. Agricolan luoman suomen kirjakielen tuominen ymmärrettäväksi nykyistä suomea taitaville oli juhluvuoden ehkä merkittävin anti ja onnistumisen edellytys. Toisaalta Agricolan paremmin tunnetun kirkollisen ja kielellisen elämäntehdävän rinnalle nostettu rauhanmiehen ja diplomaatin rooli loi hänelle uudenlaisen profiilin, joka kiinnosti meitä suomalaisia ja erityisesti venäläisiä. Agricola oli suomalainen aikansa Ahtisaari.

On myös tärkeää istuttaa juhlittavan merkkihenkilön elämäntyö omaan aikaamme tavalla, joka puhuttelee nykyajan ihmistä. Esimerkiksi Agricolan Rucouskirian kalenteriosan tarjoamat elämänohjeet ja yrttien esittely sopivat hyvin aikamme ihmisten hyvinvointia ja jaksamista korostavaan henkeen. Ruokakulttuurissa

suosittu keskiajan trendi yhdistettynä suosittuun meillä vieraidenkin yrttien käyttöön kiinnosti niin ammattilaisia kuin kotikokkeja ja puutarhureita.

Julkisen vallan toimijoiden ja viranomaistahojen vetovastuulla vedettävissä juhluvuosihankkeissa tulee alusta alkaen luoda toimiva kumppanuus ja verkottuminen kansalaisyhteiskunnan – myös yksityisen sektorin toimijoiden – ja paikallisten toimijoiden kanssa. Ylhäältä keskitetysti johdettu ei välttämättä johda nykyisin edellytettävään läpinäkyvyyteen ja juhluvuosihankkeen sisäistämiseen tavalla, joka turvaa sen onnistumisen ja kansakunnan mahdollisimman laajan mukanaolon. Agricolan juhluvuoden valtuuskunta julisti Agricola-talkoot ja kutsui mukaan kaikki suomalaiset tekemään yhdessä juhluvuodesta haluamansa kaltaisen.

Monet tahot kokivat toimivansa Agricolan jäljillä ja jopa perillisinä: kääntäjät, suomen kielen tutkijat, kirjailijat, kirkonmiehet arkkipiispasta ja hänen sihteeristään aina hiippakunnan kansliapäälliköihin, rehtorit ja opettajat, jopa kasvitieteilijät. Tämän suunnitain samaistuminen juhluvuoden kohteeseen ei ehkä olisikaan Suomessa muussa tapauksessa mahdollista.

Usein merkkihenkilöihin liittyvät paikalliset intressit saavat vahvan jalansijan juhluvuosien ohjelmistossa: näin myös Agricolan juhluvuonna, jolloin Pernajan ja Turun seudun rooli korostui. Myös Viipurin seudulla muistettiin ja juhlittiin Agricolaa monin eri tavoin. Pernajassa vihittiin juhluvuonna Agricolalle omistettu historia- ja luontopolku ja Agricola-perinнемuseo, kun taas Turun tuomiokirkossa vihittiin käyttöön Agricola-kappeli. Emil Wikströmin Agricola-muistomerkin uudelleen pystyttäminen Viipuriin tulee toteutuessaan



Viipurin luterilaisen kirkon eli Pietari-Paavalin kirkon edustalle suunnitellun Agricolamuistomerkin havainnekuva.

olemaan merkittävä suomalais-venäläinen kulttuurihanke. Nämä kaikki jäävät pysyvästi täydentämään Agricolan muistoa kunnioittavien kohteiden galleriaa, jonka merkitys tulee säilymään hänen perintöään ja elämäntyötään muulla tavoin hyödyntävien ja kunnioittavien ”tuotteiden” rinnalla.

Toisinaan liiallinen paikalliskeskeisyys voi myös leimata hankkeen tavalla, joka häittää sen kansallista hyväksyttävyyttä tai tunnettavuutta. Juhluvuoden valtakunnallisten organisaatioiden tulisikin löytää avoin ja demokraattinen toimintamalli, jossa pystytään kanavoimaan juhluvuoden kohteeseen liittyvät intressit yhteisesti määriteltyjen juhluvuositavoitteiden saavuttamiseksi. Agricolan juhluvuoden valmisteluissa ja toteutuksessa tämä onnistui verraten hyvin.





MITEN AGRICOLAA JA HÄNEN ELÄMÄNTYÖTÄÄN TULISI MUISTAA JA JUHLISTAA TULEVAISUUDESSA?

Agricolan juhlinta tulee juhluvuoden jälkeen jatku-
maan perinteiseen tapaan vuosittain 9.4. eli Agricolan
ja suomen kielen päivänä. Mikael Agricola -seura on
ottanut ohjelmaansa tapahtumien järjestämisen myös
syyskuussa Mikaelin päivän yhteydessä. Juhluvuoden
jälkeen saatetaan potea jonkinlaista Agricola-krapulaa,
joten seuraavan juhluvuoden ajankohdastakaan kes-
kustelu lienee ennenaikaista. Uskonpuhdistuksen 500-
vuotisjuhliin 2017 valmistautuminen on käynnistynyt
luterilaisen kirkon piirissä, ja Agricolan juhluvuosi
tarjosi alkusäyksen valmistelutyölle, kuten juhluvu-
oden työryhmä kevään 2006 Wittenbergin matkallaan
sai kuulla. Agricolan merkitys Suomen kirkon suvait-
sevaisena uudistajana on syytä nostaa esille eri tavoin
merkkivuoteen valmistauduttaessa. Suomen kirkolla
on annettavaa ja Agricolan elämäntyön perinnöstä am-
mennettavaa.

Seuraava virallinen juhluvuosi on luonnostaan
2057, jolloin tulee kuluneeksi 500 vuotta Agricolan
kuolemasta – ja ehkä samalla 550 vuotta hänen syn-
tymästään, kuten Simo Heininen perustellusti esittää
juhluvuonna ilmestyneessä ansiokkaassa Agricolan
elämäkertateoksessa. Onko kahden sukupolven yli
ulottuva kansallisten merkkihenkilöidemme ja kansal-

lisperintöömme liittyvien tapahtumien juhlinnan sykli
kuitenkin liian pitkä? Tuskin kovinkaan moni Agrico-
lan juhlintaan 2007 osallistuneista muistaa tai oli edes
todistamassa vuoden 1957 juhlallisuuksia, joita minis-
tereri Jaakko Numminen on kuvannut elävästi ja joita on
selostettu myös tässä raportissa.

Tähän liittyen on paikallaan kysyä, onko merkki-
ja juhluvuosien vietolla nykyisellään saatikka tulevina
vuosikymmeninä samanlaista kysyntää ja vetovoimaa,
kuin kansallisen itsenäisyytemme ensimmäisen vuosi-
sadan aikana; sitähän juhlitaan vuonna 2017. Tällöin
voidaan nostaa itsenäisyytemme 100-vuotisjuhlinnan
keskelle – ja miksei myös paremmin tunnetuiksi
eurooppalaisille naapureillemme – koko kansallinen
merkkihenkilöidemme kaaderi Agricolasta alkaen.
Siinä on varmasti eräs kantava teema vuoden 2017
valmisteluihin. Merkkihenkilöidemme elämäntyö ja
perintö tulisi nostaa pysyvästi elämään keskelle arkipäi-
vää ”ajan hengessä” ja hyödyntäen tietoyhteiskunnan
tarjoamia välineitä ja keinoja, jotka kiinnostavat myös
nuoria.

Agricolan juhluvuoden tuloksena on tarjolla runsas
aineisto, jonka varaan voidaan tulevina vuosina raken-
taa ”ajan henkeen” sovellettu ja tuotetistettu Agricola-

<<<< Agricolan juhluvuoden val-
takunnallisessa pääjuhlassa Turun
konserttitalissa Diakonia-ammattik-
korkeakoulun viittomakielen-
tulkinnon opiskelijoiden kuoro esitti
viittomakielisesti yhteislaulun
esityksen Erkki Melartinin Leivon.

tarjonta, niin reaalisesti kuin virtuaalisestikin. Tässä yhteydessä on paikallaan mainita ainakin seuraava juhluvuoden perintö:

- Merkittävä Agricola-tutkimuksen renessanssi, joka tulee jatkumaan vielä juhluvuoden jälkeen uudella, poikkitieteellisellä panostuksella.
- Laaja ja ajan tasalla oleva kirjallisuus sähköisine kirjaversioineen tai mobiili- ja puheportaalisovellutuksineen.
- Mikael Agricola -portaalien alle perustettava juhluvuoden kattava ja täydentyvä verkkosivustoaineisto.
- Ylen elävässä arkistossa säilyvä tv- ja radio-ohjelmisto.
- Kouluille tarkoitettu laaja opetusmateriaali näytelmäkäsikirjoituksineen.
- Kirkoille tarkoitettu monipuolinen Agricolan ajan messua ja kinkeriperinnettä koskeva aineisto.
- Juhluvuoden kiertonäyttely ja muut Agricolaan liittyvät näyttelyt, joista osa on myös verkkoversioina luettavissa.

Onkin tärkeää, että juhluvuoden perintönä tämä korkeatasoinen ja nykyaikaan sovitettu aineisto tulee pysyvään hyötykäyttöön ja sen pohjalla myös jatketaan Agricolan aikakauden ja hänen elämäänsä ja elämäntyöhönsä sekä perintöön liittyvää tutkimusta ja tuoteistamista.

Juhluvuonna syntyneen Agricola-ilmiön varaan on helppo jatkaa juhluvuoden perinnön vaalimista:

- Eri alojen tutkijat löysivät toisensa ja suunnittelevat jo uutta poikkitieteellistä tutkimusta ja myös juhluvuoden vietto eri näkökohdista (esim. juhluvuosi

opetuksessa, kirkon piirissä, mediassa) tarjoaa mielenkiintoisia tutkimuksen kohteita.

- Opetukseen on tarjolla laadukas opetusmateriaali, jota kouluissa niin Suomessa kuin ulkomaillakin (Suomi-koulut, ulkomaanlehtorit) voidaan hyödyntää.
- Seurakunnissa voidaan tarjota elämyksellisyyttä Agricolan ajan messujen muodossa tai kinkeriperinnettä elvyttämällä. Kirkon uudistamistyölle Agricolan perinnön hyödyntäminen ja uskonpuhdistuksen juhluvuoteen valmistautuminen tuovat sisällöllistä haastetta.
- Kirjastoissa Agricolan perintö elää vahvana myös tietoyhteiskunnan tarjoamia uusia välineitä hyödyntämällä.
- Monikielisen ja monikulttuurisen Suomen ja Euroopan käyttöön juhluvuoden antina liikkeelle lähteneet kielialoitteet (oman kielen vuosikymmen ja suomen kielen toimintaohjelma) tuovat oman tärkeän lisänsä.

Kielen käyttäjien ja kehittäjien vastuullisuus tulisi näkyä niin viranomaisten kuin kieliteknologiaa kehittävien ja hyödyntävien yritystenkin toiminnassa. Agricolan perillisinä toimivat kielen kääntäjät ja tulkit kantavat osaltaan huolta elävästä kieliperinnöstä. Toisaalta maailmassa on edelleen paljon kielialueita, joiden oman äidinkielen asema ei ole turvattu. Oikeus käyttää ja tulla ymmärretyksi omalla kielellä on haaste yhdentyvässä ja laajentuvassa Euroopan unionissa ja globalisoituvassa maailmassa. Suomen kielipoliittinen malli ja kehittyvä toimintaympäristö tarjoaa hyvän vertailukohdan ja esimerkin. Suomalainen kieliteknologiaosaaminen on jo nykyisin maailman huippuluok-

kaa, mutta sen tukeminen ja kehittäminen olisi otettava osaksi kielisektorin kehittämissohjelmaa.

Juhlavuoden sato on korjattavissa tulevina vuosina, ja sen pohjalla voidaan viljellä myös tuleville sukupolville vahva Agricolan ja hänen elämäntyönsä perintöä hyödyntävä elävä perintö.

Agricolan muiston maamerkit

Agricolalle omistettuja uusia vierailukohteita on varhaisemman muistomerkkigallerian lisäksi juhlavuoden ja sen valmistelujen tuloksena ainakin Turussa ja Pernajassa, ehkä myös Viipurissa.

Turun tuomiokirkossa on Agricola ollut esillä näkyvästi jo ennen juhlavuottakin: kirkon eteisessä tulijaa tervehtii Emil Wikströmin saarnaava Agricolaa esittävästä – ja Viipurissa vuonna 1908 paljastetusta – puolivartalopatsaasta vuonna 1910 tehty uusvalos. Kirkon eteläseinustalta on turkulaisia tarkkaillut jo olympiavuoden 1952 helatorstaina paljastettu ja uljaasti seisova Oskari Jauhiaisen veistäjä ja ehkä myös tekijänsä näköinen Mikael Agricolan kokovartalohahmoa kuvaava muistomerkki. Juhlavuonna vihittiin Agricolan päivän aattona 8. huhtikuuta kansallispyhätössämme Agricolalle omistettu kappeli (aiemmin Pyhän ristin kappeli), joka tulee jäämään pysyväksi muistoksi juhlavuodesta. Kappelissa pidettiin kesäkaudella Agricolan juhlavuoden mitalikilpailutöiden näyttely sekä syksyllä venäläisen Hefaistos-taideyhdistyksen Agricolan juhluodeksi valmistunut näyttely.

Agricolan synnyinpitäjässä Pernajassa on kirkon vierellä Kuninkaantien toisella puolella jo vuodesta

1954 alkaen tervehtinyt kulkijoita Emil Wikströmin puolivartalopatsaan uusvalos. Agricolan kuoleman 450-vuotisjuhlinnan kunniaksi avattiin 10. huhtikuuta Agricola-polku sekä vanhan pappilan yhteydessä 9. huhtikuuta Agricola-museo. Agricola-polku on Pernajan keskiaikaisen kirkon ja Agricolan synnyinkodin yhdistävä parin kilometrin pituinen reitti, jonka varrella on opastauluja (suomi, ruotsi, englantia). Elämyksellinen opastus tarjoaa matkailijoille mahdollisuuden tutustua Agricolaan sekä lisätä esim. koululaisten Agricola-tietämystä ja Agricolan näkyvyyttä synnyinkunnassaan.

Pernajan Agricola-museossa on Agricolasta kertova näyttely, jossa esitellään myös Pernajan kaivauksissa löytyneitä aineistoa sekä keskiaikaisesta Pernajasta kertovaa materiaalia. Pernajassa vuonna 1996 käynnistyneitä Agricola-kaivauksia jatkettiin juhlavuonna, jonka kunniaksi saatettiin vihdoin löytää Agricolan synnyinkotiin kuulunut kivijalka. Arkeologinen hanke on Pernajan kunnan ja Turun yliopiston välinen arkeologinen yhteistyöprojekti, jota on tarkoitus jatkaa. Tämän ja muiden Pernajan Agricola-hankkeiden ja niiden taustalla vaikuttavan Pernajan Agricola-seuran tukeminen on tärkeää myös tulevina vuosina.

Agricolan kuolinpaikalla Kuolemajärven Kyrönneimellä paljastettiin kesäkuussa 2000 uudelleen aikanaan vuonna 1900 Koiviston nuorisoseuran toimesta pystytetty Agricola-muistokivi, joka oli kadonnut sotien yhteydessä mutta onnekaasti löytynyt Kuolemajärveltä 1990-luvun puolivälissä. Kauniilla takorauta-aidalla ympäröidyn muistokiven viereen nousi jo seuraavaksi vuodeksi Agricolan muistolle omistettu pirttimuseo,



joka vihittiin elokuussa 2001. Museo on avoinna lähinnä kesäkaudella, ja sen näyttelyesineistö talvehtii Viipurin linnan suojissa. Kyrönniemen alueen suojeleminen kulttuurihistoriallisena kohteena ja museon toiminnan tukeminen ovat tärkeä osa juhluvuoden perintöä, josta suomalaisten ja venäläisten tulee yhdessä huolehtia. Kuolemajärvi-säätiö on huolehtinut osaltaan muistokiven alueen kevätsiivouksesta ennen kesäkauden alueelle suuntautuvia kotiseutumatkoja ja turistikautta.

Agricolan koulukaupungissa – ja myös hänen hautansa todennäköisessä sijaintikaupungissa – Viipurissa oli monien vuosien viivytyksen jälkeen paljastettu 21.6.1908 Agricolan syntymän 400-vuotisjuhlan kunniaksi Emil Wikströmin tekemä monumentaalinen muistomerkki. Yläosan rintakuvaa täydensi graniittisen jalustan etuosassa oleva Uutta testamenttia kädessään pitävää vanhaa miestä ja aapiskirjaa lukevaa nuorta tyttöä kuvaava figuuri.

Talvisodan pommituksissa tuhoutuneen ja osin myös sodan jalkoihin kadonneen patsaan uudelleen paljastaminen nousi esille jo vuonna 2000 Kyrönniemen muistokiven paljastusjuhlassa. Agricolan juhluvuoden valtuuskunnan asettama muistomerkki-toimikunta on yhdessä Viipurin piirin ja kaupungin viranomaisten kanssa valmistellut muistomerkin uudelleenpaljastamista, joka on suunniteltu tapahtuvaksi syksyllä 2008. Vuonna 2008 tulee kuluneeksi 100 vuotta alkuperäisen muistomerkin paljastamisesta.

Muistomerkin yläosaan tullaan sijoittamaan vuodesta 1993 Viipurin kaupunginkirjaston eteisessä ollut toisinto Turun tuomiokirkossa sijaitsevasta uusvalok-

<<<< Valtakunnallisessa pääjuhlassa esiintyi neljä Agricolaa, joista kuvassa nuori Mikael (Niilo Rantala) sekä patsas-Agricola (Markku Tulenkari).

sesta. Muistomerkkitoimikunta jatkaa juhluvuoden valtuuskunnan toimikauden päätyttyä hankkeen toteuttamista suomalaisosapuolena toimien Mikael Agricola -seuran alaisuudessa. Muistomerkin suunniteltu paljastusjuhla syksyllä 2008 tarjoaa juhluvuoden jo päätyttyä tilaisuuden jälleen kerran kunnioittaa rauhanmiehenäkin kunnostautunutta Turun piispaa. Suomalaisen historiallisen merkkihenkilön muistomerkin paljastaminen Viipurissa on myös osoitus yhteisestä historiallisesta perinnöstämme nykyviipurilaisten kanssa. Hankkeen loppuunsaattaminen ja sen taloudellinen turvaaminen sekä paljastusjuhlan valmistelut edellyttävät juhluvuoden valmistelujen yhteydessä syntyneen Agricola-toimijoiden verkoston yhteisponnistusta.

Viipurin vanhan tuomiokirkon, kaupunkikirkkona tunnetun Agricolan oletetun hautapaikan ja hautauskirkon kaatopaikkana toimivien raunioiden arkeologinen tutkimus, suojelu ja kunnostaminen kulttuurihistoriallisena kohteena on tuotu viime vuosina esille useaan otteeseen Viipurin viranomaisten kanssa. Olisiikin toivottavaa, että juhluvuonna Viipurissa herännyt Agricola-innostus sekä tuleva muistomerkin paljastaminen herättäisivät myös viipurilaiset kunnioittamaan Agricolan perintöä. Suomen ja Venäjän viranomaiset yhteistyössä tutkijoiden sekä asiasta kiinnostuneiden tahojen (mm. Suomen evankelis-luterilainen kirkko, opetusministeriö, viipurilaisperäiset seurakunnat ja rahastot, Sotavainajien muiston vaalimisyhdistys, Mikael Agricola -seura) muodostavat toimivan verkoston, jolle hankkeen toteutus luonnostaan kuuluisi. Tämä jatkaisi ja laajentaisi Agricolan muiston vaalimiseen liittyviä Viipurin muistomerkkihankkeita.

Lähinnä kaatopaikkana olevien Viipurin vanhan tuomiokirkon (kaupunkikirkko) keskiaikaisten raunioiden suojelutyön merkitys on myös siinä, että se saattaa olla Mikael Agricolan viimeinen lepopaikka. Kirkon raunioista ja sen ympäristöstä tulisi tehdä laaja, monipuolinen ja kansainvälinen tutkimus-, restaurointi- ja konservointihanke. Alueella olisi myös hyvä suorittaa kartografista tutkimusta. Hanke voisi jatkaa vuosikymmeniä ja se voitaisiin tehdä Mikael Agricolan nimissä, ”hänen suojeluksessaan”. Näin muodostuu myös luonteva yhteys raunioiden vieressä sijaitsevan kenttähaudausmaan muistomerkin kanssa.

Koko raunioaluetta voisikin hahmottaa eräänlaisena valtavana Mikael Agricola -muistomerkkinä. Tällöin ei olisi kysymys ainoastaan niistä kiinteistä muistomerkin osista, jotka kertovat jälkimaailmalle paitsi Agricolan ajasta sekä sitä edeltäneestä keskiajasta ja tulevaisuudesta nykypäivään asti traagisine historian vaiheineen, vaan myös toiminnasta muistomerkin luona säännöllisine seremonioineen ja tutkimuksineen.

Mikäli jo vuosina 1993–1994 tehty aloite valtiosopimuksesta siviilihaudausmaiden suojelemiseksi Venäjällä saadaan aikaiseksi, sillä tulee olemaan suuri merkitys myös Viipurin kirkon restauroinnin ja tutkimuksen kannalta.

KIRJASTOAUTOJEN MERKITYS JA TOIMINTAEDELLYTYSTEN SÄILYTTÄMINEN – AGRICOLA-BUSSIHANKKEEN SUOSITUKSET JA EHDOTUKSET



Kirjastoauto tuo nykyäänkin palvelut lähelle, mikä on tärkeää etenkin lapsille, vanhuksille, pienten lasten vanhemmille ja autottomille – kaikille heille, joiden ei ole helppo lähteä matkojen päähän kirjastoon. Tämä onkin kirjastoautotoiminnan vuosikymmenten läpi kestänyt valtti: palveluverkko on joustava, muutokset aikatauluihin ja reitteihin on helppo tehdä, kokoelma ”elää” käyttäjien tarpeiden mukaisesti. Kirjastoautotoiminta on tehokkaasti poistanut alueellista eriarvoisuutta ja lisännyt yhteisöllisyyttä.

Mikael Agricola halusi suomalaisten voivan lukea maan ja taivaan asioista omalla äidinkielellään. Hänen voidaan

katsoa olevan suomalaisen tasa-arvon ja demokratian ensimmäisiä airuita. Suomen kirjastoautot Agricola-busseina 2007-hankkeessa luotiin kestävä linkki kirjastoautojen ja Agricolan välille: oman kielin merkityksen ja voiman säilyttäminen maamme joka kolkassa kaiken kansan keskuudessa. Agricola toi kirjallisuuden Suomeen ja kirjastoautot välittävät sen ympäri maan. Agricolan juhluvuoden tunnuslause *Oma kieli, oma mieli* toimii hyvin myös kirjastoautotoiminnan peruspilarina.

Kirjastoautot ovat osoittautuneet oivaksi tavaksi viedä juhluvuoden sanomaa kansan pariin. Kirjastoautolla on helppo osallistua mitä erilaisimpiin tapahtumiin ja sen kokoelma ja media on helppo muokata kulloisenkin teeman mukaiseksi. Toukokuun viimeisenä tiistaipäivänä vietettävän Eurooppalaisen naapuruspäivän (European Neighbours' Day) viettoa kirjastoautojen yhteisenä kyläpäivänä voitaisiin ehkä kehittää eteenpäin. Jos naapuruspäivä saa jalansijaa Suomen eri paikkakunnilla, kirjastoautojen mukana olo lisää tapahtumien yhteisöllistä henkeä

merkittäväällä tavalla ja samalla kirjastoautot saavat uusia yleisöjä.

Agricola-bussihankkeen logon kuva-aiheena oli Suomen ensimmäinen kirjastoauto, Vanha Ykkönen. Se kierteli Turun turuilla ja toreilla vuosina 1961–1975. Eläkkeelle siirryttyään kalamajanakin palvelut Vanha Ykkönen on tarkoitus entistää museoajoneuvoksi. Tulevina vuosina se toimii suomalaisen kirjastoautotoiminnan johtotähtenä ja kuljettaa mukanaan Mikael Agricolan elämäntyön muistoa. Auton hyllyille voidaan sijoittaa Agricola-aineistoja ja sen medioiden avulla kertoa hänen elämäntyöstään. Suomen kirjastoautot Agricola-busseina 2007-hankkeelle osoitetusta määrärahasta jäi käyttämättä noin tuhat euroa. Se päätettiin lahjoittaa Suomen kirjastomuseoyhdistykselle, joka kerää varoja Vanhan Ykkösen kunnostustyön tekemiseen. Kirjastoautot ja Vanha Ykkönen jatkavat tulevina vuosina Agricolan ja hänen elämäntyönsä perinnön vaalimista ja tiedon levittämistä. Kirjastoautopalvelujen jatkuvuuden turvaaminen on yksi Suomen yleisen kirjastolaitoksen painopistealueista.

AGRICOLAN JA HÄNEN ELÄMÄNTYÖNSÄ PERINNÖN VAALIMINEN JA TULEVAT JUHLAVUODET, AGRICOLAN JUHLAVUODEN PERINNÖN VAALIMINEN

- ☞ Agricolan ja hänen elämäntyönsä perinnön vaalimisen tulisi olla osa arkipäivän elämäämme ja esimerkiksi kouluissa osa opetusohjelmaa. Agricolan päivän vietto vuosittain 9. huhtikuuta tulisi jatkua juhluvuoden tarjoamien kokemusten pohjalta uudistuen ja eri muodoissa kouluissa (Agricola-juhlat, Agricola-aiheen opetus, Sanomalehti kouluissa, ”Agricolan aviisi”), kirkoissa (Agricolan messu), kirjastoissa (lukuviikko, Agricolan päivä, muut tapahtumat), näyttelyissä, luennoin ja myös Yleisradion ohjelmistotarjonnassa. Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton vuosittain Agricolan päivänä jakama Agricola-palkinto kirjallisuuden kääntäjälle on vuosittainen Agricolaan liittyvä tapahtuma, joka tulisi hyödyntää aiempaa paremmin myös julkisuudessa.
- ☞ Agricolan juhluvuotta tulisi viettää hänen kuolemansa 500-vuotisjuhlinnan merkeissä vuonna 2057, mutta Agricolan esille tuominen olisi muistettava myös osana uskonpuhdistuksen 500-vuotisjuhlallisuuksia ja Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlintaa vuonna 2017.
- ☞ Agricolan ja hänen elämäntyönsä perinnön elävänä säilyttäminen rakentuu juhluvuoden monipuolisen perinnön ja sen aikana saatujen kokemusten varaan. Juhluvuoden perinnön keskeisinä vaalijoina toimivat juhluvuosihankkeessa mukana olleiden toimijoiden ja etenkin kirkon, koulu- ja kirjastolaitoksen ja tutkijoiden rinnalla Mikael Agricola -seura, Pernajan Agricola-seura, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura sekä Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto.

AGRICOLAN JA HÄNEN ELÄMÄNTYÖNSÄ PERINNÖN VAALIMINEN JA TULEVAT JUHLAVUODET, AGRICOLAN JUHLAVUODEN PERINNÖN VAALIMINEN

- ❧ Agricolaan liittyvän monipuolisen ja myös poikkitieteellisen tutkimuksen, sen tulosten monimuotoisen esilletuomisen sekä popularisoimisen edellytykset on turvattava.
- ❧ Agricolan synnyinpitäjän Pernajan Agricola-hankkeiden ja Pernajan Agricola-seuran tukeminen on osa elävää kansanperintömme vaalimista. Myös Mikael Agricolan juhluvuoden rahastosta tulisi tukea Pernajan hankkeita mahdollisuuksien mukaan.
- ❧ Suomalaisosapuolen tulisi tukea Agricolan kuolinpaikan Kuolemajärven Kyrönniemen alueen kohteiden eli Agricola-muistokiven ja Agricolalle omistetun pirttimuseon alueen ylläpitoa ja kehittämistä sekä tukea hankkeita, jotka tähtäävät Kyrönniemen alueen kehittämistä kulttuuri-suojelualueeksi. Mikael Agricolan juhluvuoden rahastosta tulisi suunnata tähän tarkoitukseen myönnettävä vuosittainen toiminta-avustus, joka tullaan jakamaan Mikael Agricola -seuran toimesta.
- ❧ Agricola-teeman esilletuominen on tarkoituksenmukaista myös erilaisissa suomalaisissa ja eurooppalaisissa kulttuurihankkeissa, kuten Turun ja Tallinnan Euroopan kulttuuripääkaupunki-vuoden yhteydessä vuonna 2011. Mikael Agricola -seuran toivotaan vievän asiaa eteenpäin.

>>>> Turussa Manillantehtaassa maaliskuussa järjestetyssä monikulttuurisessa Agricola 2007 -tapahtumassa esiintyi turkulainen Aino-kuoro. Tapahtuman yhteydessä järjestettiin Agricola-henkinen Aurajoki-kulttuurikävely.



Juhlavuoden arkisto

Juhlavuoden virallinen arkisto tallennetaan Kansallisarkistoon, ja arkiston kaksoiskappale sekä laajempi aineistomateriaali lahjoitetaan Mikael Agricola -seuralle, joka vastaa sen säilyttämisestä ja luovuttamisesta tutkimuskäyttöön.

Agricolaan liittyvä tutkimus ja kulttuurihankkeet

Juhlavuoden valtuuskunta suosittelee opetusministeriön ja muiden rahoittajien turvaavan riittävät resurssit Agricolaan ja hänen elämäntyöhönsä liittyville tutkimushankkeille:

- Poikkitieteellinen tutkimus liittyen Agricolan aikaa edeltäneeseen ajanjaksoon: kielitiede, uskontotiede, arkeologia kasvitiede, jne.
- Agricolan tekstien tarkempi kielitieteellinen tutkimus.
- Agricolan synnyinkodin ja hautapaikan selvittämiseen liittyvät arkeologiset tutkimukset Pernajassa ja Viipurissa sekä Turun tuomiokirkon seudun arkeologiset kaivaukset.

Agricola-vuoden perintö: oman kielen vahvistaminen

Mikael Agricolan juhluvuden kantavana ajatuksena on ollut oman kielen ja kulttuurin aseman ja merkityksen korostaminen monikielisessä Euroopassa. Agricolan perintö velvoittaa nykysuomalaista yhteisöä pitämään huolta suomen kielen asemasta niin, että se

myös tulevaisuudessa voi olla yhteiskunnan kaikilla aloilla käytettävä monipuolinen kieli. Oikeus omaan kieleen koskee kaikkia ihmisiä, ei vain niitä, joiden kieli on yhteiskunnan valtakieli. Siten yhteiskunnan tulee rakentaa toimintansa niin, että jokaisella yksilöllä on mahdollisuus pitää yllä kieltään ja kulttuuriaan äidinkielestä riippumatta.

Luonnollisena jatkeena Agricolan ja samalla myös suomen kielen juhluvonna juhluvuden valtuuskunnan toimesta esitetyille ajatukselle oman kielen vuosikymmenestä Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos ovat käynnistäneet suomen kielen toimintaohjelman laatimisen. Ohjelma valmistuu vuoden 2008 aikana.

Kyseessä on kielipoliittinen ohjelma, jossa otetaan kantaa suomen kielen käyttöalaa ja englannin kielen asemaan nyky-Suomessa, kartoitetaan muun muassa viranomaisten, EU-organisaatioiden, yritysten ja akateemisten maailman suomen kielen käyttöä ja esitetään ehdotuksia suomen kielen monipuoliseksi ylläpitämiseksi myös tulevaisuudessa. Ohjelmaa valmisteltaessa kuullaan kielen ja kielenkäytön asiantuntijoita ja eri kielenkäyttäjryhmiä. Tavoitteena on samalla koota tietoa ja näkemyksiä myös mahdollista myöhempää ja laajempaa kielipoliittista työtä varten.

Suomen tehtävänä on edistää monikielisyyden toteutumista myös Euroopan unionin toiminnassa. Avoimuus ja demokratia toteutuvat paremmin, kun asiakirjat ovat saatavissa unionin kaikilla kielillä ja niiden käännökset ovat selkeitä. Hyvä käännös edellyttää, että jo alkuteksti olisi mahdollisimman

ymmärrettävää kieltä. Selkeiden ja ymmärrettävien hallintotekstien perusteella kaikkien jäsenmaiden ja unionin hallintoelinten on mahdollista toimia tehokkaammin. Kieli voi olla demokratian este, mutta demokratiaa voidaan myös edistää ymmärrettävän viestinnän avulla.

Mikael Agricolan juhluvuoden valtuuskunta toivoo, että

- suomen kielen toimintaohjelma leviää mahdollisimman laajalle ja että sen pohjalta tehdään ratkaisuja kaikkialla siellä, missä kielivalintoja tehdään: valtion ja kuntien hallinnossa, akateemisessa maailmassa, yrityksissä ja poliittisissa elimissä,
- kouluviranomaiset kiinnittävät laajemmin huomiota äidinkielten asemaan ja edistävät lasten monipuolisen kielitaidon hankkimista niin, että kielitaidon yksipuolistumisen uhka hälvenee,
- Euroopan unionin elimissä kansalliskielten asema säilyy vakaana ja suomalaiset virkamiehet ja parlamentin jäsenet edistävät kaikin tavoin kansalliskielten näkyvyyttä Euroopassa,
- valtioneuvosto ryhtyy toimiin Suomen kansalliskieliä ja muita kieliä koskevan kielipoliittisen ohjelman laatimiseksi.

Mikael Agricola -verkkoportaali

Juhluvuoden virallinen verkkosivusto (www.agricola2007.fi) ja muiden toimijoiden juhluvuodeksi toteuttamat Agricola-sivustot tullaan säilyttämään osana juhluvuoden perintöä luotavaa Mikael Agricola -portaalia, jonka ylläpidosta vastaa Turun yliopiston

kulttuurihistorian laitoksen ylläpitämä Agricola – Suomen historiaverkko agricola.utu.fi.

Viipurin Agricola-muistomerkkihanke

Emil Wikströmin tekemän Mikael Agricolan muistomerkkin uudelleen pystyttämisestä vastaa suomalaisena osapuolena juhluvuoden muistomerkkitoimikunta, joka jatkaa 1.3.2008 alkaen toimintaansa Mikael Agricola -seuran alaisuudessa. Muistomerkkitoimikunta ohjaa ja valvoo muistomerkkihankkeeseen liittyvän rahoituksen käyttöä Turun Yliopistosäätiön alaisen juhluvuoden rahaston puitteissa. Muistomerkkitoimikunta pitää yhteyttä Viipurin viranomaisiin ja osallistuu yhdessä muiden toimijoiden kanssa vihkimisjuhlan valmisteluihin ja toteutukseen. Tavoitteena on muistomerkkin paljastaminen syksyllä 2008.

Mikael Agricola -seura

Juhluvuoden valtuuskunta vahvisti päätöskokouksessaan 25.2.2008 Mikael Agricola -seuran aseman juhluvuoden ja Agricolan perinnön virallisena vaalijana, jonka tulee yhdessä muiden toimijoiden sekä Pernajan Agricola-seuran kanssa pyrkiä vastaamaan juhluvuoden virallisen perinnön ja vireille saatettujen hankkeiden valvonnasta ja tarkoituksenmukaisilta osin myös toteutuksesta.

Valtuuskunta teki tätä varten rahoitusvarauksen juhluvuoden rahastosta koskien Mikael Agricola -seuran toiminnan tukemista vuoden ajan. Seuralla tulee olla kiinteä yhteys Turun yliopistoon ja myös

Mikael Agricolan juhluvuoden rahastoa hallinnoivalla Turun Yliopistosäätiöllä on oikeus nimetä edustajansa seuran hallitukseen.

Mikael Agricola -seuran ja sen hallituksen sekä toiminnanjohtajan tulisi jatkaa siitä, mihin juhluvuoden organisaatio ja sihteeristö lopettaa toimintansa: pitää yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa Agricolaa, hänen perintöään sekä juhluvuoden perintöä esillä julkisuudessa eri tavoin. Seuran hallituksen ja sen toiminnanjohtajan/sihteerin tehtävänä on laatia seuralle realistinen toimintasuunnitelma ja toteuttaa sitä, käynnistää jäsenhankinta ja organisoida jäsenistöä toimintaryhmiä toteuttamaan tulevia hankkeita, luoda yhteydet Agricolan ja hänen elämäntyönsä tutkimuksen kannalta keskeisiin, mm. kielen ja historian alan tieteellisiin seuroihin ja muihin toimijoihin sekä tut-

kimushankkeisiin sekä ohjata seuran oikeaan asemaan niiden joukossa, hoitaa seuran rahaliikennettä, markkinointia ja viestintää, verkkosivuston ylläpitoa sekä verkkokauppatoimintaa, vastata seuran osallistumisesta mm. kirjamessuille ja muihin tapahtumiin, pitää yhteyttä Opetushallitukseen ja Kirkkohallitukseen, tarjota Mikael Agricolan juhluvuoden muistomerkkitoimikunnalle toimintaedellytykset seuran alaisuudessa sekä toimia neuvonantajana koskien Turun Yliopistosäätiön Mikael Agricolan juhluvuoden rahaston käyttöä.

Mikael Agricola -seuran käyttöön varataan toimisto huone Turun Yliopistosäätiön toimitilojen yhteydestä. Toimistotiloihin sijoitetaan mm. juhluvuoden arkisto sekä aineistomateriaalia. Juhluvuoden valtuuskunnan päätöksen mukaisesti seuran toimintaa tuetaan juhluvuoden rahastosta.